İKİ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ • SAYI 09 • NİSAN-MAYIS 2008 • 8 YTL

NOTOS

ÖYKÜ 09

YAŞAMINIZI DEĞİŞTİRİR

Cemal Bâli Akal
Augusto Roa Bastos
Josefina Plá
Rubén Bareiro Saguier
J.B. Rivarola Matto
Felix de Guarania
Teresa L.R. Alcala
Mehmet Yaşın
Şükran Yücel
Hakan Ergül
Mehmet Güler
Mesut Lizor
Joyce Carol Oates
Mihail Zoşçenko
Kemal Gündüzalp
Demir Özlü
Beşir Ayvazoğlu
Aslı Ümmüs Bahadırlı
Zehra Sözer
Mehmet Fidan
Aysun Sezer

Keşfedilmemiş bir kültür
Guaraní
Çift dilli Paraguay edebiyatı

Mayıs 68 ve edebiyat

Murathan Mungan
Yazımı sürekli ateşe atarak ilerledim

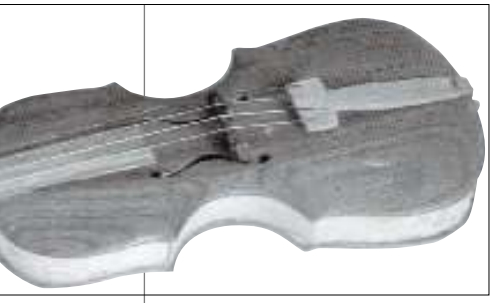
Yazar adaylarına öneriler

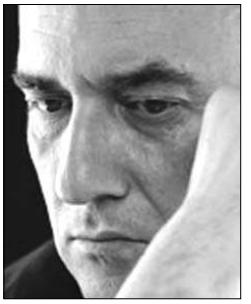
İlk 10 roman

Yaşar Kemal'in seçtikleri

ISSN 1307-1181

içindekiler

AGANTA

3 Muhteşem Gatsby, Nabokov, Goncourt, Demir Özlü, Warhol...

ÖYKÜ

58 **Mehmet Yaşın**
Sınırda

62 **Şükran Yücel**
Doğum Günü Partisi

68 **Hakan Ergül**
Otel Zincifre

75 **Mehmet Güler**
Kuşlara Beste

80 **Mesut Lizor**
Dile Yabancılaşmış Adamın Kanepe Deneyimi

96 **Kemal Gündüzalp**
Karlı Düşler

101 **Aslı Ümmüs Bahadırlı**
Yeni Yılın Kutlu Olsun Yankee

124 **Zehra Sözer**
Koşucu

129 **Mehmet Fidan**
Karanlık Pazar

131 **Aysun Sezer**
Sis

GÜNÜN KONUSU

14 **Keşfedilmemiş bir kültür: Guarani. Çiftdilli Paraguay edebiyatı**
Cemâl Bâli Akal, Augusto Roa Bastos, Dora Gómez Bueno de Acuña, Josefina Plá, Rubén Bareiro Saguier, Mario Rubén Alvarez Benitez, Juan Bautista Rivarola Matto, Susy Delgado, Ida Talavera de Fracchia, Félix de Guarania, Teresa Lamas de Rodríguez Alcalá.

SÖYLEŞİ

46 **Murathan Mungan**
"Yazımı sürekli ateşe atarak ilerledim."

116 **Beşir Ayvazoğlu**
Yeniden okumanın ve yorumlamanın önemi

YAŞAR KEMAL'İN SEÇTİKLERİ

92 **Mihail Zoşçenko** Felaket

GENÇ YAZAR ADAYLARINA ÖNERİLER

121 **İlk 10 Roman**

GÜNLERİN GETİRDİĞİ

106 **Mayıs 68 ve Edebiyat**
Demir Özlü

YAZI

86 Joyce Carol Oates
Bir Yazar Olarak Okumak

134 **İnan Çetin**
"Zamanın adımları duyuluyor"

KİTAPLIK

136 Behçet Çelik, Yalçın Tosun, Elif Türkölmez, Aziz Gültekin, Tuğba Eriş

NOTOS ÖYKÜ

İki Aylık Edebiyat Dergisi
Sayı 09 • Nisan-Mayıs 2008 • 8 YTL

Genel Yayın Yönetmeni
Semih Gümüş

Editör
Sine Ergün

Yayın Koordinatörleri
Aziz Gültekin, Tuğba Eriş

Katkıda Bulunanlar
Burcu Aktaş, Şavkar Altınel, Z. Heyzen Ateş, Turgut Çeviker, Reyda Ergün, Şule Tankut Jobert, Hasan Özkılıç, Nida Nevra Savcılıoğlu, Derviş Şentekin, Nemika Tuğcu, Faruk Ulay

Kapak ve Logo
Mehmet Ulusel

Grafik Uygulama
Songül Arslan

Reklam ve Halkla İlişkiler
info@notoskitap.com

Abonelik
info@notoskitap.com
Posta çeki hesap no: 5287565
Garanti Bankası hesap no: 068-6612006

Yayıncı
Notos Kitap Yayınevi

Sahibi ve Yazıişleri Sorumlusu
Semih Gümüş

Yönetim Yeri
Türkgücü Caddesi, 2/4, Boğazkesen, Firuzağa Mahallesi, Beyoğlu
34425 İstanbul
Tel: 0212 243 49 07
Faks: 0212 252 38 05
e-posta: editor@notoskitap.com
KKTC fiyatı: 10 YTL

Yayın Türü
Yerel, Süreli Yayın

Baskı ve Cilt
Ertem Basım Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Nasuh Akar Mahallesi, 25. Sok., No: 19
Balgat-Ankara
0312 284 18 14

Dağıtım
DPP, 0212 622 22 22

Guaraní ve Mayıs 68... *Semih Gümüş*

Bilinmeyen bir kıtanın keşfinden başka bir şey değildir yeni bir edebiyatı keşfetmek. Bu, bazen bir yazarı tanımaktır, bazen her nasılsa o güne dek doğru dürüst karşılaşmadığımız bir edebiyatı pek çok yüzüyle yaşadığımız hayatın içine çekmek.

Ülke edebiyatları aynı zamanda o ülkenin tarihsel ve kültürel mozaiğini yansıtır. Borges, ne yazarsa yazsın, sonunda Arjantin'i yazdığını söylemiştir ki, edebiyata görevler yükleyen herkes için anlamlı bir ders gibidir sözleri. Her edebiyatın kendi ülkesinin sorunları ve insanlarıyla iç içe yaşayıp bugünlere geldiğini düşünürüm. Tersi olanaksız gelir bana.

NotosÖykü'nün birkaç bini bulan okurlarının kaçının Guaraní edebiyatından haberli olduğu sorusu anlamlı olabilir. Ben bilmiyordum. *NotosÖykü*'nün çevresinde, kendi ilgi alanında derinleşmeyi önemseyen bir grubun öteden beri bildiği, tanıdığı, merakla inceleyip okuduğu Guaraní edebiyatı için dergide bir özel bölüm oluşturma önerisine nasıl yaklaşacağımız sorulduğunda, hiç düşünmeden olumlu yanıt verdik. Birkaç aylık araştırma ve çeviri çalışmasının sonunda bu sayımızdaki "Keşfedilmemiş bir kültür: Guaraní" bölümü hazırlandı. Cemal Bâli Akal yönetiminde yürüyen bu çalışmanın üstelik başta Roza Hakmen olmak üzere çok değerli çevirmenleri de oldu. Paraguaylı şair Mario Rubén Alvarez Benitez de dosyamızın hazırlık çalışmalarının karşı yakasındaydı.

Bu arada Guaraní dosyasının bizim kuşağın can dostu Latin Amerika'dan çıkıyor oluşu da beni çekmiş olabilir. Üstelik bu kez, belleğimizde hep canlı biçimde duran ülkelerin dışında duran Paraguay söz konusuydu. Bu dosyanın *NotosÖykü*'nün unutulmaz dosyalarından biri olacağını biliyorum...

Aynı zamanda bu sayımızın ikinci konusunun "Mayıs 68 ve edebiyat" oluşu da denk düşüyor mu? İlgisi yok gibi, nerede Guaraní, nerede Mayıs 68... Ama aradaki ruh yakınlığı, benim için bir ilişkiyi hemen getiriyor elbette.

Mayıs 68, bizim için yaşayan bir ruh. Canı olan, insanlığın, özgürlüğün, bağımsız olmanın, direnebilmenin ruhu. Onu sık sık düşünmeden geçirilmemiş kırk yıl. Bizim zamanımızın ergen çocukları o günlerde ortaokul sıralarında devrimci siyaset yapıp hafta sonlarında üniversitelerdeki ağbilerinin derneklerinde seminerlere katılır, daha orta üçteyken üstünde "Tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye" yazılı pulları okulun duvarlarına, sıralarına yapıştırdıkları için okuldan uzaklaştırma cezası alırdı. Gençlik yılları romantizmin tanımsız coşkusuyla geçirilmiş, sonunda varılan yerin baştan seçilmediği bir dönem.

Edebiyatımız da o Mayıs 68 günlerini yüksek nabızla yaşıyordu. Demir Özlü'nün içerden tanıklığı öğretici olabilir. Bu arada adamakıllı kapsamlı değerlendirmeler yerine, okurlarımızın ilgisini çekebileceğini düşündüğümüz bir dizi notu, dönemin içinden çıkan görsel anılarla birlikte verdik. Kolay iş değil kırk yıl öncesinin dergilerini, gazetelerini ortaya çıkarıvermek. Bir bölümünü kendimiz Beyazıt Kütüphanesi'nden tarayıp bulduk, ama görsellerin asıl candamarını *NotosÖykü*'nün yakın arkadaşlarından Turgut Çeviker'in dipsiz arşivinden çıkardık. Umarım yaptıklarımız okurlarımızın işine yarıyordur...

Muhteşem Gatsby hâlâ sahnede

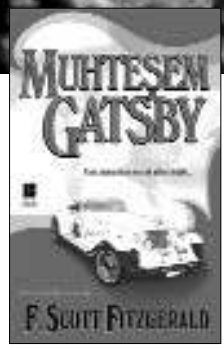
Scott Fitzgerald: "Amerikan hayatlarının ikinci perdesi yoktur."

Tarihteki en ilginç yazarlardan birinin başyapıtı, yirminci yüzyılın en büyük romanlarından biri, belki de en büyüğü; ABD hakkında yazılmış en çarpıcı kitap –işte F. Scott Fitzgerald'ın *Muhteşem Gatsby*'sini tanımlamanın birkaç yolu.

Fitzgerald ve ünlü Zelda'sı

Ne yazık ki, 1925'te yayımlandığında çok az satıp kısa zamanda ortadan kaybolan kitabın, gününde çok başarılı olduğu söylenemez. Fitzgerald'ın kendisi de zaten çok geçmeden kaybolup gitmiş. Yazdıklarıyla kısa zamanda üne erip zengin olmasının ardından, hikâyelerinden aldığı on binlerce dolarlık ücretlerin zamanla kuruması, eşinden ayrılması, senaryo yazarı olmak için Hollywood'a gitmesi, alkol bağımlılığının giderek artması ve sonunda da daha kırk üç yaşındayken kalp krizinden ölmesi geliyor. "Amerikan hayatlarının ikinci perdesi yoktur," diyen yazarın kendi hayatı da iyi başlayıp sonrası gelmeyen bir hayat.

Ama romancının sağlığında değilse de, sonradan bir ikinci perdeye kavuştuğu ve bunun birinci perdeden çok daha görkemli olduğu bir gerçek. Ellili yıllarda yeniden gündeme gelmeye başlayan Fitzgerald'ın, Hemingway ve Faulkner'la birlikte, modern Amerikan edebiyatının üç devinden biri olduğu bugün artık genel kabul gören bir değerlendirme.

Bu yeniden doğuşun bir sonucu da *Muhteşem Gatsby*'nin ABD'deki standart ders kitaplarından biri haline gelmiş olması. Geçtiğimiz Şubat ayında *New York Times* gazetesinin baş sayfasında yer alan bir habere göre, roman Amerikan liselerinin yarısının ders programında yer alıyor ve özellikle de göçmen kökenli öğrenciler arasında büyük ilgi görüyormuş.

Âşık olduğu zengin Daisy'e kendini kabul ettirebilmek umuduyla para kazanmak için her şeyi yapıp New York'lu bir milyonere dönüşen Kuzey Dakotalı Gatsby'nin hikâyesinin, kendileri de Amerika'da buna benzer bir değişim geçirmeyi uman göçmenlerin ilgisini çekmesi şaşırtıcı değil. Ama bu öğrenciler, başarı ve zenginlik vaat eden "Amerikan rüyası"na inanmaktan kendini alamasa da, rüyanın altında yatan kâbusun da bütünüyle farkında olan Fitzgerald'ın ikircikliğini ve büyük düş kırıklığını görebiliyorlar mı? Yoksa *Muhteşem Gatsby*'yi sıradan bir "köşe dönme" hikâyesi olarak mı okuyorlar?

Gazetenin Boston'da bir lisede görüştüğü, büyük çoğunluğu Uzakdoğulu olan öğrencilerin söyledikleri bu ikinci olasılığı destekler gibi. İki yıl önce ailesiyle ABD'ye yerleşen Çinli öğrenci Cinjao Wang, kitabın en unutulmaz simgelerinden biri olan, Daisy'nin iskelesinin ucunda yanan yeşil ışıktan söz ederek, "Benim yeşil ışığım Harvard; tek istediğim bu üniversiteye girmek," demiş. Vietnam kökenli Vimin To'nun yeşil ışığı ise elindeki fırsatları değerlendirmek ve yeterince para sahibi olup ailesine bakmakmış.

İlginç olan, Amerikan kökenli öğrenciler ABD'de herhangi bir yeşil ışığa ulaşabilme olasılığı konusunda daha karamsar; ama onların da *Muhteşem Gatsby*'e bakışı yüzeyselin pek ötesine geçmiyor ve aynı şey *New York Times*'taki haberi yazan muhabir için de söylenebilir. Yine de bu büyük romanın, önemli ölçüde ders programları sayesinde, her yıl yarım milyon yeni okura ulaşması umut verici. Bu okurlar arasında kitabın inanılmaz güzellikteki dilini ve trajik dokusunu görenler, dahası, yalnız ABD'nin değil, bütün insan hayatının vaat edip de getirmedikleriyle (getiremeyecekleriyle) ilgili olduğunu sezenler elbette olacaktır.

Fuarın varsa derdin var

Paris ve Torino kitap fuarlarının ikisinin etkinliklerinde de İsrail tedirginliği var.

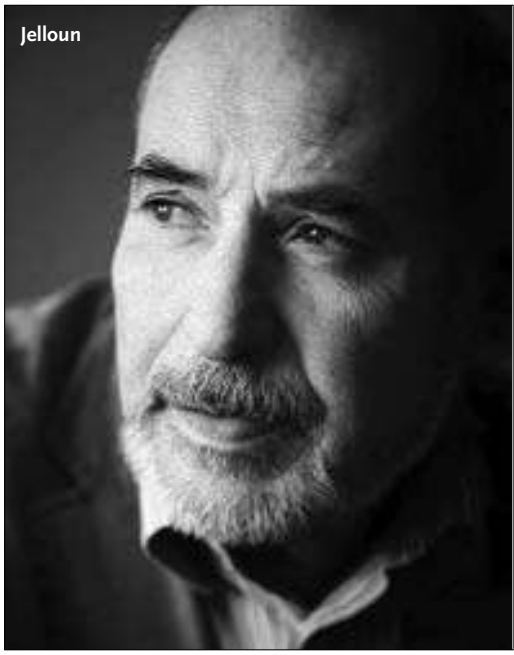
Fuar dediğimiz, kitap fuarı. Hem de iki fuar. Biri 14-16 Mart arasında yapılacak Paris Kitap Fuarı, ikincisiyse 8-12 Mayıs tarihleri arasında sahne alacak Torino Kitap Fuarı. İki fuarın yöneticilerinin de başları dertte. Çünkü bu yıl iki fuarın da planladığı etkinliklerde ağırlık İsrail edebiyatında olacak. Niçin İsrail edebiyatı? Çünkü bu yıl İsrail'in bir ülke olarak doğuşunun 60. yılı. Ülkenin 60 yıldır ayakta kalabilmiş olmasını önemseyen kurumların çoğu kutlamalarda bulunuyor. Paris ve Torino Kitap Fuarları da İsrail'in edebiyatını onurlandırarak bu kutlamalara katılmayı planlıyor.

Öte yandan, bundan hoşlanmayanlar da var: Araplar, Filistinliler, İranlılar ve neredeyse bütün İslam ülkeleri. Kitap fuarlarının planlarını duydukları gibi protestolara başlıyorlar. Fuarları, dolayısıyla bu fuarların yapılacağı ülkeleri İsrail'in yanında yer almakla suçluyorlar. Merkezi Paris'te bulunan ve 50 ülkelik üye sayısına sahip İslamcı Eğitim Bilim ve Kültür Organizasyonu, tüm üyelerini fuarları boykot etmeye çağırıyor. Fransa Ulusal Yayıncılar Sendikası'nın başkanı Serge Eyrolles, hasarı kontrol altına alabilmek için verdiği demeçte kendilerinin değil asıl İslamcı Eğitim Bilim ve Kültür Organizasyonu'nun politik oyunlar oynadığını söylüyor, bu yıl İsrail edebiyatının onurlandırılmasının tamamıyla bir rastlantı olduğunu, bu ülkenin beş yıldır sırada beklediğini ve sıranın İsrail'in 60. kuruluş yılına denk gelmesinin ardında politik bir amaç aranmaması gerektiğini belirtiyor, Fuar'a davet edilen 39 İsrailli yazarın hemen tümünün Filistinlilerin yanında olduğunu da sözlerine ekliyor.

Bay Eyrolles'un sözleri havayı yumuşatamıyor. Fuar'a katılmayacağını açıklayan ilk ülkeler Tunus, Fas, Cezayir ve Lübnan. Bu hükümetlerin sözcüleri, isterlerse kişilerin ve yayıncıların kendi standlarını kurabileceklerini ama ülke olarak fuarda yer almayacaklarını söylüyor. Kişileri ve özel kuruluşları fuara katılmaktan caydırma görevini de, yıldızı son yıllarda pek parlayan İslam entelektüeli Tarık Ramadan üstleniyor; vicdanı olan herkesin iki fuardan da uzak durmasını tavsiye edince Ürdünlü, Mısırlı ve Tunuslu yazarlar, sendikaları aracılığıyla fuarların tutumunu kınayan bildiriler yayınlıyor.

İki fuarın kararını olumlu bulanlar arasında bir önemli ad var: yazar Tahar Ben Jelloun. "Hükümetlerin politikalarını eleştirmek doğru ama romanları eleştirirken onların yazınsal değerlerine bakmalı," tarzı, hafif sallantılı bir özlü sözle Torino Kitap Fuarı'nın blog sitesine katkıda bulunuyor.

Torino Kitap Fuarı'nın kararı çevresinde başlayan tartışmalar, Fransa'da süregelenlerden daha hararetli ve tartışanlar daha kalabalık. İtalyan Komünist Partisi'nin Torino ili başkanı Vincenzo Chieppa. "Okuması yazması olanlar tarafından düzenlenen, kitap fuarı gibi ciddi bir organizasyon Orta Doğu'da olagelenlerden habersizmiş gibi davranamaz," diyerekten tartışmayı başlatıyor. İtalya'nın tüm ağır solcu politik aktivistleri Torino Kitap Fuarı'nın boykot edilmesinden yana çıkıyor. İtalya'nın cumhurbaşkanına bir mektup bile yazmışlar: "Fuarın açılışına katılın ve İsrail'in, topraklarında kendi kültürü dışında bir kültür barındırmama çabasını kınayın."

Jelloun

Torino Kitap Fuarı'nı düzenleyen Kitap Müzik ve Kültür Vakfı başkanı Rolando Picchioni, Fuar'ın 21 yıllık geçmişinde politika odaklı tartışmaların yaşanmadığını, Katalan yazarların onurlandırıldığı yıl bile İspanya'dan bir protesto gelmemişken Arapların ayağa kalkmasını biraz abartılı bulduğunu söylüyorsa da hava sakinleşeceğine yeni olaylar patlak veriyor; bir grup protestocu Fuar'ın ofisini işgal edip İsrail'in davetinin iptalini istiyor. Komünist parti lideri Chieppa'nın Filistinli yazarları da davet ederek bir diyalog oluşturma önerisine Fuar yöneticisi Picchioni, "Daha neler, Rusya'yı onurlandırdığımızda Çeçenleri, Çini onurlandırdığımızda da Tibet'i mi çağıracağız," diyerek karşı çıkıyor.

Yöneticiler, "Biz sanat için uğraşıyoruz, politik bir art niyetimiz yok," diyedursun, anlaşılması zor olan, kendilerini "uluslararası" olarak lanse eden bu iki fuarın da internet sitelerinin yalnızca ülkelerinin resmi dillerinde hazırlanmış olması. Paris Kitap Fuarı'nın internet sitesinde İngilizce başlanmış ama yarım bırakılmış iki üç sayfa var. Torino Kitap Fuarı'nın sitesi toptan İtalyanca. Bu fuarlar böylesine içe dönük olunca, uluslararası olmaya verdikleri önemin içtenliğine ve kendi ülkeleri dışında olup bitenlerin gerçekten farkında olup ciddiye aldıklarına, uluslararası platformdan bakanların inanası gelmiyor.

FARUK ULAY, Los Angeles

kuşaktan kuşağa edebiyatla

Ağıtlar öyküye el veriyor...

HASAN ÖZKILIÇ

GÖNLÜMÜN ŞİRAZESİ BOZULDU

Sıradan insanların yaşamlarını son derece yalın ve sıcak bir dille öykülegtiren Hasan Özkılıç, her birini bir Anadolu ağıtından yola çıkarak yazdığı öyküleriyle yeniden okurunun karşısında. Edebiyatımızın insancıl, gerçekçi geleneğine yaslanan Özkılıç'ın duygu dolu kitabı **Gönlümün Şirazesi Bozuldu**, okurlarımızın beğenisini kazanacak.

CAN

TÜRK EDEBİYATI - TÜRK EDEBİYATI - TÜRK EDEBİYATI - TÜRK EDEBİYATI - TÜRK EDEBİYATI - TÜRK EDEBİYATI

www.canyayinlari.com

Laura'yı yakmalı mı, yakmamalı mı?

Tom Stoppard, *London Times*'ta, Dmitri Nabokov'a kitabı bir an önce yakması gerektiğini söylüyor. Romancı Banville, "Sakın ha!" diye bağırıyor.

Nabokov. Yaratıcılığı ardındakileri kilitliyor.

Laura, Vladimir Nabokov'un yarım kalmış romanının adı. İsviçre'de, bir bankanın kasasında duruyor. Kasanın anahtarı da Dmitri Nabokov'da. Dmitri, Vladimir'in oğlu. Baba Nabokov ölmeden önce her şeyini oğluna bırakmış. Oğul Nabokov da ona bırakılanlara gözü gibi bakıyor. Babası gibi birkaç dili anadili gibi konuştuğundan ve mürekkep yalamışlığı da olduğundan babasının kitaplarının yeni baskılarına önsözler yazmaktan yapıtların eksiklerini tamamlamaya kadar uğraşıyor bu yazınsal mirasla. Kimi zaman, bu koruyuculuk aşırı boyutlara varıyor ve tuhaf olayların yaşanmasına neden oluyor. Bu tuhaflıklardan biri de *Slate* dergisinin yazarlarından Ron Rosenbaum'un geçen Ocak ayındaki yazısıyla birlikte başlıyor.

Hikâye şu: Vladimir Nabokov, oğlu Dmitri'ye, "Sana bıraktıklarıma sahip çık ama bitmemiş o roman var ya, hani adı Laura olan, o romanı yak," diyor ve Dmitri de o gün bugündür romanı yakıp yakmamak arasında gidip geliyor. Rosenbaum da sözde Dmitri'ye yardım olsun diye, oğlun yaşadığı ikilemi anlatan bir yazı yazıyor. Yazıdan sonra Dmitri küplere biniyor ve hemen bankaya koşup kasayı açtığı gibi müsveddeleri yakacağını bir e-posta ile haber veriyor Rosenbaum'a. Sonra da bu kitap niçin yakılmalı, niçin yakılmamalı tartışması başlıyor.

Tartışma kitabın yazınsal değerinden Laura'nın kimliğine kadar uzanıyor. Bu arada olmadık yerlerde yayımlanmış bazı pasajlar ortaya çıkıyor. Nabokov uzmanları, birer sayfalık bu bölümlerin Laura'dan alınmış olduğunda hemfikir. Bölümleri yayıncılara ulaştıranlar meçhul. Elbette oğul Nabokov'un parmağı var bu işte ama kanıtlanamıyor.

Bu arada Laura dosyasını Dmitri dışında bugüne değin yalnızca üç kişi görmüş ve bu kişilerin çıkardığı özetler birbirini tutmuyor. Ortak fikir, romanın Nabokov'un başyapıtları düzeyinde olduğu ve öyle pek eksiği gediği de bulunmadığı. Herkesin merakıysa Laura'nın *Lolita*'nın devamı olup olmadığı. Vladimir Nabokov'un o ünlü sözcük oyunları bu romanda da var ve oyunlar Laura adıyla başlıyor, Flora adında bir kişiliğe uzanıyor, derken Aurora adında bir kadın peydahlanıyor.

Uzmanlar Laura, Flora, Aurora, Lolita arasında gidip gelirken yazarlar da iki kutba ayrılıyor. Tom Stoppard, *London Times*'ta yayımlanmış yazısında, Dmitri Nabokov'a kitabı bir an önce yakması gerektiğini söylüyor. Romancı John Banville, "Sakın ha!" diye bağırıyor. *Slate* dergisinin yazarı Ron Rosenbaum ise kararsız.

Son gelişme, Avusturalya'da, Nabokov uzmanlarının Laura'nın akıbetini tartıştığı bir televizyon programının bitiminde yaşanıyor. Programın sunucusu, oğul Nabokov'dan son anda gelmiş bir e-postayı okuyor. Mektupta Dmitri Nabokov babasının ruhuyla konuştuğunu, babasının, yararlılık ve haz öğelerinden söz ettiğini, belki sonunda bir miktar para bile yapılabileceğini anımsattığını yazıyor. Hımm, yararlılık derken kitabın yakılmayıp yayımlanmasından bir yarar mı geleceğini imliyor baba?

Nabokov hayranlarının bu romanın gün ışığına çıkmasından haz duyacakları belli. Bu dosyanın satışından elde edilecek gelirin astronomik olacağı da. Bu gelişme bize artık yetmiş üç yaşındaki Dmitri'nin küllerin değersiz olduğunu keşfettiğini gösteriyor. Eğer oğul yeni bir hezeyana kapılmazsa, tahmin edilen, Laura'nın bir gün yayımlanacağı.

FARUK ULAY, Los Angeles

Türkçedeki bazı Nabokovlar

Lolita
Beyaz Irktan Dul Bir Erkeğin İtirafları
İnfaza Çağrı
Sebastian Knight'ın Gerçek Yaşamı
Ada ya da Arzu
Lujin Savunması
Bir Günbatımının Ayrıntıları
Karanlıkta Kahkaha
• İletişim Yayınevi

Goncourt'un gizemi

Gilles Leroy, Zelda'nın kimliğine girip Fitzgerald'ın eşi olmanın zorluklarını anlatmış.

Goncourt Ödülü'nün her yıl en başarılı edebiyat yapıtına verilmesi amacı 1903 Aralık'ından bu yana korunur. Jüri üyeleri ve adaylar, Paris'teki Drouant adlı restoranda buluşur. Gümüşten bıçaklarının üstüne, kendi adları ve temsil ettikleri geçmiş jüri üyelerinin adları kazılıdır. Örneğin, televizyon yoluyla edebiyatın tanıtılmasına öncülük etmiş Bernard Pivot, jüride, Alphonse Daudet'yi de temsil etmektedir.

Leroy

Genellikle sakin geçen toplantıların aksine, 3 Aralık 2007'deki son toplantı, şiddetli tartışmalarla basına yansıdı. Goncourt ödüllerindeki gizem söylentilere yol açıyordu. Örneğin Médicis Ödülü'nü kazanan eser daha çarpıcı olmasına karşın, herkes niçin Goncourt Ödülü'nü daha saygın buluyordu? Bunun en önemli nedeni, editörler, yayınevleri ve yazarlar arasındaki çıkar ilişkisiydi. Pazarlama yöntemlerinden yararlanarak, Goncourt'un tarihi kimliğine zarar veriyorlardı. Editörler, kendi yazarlarını nesnel olmayan bir bakış açısıyla destekliyor, yayınevleri tanınırlıklarını sağlayacak yazarlara öncelik verme amacıyla, jüri üyelerini etki altına alıyordu.

Jüri üyelerinin doğrudan bir yayıneviyle ya da editörle ilişkide bulunmaması gerektiğine, gizli oy sisteminin kullanılmamasına, posta yoluyla oyların gönderilmemesine karar verildi. Yolculuk etme ve birçok kitabı belli bir sürede okuma güçlükleri yüzünden, seksen yaşını aşanların, jüriden çekilmesi gerektiğine karar verildi. Böylece Goncourt Ödülü'nü, pazarlama stratejileri yoluyla ortaya çıkan yozlaşmadan korumak mümkün olacaktı.

1919'da Marcel Proust'un, 1933'de André Malraux'nun, 1954'de Simone de Beauvoir'ın, 1984'te Marguerite Duras'nın, 1993'te Amin Maalouf'un kazandığı Goncourt, 2007'de *Alabama Song* adlı kitabıyla Gilles Leroy'a verildi. Leroy, bu eserinde Zelda'nın kimliğine bürünerek, yazar Scott Fitzgerald'ın eşi olmanın zorluklarını, 1918 Alabama'sında başlayan yaşam mücadelesini anlatmıştı.

Cep Telefonu Romanı: Ain't it Gr8! (= Great)

Genç Japon yazar Mika tarafından yazılan *Love Sky* adlı roman klasik kitap formatında basılır basılmaz milyonlarca sattı ve yazar bir de film anlaşması imzaladı. Ama kitap daha basılmazdan önce zaten 20 milyona yakın insan tarafından internetten ve/veya cep telefonlarından okunmuştu. *New York Times*'ın yaptığı araştırmaya göre Japonya'da bu yıl satış rekoru kırıp dünya piyasasına girmeyi başaran 10 romanın 10'u da cep telefonuyla yazılmış ve dağıtılmış romanlar.

Eleştirmenler bunun edebiyat olmadığını söylüyor, bu eserlerin sıradanlıklarından dem vuruyorlar. Ama unutmamak gerek ki *Robinson Crusoe*'nun yazarı Daniel Dafoe da ilk romanı *Moll Flanders*'ı yazdığında eleştirmenler tarafından edebiyatın saygınlığını bozmakla suçlanmıştı. ABD'de kindle gibi aletlere gösterilen ilgi büyürken romanların yazılmasında kullanılan form ve dilin değişmesi ne kadar şaşırtıcı olarak değerlendirilebilir? Yeni okuma platformları yeni kuralları beraberinde getiriyor.

Cep telefonuyla nasıl roman yazıldığını ve okunduğunu merak ediyorsanız: Yazar cep telefonunda bir pasajı yazıp okuyuculara bu mesajı gönderen bir internet sitesine yolluyor. Böylece siteye kayıt olan milyonlarca okuyucu, yazar pasajı yazıp yolladığı anda onu okumuş oluyor.

HarperCollins bile deneme amaçlı yüzlerce kitabı bu yöntemle olarak okuyuculara sunacağını açıkladığına göre, kâğıttan dijitale uzanan değişimin önüne geçilemeyeceğini kabul etmek gerekiyor.

Sherlock Holmes Churchill'den gerçek

İngiltere'de yakın zamanda sonuçlanan ülke çapında bir anket ilginç bir manzarayı ortaya koydu. Ankete göre gençler Winston Churchill ve Florence Nightingale'in hayal ürünü olduğunu sanırken, ankete katılanların yarısından çoğu Sherlock Holmes'ün gerçek olduğunu sanıyor. Aynı ankete göre gençlerin yüzde 47'si Aslan Yürekli Richard'ı ve en meşhur İngiliz yazarlarından Charles Dickens'ı da hayal ürünü sanıyor.

Çift dile protesto

Yeni kitaplar yakılacak...

Kanada'nın yaramaz çocuğu Quebec eyaletinde, Şubat ayında bir kitap yakma olayı yaşandı. Quebec'in ana partisinin lideri Pauline Marois, okullarda derslerin hem Fransızca hem İngilizce okutulmasının Quebeclilerin geleceği için iyi olacağını söyleyince ortalık karıştı. Çünkü Quebecliler kendilerini Kanadalı saymıyor. Kanada'nın resmi dili İngilizce. Dilin İngilizce olması da bir zamanlar kolonisi oldukları İngiltere'den hâlâ kopmadıklarını anımsatıyor Quebeclilere. Onlar Fransızlardan kalma kültürlerini yeğliyor, Kanada'nın bir köşesinde Fransız olarak yaşamak istiyorlar ve 170 yıldır Kanada'dan kopma savaşı veriyorlar. Kanlı bir savaş değil verdikleri, gücünü referandumlardan, protestolardan alan sessiz bir başkaldırma. Parlementerler de çift dilli olma fikrini yasalaştırma adımlarını atmaya başlayınca nasyonalistlerin ekmeğine yağ sürülüyor.

Victor-Lévy Beaulieu, Quebec'in en saygın, popüler ve de üretken yazarlarından. Altmış iki yaşında yetmiş kitaplık bir *oeuvre*'u var. Çoğu roman, oyun ve şiir. Jack Kerouac, James Joyce, Margaret Atwood gibi İngilizceyi hatmetmiş; yazarlar üstüne kaleme aldığı incelemeler önemli yapıtları arasında sayılıyor ama kendisi yalnızca Fransızca konuşup Fransızca yazıyor ve İngilizce tedrisatlı okul fikrini Quebec'in Kanada'ya kayıtsız şartsız teslimi olarak görüyor. "Asimilasyon dille başlar, özgün kültürümüzü bizi İngilizce konuşmaya zorlayarak yok ettirecekler bu Kanadalılar. Eh, yok olacaksak bunca yıldır yazdıklarımın da var olmasına gerek yok, dolayısıyla ben bunları şimdiden yakmaya başlıyorum," diyerek sembolik bir kitap yakma eylemine girişiyor yazarımız. Gayet rustik bir yaşam sürdüğü kent dışındaki kulübesine gazetecileri topluyor ve *Le Grande Tribu* (Büyük Kabile) adlı kitabını şömineye atıyor.

Beaulieu

Bu sembolik kitap yakma epey ses getiriyor Quebec'te. Victor-Lévy Beaulieu, İngilizcenin yükselişinin önüne geçilmezse öteki kitaplarını da yakacağını söylüyor. Quebeclilerin yıllardır süregelen "Sessiz Devrim"inin sesi son haftalarda yeniden yükselişte.

Cela bir hırsız mı?

Nobel Ödülü'nü alan yazar hakkındaki suçlamalar bitmiyor.

Oysa Cela'nın heykeli bile dikilmişti!

Nobel ödüllü İspanyol yazar Camilo José Cela popüler kitaplarından birinde daha az tanınmış bir yazardan hırsızlık yapmakla suçlandı. İddiaya göre 2002 yılında ölen Cela'nın *La Cruz de San Andrés* adlı kitabındaki çeşitli pasajlar Carmela olarak bilinen Carmen Formoso'nun az bilinen bir eserinden alınmış. Dava ilk olarak Cela'nın ölümünden önce açılmış, yazarın son yıllarının oldukça sancılı geçmesine neden olmuştu. Geçtiğimiz günlerde Barcelona yüksek mahkemesi davanın yeniden açılmasına karar verdi.

Yargıçlar son kararı vermeden önce Barcelona Üniversitesi emekli edebiyat profesörü Luis Izquierdo'nun uzman görüşünü bekliyor. Her iki romanın da Galisya'daki Coruna'da geçmesi, ikinci İspanyol cumhuriyetine gönderme yapmaları, baş karakterlerinin adının Jacop olması ve kadın karakterlerinin fal bakması dikkat çekici benzerlikler olarak gösterilmişti. Mahkeme 1989 yılında Nobel'i kazanan yazarın bir sahteci olup olmadığına karar verecek.

Cela öldüğünden beri pek çok iddia ortaya atılmış, tarihçi Pere Ysas'ın, yazarı Franco adına casusluk yapmakla suçlaması gibi olaylarla yazarın ünü oldukça sarsılmıştı.

Dickens koleksiyonu satılıyor

The Kenyon Starling-Charles Dickens kütüphanesi elindeki parçalardan bazılarını satışa çıkardı. *Pickwick Papers*'ın orijinal el yazmasından bir sayfanın ve Bill Sikes'ın orijinal *Oliver Twist* çiziminin de aralarında yer aldığı Dickens kitapları Christie's'de açık artırmaya çıkarılacak. Satışa çıkarılan parçalardan Dickens'ın romancı George Eliot'a yazdığı mektuba yüz bin dolar, *Pickwick Papers*'ın sayfasına iki yüz elli bin dolar fiyat biçilmiş.

İyi bir üniversite olabilmek

Emory Üniversitesi'nin cep harçlığını veren de eyaletteki en büyük şirket olan Coca Cola.

Para harcamak gerekiyor. Harcanan paranın miktarı, üniversitenin "iyi"liğini kanıtlamakta önemli rol oynuyor. Yöntemin sağlıklı olduğu su götürür ama A.B.D.'de üniversiteler bu yöntemle adlarını iyiler arasına yazdırabiliyorlar.

Kampusu Austin kentinde konuşlanmış Teksas Üniversitesi de kendine yazın dünyasında bir yer etmeye çalışıyor. Üniversiteye bağlı Harry Ransom Center'ı dünya çapında bir inceleme, araştırma merkezine dönüştürmek için uğraşıyorlar. Karşılarına çıkan her yazarın yayımlanmış, yayımlanmamış neyi varsa satın alıp dev bir "yazarlar arşivi" oluşturmak peşindeler.

Üniversite Teksas'da olunca para bulmak sorun değil elbet. Yazarlar da bu alışverişten hoşnut. Yayımlamadıkları da para ediyor çünkü. Hem de büyük paralar. Julian Barnes, dosyalarını 200.000 dolara satmış, Arnold Wesker'a 150.000 dolar ödenmiş. David Hare, Penelope Lively gibi adı pek bilinmeyen yazarların dosyaları bile iyi para etmiş. Norman Mailer'in üniversiteye sattığı dosyalar bin kutu tutuyor; yazara ödenen miktar bilinmiyor ama milyonlar söz konusu. Elizabeth Hardwick'in yazdığı her şey, Bernard Malamud, Isaac Bashevis Singer, Tim O'Brien, David Mamet'in dosyaları da üniversitede.

Parasal güçleri düşük öğretim kurumlarının yanı sıra A.BD dışındaki inceleme/araştırma merkezleri de Teksas Üniversitesi'yle nasıl başa çıkacaklarını düşünüyor. Geçen yılın sonunda The British Library'nin 1,1 milyon sterlin vererek Harold Pinter'in birkaç dosyasını edinmiş olmasının ardında, "Aman Teksas Üniversitesi'nden önce davranalım da İngiliz yazarımızın yapıtlarını İngiltere'de tutalım," düşüncesinin yattığı söyleniyor.

Ne ki para güzel şey ve yazarlar da bu güzelliğin farkında. Örnekse Ted Hughes ve Salman Rushdie. Her iki yazar da müsveddelerini Atlanta'daki Emory Üniversitesi'ne satmış. O üniversitenin cep harçlığını veren de Atlanta eyaletindeki en büyük şirket olan Coca Cola.

Barnes

Hughes

Wesker

Robert Fisk'in yazmadığı Saddam biyografisi çok satmış!

Robert Fisk kendi adıyla yayımlanan Saddam Hüseyin biyografisinin çok sattığını öğrendiğinde onu en çok rahatsız eden böyle bir biyografi yazmamış olması.

Kitap ilk olarak yazarın Beyrut'ta yaşayan bir arkadaşının kendisine Arapça kitabı "bunu sen mi yazdın?!" diyen bir notla yollamasıyla yazarın eline geçer. Kapakta Saddam Hüseyin resmi ve alt başlıkta da "Doğumdan Şehit Düşmesine" – Robert Fisk yazmaktadır. Hemen ardından kitabın peşine düşen yazar Kahire'de gazeteci arkadaşı Saef Nasrawi'yle buluşarak dolandırıcı yazarın ve yayınevinin peşine düşer. Önce kitabın yayıncısı olarak görünen Ibdı adlı yayınevine giden ikili, yayınevindeki yetkililerin kitabın basılmasıyla kendilerinin bir ilgisi olmadığını iddia etmeleri üzerine kitabın sansür kurulundan basılabilir kararı almış olmasına bakarak şanslarını kurula gönderilen evrakları araştırmakta denemeye karar verirler. Hükümet görevlisinden kitabın başvurusunu gerçekleştiren kişinin adını olmasa da adresini öğrenerek Magdi Chukri olabileceği söylenen kişiye ulaşmaya çalışırlar. Ne yazık ki adreste bir yeraltı camii vardır. Orada karşılaştıkları bir kadın Magdi Chukri'nin oradan bir yıl önce taşındığını söyleyip yeni adresi verir. Fisk ve gazeteci arkadaşı sonunda yayınevine ulaşır. Fisk yayıncıya kitabı kendisinin yazmadığını söyleyerek adamdan Chukri'nin telefonunu alır ama bir türlü ona ulaşmazlar. Yetkililer de konuyla ilgilenmedikleri için yazarın elinden başka bir şey gelmez.

Fisk

Demir Özlü İsveççede

1979 yılından beri Stockholm'de yaşayan Türk edebiyatının usta yazarlarından Demir Özlü'nün *AdamÖykü*'de yayımlanan "Eczane" adlı öyküsü, Stockholm'ün tek uluslararası kitap fuarı Göteborg kitap fuarının müdürü Bertil Falk (öykü yazarı, gazeteci, eleştirmen) tarafından hazırlanan bir kitapta yer aldı. BJT Yayınevi tarafından basılan *Öykü, Bir Kuşbakışı* adlı kitapta dünyanın pek çok köşesinden yazarların öyküleri yer alıyor. Kitapta Avrupalı yazarlardan Honoré de Balzac, M. Aymé, Guillaume Apollinaire, Karen Blixen, Franz Kafka, Heinrich von Kleist; Amerika'dan Jack London, Ernest Hemingway, F. Scott Fitzgerald, Anaïs Nin, Raymond Carver, Jorge Luis Borges, William Saroyan; Rusya'dan Aleksandr Puşkin, Anton Çehov; Arap dilinden Mahmut Teymur, İstanbullu Ermeni yazar Krikor Zahrap, Hintli ve Stringerg'ten Hjalmar Söderberg'e kadar İsveçli birçok yazarın öyküsü var.

Kitabın son öyküsü, Demir Özlü'nün. Ö harfi İsveç alfabesinin son harfi olduğu için Özlü en sonda yer alıyor. Demir Özlü'nün daha önce de on öyküsü İsveççeye çevrilip yayımlanmış ve dramatize edilerek İsveç radyosunda okunmuştu.

Soykırım anıları yalan çıktı

Fonseca'nın ailesinin Nazi işbirlikçisi olduğu da anlaşıldı.

Daha altı yaşındayken Nazilerce Auschwitz'e atılan ailesini bulmak için üç ülkeyi dolaşmak zorunda kalan, ormanda bitap halde yere yığıldığında kurtlar tarafından kurtarılan Misha Defonseca'nın biyografi kitabı dünya çapında büyük bir satış elde etmişti. Kitap 1997'de yayımlandığında büyük olay yaratmış hatta Fransa'da filmi bile çekilmişti.

Misha Defonseca'nın sadece yalancı olduğu ortaya çıkmadı, ayrıca ailesinin de Nazi işbirlikçisi olduğu iddiası ortaya atıldı. Gerçek adı Monique de Wael imzasıyla bir açıklama yayımlayan yazar, "Kitaptaki hikâye benim hikâyem, gerçek olmayabilir ama ben de zaten bazen gerçekle iç dünyamı birbirine karıştırıyorum," dedi. "Evet, adım Monique de Wael, annem ve babam Naziler tarafından götürülünce beni büyükbabamın yanına verdiler. Sonra babamın işkence altında konuştuğundan şüphelendikleri için hain olduğu dedikoduları çıktı. O günden beri kendimi Yahudi gibi hissediyorum."

Yetmiş bir yaşındaki yazar ayrıca yayıncısını da suçladı. "Önce kitabı yayımlamak istemedim ama Jane Daniel beni ikna etti." Yazar, telifini ödemedikleri gerekçesiyle 2005'te yayınevini dava etmiş ve yirmi iki milyon dolar kazanmıştı. Kötü bir niyetim yoktu, diyen yazar okuyuculardan özür diledi.

En iyi Booker ödüllü kitap

Dünyanın önde gelen edebiyat ödüllerinden olan Man Booker Ödülü'nün verilmeye başlanmasının 40. yılı nedeniyle jüri üyeleri bu güne kadar ödülü kazanmış kitaplardan altı tanesini belirleyip halkoyuyla son 40 yılın en iyi kitabını seçecek. 1993'te ödülün 25. yılı nedeniyle yapılan benzer bir törende Salman Rushdie'nin *Geceyarısı Çocukları* adlı kitabı Booker's Booker unvanına layık görülmüştü. Ödülü son olarak Anne Enright'ın *The Gathering* adlı eseri kazandı. Best Of Booker Temmuz ayında açıklanacak.

Independent Yabancı Roman Ödülü

İngiltere'nin önde gelen gazetelerinden *Independent*'ın yabancı yazarların İngilizceye çevrilmiş yapıtları arasından hazırlanan kısa listeden seçilen bir romanın 10.000 sterlinlik ödüle değer bulunduğu Independent Yabancı Roman Ödülü'nün bu yılki adayları açıklandı. (Ödül, çevirmen ve yazar arasında paylaştırılıyor.) Bu yılki listede yer alan yapıtlar ve yazarları şunlar:

Let It Be Morning, Sayed Kashua; *Rivers of Babylon*, Peter Pianek; *Castorp*, Pawel Huelle; *The Model*, Lars Saabye Christensen (2002'de Norveç'in en iyi yazarı seçilmişti); *Measuring the World*, Daniel Kehlmann; *The way of the Woman*, Marlene van Niekerk; *Omega Minor*, Paul Verhaeghen.

Andy Warhol yaşıyor mu?

Kendisi için, "Bir ayna, başka bir aynaya baktığında ne görebilir?" demişti.

Warhol

Yaşıyorsa, sekseninci ilkbaharını kutlarken, dünyadaki tekdüzelikten sıkılacak. Daha 1975'te, bütün büyük mağazaların müzeye dönüşeceğini ve bütün müzelerin de büyük mağazalara dönüşeceğini yazmıştı. Vincent Huguet'ye göre, başarılı mimarların eseri alışveriş merkezlerini ya da çağdaş sanatçıların Noel vitrinlerini daha o zamanlardan, hayalinde görmüş olsa gerek.

Sıklıkla eleştirilen eserlerinin bir çağı yansıtmakta olduğunun farkında mıydı? Aynaya baktığında ne gördüğü sorusuna, "Bir ayna, başka bir aynaya baktığında ne görebilir?" yanıtını vermişti.

Cécile Guilbert, Grasset'de yayımlanan *Warhol Spirit* adlı kitabında, Marilyn Monroe'ya ve Mao'ya bakışını ölümsüzleştiren Warhol'u kendi çizgilerinde yeniden yaratmaya cesaret etti. Kitap, Warhol'a özgü yaklaşımı öylesine canlı biçimde veriyor ki, sanatçının hâlâ yaşamakta olduğu kuşkusunu doğuruyor. Zaten 1987'den önce, 1968'de de bir kez ölmemiş miydi Warhol? Militan feminist Valerie Solanas'ın kurşunlarına hedef olmuş, komadayken kendi ölümüne tanıklık ettiğini söylemişti. "Ölmek ne kadar sıkıcı," diyordu. "Herkes bedenimle, giysilerimle, makyajımla, cenaze işleriyle, yasal formalitelerle uğraşırken, onlara yardım etmek istediğim halde kıpırdayamıyorum yerimden. Ölmüşüm çünkü." ŞULE TANKUT JOBERT, Paris

Afrikalı aydınlar öfkeli

Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin 26 Temmuz 2007'de Dakar'da yaptığı konuşma, Afrika'nın sıkıntılarını, yüzünü yeterince Batı'ya çevirmiyor olmasına bağlar nitelikteydi. Azgelişmişliğin, kolonileşme sürecini haklı çıkaracağına yönelik imalar, bu konuşmanın Afrika toplumlarına yönelik bir hakaret ve hatta ırkçı bir yaklaşım olarak yorumlanmasına yol açtı.

Yedi ay sonra, Sarkozy Güney Afrika'da yeni bir konuşma yapmaya hazırlanırken, yaklaşık yirmi Afrikalı yazar, bir kitap yoluyla tepkilerini dile getirdi.

Sosyolog Ngalasso, Afrika'nın sıkıntılarının sorumluluğunu üstlenmeye hazır olduğunu, ama Fransa'nın da kolonileştirme politikası üstünden, kendi sorumluluğunu alması gerektiğini yazdı.

Raharimana, Fransa'nın özür dilemesini değil, yalnızca tarihi olayların etkisini inkâr etmemesi gerektiğini savunuyordu.

Eski Senegal Kültür Bakanı Gassama'nın yazısı ise, Musa'dan Hitler'e uzanan bir perspektifte kurulan benzerliklere dayandığından, abartılı ve gerçekdışı olmakla eleştirildi.

Philippe Rey Yayınları'ndan çıkan kitap, Afrika Sarkozy'ye Cevap Veriyor adını taşıyor. Sarkozy'ninse, her zamanki gibi, bu tepkileri umursamadığı sanılıyor.

Çocuk kitaplarında şiddet kaygısı

Jacqueline Wilson'ın çocuk kitaplarında beş yaşındaki çocuklar tacize uğruyor, dövülüyor, on dört yaşındakiler öğretmenleriyle ilişkiye giriyor ve bebeklerini çöplüğe bırakıyorlar. Yazar çocukların çok erken yaşta yetişkinler gibi davranmaya başladıklarına dikkat çekerek televizyon ve internetin yan etkilerinin altını çiziyor. Asıl soru şu: Wilson'ın kitaplarında bu malzemelerin yer alması ne kadar doğru? Kötü boşanmalar ve ölümcül hastalıkların da sıkça görüldüğü kitaplar yazan Wilson'ın yanıtı şu: "Keşke bu olayları içermeyen kitaplar yazabilseydim ama gerçekçi olmazdı."

Wilson'ın kitapları yirmi beş milyondan fazla satıyor.

Wilson

NOTOS KİTAP-EVİ

Edebiyatın hayal adalarına yolculuk

Çağdaş dünya edebiyatının büyük yaratıcısı.

"Sanatın, yalnız, yazık ki şanının Edgar Allan Poe, dinginin ve endemli bir üstatlıkların varlığı Walter Scott'tan çok daha farklı bir yaratıcıya gidiyor. O ve onun gibi yapıtlarda adamlarının şeyle ilgilenecek bir ilgi bulamazlar."

Charles Baudelaire

"Kaza, dengesiz ve sağlamlarla dolu yaşamın kendini cinayete ya da deliliğe sürüklemesini anlamasının, Poe'nun eline almıştır bir sağlamlaştırıcı kullanarak acaip bir zekâ üzerine yazısında, aradığı bir dehşet unsurundan sonuçlar sağlayan tutkun yaklaşımla anlatıyı inceleyi sağlamlaştığı mükemmelliğe ulaşmıştır."

Marie Bonaparte

İngilizceden çeviren: Mehmet Fuat
192 sayfa • 13,5x19,5 cm • Ocak 2008
15 YTL • Büyük Kitaplar 008

Yazarın romanı.

Andres Fava'nın Günlüğü, yazarın yaşamının ikinci yıllarında, genç Cortázar'ın kimliğini Andrés Fava arayışında sürdüğü sorularla dolu bir kitap. Zamanın işi nedir? Zaman kafasında kuşkuları nasıl dile dökecektir? Yazın nasıl doğar? Kitabın içine serpiştirilen mektup arası yönlendirmeler, bu buluk Avjantin yazarının yapıt eylemlerini nelere borçlu olduğunu ve hangi metinlerle, hangi düşünsel birikimle yoğurularak kendi kimliğini kazandığının ipuçlarını veriyor.

Cortázar okurlarını bir sanat eserinin kurbanıdır. Eserlerini okurlarının korkunç sorumluluğu altında bırakır ve bu bir hastalıktır. Hiç şüphesiz yeryüzünde bir insanın bu kadar yalnız olduğu gibi. Çiçeği yaratıp vazoyu unutacak kadar ve belki de aşırı bir sevgiyle sebebidir.

PABLO NERUDA

İngilizceden çeviren: Ayşe Nihal Akbulut
160 sayfa • 13x19 cm • Ekim 2007
9 YTL • Edebiyat-Roman 009

Bir kuşağın 25 öykücüsü Geleceğe yön verenler

Öykünün Şimdiki Zamanı, öykülerinde müzün bugünü üstüne yıllar sonra da üzerinde durulacak bir değerlendirmenin ürünü. Tıpkı ve kendi alanında benzerine rastlanmayan bir seçki.

Seçmiş Edebiyatçının Bugünün Üstadları olarak nitelediği kuşağın önde gelen yirmi beş öykücüsü şunlar.

Mehmet Bayezit, Cemil Kavukçu, Hasan Çakır, Hasan Çakır, Mehmet Eroğlu, Hasan Özkan, Kadir Özdemir, Mehmet Günsür, Muhterem Murgan, Mehmet Zaman Sarıoğlu, Metin Celal, Faruk Ulay, Özcan Karabulut, Hasan Ali Toptaş, Hakan Günday, Ayfer Tunç, Müge İplikçi, Barış Bıçakçı, İnan Çetin, Doğan Yeniel, Asli Erdoğan, Behçet Çelik, Bekir Yıldız, Murat Yelkin, Sema Kaygusuz, Hakan Günday.

256 sayfa • 14,5x21,5 cm • Kasım 2007
18 YTL • Başvuru Kitapları-Antoloji 002

Şaşırtıcı bir öykü.

Katedral, Türk Gerçekçi Yaklaşımı'nın önde gelen ve günümüz Amerikan edebiyatının ilgi çekici öykücülerinden Raymond Carver'ın en bilinen öyküsü. Yaşamının son zamanlarında yazdığı bu öykü, Carver'ın ulaştığı yazınsal düzeyin de şaşırtıcı bir göstergesi.

Sıradan insanın yalnızlığı, anlamsızlığı, televizyonla özdeşmiş yaşamın sıkıntıları... Umutsuzluk ve bunalımdan geçilen bir aydınlanma sırasında yaşamın değiştiğini duyuyor ve algılıyoruz. Carver'ın benzersiz yaratılarının yazınsal değerini anlamak için okunması gereken öykü.

---

89 sayfa • 11,5*16,5 cm • Ekim 2007
6 YTL • Büyük Kitaplar 005

Eskimeyecek bir metin.

Okuma Üzerine, Marcel Proust'un bireyle kitap arasındaki ilişkiyi ve özgün bir okuma yöntemini irdelediği bu denemi kaynaklarına yaptığı yolculuğu içeren bir anlatı.

Hiç kuşkusuz, dostluk bireyler arasındaki durumlara kıyasla daha az sıkıntılı bir durumdur. Ancak en azından dostluğun varlık nedeni bir hiçtir ve bir tür, dünyaya bilinçsiz bir gelmedir, gereksiz bir kaçıştır. Bakarsanız, ölçeği kaçırılmış dostluk hiçbir zaman değerlendirilmeye değmeyen sağlıksız bir duygudur.

Marcel Proust

---

91 sayfa • 11,5*16,5 cm • Ekim 2007
5 YTL • Büyük Kitaplar 004

Selim İleri'nin anlatı dünyasının sıradışı örneklerinden.

İleri'nin İstanbul'unda yaşayan bir romanyedinin geçirdiği değişimin anlatısı. Kapalı İktisat, dönemin siyasal ve toplumsal yapılanmasından habersiz bir bireyin, bir sayfa arının ardından geçmiş ve verdiği yüzleşmesini bir öyküsü Kapalı İktisat. Selim İleri'ye hep olduğu gibi sıradan durumlar ve dönemle hesaplaşma bu sefer de bir ahlak sorunu içerisinde sanmayanlara yönelttiği bir eleştiri niteliğinde yazılmış Kapalı İktisat, bir bütün öyküleri değil, kısa romanlar gibi okunmalı.

---

95 sayfa • 11,5*16,5 cm • Eylül 2007
6 YTL • Büyük Kitaplar 003

Yaşar Kemal'in unutulmaz ilk öyküsü.

İnsanın hayat karşısındaki yenik duruşunu bunalım çatısı altında ele alan ve etkileyici bir şiirsellikle kaleme alınmış Yaşar Kemal, Pis Hikaye'de Tadın'ın ölüşünü unutulmaz bir trajedi'ye dönüştürür. Pis Hikaye, Yaşar Kemal'in yazdığı ilk öykü. Aradan yaklaşık yetmiş yıl geçtikten sonra 2004'te yazarın kaleme aldığı bir önsözle birlikte Yaşar Kemal klasiğine dönüşmüş. Bugün de heyecanla okunuyor. Pis Hikaye'de anlatılan eski günlerde insanın yaşamış olduğu trajiği anlatırken bir karşılık olarak, aradan yetmiş yıl geçtikten sonra Yaşar Kemal'in Yaşar Kemal olarak ve anlatım biçiminin başlangıcındaki yazgısını değişmediğini gösterir.

---

95 sayfa • 11,5*16,5 cm • Mayıs 2007
7 YTL • Büyük Kitaplar 002

Susmanın anlamı.

95 sayfa
11,5*16,5 cm
Haziran 2007
6 YTL
Edebiyat-Roman 006

Sert rüzgarların savurduğu genç adam.

95 sayfa
11,5*16,5 cm
Ekim 2007
6 YTL
Edebiyat-Öykü 008

Sözcüklerin öyküsü.

Nazlı Kuleyin çocukluğundan bugüne bütün yaşamını, O Sözcüklere Dokundu, bu Sözcükle Bu Sözcükler, diyerek anlatmış, sonra Sözcüklerin Öyküsü'nü yazmaya başlamış. Bu serüvenin sonunda Hayat İçin Bir Kahve Molası'nı yazmış. Bir sanatçının kendini daha zengin bir biçimde ifade edebilmesi için bu anılardan birini kitaplaştırdığına kuşku yok. Nazlı Kuleyin, hayat için verdiği her kahve molasında Sözcüklerin Gizemli Dünyasında yolculuğa çıkmaya sizi de yolculuğa davet ediyor.

---

151 sayfa • 11,5*21,5 cm • Eylül 2007
12 YTL • Başvuru Kitapları-Dil 001

PARAQVARIÆ PROVINCIÆ SOC. JESU CUM ADIACENTIB. NOVISSIMA DESCRIPTIO
Keşfedilmemiş bir kültür
Guaraní
Çiftdilli Paraguay edebiyatı

Guaraní dili Paraguaylıları konuşur

Paraguay Latin Amerika'nın çiftdilli tek ülkesidir... Burada, ispanyolca yanında guaraníce de resmi dildir ve Paraguaylı kimliği bu dil üstünden kurulur. Her Paraguaylı aynı zamanda bir Guaranídir. Bu nedenle, genelde Latin Amerika'da görülen "azınlık Avrupa kökenli/çoğunluk melez ve yerli" ayrımı Paraguay'da görülmez. Ama Guaraní olmak da bütünüyle kültürel bir anlam taşır...

Cemal Bâli Akal

Nicholas Visscher'in 1720 tarihli Güney Amerika haritasında Paraguay sınırları içindeki alan bugün Arjantin, Bolivya ve Brezilya'ya ait toprakların bir bölümünü de kapsar. Kaldı ki bu haritada ilk iki ülke zaten yoktur. XVIII. ve XIX. yüzyılların zengin Paraguay'ı, bugün varlıklarını kısmen onun parçalanmasına borçlu olan ülkeler arasında, neredeyse unutulmuştur. Ama bu kapalı kutu açıldığında, onun hispanik ülkeler arasında benzersiz bir konumda olduğu görülür: Paraguay Latin Amerika'nın çiftdilli tek ülkesidir... Burada, ispanyolca yanında guaraníce de resmi dildir ve Paraguaylı kimliği bu dil üstünden kurulur. Her Paraguaylı aynı zamanda bir Guaranídir. Bu nedenle, genelde Latin Amerika'da görülen "azınlık Avrupa kökenli/çoğunluk melez ve yerli" ayrımı Paraguay'da görülmez. Ama Guaraní olmak da bütünüyle kültürel bir anlam taşır, çünkü Guaraníyim demek ve guaraníce konuşmak yerli olmak değildir. Yüzde 95'i guaraníce konuşan Paraguay'ın nüfusu 6.000.000'dur, ama ülkede topu topu 20.000 civarında gerçek Guaraní yerlisi vardır. Özgün bir edebiyatı da belirleyen bu konum sıradışı ve trajik bir tarihin ürünüdür.

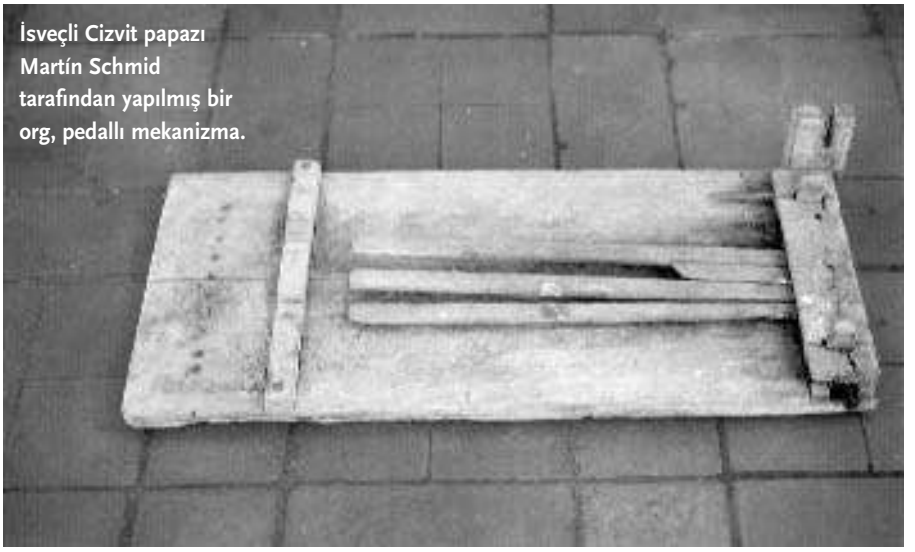
Bu tarihin belli başlı dönemleri şunlardır: 1. Sömürgecilik öncesi; 2. Sömürgeciliğin başlangıcı; 3. Misyonlar dönemi; 4. Misyonlar'ın yıkılışından Üçlü İttifak'la savaşa uzanan dönem; 5. Savaş sonrası; 6. Stroessner diktatörlüğü; 7. Diktatörlükten günümüze.

1524'te keşfedilen Paraguay'a fatihler, gerçek anlamda 1537'de, Asunción'un kuruluşuyla yerleştiler. Yine de onların bölgeye gelişi Meksika'ya ve Peru'ya gelişlerine benzemedi. Elbette Guaranílerle karşılaşmada belirleyici olan şey sömürgeci mantıktı. Ancak birçok neden bu mantığın farklılaşmasına yol açmıştı. Herşeyden önce bölgede altın ve gümüş yoktu. Yerliler yalnızca tarımsal alanlarda ve mate üretiminde kullanılabilirdi. Dolayısıyla altın ve gümüş açlığının neden olduğu ilk tahribata burada rastlanmadı. Kaldı ki Meksika ve Peru deneyimleri, zaten fatihleri dizginlemek isteyen İspanya Krallığı'nı daha dikkatli davranmaya itmişti. Fatihlerle karşılaşan bazı Guaranílerin hemen ittifaka yanaşmaları ve bundan düşmanlarına karşı yararlanmaları da, "tatlı sömürgecilik" adını neredeyse haklı çıkarıyordu. Alvar Nuñez Cabeza de Vaca gibi, bölgeye gelen deneyimli bazı yöneticiler de, yerliler karşısında daha anlayışlı bir sömürgeciliği tercih edeceklerdi. Ayrıca, Gua-

Voltaire

Cizvitler Amerika'da Portekiz ve İspanya krallarına savaş açarken, Avrupa'da bu kralların günahlarını çıkarıyorlardı. Ama sonunda, Lisboa'da isyan ve kral katliyle suçlandılar. 1758'de Portekiz'den kovuldular. Portekiz hükümeti onların, Amerika'daki bütün kolonilerini sildi süpürdü. İspanya kralının tüm eyaletlerinden sürüldüler. Fransa mahkemeleri bir kararla sonlarını getirdi. Papa bir fermanla tarikatı kapattı. Ve dünya sonunda öğrendi ki, papazlar hiç çekinmeden alaşağı edilebilir.

< Paraguay bölgesinin Cizvit haritası.

İsveçli Cizvit papazı Martín Schmid tarafından yapılmış bir org, pedallı mekanizma.

ranílerin farklı değerlerinin mümkün kıldığı cinslerarası yakınlaşma güçlü bir "ilk melezleşme"yi başlatmıştı. Yedi yüzyıl İspanya'da müslümanlarla yaşayan/savaşan hıristiyanlar, iyi bildikleri *Kuran*'a gönderme yaparak, Guaraní ülkesini "Muhammed'in Cenneti" diye adlandıracaklardı.

Yine de bu "tatlı" sömürgeciliğin sömürgecilik olduğu unutulmamalı. 1539'la 1560 arasında dört önemli Guaraní ayaklanması gerçekleşmişti bile... Yerlilerin üstünde yaşadıkları topraklarla birlikte bir fatihe sözde emanet edilmelerini, aslında onun için zorla çalıştırılmalarını sağlayan Encomienda sistemi, sonunda Paraguay'a da yerleşmişti. Sonra, fatihlerle ittifak yapmaya yanaşmayan ve direnen başka Guaraní toplulukları vardı. Kaldı ki Guaraníler çok geçmeden köle avına çıkan Brezilyalı Bandeirantelerin tehdidine de maruz kalmışlardı.

Hıristiyanlığın aşılanmasında, Guaranílerin özel yeteneklerini iyi kullanan Cizvitler, onların müzikle, dansla ve gösterilerle ne kadar kolay eğitilebileceklerini görmüşlerdi. Bu nedenle misyonlarda bir Guaraní tiyatrosu çok erken doğdu. Başlangıçta hıristiyanlığa ilişkin temalar işlenirken, zamanla farslar da sahnelenmeye başladı.

Yerlileri fatihlerden korumak isteyenler, içinde onları tecrit edebilecekleri Misión ya da Reducción alanlarının Encomienda'ya karşı etkili bir koruma sistemi oluşturduğunu görmüşlerdi. Vasco de Quiroga ve Bartolomé de Las Casas'ın Meksika'da, José de Acosta'nın Peru'da başlattığı Misyon siyaseti Paraguay'da da sürdürüldü. Önce Fransiskenlerin inisiyatifinde gelişen hareket, Cizvitlerin devreye girmesiyle yeni ve güçlü bir nitelik kazandı. Tabii, yerlileri koruduğu için önemi yadsınamayacak bu girişimin trajikomik niteliği unutulmamalı: Sömürgecilik, yerlileri kendi topraklarında tecrit edilerek korunmaya muhtaç insanlara dönüştürmüştü. Ancak Misyon siyaseti Paraguay'da bölgenin özel koşullarından beslenerek, benzersiz bir girişim olarak belirecekti. Latin Amerika tarihinin çok özel ve çok ilgi uyandıran bir dönemidir bu: 1609-1767 arasında Paraguay Cizvit misyonları, bir Cizvit Devleti ya da Guaraní Devleti iddialarının ortaya atılmasına yol açacak bir boyut kazandı. 1767'de Cizvitlerin Krallık güçleri tarafından sürülmesiyle sona eren bu süreç, guaraníceye bugünkü ayrıcalığını veren en önemli etkendir.

Sömürgeciliğin başlangıç döneminde Paraguay'da hıristiyanlığı yayma görevini üstlenen Fransiskenler guaraníce konusundaki çalışmalarıyla öncü oldular. Ama Krallık'ın bu konudaki rolünü de gözardı etmemek gerekir. Fatihlerle yerliler arasındaki iletişimsizliğin yıkıcı sonuçlarını gören Krallık, 1512'de, Latin Amerika'daki hıristiyanlaştırmanın, yerlilerin dilleri öğrenildikten sonra başlatılmasını emretmişti. 1578'de çıkarılan bir yasa, Latin Amerika'da din adamı olmak için yerli dilinin bilinmesi koşulunu getirdi. 1603'te Asunción'da toplanan din kurulu aynı zorunlulukları tekrarladı. Fransiskenler guaraníce öğrendiler ve onu latin harfleriyle yazılı dile dönüştürdüler: Asunción'a 1573'te gelen Luis de Bolaños kısmen guaraníce yazılmış ilk din kitabının yazarıydı. Bolaños ispanyolca birçok sözcük kullanmak zorunda kaldığından, bu kitabın dili jopará, yani bir guaraníce/ispanyolca karışımıydı.

Yine de Fransiskenler, fatihlerin sömürge siyasetine karşı çıkmadıkları için, yerlilerle yakınlaşmayı başaramadılar. Onların yerini de kısa sürede Cizvitler aldılar ve tarihin en şaşırtıcı siyasi deneyimlerinden birini başlattılar. 1585'te Paraguay'a varan Cizvitler, 1609'da Paraguay Cizvit Bölgesi'ni oluşturup ilk misyon alanı olan San Ignacio Guazú'yu kurdular. Art arda kurulan 30 misyonda bir yandan yerlileri kölecilerden korurlarken, öte yandan da onları kendi değerleri doğrultusunda eğittiler. Ama krallığın kasdını da aşıp ispanyolcayı bir kenara iterek, bu eğitimi Guaraní dilinde veriyor-

1768'de Buenos Aires valisi Bucarelli, "bu yerlileri eksiksizce uygarlaştırmanın başlıca yolu onlara kendi dilimizi öğretmektir" demişti. Guaranícenin macerası aynı zamanda dönem dönem güçlenen bu zihniyete karşı vereceği mücadele olacaktı.

lardı. Guaraníce tüm Cizvit Bölgesi'nin tek resmi diliydi. O güne kadar, birbirlerinden oldukça uzak bölgelerde yaşayan Guaraní toplulukları bölgeden bölgeye farklılaşan bir dil kullanırlarken, guaranícenin yazılı hale gelmesi onu bölgenin tamamında kullanılabilen bir dile dönüştürmüştü. İlk Guaraní dilbilgisi kitabının (1629) yazarı Alonso de Aragona'ydı. Antonio Ruiz de Montoya da 1639-1640'ta ilk guaraníce-ispanyolca sözlük olan *Tesoro de la lengua guaraní*'yi, sonra ispanyolca-guaraníce bir sözlüğü ve Guaraní dilbilimini içeren *Arte y Bocabulario de la lengua guaraní*'yi, ardından da *Catecismo de la lengua guaraní*'yi yazdı. Kitaplar 1700'de, misyon alanlarından Loreto'da kurulan, bölgenin ilk matbaasında basıldı. Bu çalışmalara, çok geçmeden, yerlilerin artık kendi dillerinde yazdıkları da eklendi. Nicolas Yapuguay'ın 1727'de San Francisco Xavier misyonunda basılan *Sermones y exemplos en lengua guaraní*'si bu türden ilk eserdi. Yerli önderlerin 1750-1756 arasında sömürge yöneticilerine gönderdikleri sosyal ve siyasi içerikli mektuplarsa (Siete Cartas), Meliá'ya göre, guaranícenin edebi bir nitelik kazandığını gösteren ve bu açıdan Yapuguay'ın kitabından da önemli olan başka belgelerdi .

Hıristiyanlığın aşılanmasında, Guaranílerin özel yeteneklerini iyi kullanan Cizvitler, onların müzikle, dansla ve gösterilerle ne kadar kolay eğitilebileceklerini görmüşlerdi. Bu nedenle misyonlarda bir Guaraní tiyatrosu çok erken doğdu. Başlangıçta hıristiyanlığa ilişkin temalar işlenirken, zamanla farslar da sahnelenmeye başladı. Bunun yanında, Guaranílerde söz sanatı zaten kutsal bir nitelik taşıyordu. Bu sanat, Cizvitlerin dil eğitimiyle birleşince, geleceğin yazılı Guaraní şiirinin temelleri de oluşmaya başladı.

Cizvit Misyonları'nda, sosyal, siyasi, tarihi... açıdan tartışılabilecek çok önemli şeyler gerçekleştirildi. Ancak 1767'de, sömürgecilerin çıkarlarına hiç de uygun davranmayan Cizvitler, hem bölgeden hem de tüm İspanyol topraklarından sürüldüler. Bunun üzerine yerliler Misyon alanlarından uzaklaştı ve bu benzersiz siyasi oluşum çöktü. Bu tarihten sonraki olaylar Guaraní nüfusunu çok azalttığına göre, geriye yalnızca Guaranísizleştirilmiş bir guaraníce kalacaktı. O bir ülkeyi küllerinden çıkartmak üzere yaşadı. Gómez'e göre, Cizvitlerin sağladığı imkânlar, Guaranílerin asgari bir özerkliği, yani kültürlerini belli ölçüde sürdürebilecekleri bir alanı koruyabilmelerini sağladı. Günümüz Paraguay'ının temeli tam da bu özgürlük alanıdır. Melià daha ihtiyatlı bir tavırla şöyle diyecektir: Misyonların guaranícesi yeni bir toplum tipinin yerli diliydi. Bu dil Amerika'da hiçbir yerli dilinin yaşamadığı bir macera yaşadı. Bu, kendini reddetmeden, dışarıdan taşınmış kültürel zorunluluklara yeni bir uyum sağlama macerasıdır...

Misyon hareketinin çöküşüyle, sömürgeci zihniyetin etkisi arttı. Bunun en belirgin işaretlerinden biri guaraníceye karşı takınılan tavırdı.

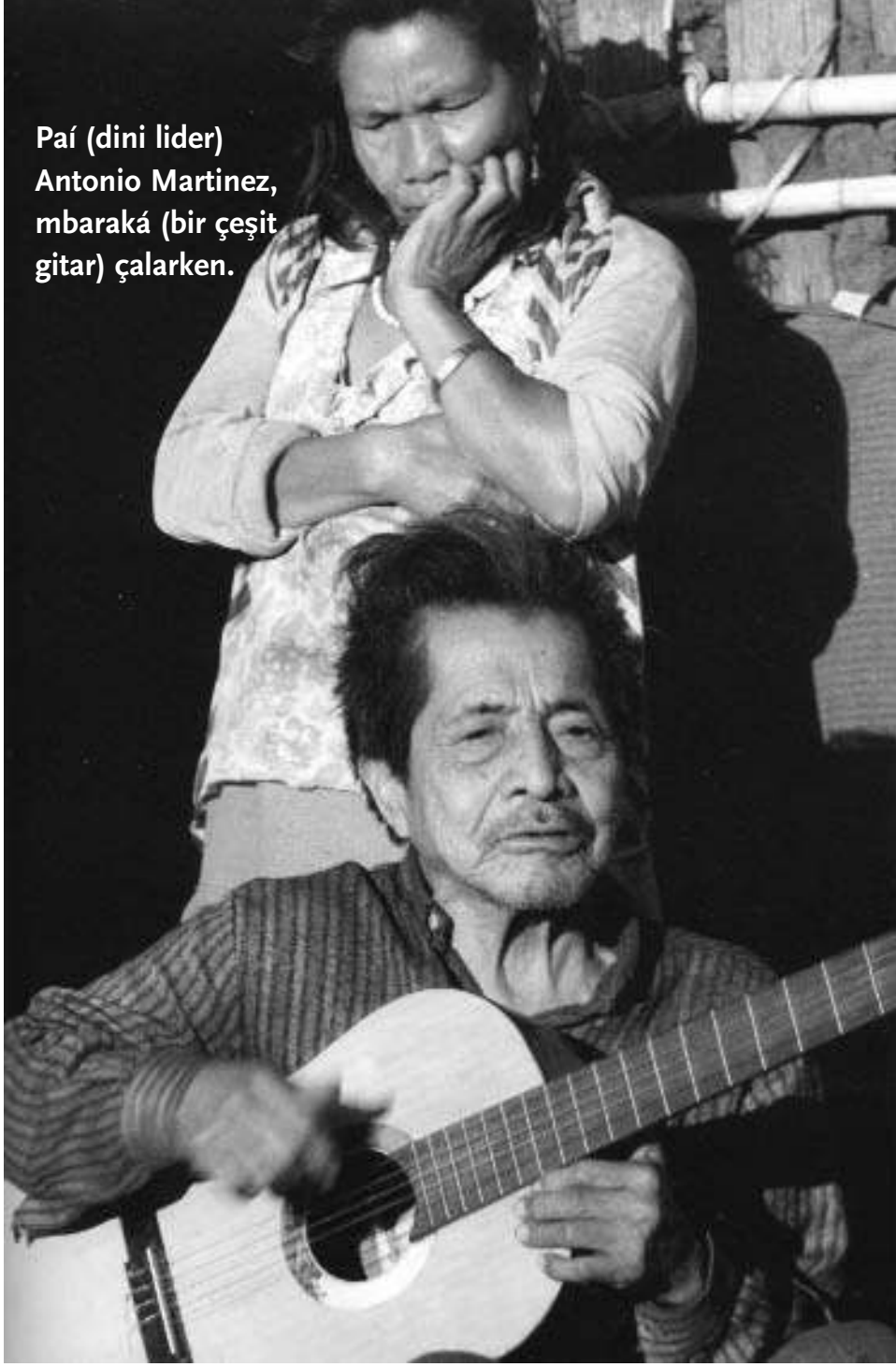

San Rafael'de bulunan bir arp. Üst bölümü 11 cm, alt bölümü ise 42 cm genişliğinde.

Dans, müzik, tiyatro...

• Guaraní kültürünün bugüne taşınan özellikleri, İspanyol kültürünün yörede etkin olmasından öncesine dayanıyor: dans, müzik, ayinlerin teatral yapısı ve estetikle ilişkisi. Sonrasında yerli kültür, fatihler ve ardından Katolik misyonerlerle girdiği ilişkilerle harmanlandı.

• O dönemde Cizvit misyonlarında yazılan tiyatro oyunlarına ulaşılamıyorsa bile, bulunan bazı bölümler dramatik yapının nasıl olduğuna dair fikir veriyor: dinsel içerikli bu tiyatro oyunları gizem ve alegoriden yararlanılıyor. Maske, sahne efekti, çan sesi ve gündelik dışı sesler kullanıyorlar.

Paí (dini lider) Antonio Martinez, mbaraká (bir çeşit gitar) çalarken.

Daha 1768'de Buenos Aires valisi Bucarelli, "Bu yerlileri eksiksizce uygarlaştırmanın başlıca yolu onlara kendi dilimizi öğretmektir," demişti. Guaranícenin macerası aynı zamanda dönem dönem güçlenen bu zihniyete karşı vereceği mücadele olacaktı.

Çok geçmeden, Paraguay, Latin Amerika'yı sarmaya başlayan sözde bağımsızlık hareketleri içinde buldu kendini. Avrupa kökenliler, "neyin bağımsızlığı?" dedirtecek biçimde, ulus-devlet zihniyetini bir beyaz/yerli ayrımcılığı üstüne oturtup, artık Krallık adına değil de kendi adlarına yerlileri yönetmeyi sürdürdüler. Bir başka deyişle, sömürüde bağımsızlaştılar. Yine de Paraguay guaraníceden güç alan özgün bir kimlikle, diğer Latin Amerika ülkelerinden ayrıldı.

15 Mayıs 1811'de bağımsızlığına kavuşan, daha doğrusu İspanya Krallığı'ndan ayrılan Paraguay'da, başkan José Gaspar Rodriguez de Francia zamanında, guaraníce açısından ilginç bir çelişki yaşandı. Ulusalcı bir siyaset izleyen Francia, ispanyolcayı "ahmakların dili" sayıyordu. Ama ulusal marşın sözlerinin guaraníce yazılmasına onay verecek kadar guaraníce düşkünü olsa bile, döneminde, eğitim dili saltlıkla ispanyolcaydı. Tıpkı Bolivar gibi bir Fransız Devrimi ve Napolyon hayranı olan Francia'nın izlemeye çalıştığı modern Avrupa değerleri onun Guaraní kimliğini ezip geçiyordu. Ardından gelen Carlos Antonio López de ülkesini, Avrupa'yı örnek alarak, geliştirmeye çalışan bir aydın despottu. Bu dönemde, guaraníce üstündeki baskılar arttı: Artık kamu hizmetlerine girmek için ispanyolca bilmek gerekmekte, yalnızca ispanyolca kitaplar basılabilmekte ve yerli köylerine ispanyolca yeni adlar verilmekteydi.

Antonio López'in oğlu Francisco Solano López döneminde (1862-1870) bu durum, Paraguay'ı içine çeken koşullar yüzünden değişti. Üç despotun, Avrupa'yı (yani Doğu'yu) örnek alsalar da, Latin Amerika'da hiç görülmemiş bağımsız ve eşitlikçi bir siyaset uygulamaları Paraguay'ı hızla kalkındırmıştı. Radikal bir toprak reformu Avrupa kökenli büyük toprak sahiplerinin üstünlüklerine son vermişti. Ülke verimliydi, işsizlik yoktu. Komşularda sömürgeci ülkelerin şirketleri cirit atarken, Latin Amerika'nın ilk demiryolunu kuran Paraguaylılar, her alanda her türlü işletme hakkını ellerinde tutmakta direniyorlardı. İngiltere'nin çeşitli önerilerini geri çevirip, ihtiyaç duydukları şeyi istedikleri ülkeden nakit ödeyerek alıyorlardı. Bu kadarı fazlaydı! Sömürgeci mantık, Misyon döneminde olduğu gibi, onun oyununu oynamamakta direnen Guaraní ülkesinin önünü bir kez daha kesmeliydi. Bahane de hazırdı: Cizvitler eskiden yerlileri nasıl ezmişlerse, şimdi de diktatörler bu

ülkede halkı öyle eziyorlardı. Demek ki yüce değerler adına bu zorbalık engellenmeliydi. Solano López'in siyasi hatalarına komşuların açgözlülüğü eklenince, İngiltere'nin istediği oldu. Guaraníler, Arjantin-Brezilya-Uruguay ittifakına karşı, tarihin en kanlı savaşlarından birine giriştiler. Paraguaylı erkeklerin ve bunlara eklenen yeniyetmelerin –takma sakallarla savaşırlarmış çocuk oldukları belli olmasın diye– neredeyse tamamı öldü.

Ancak bu yokoluşa karşılık, guaraníce savaşta yeni bir anlam kazandı. Zaten Solano López, belli bir ulus kimliğinin yerleşmesi için, guaraníce eğitime çok önem vermiş, hatta bu dili ustalıkla kullandığını sık sık göstermişti. Savaşta askeri bilgilerin ve sırların güvenle iletilmesine yarayan guaraníce, resmi toplantıların ve basının da ayrıcalıklı dili olacaktı. Vatanseverliği dile getiren epik bir Guaraní şiiri bu dönemde doğdu. Guaraní sözcüğünün savaşçı anlamına geldiği söylenir ve Guaraníler teslim olmaktansa ölmeyi tercih ederlermiş. Paraguaylılar da bu savaşta kılıçlarını bırakmayı reddedip ölümü seçtiler; 14 yaşındaki albaylardan başkanları Solano López'e kadar... Savaş sonunda 1.500.000 kişiden geriye genelde kadınlar, çocuklar ve yaşlılardan oluşan 200.000 kişi kaldı; tabii bir de Guaraní dili...

Chateaubriand

Ne zaman bir halkın mutluluğunun tablosu yapılacak olsa, hep onun felaketi de gelir akla; en güleryüzlü resimler arasında, dur durak bilmeden beliren şu düşünce, yazarın yüreğini kıskaca alır: Bütün bunlar yok artık. Paraguay misyonları çökertildi. Öylesine zahmetle biraraya getirilmiş olan Vahşiler yine ormanlarda geziyorlar ya da toprağın derinliklerine diri diri gömülmüşler. İnsan elinden çıkmış en güzel eserlerden birinin yokedilişine alkış tutuldu...
Yeni Dünya'da yerliler köleleştirildiği için eteklerimiz zil çalarken, Avrupa'nın her yerini insan sevgimizin ve özgürlük aşkımızın teraneleriyle çınlatıyorduk.

Savaşın ertesinde bir ülke yeniden yaratılacaktı. Bunu da herşeyi üretmek zorunda kalan kadınlar üstlendi. Katolik bir ülkede üstü örtülü bir poligami bu zorunluluk yüzünden uygulandı ve "ikinci melezleşme" süreci böylece başladı... Genelde periferide kalan kadınların çok azı dönem dönem merkezin dili olan ispanyolcayı biliyordu. Bu yüzden guaraníce daha çok kadının/ananın dili olarak kalmıştı. Savaş sonrasında da guaraníceyi kadınlar koruyacak ve bu dil, yeniden, bu iki kez melez ülkenin özgün kimliğini oluşturacaktı .

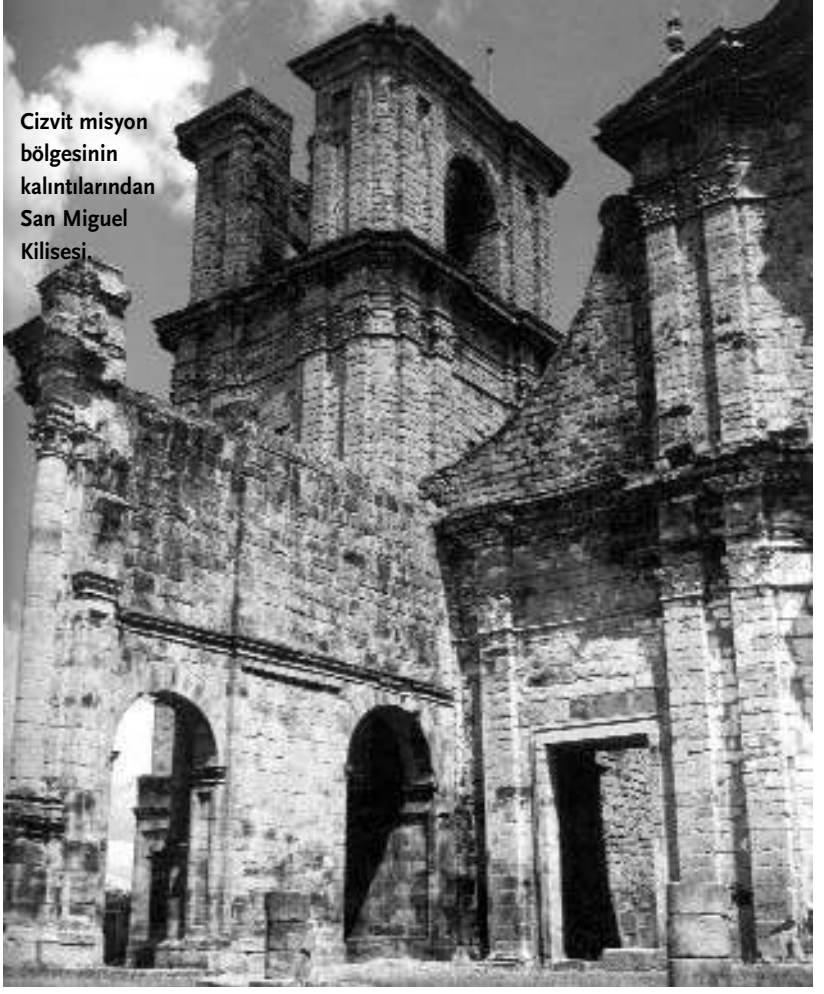
Ama bu arada, guaranícenin savaş sırasında kazandığı önem yokoldu. Savaşı kazananlar herşeyden önce, Üçlü İttifak saflarına katılmak için ülkeyi terkeden Avrupa kökenli azınlığı (bu işbirlikçilere hâlâ "lejyonerler" denir) başa getirdiler ve köylülerin ellerindeki toprakları ona verdiler. Guaranícenin horgörüldüğü seçkinci ortamda, ispanyolca siyasi, idari, kültürel açıdan ülkeye hâkim oldu. Okullarda eğitim yalnızca ispanyolca verilecek ve guaraníce unutturulmaya çalışılacaktı. Savaşı çıkaran sömürgeci zihniyet burada yine devreye girecekti: İşgal kuvvetlerinin birinci hedefi ülkenin "vahşi" diliydi. Uygarlaştırıcı bir dil siyaseti uygulayacak öğretmenler, Arjantin'de, Avrupa yanlısı pedagojik fikirlerle beslendiler. Guaraníce artık gündelik hayatın sözlü dilinden başka şey değildi.

Buna karşılık, geleneksel halk şiiri ve tiyatrosu içinde, dönemin zihniyetine edebi bir karşı çıkış kendini gösterdi ve Guaraní edebiyatının gerçek miladına dönüştü. Bu başlangıç, Paraguay tiyatrosunun ünlü adı Julio Correa'yı (1890-1954) yaratacaktı. Bu arada, ilk guaraníce öykünün (Kalaito Pombero) 1981' de Tadeo Zarratea tarafından yazıldığı düşünülürse, guaranícenin öncelikle bir şiir ve tiyatro dili olarak kaldığı kesindir.

XX. yy. başından itibaren ABD etkisi güçlenmeye ve İngiliz hâkimiyetiyle yarışmaya başladı. 1930'lu yılların başında da, Bolivya'daki Standard Oil of New Jersey, Paraguay'da petrol arayan Royal Dutch Shell'le ihtilafa düştü. Sonuç, Chaco

Philippe Sollers

Bu İspanyol, Portekizli, İtalyan maceracıları serinkanlılıkla incelemek için, bir hayli bilgisizliği ve önyargıyı aşmak gerekir. Onlar Cizvit, Fransisken, Dominikendi. Din adamıydılar, ama bir yandan da bilgin: İlahiyatçı, matematikçi, astronom, coğrafyacı, dilbilimci, hukukçu. Ayrıca şaşkınlıkla öğreniyoruz ki aynı zamanda sanatçıydılar: Mimar, müzisyen, ressam, heykeltraş. İnanç yaymak ve din değiştirtmekle yetinmediler, eğittiler de...
Misyon alanlarında geçerli Medeni Yasa'yı ve Ceza Yasası'nı, 1649 tarihli Libro de Ordenes'ten öğreniyoruz: Buna göre, en ağır ceza on yıl hapis. Bu dönem için benzersiz olan da şu: İdam cezası uygulanmıyor...

Cizvit misyon bölgesinin kalıntılarından San Miguel Kilisesi.

Bu öğretim, ispanyolcada anlama, konuşma, okuma ve yazmayı, guaranícede ise yalnızca anlama ve konuşmayı içermekteydi. Yazılı olduğu unutturulmaya çalışılan bu dilin ve genel olarak çiftdilli Paraguay edebiyatının ünlü adları, Stroessner zamanında baskılar altında ve sürgünde yaşamak zorunda kalacaklardı.

Savaşı (1932-1935) ve 80.000 Bolivyalıyla 50.000 Paraguaylının ölümü olacaktı. Bir de bölgede petrol bulunmadığının öğrenilmesi üzerine kuyuların kapatılması... Bu savaşta da, yine bir vatanseverlik edebiyatı çerçevesinde, guaraníce yazılmış birçok şiir ve tiyatro eseri ortaya çıktı. Dönemin "klasik şairler" diye adlandırılan ünlü asker-müzisyen-şairleri Dario Gómez Serrato, Félix Fernández, Emiliano R. Fernández, Manuel Ortiz Guerrero, Teodoro S. Mongelós'du. Aynı kuşaktan Carlos Miguel Jiménez ise tam tersine savaş karşıtı tavrıyla sivrilecekti.

1947 tarihinde yaşanan iç savaştan sonra, 1954'te Latin Amerika'nın en uzun ve baskıcı diktatörlüğü olan Alfredo Stroessner dönemi başladı. 1989'a kadar süren bu dönemde alt tabakaların dili olarak görülmeye başlayan guaraníce, ikincil konumunu sürdürdü. Ancak Stroessner guaraníceyi popülist bir siyaseti uygulayabilmek için kullanmaktan da geri kalmadı. Ama bu, yazılı değil, sözlü bir dil olarak hatırlanan guaraníceydi: 67 Anayasası guaraníce ve ispanyolcayı ulusal diller olarak kabul etse bile, resmi dil yalnızca ispanyolcaydı. 1983 tarihli bir kararnamede de, ilköğretim öğrencilerinin iki ulusal dil öğrenmeleri gerektiği bildirilmişti. Ama bu öğretim, ispanyolcada anlama, konuşma, okuma ve yazmayı, guaranícede ise yalnızca anlama ve konuşmayı içermekteydi. Yazılı olduğu unutturulmaya çalışılan bu dilin ve genel olarak çiftdilli Paraguay edebiyatının ünlü adları, Stroessner zamanında baskılar altında ve sürgünde yaşamak zorunda kalacaklardı. Bunlar arasında, günümüz Paraguay edebiyatının uluslararası üne sahip iki adı, Augusto Roa Bastos ve Rubén Bareiro Saguier de vardı.

Guaraníce, 1989 sonrası demokrasisiyle yeniden itibar kazandı, 1992 Anayasası'yla da resmi dil oldu ve eğitimi zorunlu hale geldi. Yine de Melià'ya göre, Paraguay'ın "sözde" çiftdilliliği, genel olarak ve eleştirisiz kabul edilebilecek bir olgu değildir. Bu iki dil, toplumu bölmeye devam eden bir ayrımın da işaretidir. □

[1]Rubén Bareiro Saguier, "Chemins d'Utopie", *Baroque du Paraguay*, Höebeke, Paris 1996, s. 57, 58.

[2]Bartomeu Melià, *El Guaraní conquistado y reducido, Biblioteca Paraguaya de Antropologia*, Universidad Católica, Asunción 1993, s. 126.

[3]Gérard Gómez, *Entre las bellas palabras y las Palabras Sagradas*, Servilibro, Asunción 2006, s. 184.

[4]Bartomeu Melià, *Una Nación dos culturas, Cepag*, Asunción 1997, s. 42.

[5]Sara Delicia Villagra-Batoux, *El Guaraní Paraguayo*, Expolibro, Asunción 2002, s. 279.

[6]Cardozo bu dönemde erkeklerin başlıca meşguliyetinin siyaset olduğunu söyleyecektir (Efraím Cardozo, *Apuntes de historia cultural del Paraguay*, Servilibro, Asunción 2007, s. 283).

[7]Sara Delicia Villagra-Batoux, *El Guaraní Paraguayo*, Expolibro, Asunción 2002, s. 347, 348.

[8]Bartomeu Melià, *Una Nación dos culturas*, Cepag, Asunción 1997, s. 41, 45.

Augusto Roa Bastos

Kazı

İLK GÖÇÜK ÜÇ METRE KADAR ÖTEDE, ARKASINDA OLUŞTU. KORKULACAK bir şey gibi gelmedi ilk anda. Yukarıdaki toprağın yumuşak bir damarına denk gelmişti herhalde. Bir insanın ancak yüzüstü sürünerek ilerleyebileceği ya da geri gidebileceği genişlikteki sıkışık delikte karanlık belli belirsiz koyulaştı sadece. Oyalanacak durumda değildi. Kazmak için kullandığı teneke tabakla ilerlemeye devam etti. Sert kireçtaşına sinen, giderek artan rutubet onu yüreklendiriyordu. Boğaz uzakta olmasa gerekti; olsa olsa dört beş metre, yani nehrin ağzına, özgürlüğe ulaşıncaya kadar yaklaşık yirmi beş günlük çalışma daha.

Altı mahpus, dörder saatlik vardiyalar halinde çalışarak kazıyı günde yirmi santimetre ilerletiyordu. Daha hızlı ilerleyebilirlerdi, ama çalışma kapasitesi kazdıkları toprağı çöp kovasına fark ettirmeden aktarma zorunluluğuyla sınırlıydı. Günde iki kere getirilip götürülen idrar kovasını kullanmaktan kaçınmışlardı. İhtiyaçlarını rutubetli, çatlaklarla kaplı hücrenin köşelerinde gideriyorlardı; böylece hapishanenin pis kokusunu iyice artırıyorlardı, ama bir yandan da, kazılan toprağın dışarı çıkarılabilmesi için birkaç santimlik yer kazanmış oluyorlardı.

İç savaş altı ay önce bitmişti. Tünel kazılmaya başlayalı dört ay olmuştu. Bu süre içinde, sakin dönemlerde en fazla sekiz on adi hükümlüyü barındıran bu sefil hücreye, bu deliğe, lağıma, bu leş kokulu zindana balık istifi doldurulmuş seksen dokuz siyasi hükümlüden on yedisi doğal olmayan çeşitli nedenlerle ölmüştü.

Ölme aptallığını gösteren on yedi hükümlünün dokuzu hapse girmeden önce ya da hapiste yakalandıkları çeşitli hastalıklara kurban gitmişti; dördü, işkencenin acil yaptırımına; ikisi, akut veremin süratli vantuzuna. İkisi de bileklerini keserek intihar etmişti; biri kemer tokasının dilini kullanmıştı, öteki de kenarını duvara sürterek bilediği tabağı; aynı tabak şimdi tüneli kazmak için kullanılıyordu.

Bu zavallıların hayatını yöneten istatistik buydu. Umutlarını ve yılgınlıklarını yönetiyordu. Nasır tutmuş, ama hâlâ duyarlı azaplarını. Susuzluklarını, açlıklarını, acılarını, leş kokusunu ve oradan yüz metre uzaktaki katedralde, resimlerin önünde yanan kandillerin alevleri gibi kanlarında, gözlerinde yanan nefretlerini.

Soluyabilecekleri tek hava, bu çilekeşlerin karnında bir çocuk gibi büyüyen, henüz doğmamış, kör delikten geliyordu. Özgürlüğün tertemiz soluğu, dışkıların arasında parlayan serin esintisi oradan geliyordu. Ve bu kara ormanın dışındaki her şeye baş döndürücü yakınlıktaki bu delikte ulaşılıyordu.

Tünelin dar karanlığında teneke tabakla kireçtaşını eşelerken hükümlülerin hissettikleri işte buydu.

İkinci göçük bacaklarını kalçalarına kadar toprağa gömdü. Hareket etmek, sıkışan bacaklarını çekmek istedi ama kıpırdatamadı. Ansızın durumu tam olarak kavradı, bu arada göçüğün altına hapsolmuş bacaklarının etine, kemiklerine bıçak gibi saplanan acı artıyordu. Yumuşak bir damara rastlamamıştı. Yüzeye kadar uzanan sıkışmış ağır bir toprak kütlesiydi herhalde. Muhtemelen göçüğün açtığı yarığa koca bir temel çökmekteydi.

Tek çare, ileriye doğru kazmaktı. Var gücüyle, nefes almadan kazmak; tabakla, tırnaklarıyla kazabildiği kadar kazmak. Belki beş metre değildi kalan; belki nehrin ağzındaki kurtarıcı boğaza uzaklığı yirmi beş günlük kazı anlamına gelmiyordu. Belki daha azdı; sadece birkaç santimetre, birkaç dakikalık kazı kalmıştı belki. Çıldırmış bir köstebeğe dönmüştü. Toprağın rutubeti giderek artıyordu. Nefes almakta zorlandıkça cesaret buluyordu. Tıkandıkça umutlanıyordu. Parmaklarının arasında ılık bir çamur hissedince neredeyse mutlulukla haykırdı. Ama o kadar heyecana kapılmıştı, tünelin umutsuz karanlığı etrafını çepeçevre sarmıştı ki, o ılık balçığın nehrin yakınlığından, nehirden sızan sulardan değil, tırnaklarının altından, kireçtaşının yaraladığı parmak uçlarından fışkıran kendi kanından kaynaklandığını fark edemiyordu. Katı, geçit vermeyen toprak, çok uzun süre önce başlamış olan ölümcül mücadelenin son aşamasında hiç zorlanmadan onu tüketiyor, diri diri yiyip bitiriyordu. Ansızın biraz ilerledi sanki. Boşluğu eliyle yokladı. Boğulmaya başladığı o taş gibi ağır havada geri kalan kendisiydi. İlerlemeye çalıştı, ama bacakları artık üzerlerine çöken kütlenin ayrılmaz bir parçası haline gelmişti. Artık hissetmiyordu bile bacaklarını. Tek hissettiği soluksuzluktu. Katı ve karanlık bir nehirde boğuluyordu. Hareket etmekten, boş yere çırpınmaktan vazgeçti. Çektiği işkence anlaşılmaz bir hazza dönüşüyordu. Hatırlamaya başladı.

Çok zaman önce, Chaco savaşındaki öbür yeraltı geçidini hatırladı. O dünya şimdi hayal gibi geliyordu ona. Buna rağmen bütün ayrıntılarıyla, net olarak hatırlıyordu.

Savaş Gondra cephesinde tıkanmıştı. Zapt edilemeyen mevzilerine karşılıklı hapsolmuş Paraguaylılarla Bolivyalılar arasında çatışmalar, karşılıklı hakaretler altı aydır inatla devam ediyordu. Aralarında elli metre ya var ya yoktu.

Bazı geceler çatışmaya ara verildiğinde, melankolik unutuşun birden korkunç biçimde unutulmaz kıldığı molalarda, mitralyözlerin takırtısı yerini her iki ülkenin şarkılarına, ezgilerine bırakırdı.

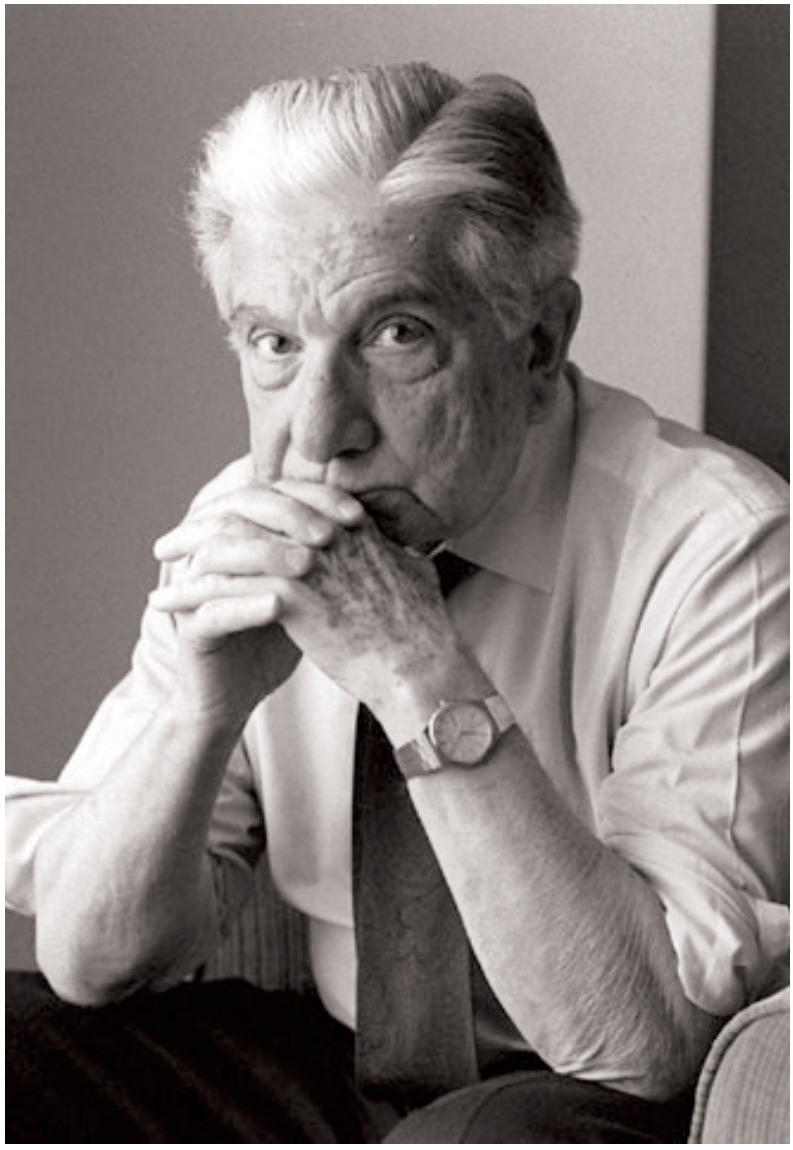
Cuecaların inleyen ezgisiyle taşlık, ıssız, yüksek plato aşağıya sürüklenirdi; bakır ve ce-

AUGUSTO ROA BASTOS 1917'de, Asunción'da doğdu. Annesi küçük yaşta hayatını edebiyatla kapladı, ona klasik metinler okudu. On üç yaşında bir tiyatro piyesi yazdı. Edebiyat hayatının başında şiire duyduğu ilginin ardından, başta deneme olmak üzere, düzyazıya yöneldi. Josefina Plá, Hérib Campos Cervera, Julio Correa gibi, ondan yaşça büyük adlarla birlikle 40 Kuşağı'nda yer aldı. O dönemin sonlarında, ancak 1960 yılında basılan *El naranjal ardiente* adlı kitabı yazdı. • 1947'de ilk kez sürgün edildi, Arjantin'deki sürgün yıllarında *El trueno entre las hojas* adlı öykü kitabını yazdı. 1954-1973 yıllarında birçok metni sinemaya uyarlandı. 1969 yılında *El baldío* adlı öykü kitabı ve 1974 yılında başyapıtı olarak nitelendirilen *Yo El Supremo* ile Latin Amerika ustalarının arasında yerini aldı. • Roa Bastos da, dönemin birçok Paraguaylı yazarı gibi baskıcı Stroessner rejimine karşı durdu. 1982'de, Paris'ten Paraguay'a yaptığı bir ziyarette toplu eylemlere katıldığı için sınır dışı edildi ve yazılarına el kondu. İspanya, bu dönemde Paraguay vatandaşlığından çıkmasına gerek kalmaksızın vatandaşlık verdi. • Dışarıda olduğu dönemde başta Cervantes Ödülü olmak üzere birçok ödül kazandı, çeşitli dillere çevrildi. 2005 yılında öldü.

fadan oluşan bir halk, kozmik yükseltisinden siperlerin açgözlü tozuna, toprağına inerdi. Paraguay'ın büyük nehirlerinden, büyük ormanlarından, kendileri de anlamsızca, acımasızca ezilen insanlarının yüreğinden polkalar ve guaranialar da oraya iner, ölümden yükselen diğer ezginin esintisiyle birleşirdi. Çünkü uluslararası yağma bültenlerinde bazı şeylerin doğru istatistiksel ve ticari terimlerle, doğru takas ve gasp terimleriyle, kesin rakam ve sayılarla ifade edilebilmesi için Amerika halklarının ölmeye, birbirlerini öldürmeye devam etmesi gerekiyordu.

İşte bu molalardan birinde, mühendislik fakültesi öğrencisi, hayırlı evlat, mükemmel kardeş, yakışıklı, esmerimsi, yeşil gözlü Perucho Rodi, on dört gönüllüyle birlikte bu tüneli kazmaya başlamıştı; tünel Bolivya mevzisinin arkasına kadar uzanacak ve ağzı kararlaştırılan anda, bir yanardağ krateri gibi patlayacaktı.

Seksen metrelik derin yeraltı geçidi on sekiz günde tamamlandı. Yanardağ patladığında mitralyözler, el bombaları, çeşitli kalibrelerde mermiler katı bir lav gibi yağarak düşman mevzilerini yerle bir etti.

Roa Bastos 1947'de ilk kez sürgün edildi.

O aysız, lacivert gecede katliamın öncesindeki garip sessizliği, bir de her şey bittikten sonraki sessizliği hatırladı. Birbirinin tıpatıp eşi, zonklayan iki ölüm sessizliği. İki sessizlik arasında sadece yıldızların konumu birazcık değişmişti. Her şey eskisi gibiydi. Korkunç kıyımın kalıntıları hariç; o da belki gece manzarasının dekoruna belli belirsiz bir ayrıntı eklemişti sadece.

Hiç uyanmayacakları huzurlu bir uykuya gömülmüş düşmanların saldırıdan bir saniye önceki görüntüsünü hatırladı. Kurbanlarını seçtiğini, henüz sessizliğini koruyan mitralyözünden bakarak gözleriyle çepeçevre taradığını hatırladı. Özellikle aralarından birini: bir kâbusun girdabında kıvranan bir askeri. Belki de o anda rüyasında gördüğü, onları ölüme yaklaştıran bu tünelin tıpatıp aynısı, ama tersine bir tüneldi. Yeterince geniş çaplı ve esnek düşünüldüğünde, bu ayrımlar aslında önemsizdi. Birinin cellat, ötekinin kurban konumunda olması önemsizdi. Ama o anda henüz bunu bilemezdi.

Mitralyözünü tamamen boşalttığını hatırladı sadece. Makineli sonunda fazla ısınıp tıkandığında onu bırakıp iki kolu uyuşuncaya kadar el bombası atarak devam ettiğini hatırladı. İşin en garip yanı, bütün bunlar olup biterken, görünürde birbirleriyle tamamen bağlantısız, buna karşılık içinde yüzdüğü rüya duygusunu pekiştiren, kimi gerçek, kimi ha-

Pierre Clastres

İlkel toplum, tabiatı gereği, iktidarın özünün şiddet olduğunu bilir. Bu bilgide, iktidarla kurumu, buyrukla önderi birbirinden düzenli olarak ayrı tutma kaygısı yatar. İkisi arasındaki sınırı sağlama alan ve çizgiyi çeken de sözün alanıdır. Kabile, önderi, yalnızca söz unsuru içinde, yani şiddetin tam karşısındaki uçta devinmeye zorlayarak, her şeyin yerli yerinde durduğundan, iktidar ekseninin salt toplumsal bütünle sınırlı kaldığından ve güçlerin el değiştirerek toplumsal düzeni alt üst etmeyeceğinden emin olur.

yali başka olayları hatırlamış olmasıydı. Örneğin annesinin kırmızı dua şalı (gerçek); şair Ortiz Guerrero'nun mezarındaki devasa bronz kelebek (hayali); yeni öğretmen olan kız kardeşi María Isabel (gerçek) geçti aklından. Zihninin bu anlaşılmaz kırpışmaları hiç kesilmedi. Bu kırpışmalar sürerken uçsuz bucaksız, ağdalı bir kan gölünde yüzerek geri döndüğünü hatırladı.

O Chaco'daki tünelle hapishanenin altında kazmayı kendi teklif ettiği, kendi kazmaya başladığı ve son olarak da sadece kendisi için ölümcül bir tuzağa dönüşen bu tünel aynı tüneldi; bir girişi olan, ama çıkışı olmayan düz ve siyah tek bir delikti. Düzlüğüne rağmen doğduğu andan itibaren kendisini yeraltındaki bir çember gibi kuşatan, geri dönüşsüz, ölümcül, düz ve siyah bir delik. Şu anda kendisi için kırk yıllık, ama aslında çok daha eski, hatta ezeli bir tünel.

Chaco'da, gümbürtülerle, cesetlerle dolu o lacivert gecede yalandan bir çıkış görünmüştü. Ama o bir rüyaydı sadece; rüya bile değil, savaşın tozu dumanı içinde gelecekteki bir rüyanın fantastik dekoru.

Perucho Rodi son nefesinde yine o rüyayı görüyordu; yani yaşıyordu. Ancak şimdi o uzak rüya gerçekti. Ve şimdi yusyuvarlak, köreltici çıkış deliğini seçebiliyordu.

O patlayan kraterden lacivert, metalik, gümbürtülü geceye çıktığını gördü rüyasında (hatırladı). Kızgın mitralyözün ellerinin arasında tepişini hissetti yeniden. Birbiri ardına mermileri yağdırdığını, birbiri ardına el bombalarını fırlattığını gördü (hatırladı). Kurbanlarından her birinin yüzünü tek tek gördü (hatırladı). Açık seçik gördü. Toplam seksen dokuz kişiydiler. Gizli sınırı aştığında ani bir şimşek çakışıyla tanıdı onları ve ürperdi: Bu seksen dokuz kurbanının canlı ve korkunç çehreleri hücre arkadaşlarının çehreleriydi (ve sonsuza dek sürecek bir fotoğraf flaşının çakımında hep öyle olacaklardı). Son ilaveyle sayıları on sekize çıkan on yedi ölü de dahil. Kendini o ölülerin arasında gördü rüyasında. Bir tünelde rüya gördüğünü gördü. Bir kâbusun pençesinde kıvrandığını gördü; rüyasında kendini kazarken, çarpışırken, öldürürken gördüğünü gördü. Bir kâbusun pençesinde kıvranırken mitralyözüyle öldürdüğü düşman askerini açık seçik hatırladı. Şimdi aynı düşman askerinin kendi mitralyözüyle onu öldürdüğünü gördü rüyasında; kendisine o kadar benziyordu ki, gören ikiz derdi.

Perucho Rodi'nin rüyası, bir başka geceyi daha aydınlatacak olan siyah bir elmas gibi o yarığa gömüldü.

Başarısız kaçma girişimi açığa çıktı: hücrenin zeminindeki giriş deliği. Olay gardiyanlara ilham verdi.

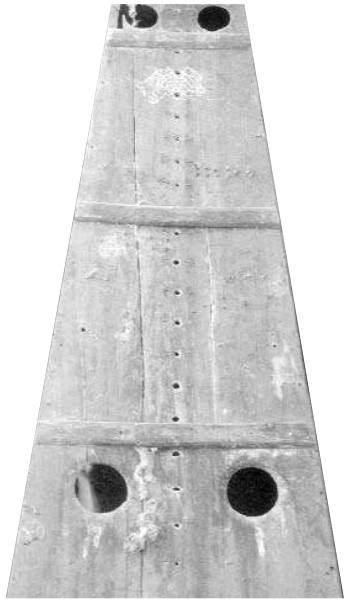
4 no.lu hücrenin (namıdiğer İ Koğuşu) kayıp Perucho Rodi dışındaki mahpusları erte-

si gece sürgüyü anlaşılmaz şekilde açık buldular. Bakışlarıyla avludaki tekinsiz karanlığı taradılar. Koridorların anlaşılmaz şekilde bomboş olduğunu gördüler. İlerlediler. Karanlıkta tek bir nöbetçinin gölgesine rastlamadılar. Koskoca yuvarlak bina anlaşılmaz şekilde terk edilmiş gibi görünüyordu. Bir çıkmaz sokağa açılan arka kapı anlaşılmaz şekilde aralıktı. İtip çıktılar. Çıktıklarında, ilk serin havayla birlikte nöbetçi kulesinin karanlık pencerelerinden açılan birkaç saniyelik çapraz mitralyöz ateşinde topluca taşlara yığıldılar.

Ertesi gün kentte duyulan haber, birkaç mahpusun açtıkları tünelden kaçmaya çalışırken yakalanıp vurulduğuydu. Tebliğde doğruyu söyleyerek yalan söylemek mümkündü. Kesin bir delil mevcuttu: tünel. Gazeteciler tüneli incelemek üzere davet edildi. Hücredeki giriş deliğini görmekle yetindiler. Delil bazı önemsiz ayrıntıları geçersiz kılıyordu: kimsenin bakma talebinde bulunmadığı, olmayan çıkış deliği, terk edilmiş çıkmaz sokakta henüz kurumamış kan lekeleri.

Kısa bir süre sonra delik taşlarla kapatıldı ve 4 no.lu hücre (İ Koğuşu) tekrar balık istifi doldu. □

İspanyolcadan çeviren **Roza Hakmen**

Dora Gómez Bueno de Acuña

HAPİSHANE

Alacakaranlığında sessizliğin,
yüzüne bakıyorum: mutluluk.

Biliyorum sonbaharda
olgunlaştığını buğdayın…
Ama bastırdılar
duygularımı,
zincirler taktılar
ellerime
ve ayaklarıma;
duvarlar ördüler çevreme
"olmaz"lardan
ve kapadılar ağzımı
işaret parmaklarıyla.

Alacakaranlığında sessizliğin,
uzaklaşıyor yüzün, kırgın: kutlu olsun…

İspanyolcadan çeviren **Cemal Bâli Akal**

(Luque 1903, Encarnación 1987) Gazeteci ve radyo programcısı. Özellikle şiir konulu "Sobremesa de gala" adlı programıyla ünlendi. Oyunculuk ve seslendirme de yaptı. Dönemin kültür ve edebiyat çevrelerinin önemli kişiliklerindendir. Savaş yıllarını içeren şiirlerini bir araya getirdiği ilk şiir kitabı *Flor de caña*'yı 1940'da yayımladı. Bu kitap, Paraguay kadın şiirinde erotik akımın öncüsü olarak kabul edilir. Öbür kitapları *Barro celeste* (1943), *Luz en el abismo* (1954) ve *Vivir es decir* (1977). 1985 yılında yapıtlarından bir seçki yayımlandı.

Josefina Plá

Küçük Hilkat Garibesi

GÖZÜM KARARMIŞ OLMALI. SALLANTISIYLA BENİ MÜTHİŞ RAHATSIZ eden, o yüksek arkalıklı hasır koltukta otururken bilincimin yerine gelmesi çok uzun sürmüş gibi geliyor bana. Ev benim evim, eşyalar benim eşyalarım değildi, ama bir şekilde, bir zamanda bana ait oldukları gibi bunaltıcı bir duyguya kapılmıştım.

Aynı anda onu ilk kez yanımda gördüm. Bana yapışmış, minik elini dizime koyuyordu; koala gözü gibi sırf gözbebeğinden oluşan gözleriyle bana bakıyordu. Beyazın ışıltısıyla hafiflemeyen parlak siyah gözler. Cüce olmadığını anladım. Beş yaşındaydı; bunu nasıl öğrendiğimi bilmiyorum. Ama aynı anda hem çok daha küçük, hem de çok yaşlıymış gibi, pişmanlık gibi bir izlenim uyandırıyordu. Konuşmuyordu; sadece ağustosböceklerinin ilk kuru tıkırtılarına benzer sesler çıkarıyordu. Bana bakıyor, sanki bir şey istiyordu. Kısmen korku, kısmen tiksintiden oluşan bir sıkıntı içinde bunalıyordum. Yok oluvermesini yürekten istiyordum; gözlerimi kapatmayı düşündüm, ama neden bilmem, o ucube yanımdayken gözlerimi kapamaya korktum. Sonra tıpkı filmlerdeki gibi sislerin arasından, bir fotoğraf görüntüsünün belirmesine benzer şekilde, ağır ağır kadının sureti belirdi. Zayıftı, buna rağmen elbisesi ara sıra belli belirsiz kalınlaşmış bir bele yapışıyordu sanki. Onu tanır gibi oldum, yüreğim buz kesti; hemen ardından bu his yok oldu, sonra birkaç kere aynı hisse tekrar kapıldım; her defasında içimde bir sıkıntı bırakıyor, hafızamda, iç huzurumda kapatamadığım bir çatlak açıyordu. Kadın bir bardağa testiden bir şey dolduruyordu –yo, hayır, testi değil, şişeydi– sonra bardağı bana ikram etti.

– Harika bir şaraptır. Hayat suyu, dedi. Ya da ben öyle duydum.

Bardağı dudaklarıma götürdüm. İçindeki sıvının şarapla alakası yoktu. Ilıktı, tadı ezilmiş yaban otlarına benziyordu ve tatlılığı acılığını bastıramıyordu. Büyülerdeki kocakarı iksirlerini hatırlattı bana. Çocuk-cüce bana baktı; siyah camların ardında gözlerinin eridiğini, gerçekten eridiğini gördüm, katran misali. Küçük hayvansı ellerini bardağa uzattı; elleri kısa ve pütürlü, küçük parmaklarının sanki eklemleri eksik, tırnakları üçgen biçiminde ve sertti.

– Çok sever. Çok. Ama ben istediği kadarını veremem ona.

– Neden?.. diye sormayı becerebildim, tatsız bir baş dönmesiyle. Kadın omuz silkip gülümsedi. Gülümsediğinde yüzü değişiyordu; keskin ışık-gölge tezatları oluşuyor, neredeyse iğrenç görünüyordu. Öte yandan tıpkı ev ve eşyalar gibi bu kadın da bana bunaltıcı biçimde tanıdık geliyordu; bu kadını başka bir zamanda tanımış ve sevmiştim belki. Ama çı-

Josefina Plá

KADIN GİYİNMİŞ ZAMAN

Yolluğum olmadı
göklere duyduğum heyecandan başka
öfkemden başka
yaşamak ve
düşlerin o kibirli sırtını görmek için
kör korkum kaybetmekten
bedenimi
içinde
başka bir
kör bedenin.

Bir şu susuzluk
başka kavım olmadı
tüm yangınlarımdan sakındığım.
Heyecanıyla ulaşmanın
yüreğimden salınan köklerime
yüreğim
anılardan bezginliğin kuytularda tükettiği
ve içinde
gizlice filizlendiği
sessizlik yosununun.

İspanyolcadan çeviren **Reyda Ergün**

---

karamıyordum kim olduğunu ve belirsiz bir korku da hatırlamak için çaba göstermemi engelliyordu.

Cüce, pantolonumun altında kaslarıma perçinlenen küçük pençelerini bana uzatmaya devam ediyordu. Bardağımı ona uzattım. Fareyi pençelerinin arasına kıstıran kedi misali bardağı ufak ellerinin arasına kıstırdı ve ağzına götürüp adeta hayvansı bir hazla, köpek gibi diliyle yalayarak, şapırdatarak içmeye koyuldu. Siyah sert koala gözleri kapandı. Yaladıkça bardaktaki sıvı şaşırtıcı bir hızla azalıyordu. Hepsini içip bitirdiğinde gözlerini açtı, sertleşmiş, katı haline gelmiş gözbebekleriyle bana baktı. Yere düştü. Ve ağlamaya başladı. Sanki uzaklardan, görünmeyen bir odadan gelen bir ağıt; tuhaf biçimde yeni doğmuş bir bebeğin ağlamasına benzer bir ağlama. Kendim içmek istemediğim bir içeceği ona verdiğim için derin bir pişmanlık duydum. Ben sanki ne zamandır bana eziyet ediyormuş gi-

bi ondan nefret etsem de, küçük hilkat garibesinin bana bir zararı dokunmamıştı. Annesi yerden alıp kaldırdı. Bardağı da kaldırdı. Yere saçılmış sıvı kanı andırıyordu. Kadın bana suçlarcasına baktı; bakışında nefret vardı. Oğlunu içeri götürdü.

Ayağa kalkmak istiyordum, ama bütün gücüm çekilmişçesine zayıf, bitkin hissediyordum kendimi. İnsan kan kaybettiğinde kendini böyle hissediyordur herhalde, diye düşündüm. Kapıya baktım. Alçalmış olan güneş lekeli duvara kızılımsı bir üçgen halinde vuruyordu. Kızılımsı bir güneş, kuraklık güneşi. Ansızın topraktan kuru, sert bir buğu yükseldi; pencereden içeri girdi, ciğerlerime yerleşti. Hafif bir boğulma hissi duydum. Uzaklarda bir düdük uzun uzun öttü. Yoluna devam eden, uzaklara, çok uzaklara giden bir trendi –benim trenimdi, unutmuştum onu. Kadın öteki odanın eşiğinde durmuş bana bakıyordu.

Tekrar koltukta doğrulmak istedim ve nefesim kesilerek yığıldım. Tren gitmişti, bundan sonraki ilk tren ancak... ne zamandı? Tuhaf şey, trenin kasabadan tekrar ne zaman geçeceğini unutmuştum. Kadın düşüncelerimi okudu sanki. Yaklaştı.

Josefina Plá aynı zamanda kadın hakları savunucusu.

– Cumartesi treniydi o. Sadece âşıklar biner.

Tekrar çehresini tanınmaz hale getiren o tebessümü takındı.

– Bundan sonraki trenlerin hepsi yük treni. Ve ekledi:

– Burada kalacaksınız mecburen.

"Burada" dediğinde neden kasabayı değil de evi kastettiğini düşündüm?.. Hatta sonra düşündüğümde bana şöyle demiş gibi geldi: Burada, Libra'da imal edilmiş bu koltukta, Libra eylülde, eylül de ilkbaharda; ama bu ilkbaharı göremeyecek çok insan var. Pekâlâ kasabada demek istemiş olabilirdi; kendi evini, giderek solan kızılımsı ışıkta şimdi içinden yükseldiği toprağa yeniden gömülmek istermiş gibi görünen o sevimsiz evi kastetmemiş de olabilirdi. Ama ben öyle anladım: onun evinde. Hatta sıkıntısına varıncaya kadar her şeyiyle benim için, eylül ayı için imal edilmiş o koltukta. İçten içe isyan ettim, ama bir yandan da olacaklara bir teslimiyet hissediyordum derinden.

Küçük hilkat garibesi tekrar çıktı birden ortaya; tekrar yanıma geldi ve yine dizlerime tırmanmaya çalıştı; üçgen, sert tırnakları kanvasın altındaki bacağımı acıtıyordu; armadillo tırnağına benzeyen ayak tırnaklarını bacaklarımın arkasına geçirmişti. Küçük esmer çehresine baktım, hayvan suratı gibi kıllıydı, ama bir an yine bana yeni doğmuş bir bebe-

ğin yüzünü hatırlattı. Gözleri yine erimek üzereymiş gibi görünüyordu; geniş, buruşuk, ince dudaklarını içler acısı bir ifadeyle birbirine bastırdı. Onu itip kendimden uzaklaştırabilirdim; yapmadım; yapmak istiyor, ama karar veremiyordum. Sonra birdenbire, hata yaptığımın, neyle bilmem, bir bağ kurduğumun, bütün kalbimle reddettiğim bir şeyle birleştiğimin farkına varmadan sırtını okşadım; kucaklayıp kaldırdım ve ata biner gibi dizime oturttum. Dizlerimin üstünde, oturmaktan çok oraya tutturulmuş gibi duruyor, koala gözleriyle bana bakıyordu. Kısacık, çılgınca, inanılmaz bir an için yüzü güzel, etkileyici bir şeye dönüştü sanki. Bir şimşek çakışı kadar kısa sürdü, hemen ardından bütün varlığımla reddettiğim korkunç yaratık oldu tekrar. Kadın aynı odada gidip gelerek bir şeyler yapıyor, ara sıra bana bakıyordu. Bir ara gülümsüyormuş gibi geldi, ama emin değildim, ağlıyor da olabilirdi. Profilden ince görünüyordu, ama karşıdan bakıldığında abes derecede şişkin gibiydi.

Ansızın yanıma gelip çocuğu kucağına almak istedi. Çocuk gömleğime asılıp ağustosböceği ötüşünün ilk tıkırtılarını andıran o sesleri çıkararak dilini şaklatıyordu, ama şimdi çıkardığı ses çamaşır tahtasını döven tokaç sesine daha çok benziyordu belki. Kadın hâlâ onu benden koparmaya çalışıyordu. Şimdi korkuyla bakıyor gibiydi bana. Gömleğim izbandutlarla boğuşmuşçasına, olduğu gibi pantolonumun dışına çıkmıştı.

– Bırak, dedim sonunda, şimdi gözyaşlarıyla ıslanmış olan o küçük hayvan suratına acıyarak. Bırak kalsın. Ona siz diyemediğime şaşırdım.

– Sevgiye aç, dedi kadın. Sevgisiz yaşayamıyor. Yüzünüzde hem aşağılama hem sıkıntı okunuyordu, ya da bana öyle geldi. Sonra ekledi:

– Köpek yavruları doğar doğmaz öldürülür.

Ama çocuğu bıraktı.

Odaya karanlık çöküyordu; ansızın dışarıda ağaçların sarı gökyüzündeki lacivert siluetini gördüm. Kadın bir gaz lambası getirmiş, duvara asıp yakmıştı. Kızılımsı, dumanlı ışıkta kadının güzelliği garip biçimde ortaya çıkıyordu: tutkulu ve nedense bana yabancı olmayan yüz hatları. Onu sevdiğimi hissettim, öyle birdenbire. Hatta ezelden beri de sevdiğimi fark ettim. Hep gitmek istediğim halde gidemiyordum.

– Akşam olmak üzere, dedi kadın.

Yine anlamıştı herhalde. Geç olmuştu. Karar vermem gerekiyordu. Ama ben öyle anlamadım. Ben şunu anladım:

– Başka çaren yok artık. Kalacaksın.

İçeriye gidip gözden kayboldu. Ben orada, dizimde küçük hilkat garibesiyle kaldım. Oturduğu yerde, gözleri kapalı, uyuyor gibiydi; inanılmaz derecede kıpırtısız kalabiliyordu. Ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Kadın lambayı yanında götürmüştü; odayı öteki odadan ayıran duvara vuran gölgesini görüyordum ara sıra.

JOSEFINA PLÁ şair, dramaturg, öykü yazarı, seramikçi, sanat eleştirmeni, ressam ve gazeteci. 1903 yılında Kanarya Adaları'ndan Isla de Lobos'ta doğdu. Çocukluk yıllarında babasının kütüphanesinde Balzac, Flaubert gibi yazarlarla ve İspanyol klasikleriyle tanıştı. 1926'da, o zamanlar otuz yedi yaşında olan sanatçı Andrés Campos Cervera ile evlendi ve 1927'de Paraguay'a yerleşti. Geri kalan yaşamı boyunca kendini Paraguay sanatına adadı ve çeşitli dallarda birçok ürün verdi. Edebiyatta ilk ürünleri *Juventud* adlı dergide ve *El Orden* adlı gazetede yayımlandı. 1934'te gençlik şiirlerini *El precio de los sueños* adlı kitapta topladı. 1937'de kocasının ölümünden sonra da sanat çalışmalarını başta Paraguay sanatçılarının birleştiği "Arte Nuevo" oluşumunun içinde, farklı alanlarda ve oluşumlarda sürdürdü. Josefina Plá, eşitlik ve kadın hakları konusundaki tutumuyla saygın bir yere sahipti. 1999 yılında Asunsión'da öldü. Bazı kitapları: *El polvo enamorado*, *Tiempo y tiniebla*, *Cambiar sueños por sombras*, *La llama y la arena*, *El espejo y el canasto*, *La muralla robada*.

Bir kez daha kalkmaya yeltendim. O sırada hilkat garibesinin gerçekten uyuduğunu gördüm, başı göğsüne düşmüş, zorlukla nefes alıyordu. Giderek ağırlaşıyordu. Kuşkuya yer bırakmayacak biçimde an be an ağırlaşıyor, dayanılmaz oluyordu, bağırdım:

– Dayanamayacağım artık!

O zaman kadın geldi. Hilkat garibesini kucağımdan aldı, öbür odaya götürdü. Döndüğünde odanın kapısını kapadı. Gözleri parlıyordu, güzel ve acımasızlardı.

– Artık bizi rahatsız etmez, dedi.

Kadının dekolte bir elbise giymiş olduğunu fark ettim, saçlarını açmıştı, gür bukleleri dolgun, yuvarlak omuzlarına dökülüyordu. Kendimi alamayarak karnına baktım; kimbilir kaç kez elimi üzerinde gezdirerek oğlumun yanağını okşadığım şişkinlik yok olmuştu. Şimdi içine göçmüş, kısır bir yüzeydi. Engelleyemediğim bir korku nefesimi kesiyordu. O yüzeyin altında bir şeyin kök salıp büyümesi gerekiyordu; bir kadının karnında daima büyüyen şeyin. Kadın yüzünü döndü, göğsünün çifte yuvarlakları hopladı.

– Sen istedin, dedi gülümseyerek. Artık gidemezsin. Koltuk senin.

Ama ben derin, dayanılmaz bir üzüntüye kapılmıştım. Küçük hilkat garibesinin gittiğine yürekten hayıflanıyordum. Kalmak istemiyordum çünkü.

Ayağa kalktım. Neyim eksik diye etrafıma bakındım. Onu yanıma almadan gitmek istemiyordum, gidemezdim artık. Kadın köşeden bana baktı. Benim ne istediğimi tahmin etti. Bir kez daha acımasızca gülümsedi. Ben ağladım. Üzüleceğimi asla hayal edemeyeceğim bir şeye üzülüyordum. Kadın gülümseyerek ağlamama izin veriyordu. Çok uzun süre ağlamama izin verdi. Sonra acımasızlığın yüz hatlarında eriyip gittiğini ve tekrar dirildiğini gördüm.

Odadan çıktı, sonra döndü. Küçük hilkat garibesi kucağındaydı.

– Dirildi, dedi. (Ya da bana öyle geldi).

Küçük hilkat garibesi bana koştu. Pantolonuma asıldı, üçgen, sert tırnaklarıyla dizlerimi tırmaladı. Kıllı, küçük karikatür suratını bana kaldırdı. Ağlıyordu, insani gözyaşları onu daha da korkunç bir yaratık haline getiriyordu. Kalbim yerinden fırlayıp gitmek istermiş gibi çarpıyordu. Etrafıma baktım. Pencerede şafak söküyordu. Kadın bana bakıyordu, çehresinde uzun bir acımasızlığın izleri balmumu bir maske gibi eriyordu, onun altından başka bir çehre çıkıyordu: ıstırabın ve yakarının çehresi.

.....

... Tere ve gözyaşına batmış halde uyandım. Anita gözlerinin altı çökmüş, yorgun çehresiyle üzerime eğilmiş bir terimi kuruluyordu, bir gözyaşlarımı. Olgun karnı omzuma değiyordu. □

İspanyolcadan çeviren **Roza Hakmen**

Rubén Bareiro Saguier

Dişe Göz

HEPSİ YALAN, SULH HÂKİMİNİN İTİBARINI SARSMAK İÇİN UYDURULMUŞ palavralar; sırf hırsızlıkla, rüşvetçilikle, hatta –ifade vermek üzere yüce mahkemeye çağrılan o kızcağızın yaydığı martavalı kullanıp– ırz düşmanlığıyla suçlansa gene iyi... bir de bununla suçlanıyor, hem de ne şekilde! Olay meydanda, lanet olası muhalefetin işi bu; edepsizlik, haset, hınç, hepsi bunlarda, iftiradan, alçaklıktan başka şey bilmezler. Hele kullandıkları yöntem! Bir sabah ana caddedeki kimi evlerin duvarlarında beliren kalın harflerin renginden belliydi zaten. Gerçi daha sonra yazılar gökkuşağının bütün renklerine büründü, ama o şaşırtmacaydı; zaten artık karşı saldırıya da geçilmişti, öyle ki kimin neyi nasıl yazdığı belli değildi. Artık köyde kimse hiçbir şeyi anlayamıyor. Soruşturmaların hiçbiri gece boyacıları muammasına açıklık getiremedi. Devriyeleri sıklaştırmanın da faydası olmadı; polisler sokağın bir ucuna gidiyor, geri döndüklerinde karşılarında taze iftiralarını damlatan o korkunç suçlamaları buluyorlardı. Zavallı askerler, büyücülerin, hayaletlerin işi bu diyorlardı; bu cinli perili devriyelerin yarattığı korkunun, direnişin üstesinden gelmek için askerleri ağır cezalarla tehdit etmek, hâkimin oğlunun komutasındaki "özel birlik"le denetlemek gerekiyordu. Köyde geceler "Dur!", "Hay anasını!", "Kör şeytan!" haykırışlarıyla, tüfeklerin çekilen sürgü sesleriyle, "hayvan hırsızı hâkim" yazılarını yazan hayaletlerle doldu. Suçlama kasabaya bomba gibi düştü. Mesele ithama şüpheyle mi bakıldığı, yoksa sorgulamadan inanıldığı mı değil. Mesele şu ki, bu köyde hayvanlar kadınlardan daha değerlidir, başkasının hayvanını kesmek öz kardeşini öldürmekten beterdir. Aynen öyle, çok eskiden beri böyledir bu ve... açıklaması uzun sürer. Yakın bir akrabayı öldürmekten beterdir; ağır, çok ağır bir suçtur. Üstüne üstlük alenen rezil edilerek! Ne de olsa yörede hayvan hırsızlığı öteden beri mevcuttu, hatta ünlü hayvan hırsızları vardı, mesela üç beş baldırı çıplak suç ortağına yardım ettiğinden "yoksulların koruyucusu" diye bilinen Mate Cocido; sonunda köpek gibi öldü, belediye başkanının oğlunu ısıran köpek gibi; onu kovalamak üzere kurulan, bizzat komiserin emrindeki "komşular çetesi" tarafından mermilerle delik deşik edildi. Hayvan hırsızı görmüşlüğümüz vardır buralarda, hem de sürüyle; eninde sonunda, hâkim de insan... üstelik hayvan nakliye kayıtları da onun denetimindedir. Ama bu muhalefetin işi, orası kesin, intikam almak için yapılmış bir şey; bir kere ortadan kaybolan hayvanların çoğu muhalefet liderlerinin hayvanlarıydı, ayrıca bu küfürbaz şerefsizlerden her şey beklenir. Hâkim hayvanların ortadan yok olmasını yörede bir jaguarın varlığına atfeden bir bildiri yayımladığında yaptıkları inanılır gibi değil. Diğer yazılara bir de "jaguar hâkim"i ek-

lemesinler mi! Ne var ki her defasında suç mahallinin yakınında jaguar gibi yırtıcı bir hayvanın izlerine rastlanıyordu, yerde ayak izleri, özellikle de olayın gerçekleştiği noktada derin pençe izleri.

Köyde herkes geceleri bu yazıları hangi kuş, hangi kuzgun, hangi azaptaki ruh, hangi yarasa yazıyor, diye merak ediyordu. Bildiri nasıl hiçbir işe yaramadıysa, hâkimin bizzat Rosario Meryemi'ne kurban ettiği dana da işe yaramadı; kurban karşılığında Peder Laya birkaç Pazar ayininde iftirayı lanetledi, yalan yere şahitlik yapanların, asılsız söylentileri yayanların, iftiracıların, yani Tanrı'nın kutsal yasalarına, üçüncü emrine karşı gelenlerin cehennemde en ağır işkencelerden geçeceğini vaaz etti. "Ölümcül günah, sonsuz karanlığın cehennemine, ebedi cehennem ateşlerinde yanmaya mahkûm ruh," diye haykırdı Peder, son yargıyı haber veren borazanları çalan şişko meleklerin taşıdığı kürsüsünden. Ama şiddetli uyarılar, sağır kulaklarıyla o korkunç kelimeleri bölük pörçük işiten, rahibin gözlerinden, ellerinden ve aslan yelesine benzer saçlarla çevrili kafasının üstündeki teneke İsa'nın gözlerinden saçılan ışınları gören birkaç sofu yaşlı kadını korkutuyordu sadece.

Rubén Bareiro Saguier askeri cunta döneminde hapse girdi, sürgün edildi.

Bunun üzerine hâkim ağır bir karşı saldırıda bulundu. İlk önlem olarak muhalefetin bütün başkanlarını hapse attı. İsabet etti, ama yazılar sona ermediği gibi aksine arttı. Koca koca harfleri karalatmaktan bıkıp adamlarına kendisini suçlayan her yazının yanına başka yazılar yazmalarını emretti.

İşe en ünlü muhalefet liderleriyle başladı: "hayvan hırsızı Bartolo Jiménez", "hayvan hırsızı Antonio Portillo", "hayvan hırsızı Domingo Asayé", "hayvan hırsızı Amancio Peralta"... İri yağlı boya harfler, renkler, isimler birbirleriyle yarışırcasına âdeta kasırgaya dönüştü. Çünkü sonuçta hâkim muhaliflerin isimleriyle yetinmedi, köyde yaşayan herkesin listesi elinde olduğundan, ne olur ne olmaz diye sırayla hepsini suçladı... Hatta Komiser yanında bir manga askerle, niçin Parti Yerel Yönetimi üyesi kayınpederine iftira ettiğini soruşturmak üzere gelince yazılarına biraz dikkat etmek zorunda kaldı.

Gel gör ki köyde bunca yazıya yetecek kadar insan yoktu, ama buralarda herkesin bildiği gibi hâkim tahsilli, becerikli adamdır. Listeyi baştan alıp insanların lakaplarını kullandı. "Hayvan hırsızı Papağan", "hayvan hırsızı Topal Antonio", "hayvan hırsızı Mum", "hay-

van hırsızı Balkabağı"... Ama doğruya doğru, hiyerarşiye aykırı davranmadı, centilmenlik edip kadınlara saygılı davrandı. Komiser, rahip, belediye başkanı, parti başkanı, öğretmen, eczacı, vergi tahsildarı, alkollü içkiler kurumu başkanı ve diğer köy eşrafı, sayın komiserin kayınpederiyle ilgili olayın da etkisiyle katiyen iftiraya uğramadı; ayrıca anarşi tohumları ekip muhalefeti kudurtmanın da âlemi yoktu. Kadınlar haliyle centilmenlik icabı esirgendi; zaten hâkim kadınların gece vakti elâlemin hayvanlarını kesemeyeceklerinin de farkındaydı. İngiliz'in dul karısı Doña María hariç. Zengin bir çiftlik sahibiydi, ama erkek gibi kadındı, en kötü şeyleri bile yapabilirdi, dana da öldürürdü, boğa da.

Geceler boyu, bir geceyi atlamadan her gece yaz babam yaz; melek ya da şeytan, gölge ya da baykuş, hayalet ya da kurnaz Hıristiyan, birileri otoriteyi rezil eden o suçlamayı iri harflerle yazıyordu. Hâkimin adamları da aynı heyecanla ha babam de babam hepsinin cevabını yapıştırıyor, her harfe bir yenisi, her hayvan hırsızına bir yenisi ekleniyordu. Binaların cepheleri isimlerle, lakaplarla ve bilhassa hâkimin, köyün duvarlarının hâkiminin tartışmasız üstünlüğüyle kaplandı. Artık boyanacak duvar kalmadığında, köyün dışındaki çiftliklerin duvarları bile dolduğunda, eşeklerin karınlarında, köpeklerin sırtlarında, ineklerin sağrılarında, özellikle açık renkli olanlarında yazılar belirmeye başladı, gerçi koyu renk hayvanlarda da beyaz boya pekâlâ iş görüyordu; sorun çıkaranlar benekli, alaca renkli hayvanlardı, harflerin seçilmesi zor oluyordu. Bu gelişme herkesi rahatsız etti; her yandan öfkeli itirazlar yükselmeye başladı. Köyü süsleyen doğal güzelliklerin yok edilmesini önlemek amacıyla –boyalarla kirletilmiş bir inek korkunç bir görüntüdür, boyalı bir köpek hayalete benzer, lekeli bir eşek müstehcendir– hâkim kiliseyle belediye binasının arasındaki meydana büyük panolar koydurdu. Ahali rahat bir nefes aldı, hatta on-on beş turist geldi görmeye; bunlardan Amerikalı bir fotoğrafçı Teneke Cini lakabıyla köyde yaşamaya başladı. Gel gör ki şimdi bu panolar da doluyor...

Ben, Sinforiano Santacruz, bu köyün sulh hukuk hâkimi, halkın refahını düşünerek az önce liman meydanına beyaz brandadan yeni panolar yerleştirilmesini emrettim. Hâkimlik görevimi yerine getirdikten sonra da jaguar postumu giyindim, iri jaguar pençemi aldım, şimdi mutat kır gezintime çıkıyorum... □

İspanyolcadan çeviren **Roza Hakmen**

RUBÉN BAREIRO SAGUIER 1930'da, Villeta'da doğdu. Şair, öykücü, deneme yazarı ve eleştirmen olan Saguier, yurtdışında en bilinen Paraguaylı yazarlardan. Hukuk eğitimi gördü. Stroessner döneminde hapse girdi ve sürgün edildi. Uzun yıllar Paris'te yaşadı. Vincennes Üniversitesi'nde Guaraní dili üstüne çalışmaya başladı, 1991'de doktorluk unvanını aldı. 1989'da, Stroessner'in devrilmesinin hemen ardından Saguier ülkesine döndü. Ardından 1994'te Paraguay Büyükelçisi olarak atandı ve görevini 2003 yılına dek sürdürdü. • Aldığı birçok ödülün yanı sıra, öykü kitabı *Ojo por diente* (Dişe Göz) ile Casa de las Américas ödülünü aldı. Kitaplarından bazıları: *Ojo por diente*, *El séptimo pétalo del viento*, *Biografia de ausente*, *A la víbora de la mar*, *Estancias, errancias, querencias* ve *Camino de mandar* adlı antoloji.

Mario Rubén Alvarez Benitez

SÖZÜN ÖNDERLİĞİ

Hayır,
halkına başkan olmayacak
en acı gücü
pazularında toplayan.

Ve önder olmayacak
şaşmaz okuyla
güvercinin yüreğini hep vuran.

Ve de birinci olmayacak
önsezisiyle
jaguarın izlerini bulan.

Ben, Ñamandú,
sözle yarattım kendimi.

Öyleyse,
en yakın duran
güzelliğine ve gizemine sözcüklerin,
halkına baş olacak.

İspanyolcadan çeviren **Cemal Bâli Akal**

(*La Sangre Insurrecta*'dan)

(Potrero Yvaté, San Pedro, 1954) Şair, müzik eleştirmeni, gazeteci, Guaraní dili hocası ve çevirmen. Şiirlerini iki dilde, Guaraníce ve İspanyolca yazıyor. *La Sangre Insurrecta* ve *A flor de ausencia/Ñe'ê apytere* adlı şiir kitapları, *Las Voces de la Memoria* başlıklı, popüler Paraguay şarkıları tarihine ilişkin üç ciltlik bir kitabı, Paraguay folkloru üstüne çalışmaları ve çevirileri var. 1977 ve 1979'da Paraguay İspanyol Kültürü Enstitüsü'nün şiir yarışması birincilik ödülünü aldı. Asunción'da *Ultima Hora* adlı günlük gazetede çalışıyor.

JUAN BAUTISTA RIVAROLA MATTO

Kral Hazretlerinin Öyküleri

I

Tuzaklarla, bilmecelerle dolu büyü kitabı

Evvel zaman içinde Kral Hazretleri neye elini atsa şansı yaver gidiyormuş.

Ormanların en büyüğünü ele geçirmiş. Ava çıktığında en iri geyikleri nerede bulacağını daha yola koyulmadan bilir, iz peşine düşmesi gerekmezmiş. En isabetsiz atışı hayvanın gözüne isabet edermiş.

Uçsuz bucaksız arazilerinde çiftliklerin en iyileri bulunurmuş. Oralarda yetişen inekler, koyunlar, eşekler, katırlar ve atların en süratlileri anlatmakla bitmezmiş; hayvanların su içtiği derin ve uzun göl hiç kurumaz, ta Dünyanın Bittiği Yer'e kadar uzanırmış.

Büyük Ev'in avlusunun arka tarafında beslenen domuzlar iri birer öküz kadarmış. Tavuklar devekuşu iriliğindeymiş ve sıcak soğuk demeden hiç kesintisiz yumurtlamaya devam ederlermiş.

Büyük Ev'in etrafına ekili bitkiler, teki bile kurumadan filizlenir, çiçeklenip meyve verirmiş. Bostanlarında yetişen karpuzların kabuğundan yaptırdığı kanolar denizleri aşarmış. Manyokların kökleri timbo ağacı gövdesi kadar kalın olurmuş.

Bir tek tütün yaprağı, boğa güreşine gittiğinde şeref locasını gölgelemeye yeter, hatta eşi Kraliçe Hazretleriyle iki kızı prensesler ve onu eğlendirip saygı sunmaya ta uzaklardan gelen önemli şahsiyetler de yanında gölgede otururmuş.

Sofrasının tabak çanak, çatal bıçak takımları gümüş ve altındanmış. Sandıklar dolusu mücevherleri varmış. Mallarının satışından elde ettiği kazancı sepetler içinde saklar, ara sıra altın külçelerini avluya saçıp güneşlendirirmiş. Derler ki Kral Hazretleri o zamanlar valeleriyle toki oynarmış.

Vadide dolaşan rivayete göre, Kral Hazretleri bu baht açıklığını bilge bir yerliden bir parça börek karşılığında aldığı "Küçücük harfli büyük büyü kitabı"na borçluymuş. Bir sorusuna cevap almak istediğinde, at yarışlarında hangi atın kazanacağını öğrenmek istediğinde bile, Büyük Kitaba sorması yetermiş; gözlüğünü burnuna kıstırır, kitabın rastgele bir sayfasını açar ve orada sorusunun cevabını bulurmuş.

Kral Hazretleri mutluluk içinde yüzüyormuş âdeta. Ayrıca hizmetkârları olduğundan toprak çapalamak zorunda değilmiş. Üstelik hıçkırık tutacak kadar tok olduğundan onu çalışmaya heveslendirecek bir şey de yokmuş.

Kanlı canlı, besili, akça pakça, şişko haliyle bütün gününü gölgede kâh sıcak, kâh so-

ğuk mate içerek, yiyerek, tütün ve içki içerek, ayak parmaklarıyla oynayarak ve uzun uzun esneyerek geçirirmiş.

Ama bunun ötesinde bir şey yokmuş. Boş boş oturmaktan canı sıkılıyormuş, keyfi yokmuş. O da ne yapsın, çocukluğa heves etmiş ve karısı Kraliçe Hazretlerine demiş ki:

– Canım saklambaç oynamak istiyor.

– Eyvah, sen iyice delirdin! diye cevap vermiş karısı.

Kral Hazretleri öfkelenmiş, bu küstahlığa bir tokatla karşılık vermek niyetiyle ağır aksak, hantal hantal doğrulmaya yeltenmiş. Karısı azıcık geri çekilip tekrar azarlamış:

– Senin gibi bir asilzade, avluda birinin peşinden koşturup ocağın arkasında arayacak, olacak şey mi!

"Bak bu doğru," diye düşünmüş Kral Hazretleri ve tekrar yerine oturup surat asmakla yetinmiş. "Hizmetkârların diline düşüp rezil olmanın âlemi yok. Oyun oynayacaksam ünlü ve soylu bir oyun oynamalıyım."

Bunun üzerine Tellalı çağırtıp demiş ki:

– Git bütün köyü, civarını dolaş, cümle âleme duyur: Benimle saklambaç oynayacak kişiyi saklandığı yerde bulamazsam topraklarımı ortadan ikiye bölüp hayvanlarıyla birlikte kendisine vereceğim, ama bulacak olursam, kafasını kestireceğim.

II

Pychãichí kardeşlerin en büyüğü

Rahip Mono zamanında, bir şeyin herkese duyurulması gerektiğinde, bir davulcu önden gümbür gümbür davulunu çalarak gidip tellalı dinlemek üzere herkesi bir araya toplarmış. Rivayete göre, bu seferinde Kral Hazretlerinin çığırtkanı boğazını patlatırcasına bağırarak dolaşmış:

– Duyduk duymadık demeyin! Kral Hazretlerimiz kendisiyle saklambaç oynayacak birini arıyor!

J.B. Rivarola Matto, yıllarca Avrupa'da Stroessner rejimine karşı savaşım verdi.

Kimse oynamaya gönüllü değilmiş, çünkü "Küçücük harfli büyük büyü kitabı"nın, nereye saklandıklarını Kral Hazretlerine mutlaka söyleyeceği dilden dile dolaşıyormuş. Üstelik Kral Hazretlerinin hilebaz namı da varmış.

Boş yere bağırmaktan tellalın boğazı yırtılmak üzereyken Pychãichí kardeşlerin en büyüğü kırda inekleri sağmaktan dönen annesine rastlamış, kavşakta yoluna çıkıp demiş ki:

– Bana bir yol göster de Kral Hazretlerinin beni bulamayacağı bir yere saklanayım.

Zavallı ihtiyarcık iki büklüm eğilip üç küçük sarı kır çiçeği koparmış ve en büyük oğluna vermiş. Oğlu çiçekleri şapkasına takıp Kral Hazretlerine gitmiş ve demiş ki:

– Öyle bir yere saklanacağım ki, beni bulamayacaksın.

– Dur bakalım, göreceğiz, demiş Kral Hazretleri. Gerçekten bulamazsam topraklarımın yarısını bütün hayvanlarıyla birlikte sana vereceğim, ama bulacak olursam, kafanı kestireceğim. Şu kâğıda adını yaz ve gerisini bize bırak.

Pychãichí kardeşlerin en büyüğü adını yazar yazmaz saklanmaya başlamış.

Kral Hazretlerinin karşısındaki uzun boylu, parlak delikanlı iri bir kertenkeleye dönüşmüş.

Kapıdan çıkarken tavşan olmuş, avluda sıçramaya koyulmuş.

Tavuk yiyen tilki olmuş, kırlarda kuyruğunu rüzgâra verip koşmuş.

Koşa koşa Dünyanın Bittiği Yer'e, bütün kırların sonuna varmış. Bir tarlaya girmiş ve üç küçük sarı kır çiçeğine dönüşmüş.

Ertesi gün şafak sökerken Kral Hazretleri kalkmış, yüzünü yıkamış, yağlı bir kahvaltı etmiş, gidip "Küçücük harfli büyük büyü kitabı"nı almış ve demiş ki:

– Uzun boylu, parlak bir delikanlı iri bir kertenkele oldu. Kapıdan çıktığında tavşandı, avluda sıçrıyordu. Tavuk yiyen tilki oldu, kırlarda kuyruğunu rüzgâra verip koştu.

Gözlüğünü burnuna kıstırmış, kitabın rastgele bir sayfasını açmış ve konuşturmuş:

"Dünyanın Bittiği Yer'e, bütün kırların sonuna kadar koştu; bir tarlaya girdi ve üç küçük sarı kır çiçeğine dönüştü."

Kral Hazretleri hizmetkârlarını çağırıp emir vermiş:

– Dünyanın Bittiği Yer'e, bütün kırların sonuna gidin ve orada illa ki bulacağınız üç küçük sarı kır çiçeğini bana getirin.

Hizmetkârlar efendilerinin emirlerini yerine getirmişler ve üç küçük sarı kır çiçeğini alıp gelmişler.

Kral Hazretleri çiçekleri yere bırakmalarını buyurmuş ve demiş ki:

– Uzun boylu, parlak delikanlı, esas haline dön.

Demesiyle üç küçük sarı kır çiçeği tekrar Pychãichí kardeşlerin en büyüğüne dönüşmüş.

– İşte gördün, benden kimse saklanamaz, demiş Kral Hazretleri ve kafasını kesmelerini emretmiş.

III

Pychãichí kardeşlerin ikincisi

Olup bitenler kulaktan kulağa yayılınca vadiye bir korku yayılmış, Kral Hazretleriyle oyun oynamaya kimse gönüllü olmamış.

Bu arada Kral Hazretleri sıkıntıdan patlıyormuş, karısı Kraliçe Hazretlerine soruyormuş:

– Bunlar açlıktan öldüğü halde kafaları niye bu kadar kıymetli acaba?

Aradan uzun bir zaman geçmiş, tellalı tekrar çağırtıp demiş ki:

– Git bütün köyü, civarını dolaş, cümle âleme duyur: Benimle saklambaç oynayacak kişiyi saklandığı yerde bulamazsam topraklarımı ortadan ikiye bölüp hayvanlarıyla birlikte kendisine vereceğim, prenses kızlarımın büyüğüyle de evlendireceğim, ama bulacak olursam, kafasını kestireceğim.

Tellal bir kez daha davulcunun peşine düşmüş, boynundaki damarları şişire şişire, boğazını patlatırcasına bağırarak dolaşmış:

– Duyduk duymadık demeyin! Âlicenap Kral Hazretlerimiz kendisiyle saklambaç oynayacak birini arıyor!

Bağırmaktan boğazı yırtılmak üzereyken Pychãichí kardeşlerin ikincisi bulaşık yıkayan annesine gidip demiş ki:

– Bana bir yol göster de Kral Hazretlerinin beni bulamayacağı bir yere saklanayım.

Kadıncağız elini bir tencerenin dibine atmış, bir balık kılçığı bulmuş ve ikinci oğluna

vermiş. Oğlu kılçığı kulağının arkasına sıkıştırıp Kral Hazretlerine gitmiş ve demiş ki:

– Öyle bir yere saklanacağım ki, beni bulamayacaksın.

– Pekâlâ, öyle olsun, demiş Kral Hazretleri gülmesini tutarak. Gerçekten bulamazsam topraklarımın yarısını bütün hayvanlarıyla birlikte sana vereceğim, prenses kızlarımın büyüğüyle de evlendireceğim, ama bulacak olursam, kafanı kestireceğim. Şu kâğıda adını yaz ve gerisini bize bırak.

Pychäichí kardeşlerin ikincisi adını yazar yazmaz saklanmaya başlamış.

Kral Hazretleri'nin karşısındaki güçlü kuvvetli, yakışıklı delikanlı pis kokulu bir gelinciğe dönüşmüş.

Kapıdan çıkarken tavşan olmuş, avluda sıçramaya koyulmuş. Tavuk yiyen tilki olmuş, kırlarda kuyruğunu rüzgâra verip koşmuş.

Gölün kıyısından koşa koşa Dünyanın Bittiği Yer'e, bütün suların sonuna varmış; yosunların arasına balıklama atlamış, gölün dibine dalmış, *ñunundi'á* olmuş, üstünü çamurlarla örtmüş, susup saklanmış.

Ertesi gün şafak sökerken Kral Hazretleri kalkmış, yüzünü yıkamış, yağlı bir kahvaltı etmiş, gidip "Küçücük harfli büyük büyü kitabı"nı almış ve demiş ki:

– Güçlü kuvvetli, yakışıklı bir delikanlı pis kokulu bir gelincik oldu. Kapıdan çıktığında tavşandı, avluda sıçrıyordu. Tavuk yiyen tilki oldu, kırlarda kuyruğunu rüzgâra verip koştu.

Gözlüğünü burnuna kıstırmış, kitabın rastgele bir sayfasını açmış ve konuşturmuş:

"Dünyanın Bittiği Yer'e, bütün suların sonuna kadar koştu; yosunların arasına balıklama atladı, gölün dibine daldı ve orada ñunundi'áya dönüştü. Gümüş oltayla avlanacak."

Kral Hazretleri hizmetkârlarını çağırıp emir vermiş:

– Dünyanın Bittiği Yer'e, bütün suların sonuna gidin, gölün dibine, yosunların arasına şu gümüş oltayı atın ve avlayacağınız ñunundi'áyı bana getirin.

Hizmetkârlar efendilerinin emirlerini yerine getirmişler ve balığı alıp gelmişler.

Kral Hazretleri balığı yere bırakmalarını buyurmuş ve demiş ki:

– Güçlü kuvvetli, yakışıklı delikanlı, esas haline dön.

Demesiyle ñunundi'á tekrar Pychäichí kardeşlerin ikincisine dönüşmüş.

– İşte gördün, benden kimse saklanamaz, demiş Kral Hazretleri ve kafasını kesmelerini emretmiş. □

İspanyolcadan çeviren **Roza Hakmen**

JUAN BAUTISTA RIVAROLA MATTO 1933'te, Chaco savaşı sırasında Asunción'da doğdu. Sömürgecilikten bu yana politik ve kültürel hayatın içinde olan bir aileden geliyordu. 1947'de iç savaş patlak verdiğinde on üç yaşındaydı. Bu dönemde devrimcilere sempati besliyordu. Çatışmanın ardından sürgünle tanıştı. Sürgün edildiği Arjantin'de birçok entelektüel, oyuncu, politikacı, sendikacı ve göçmen askerle arkadaşlık kurdu. Böylece gazetecilik, edebiyat ve askeri politikayla ilgilenmeye başladı. Buenos Aires Üniversite'sinde hukuk, felsefe ve edebiyat okudu. Yıllarca Avrupa'da Stroessner rejimine karşı mücadele etti. Gizlice gazetecilik yaptığı yılların ardından ülkesine döndüğünde, aktif olarak kültürel yaşama katıldı ve kitaplarını yayımlamaya başladı. 1980 yılında, halk hikâyelerini yeniden şekillendirdiği ve iki dilde kaleme aldığı (Guaraní dili, İspanyolca) *Karai Réi oha'āramo guare tuka'e* (Kral Hazretleri Saklambaç Oynarken) adlı kitabı yayımladı. Ardından, *Yvpóra, San la Muerte*, *Diagonal de Sangre*, *La isla sin mar ve El Santo de guatambú* adlı kitapları yayımlandı. Paraguay edebiyatında saygın bir yere sahip Matto, 1991 yılında öldü.

Susy Delgado

MITAKUÑA...

Mitakuña nde eréheva péa,
he'ívami hese itúa.
Eheka vaerãko nde recostaderorã,
he'ívami chupe isy.
Mba'e recostadéro piko Mamita,
nderehénte ojekóva kuimba'e ko'ápegua,
he'i ha'e.

GENÇ KIZ

Gerçekten asi bir kız,
–buraya yazıyorum, dedi babası–.
Sırtını dayayacak bir adam bulmalısın,
–dedi annesi–.
Nasıl bir dayanak, annecik,
burada yalnızca adamlar sırtlarını bir kadına dayadıklarına göre?
diye diretti o da.

İspanyolcadan çeviren **Cemal Bâli Akal**

(*Tesarái mboyve /Antes del olvido*, 1987)
"Genç Kız" şiirinin Türkçe çevirisinin yanı sıra,
Guaraní dilindeki özgün biçimi "Mitakuña".

(San Lorenzo, 1949) Şair, sosyolog ve gazeteci. Şiirlerini iki dilde, Guaraníce ve İspanyolca yazıyor. Guaraníce şiir kitapları *Tesarái mboyvé* (*Antes del olvido*;1987), *Tatayрype* (*Junto al fuego*; 1992), *Ayvu Membyre* (*Hijo de aquel verbo*; 1999), İspanyolca şiir kitapları ise *Algún extraviado temblor* (1986), *El patio de los duendes* (1991), *Sobre el beso del viento* (1995), *La rebelión de papel* (1998), *Las últimas hogueras*'dır (2003). Şiirleri Portekizce ve İngilizceye çevrildi. 2002'de ilk öykü kitabı *La sangre florecida* yayınlandı. Paraguay edebiyatı üstüne *25 nombres capitales de la literatura Paraguaya* başlıklı bir antolojisi var. *La Nación* adlı günlük gazetede köşe yazarı.

Ida Talavera de Fracchia

HAYDİ BİR AD TAK

Haydi bir ad tak
her şeyi bilen sen
benim
umurumda değil artık.

Kürekleri fırlattım
ve sürükleniyorum akıntıda,
umurumda değil
kıyılar varmış
ya da beni bekleyen limanlar
ıssız kumullar
şarkılar.

Gidiyorum ben
bu bomboş ellerle,
yıldızsız,
hiçbir şey götürmüyorum yanımda,
bir pusula bile olsun,
hiçbir şey,
unutmuşum haritamı
ve yönümü kaybettim,
bir amacım yok artık
ne de
hayatları yakınlaştırarak
kollarını çatallaştıran
yollar umurumda,
küreklerimi fırlattım
ve sürükleniyorum akıntıda.

İspanyolcadan çeviren **Reyda Ergün**

(Asunción 1910-1993) Josefina Plá tarafından Paraguay kadın şiirinin öncülerinden biri kabul edilir. Edebi tür olarak şiiri tercih etmesine karşın, öykü de yazmıştır. Guaraní dilinde de yazan Fracchia, bu konudaki öncü edebiyatçılardan biridir. Evinde düzenlediği toplantılar ve sohbetlere, Asunción'un en önemli entelektüelleri ve sanatçıları katılmıştır. Yapıtları daha çok dergilerde yayımlandı. Ölümünden önce çıkan tek kitabı 1966 tarihli *Esto de andar*. Ardında bıraktığı pek çok yayımlanmamış yapıtı çocukları tarafından kitaplaştırıldı.

Félix de Guarania

Zorro Uçmayı Öğrenirken

Kİmse Gavilán'ın Zorro'yu niçİn aradığını bİlmİyordu. Onun hakkında hiç de iyi konuşmuyordu, hatta olur da karşılaşırlarsa onu döveceğini bile söylüyordu. Üstüne üstlük bütün bunları herkes duysun diye uluorta dillendiriyordu. Ama Bay Gávilan söylediklerini asla yapmazdı. Onu nerede görse dalkavukluk etmeye başlardı. Ne kinini kusar ne de hoşnutsuzluğunu belli ederdi. Averío Bay Gavilán'ın ödleğin teki olduğunu düşünmeye başlamıştı. Her ikisi de sanki çok yakın arkadaşmış gibi davranıyordu. İnsanlar da buna inanıyordu. Aslında Taguato'nun içi yanıyordu ve böyle sürecek olursa içindeki yangının sönmesi mümkün değildi.

Bir keresinde etrafta kimse yokken karşılaştıklarında, Gavilán, Zorro'ya uçmak isteyip istemediğini sordu, isterse zevkle ona uçmayı öğretebileceğini söyledi. Uçmak! Ne hoş bir duygudur, kimse uçmanın nasıl bir haz verdiğini bilemez, dedi Zorro'ya, ağzından, daha doğrusu gagasından salyalar akıtarak.

– Her şeyi tepeden görmek muhteşemdir, dedi. Yemeğe ihtiyacın olduğunda hemen buluverirsin. Eğer biri seni yakalamak isterse, hop, uçup gidersin, seni bulutların arasına çıkarsın diye kendini rüzgâra bırakırsın.

Bay Gavilán'ı dinledikçe Bay Zorro'nun ağzı sulanıyordu. Uçabilirse istediği her yere gidebilirdi. Ve böylece uçma fikri kafasına çakıldı kaldı. "Uçmam gerek," diyordu kendi kendine, şevkle tutku karışımı bir şeyler onu altüst ediyordu.

– Haydi, bana uçmayı öğret Bay Gávilan, dedi hevesle. Eğer öğretirsen hemen uçarım dostum.

– Orası kolay, dedi Gavilán ve içinin içine sığmadığını hissetti.

– İşte oldu! dedi Gavilán. İşte şimdi uçmanın ne demek olduğunu öğreneceksin beyefendiciğim...

– Sadece tırman dostum Zorro, dedi, kanatlarıma bastırmadan omuzlarıma çık.

Zorro, çok korksa da, Gavilán'ın sırtına bindi ve göz açıp kapayıncaya dek göğe yükseliverdiler. Gavilán kuvvetlice kanat çırptı ve dağların, derelerin, çayırların üstüne pike yaptı. Gavilán onu şişman tavuklarla tıka basa dolu devasa kümeslerin üstüne götürdü.

Zorro şaşkınlık içindeydi, Gavilán'ın nasıl olup da sadece kanatlarını çırparak göklere erdiğini anlamıyordu. Hem de sağda solda kafasının iyi çalıştığını söylemesine rağmen! O sırada kanatlarına güç verdi ve göğü delip bulutlara vardı.

– Gavilán, dostum, dedi birden. Uçmak için ne yapabilirim? Benim kanatlarım yok ki!

– Boş ver, dedi Gavilán, kalbi yerinden fırlayacak gibi atıyordu, o kolay. Sana yapılması gerekenleri havada göstereceğim, sonra da öğretmeye başlayacağım.

Ne yapması gerektiğini düşününce Bay Gavilán'ın başı döndü. Silkinip Zorro'yu aşağı atabilirdi. Böylece taşların üstünde kıyması çıkardı. Onu öldürmek istemiyor olsa da ona bir ders vermek istiyordu. Ona, sırf Zorro olduğu için çalım satmasının, babalanmasının herkesin karşısında büyüklenmesinin yanlış olduğunu göstermek istiyordu. Tanrı hepimizi nevi şahsına münhasır yaratır, hepimiz neysek oyuz. Gavilán ne yapacağını düşünürken aklından bunlar geçiyordu.

Gavilán işte bu şekilde sırtında Zorro'yla büyük cangılın üstünde uçuyordu. Birdenbire sık ağaçların olduğu yemyeşil bir orman adası gördü. Tamam işte, dedi.

– Onu bu gür ormana bırakacağım, dedi Gavilán kendi kendine. Büyük ağaçların üstüne düşer ve orada kalır, canı biraz acısa da ölmez. İşte o zaman sıra bana gelir... Çatlayana kadar gülerim... Kimse Zorro'yu kendisini aşağı indirsinler diye yalvarırken görmek istemez!

Gavilán Zorro'ya yüksek sesle şöyle dedi:

– Hazırlan Bay Zorro, şimdi yalnız uçacaksın. Kollarını kanat gibi aç, bacaklarını da göğsüne çek. Korkma, rüzgâr seni bulutlara götürecek.

O anda Bay Gavilán sertçe silkindi ve Zorro'yu fırlattı. Ne olup bittiğini anladığında Zorro sağında solunda hiçbir destek olmaksızın havadaydı.

Üst üste kanatlarını, daha doğrusu kollarını çırptı ve sonunda bitkin düştü. Ama hani uçacaktı! Ağır bir taş gibi aşağı düşüyordu. Ama hani rüzgâr onu bulutlara taşıyacaktı! Öfkeden gözleri yuvalarından uğramıştı.

– İmdat! Tutun beni! Boşluk. Düşerken ona tek eşlik eden Gavilán'ın çınlayan kahkahası oldu.

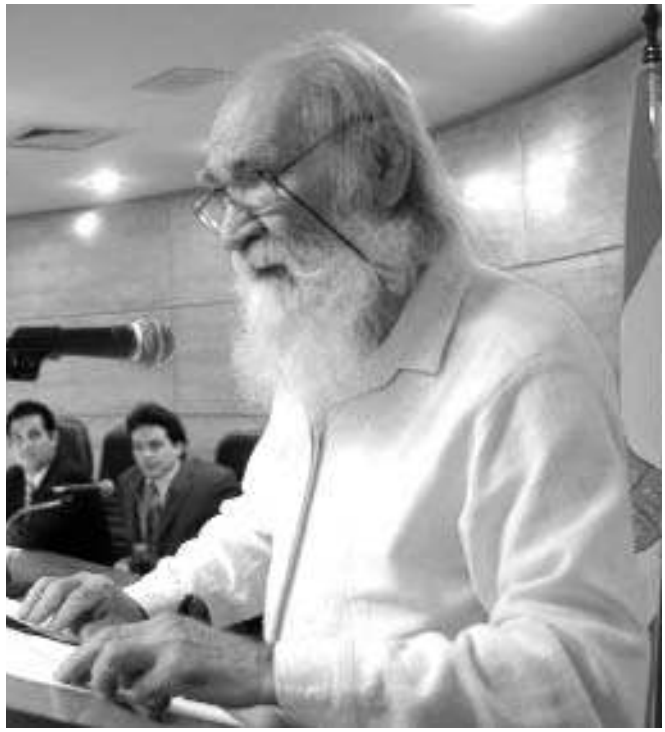
Mamafih Zorro ne cesaretini kaybetti ne de neşesini. Gavilán'ın alaycı kahkahaları kılına bile dokunmadı.

– Yere doğru uçuyorum, diye bağırdı Zorro, çekilin yolumdan yoksa sizi paparaya çeviririm!

Fakat Zorro, içten içe, paparaya dönecek olanın kendisi olduğunu gayet iyi biliyordu...

□

İspanyolcadan çeviren **Çiğdem Öztürk**

Félix de Guarania halk hikâyelerini bilinen figürlerden ve fabllardan çıkarıp yeniden yaratarak okura sunuyor. Öykünün bulunduğu *Temimombe'u ha purahei mitãme guarã* adlı kitapta çocuklara yönelik öyküler, şiirler ve şarkılar yer alıyor.

Teresa Lamas de Rodríguez Alcalá

Maymunluğun Nedeni

MBAEPOCHY O GECE CEHENNEMDEN ÇIKTI. KİME KÖTÜLÜK YAPACAğına karar veremediğinden, düşünmeye başladı ve düşmanının çocuklar olduğunu anımsadı. Tabii ki çocukların masumiyeti casusluklarını örtbas ediyordu. Ama intikamını alacaktı. Onların olduğu bütün evlere uğradı, ufaklıkların soyuna cehennemsi bakışından fırlatıp ardında boş bir gölgeye benzeyen ifadesini bıraktı…

Ertesi sabah çocuklar uyandığında şeytan görmüş gibiydi... Ne uyanmak ne de yüzlerini yıkamak istediler. Hoşgörülü anneleri onları sevgiyle ikna edip kahvaltılarını yaptırdı ve okula yolladı. Çocuklar bir araya gelince hep birlikte yürümeye başladı. O sabah olağanüstü güzeldi. Hayranlık uyandıran gökyüzü ışıktan saydam bir şelale gibi kırlara akıyordu. Havanın ferahlığı sanki kutsanmıştı ve bitmez bir iyi niyet gibiydi. Gün o kadar güzel başlamıştı ki sanki kötülüğü geri püskürtecekti. Ama zafer onun oldu. Çocuklar yaramazlığa yatkın olduklarından okullarına değil de ormana doğru yollandı; uzakta karanlık ve gizemli bir kütle görünüyordu.

Oraya vardıklarında çok sıcaktı ve acıkmışlardı. Azıklarını çıkaracaklardı ama hiçbir şeyleri yoktu; hafiflemek için kitaplarını ve yiyeceklerini gerekli şeylerle birlikte yolda bırakmışlardı. Meyve aradılar ama bulamadılar. Derken sığınacak bir yer aradılar. Bulduklarını tahrip etmekten sıkıldıklarında, savunmasız yaratıklara her türlü kötülüğü yaptıktan kısa süre sonra henüz yeşermiş meyveleri olan bir hindistancevizi ağacı buldular.

Büyük bir sevinçle çığlıklar, taklalar attılar. Bir bambu aradılar ve onunla palmiye ağacının hindistancevizlerini düşürdüler. Sonra bunları yukarıda yemek daha cazip geldi ve ağacın en yüksek dallarına tırmandılar. Kısa süre sonra kucağında bir çocukla gelen bir kadın gördüler.

TERESA LAMAS DE RODRÍGUEZ ALCALÁ 1887 yılında, Asunción'da doğdu. Kocası Arjantinli yazar José Rodríguez Alcalá ile birlikte Paraguay'da kendilerine edebiyatla örülü bir hayat kurdular. 1919'da ulusal öykü ödülü aldı. 1921'de *Tradiciones del hogar* adlı kitabı yayımlandı, bu kitapla Paraguay'da kitabı yayımlanan ilk kadın yazar oldu. 1928 yılında ise *Tradiciones del hogar*'ın ikinci bölümü yayımlandı. 1944'te bir toplu okuma için yazdığı ilk ve tek romanı *Huerto de odios*, ardından *El País* gazetesinde tefrika halinde yayımlandı. 1955'te yayımlanan son kitabı *La casa t su sombra*'dan sonra 1976 yılında öldü. • Paraguay edebiyatında ve sosyal hayatında saygın bir yeri olan Teresa Lamas, savaş dönemindeki yurtsever tavrıyla da toplumda etkili bir figür olmuştu.

Kadın çok güzeldi ve çok üzgün görünüyordu. Taşıdığı çocuk olağanüstüydü ama onun da annesinde olduğu gibi güzel yüzünde üzgün bir ifade vardı. Karnı açtı! Perişan kadın, toz içinde, güçsüz bir halde, çocukların bulunduğu ağacın gövdesine yaklaştı ve yumuşacık bir sesle onlardan çocuğu için meyve istedi. Onun derin üzüntüsü çocukları güldürdü, küstahça bağırıp ona meyve kabukları fırlatmaya başladılar.

– Al bunu ye!

O an anne çocuklara baktı ve başını çevirerek onlara lanet okudu.

Gün ağarmak üzereydi. Güneş, zincifre gölünde kaybolan kırmızı bir küreydi sanki ve gökyüzü kan çanağına dönmüş kızgın bir gözbebeğine beziyordu. Çocuklar korkmuştu ve birbirlerini çağırmaya başlamışlardı; ancak acıklı bir ıslık çıkabiliyordu ağızlarından. Birbirlerine hayretler içinde bakıp derin bir korkuyla değiştiklerini gördüler. Elbiseleri ortadan kaybolmuş, yerine vücutları kıllanmış, uzun bir kuyruk ve büyük kepçe kulakları olmuştu. Ağlamak istediler ama yapamadılar, gözyaşları ıslığa dönüşüyor, tuhaf mimiklere karışıyordu. Maymun olmuşlardı! O zaman çılgına döndüler ve koşmaya başladılar ama eskisi gibi değil, taklalar atıp dallara tırmanıyorlardı.

Gece oldu ve evlerine dönmek istediklerinde dönemediler. Sonsuza dek kaybolmuşlardı, ancak uzakta, çok uzakta kollarında kar beyazı bir çocuk taşıyan üzgün anneyi görebiliyorlardı; çocuk, sarı kafasındaki hareyle, gölgelerin arasında düşsel bir iris gibi parlıyordu. □

İspanyolcadan çeviren **Canan Şahin**

Yüksek Topuklar nedeniyle Nihat Odabaşı'nın çektiği bir dizi fotoğraftan, 2002.

MURATHAN MUNGAN

"Yazımı sürekli ateşe atarak ilerledim."

Edebiyat belki de olanların değil olmayanların, olamayanların sanatı. Edebiyat bir sorun sanatı zaten, o yüzden de sorun yaratan durumlarla ilgiliyim. Şiirlerimde, öykülerimde yapmak istediğim şey, insanların kaldırma güçlerine destek vermek. Bir iç gücü kazanmayı önemsiyorum. O sorun yokmuş gibi yapmak, sorunu gömmek, yalancı mutluluklarla avutmak, oyalamak doğru değil ya da mutsuzlukla beslenmek, yara göstermek, acıyı kutsamak da değil yapmak istediğim. Her şeye karşın içimizi güçlendirmenin yollarındayım.

NİDA NEVRA SAVCILIOĞLU

Yazarın kendi macerasını inandığı biçimde yaşaması; "yazıyı yaşamda kullanılacak bir iktidar alanı haline getirmemesi"; kalemini kendindeki değişimleri, renkleri yansıtmaktan yoksun bırakmaması okuyucu için bulunmaz bir nimet. "Yazımı sürekli ateşe atarak ilerledim," diyen Murathan Mungan'ın okuru bu ayrıcalığa sahip olduğunu biliyor. Murathan Mungan bize çok yakında kadınları, kadınlar üzerinden bir ülkeyi, çarpışmaları, karşılaşmaları, kırılmaları anlatmaya hazırlanıyor. *Kadından Kentler*'in okuyucuyla buluşmasına az zaman kaldı. Bu kitap, önceki kitaplarla ve yazarla ilgili pek çok soruyu tetikledi. Bence bu durum birbirinden farklı çalışmaların kesiştikleri ortak noktaların hakikatinden ve gücünden geliyor. Mungan bir kez daha "okuyucunun kaldırma gücü"ne destek veriyor.

***Yedi Kapılı Kırk Oda*, Murathan Mungan'ın ne denli önemli kitapların yazarı olduğunu gösterdi. Dizinin doruk noktası olan bu üçüncü kitabın yayımlanmasından sonra neler oldu?**

Fazla bir şey olmasını beklemiyordum. Öyle de oldu. Aslında başkalarının ne dediğinin takibini bırakalı çok oldu. Sadece kulak vermem gerekenlerin, işaret noktası bildiğim insanların, kendime seçtiğim okurların görüşleri benim için bir şey ifade ediyor. Gençken insanın göz koyduğu bazı şeyler zamanla anlamını kaybedebiliyor. Yolda yüklerini indiriyor insan. Bu insana ciddi bir özgürlük kazandıran, onu dünyanın fani ve tali işlerinden azade kılan bir şey. İşte ne zamandır bu azade olma halinin içindeyim ve bu durum hoşuma gidiyor, kendimi böyle seviyorum. Şimdi yalnızca işin kendisiyle, yazdığımla, yazacağımla ilgiliyim. Tabii dünyaya kayıtsızlık demek değil bu. Dünyayı izliyor ve takip ediyorum. *Yedi Kapılı Kırk Oda*'nın bir yapı olarak kendi içinde bir kavranma zorluğu olduğunu biliyorum elbette. Ama bunca yıl yetiştirdiğim bir okur var. Bu okur beni yanıltmıyor, aldatmıyor, kandırmıyor. Adının kırk oda olması, öncekilerin tekrarı olmasını gerektirmiyor. Yirmi yıl sonra aynı şeyleri yapmanın kime ne faydası var? Bütünlük fikrinden kopmadan, bunun bir süreklilik zincirinin halkası olduğunu bilerek ama elbette başka bir şey yapacaksın. *Yedi Kapılı Kırk Oda*, beni yazar olarak en güçlü tarif eden kitaplarımdan biri, çünkü kendi yazarlığım için seçtiğim benzetmeyle söyleyecek olursak, bu kitapta tarihi, yerli, hatta bilimkurgusal ve polisiye filmlerde oynayan bir aktör gibiyim.

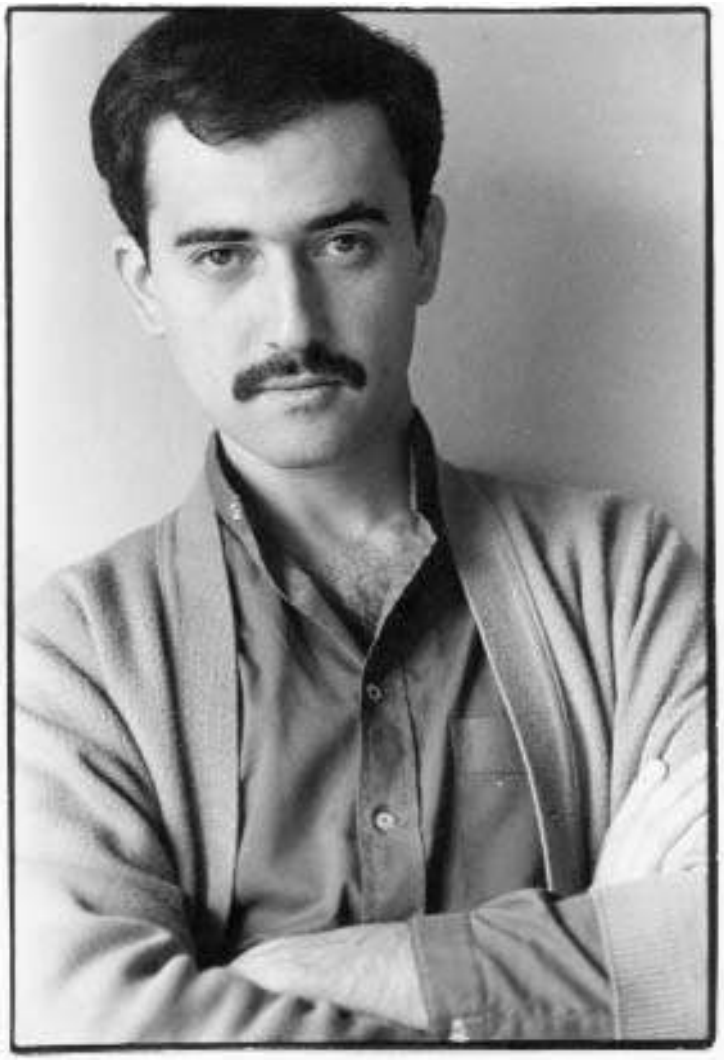
Ne demek istediğinizi açıklar mısınız?

Benim kalemim kostümlü bir kalem. Kalemimi yazının çeşitli disiplinlerinde, türlerinde, farklı atmosferlerle giyindirmeyi seviyorum. Tabii bir etikete seslenmeyi amaçlamadıysan, edebiyat dünyasından birileri çıkıp seni bir türlü bir yere oturtulamayan, "şu yaşına gelmiş ve hâlâ onu bunu deneyen bir adam" olarak da gösterebilir. Ben bunu umursuyor muyum? Hayır. Peki bütün bunları denerken, beni ben yapan, beni yazar yapan temel izlekler görülüyor mu? Evet. O zaman mesele yok. O kitabın kendi içinde yazının ve öykülemenin teorisiyle ilgili dertler de var. "Hamlet ile Hitler" örneğin... Bu kadar teatral olan bir şeyin sahneye konulamazlığı ve ancak hikâyeyle anlatılabilirliği de yazdırıyor bana. Örneğin, Polonius'un arkasına saklandığı perdenin bir anda kan kesilmesini somut olarak bir tiyatro sahnesinde göstermeniz olanaksız. Bir tiyatro mizanseninden bir edebiyat mizanseni yaratmak! Bu bir fikirdir, sinemada bile ancak film hilesiyle olur. Ancak öyküde anlatabiliriiz. Hayal gücü söz konusu olduğunda,

Kaf Dağının Önü adlı kitabının yayımlandığı yıl bir okuruna kitabı imzalarken, 1993.

edebiyatın hâlâ en güçlü, en yüksek potansiyele sahip sanat olduğunu düşünüyorum.
Şunu biliyorum, sadece edebiyat birçok şeyi anlatmaya müsaade ediyor. Modern öykü içinde yer alan kendi masalımın devlerini, başka disiplinlere çevrilmezlikleriyle bu şekilde yaratabiliyorum. *Yedi Kapılı Kırk Oda* bu anlamda benim yedi kapıma işaret ediyor. Kalemimi bilediğim yedi ayrı kapının da hikâyesi bu. "Dumrul ile Azrail"in *Cenk Hikâyeleri* ile; "Mavi Sakal"ın *Üç Aynalı Kırk Oda*'daki "Alice Harikalar Diyarında" ile kardeş olduğunu düşünebilirsiniz, ama şunu belirtmekte fayda var ki bunlar her zaman birer uzantı değil, kimi zaman ters aynalar. Biri ne kadar sıcak ve pop art renkler kullanılan bir resimse, diğeri o kadar soğuk, serin, mavi, metal, gri renklerin kullanıldığı, çok mesafeli bir dil olabiliyor. Amaçladıklarımı ne kadar beceriyorum, beceremiyorum ayrı konu, ama bütün bunlar tesadüfî değil. Tasarlanmış, belli edebi tezler ve kuramsal kaygılar içeren metinler aynı zamanda.

Son Istanbul kitabının yazıldığı sıralar, 1981.

Kitap, okurlarınızın gözdeleri arasına girdi diyebilir miyiz?
Bunu söylemek için henüz erken. Okurların da gözdeleri farklıdır. Örneğin bir akademisyen arkadaşımın gözdesi "Kan Kalesi". Sanırım "Mavi Sakal" ona fazla bir şey söylemedi ama imza gününde bazı genç kızlar "Mavi Sakal" diye üzerime geliyor. Bu hoşuma da gidiyor. Yazdıklarınızın çeşitlilik içerdiğini, farklı dünyalara dokunabildiğinizi düşünüyorsunuz. Ne kadar okur varsa, o kadar kitap vardır. *Yedi Kapılı Kırk Oda* için "neden yedi kapı" sorusu çıkıyor ortaya? Aslında yazının, anlatmanın yedi kapısı bu. Kendine çeşitli dünyalara parçalamak için yola çıkmış bir yazarın yedi kapısı.
Şimdiden söylemek gerekirse, bir sonraki kitap *Dokuz Anahtarlı Kırk Oda* olacak; ilk öyküsü bitti. Bu diziyi beşinci kitap *Sonuncu Oda* ile kapatacağım. Toplamına baktığımız zaman farklı stiller deneyip farklı arketipler üzerinde derinleştiğim kırk tane hikâye yer almış olacak bu dizide. Ömrüm yeterse bu benim "Bin Bir Gece Masallarım" gibi bir külliyat olacak.

Tasarıma verdiğiniz önemden sıkça söz edilir. Kitap yazmak kadar kitap yapmakla da ilgilisiniz. Yapmak istediklerinizin, yapmaya çalıştıklarınızın anlaşıldığını düşünüyor musunuz?
Bu beni sevip sevmemeyle ilgili verilmiş olan bir karara bağlı. Sevenler "yine bize bir sürpriz yaptı" diyor. Ben bir şekilde "olmak" konusunda biraz anarşistçe, asice, etiketlenmeyi baştan inkâr etmişim. Tabii bu insanı çıkmaza sürükleyen bir macera da olabilirdi. Yaptığım, sevilen her iyi şeyin ardından bir tane daha yapmayı reddettim örneğin. Farklı şeyler denersem, birinde olmasa bile öbüründe var olabilirim düşüncesiyle korktum belki. Daha erken yaştaki duygularımdan söz ediyorum. İştahlarımı dizginlemeyi zamanla öğrendim. Ama şunu iyi biliyorum ki, Türkiye'de de dünyada da insanlar ne olursa olsun kolaylıklarla hareket ediyor. Adını rahat koyabilecekleri, tanımlayabilecekleri, ilk bakışta hangi rafa kaldırabileceklerini bildikleri ürünlerle karşılaşmak istiyorlar. Ben edebiyat maceramı bunun üstüne kurmadım. Yazımı sürekli ateşe atarak ilerledim. Nitekim *Yedi Kapılı Kırk Oda*'nın o kadar uzun zamana ya-

yılmasının nedeni, bütün bunları bana yeniden düşünme, gözden geçirme olanağını tanımış olmasıdır. Yedi, lafın gelişi, kaç kapıdan geçiyorsunuz aslında... Örneğin kitabın çıkmasına iki ay kala son öyküsünü değiştirdim. Bu son öykü şimdi başka bir kitaba girecek. Dörtte üçü yazılmıştı. Kitabın kendi mimarisi dayattı bunu bana. Ben içe doğuşlarla yazan biriyim, ama bir yandan da kültürel referansların, kültürel değerlerin haritası içinde hareket etmeyi de önemseyen; geleneklerle, bağlarla, kalıtlarla olduğu kadar dünyanın şimdiki zamanıyla da ilgilenen bir yazarım. Ama bunların arasında göz koyduklarım, kullandıklarım ya da kullanmayı seçmediklerim var. Bir proje yazarı olsaydım denklem çok basitti. Bana yıllarca önce Attilâ İlhan, "Türkiye'de şiir ve roman okunur, başka hiçbir şeyle uğraşma," demişti. Kendisi de hayatı boyunca şiir ve roman yazdı. 80'li yıllarda roman çok revaçtaydı. Dünyaya baktığınız zaman da hangi romanların konuşulduğunu biliyordunuz. Bu bir hesap işiydi, istesem yapardım. Postmodernist eğilimlerin yükseldiği bir dönemde, bütün bunları görmemek mümkün müydü? Eğer bu işi "fişlerimi nereye oynayacağımı biliyorum" diyerek, bir kumar olarak görürseniz yapacağınız şey bellidir. Sadece roman yazacaksın, dünyadaki trendleri takip edeceksin, pazar hesapları yapacaksın. Ben bunlar için yazar olmadım ki!

Edebiyatta sizin dışınızda gelişen olaylarda da tutucu bir tavrın hâkim olduğu görülüyor. Siz de zamanla düşüncelerin yön değiştireceğine dair bir inancı paylaşıyor musunuz?

"Sahtiyan" şiirinin parladığı yıl. Ankara'da yıllarca yaşadığı evde, 1980. (yukarıda) 1990'larda, çoğu sonradan *Meskalin 60 draje*'de yer alacak olan yazıları *Yeni Gündem* gazetesinde yayımlanıyor. Gazetenin bombalanmasıyla birlikte bu yazılara ara veriyor. (aşağıda)

Sorularınız da ve cevaplarım da aslında aynı zemine oturuyor. Anladığım kadarıyla ikimiz de Türkiye'nin kasabalılığından rahatsızız. Türkiye'nin pek çok sorunu kasaba ideolojisi etrafında ve hiza kültürü içinde çözümleniyor. Birörneklik ve anonimlik hâlâ birer temel değer. Mahalleli biraz öne çıkandan, farklı bir şey yapandan hoşlanmaz. Kimilerinin farklılıkları alımlamaları, kabul etmeleri çok zor. Anlamadıkları halde, saygı duymaları gerektiğini hissettikleri modern şeyleri bile yine kasabalılık içinden tarif ediyor, kasabalı olduğumuz anlaşılmasın duygusuyla hayran oluyorlar. "Kentli, muğlak yazılar yazan yazarları ve daha kapalı metinleri beğenmeliyiz" düşüncesi...

Bugün kiminle konuşsanız en sevdiği yazarlar arasında Bilge Karasu, Sevim Burak falan sayar. Bunları sahiden seviyorlarsa, bu kadar kasabalı kalmayı nasıl beceriyorlar peki? Burada bir sahtelik var. Ya sahiden okumuyorlar ya da yalan söylüyorlar. Bu isimlerle övünmek, tıpkı çok zengin birinin jeepiyle, marka giysileriyle övünmesi gibi... Kısacası ben edebiyatın da, hayat kadar sahici olan yanlarıyla ilgileniyorum.

***Kadından Kentler* yayımlandığında Türkiye'yi kadınlar üzerinden okuduğunuza, bu öykülerin sadece kadınlar üzerinden anlatılabilir olduğuna ve kadın dünyasına başarıyla nüfus etmiş olduğunuza dair belki çok şey söylenecek. Ama öykülerinizdeki felsefi arka plana da işaret etmek gerek. "Olmak", "olmamışlık" bunun için ele alabileceğimiz kavramlar arasında sanırım...**

Bu kitabı yazarken, derdimi erkeğin zulmüne maruz kalan kadın üzerinden anlatma kolaycılığına yaslanmadım. Hatta öykülerdeki erkeklerin çoğu munis, yumuşak... Kimisi biraz sığ, renksiz sadece. Asıl sorum, erkek iyi olsa ne olacak? Sorunun temelinde dünyadaki var

olma biçimleri ile ilgili bir sıkıntı var. Özel mülkiyete, aileye, devlete dair ciddi itirazlarım var. Bunların zemininde yükselen toplumsal yapıyla şekillenen kimliklerin çıkmazda olmasıyla ilgileniyorum.
Edebiyat belki de olanların değil olmayanların, olamayanların sanatı. Edebiyat bir sorun sanatı zaten, o yüzden de sorun yaratan durumlarla ilgiliyim. Şiirlerimde, öykülerimde yapmak istediğim şey, insanların kaldırma güçlerine destek vermek. Bir iç gücü kazanmayı önemsiyorum. O sorun yokmuş gibi yapmak, sorunu gömmek, yalancı mutluluklarla avutmak, oyalamak doğru değil, ya da mutsuzlukla beslenmek, yara göstermek, acıyı kutsamak da değil yapmak istediğim. Her şeye karşın içimizi güçlendirmenin yollarındayım.

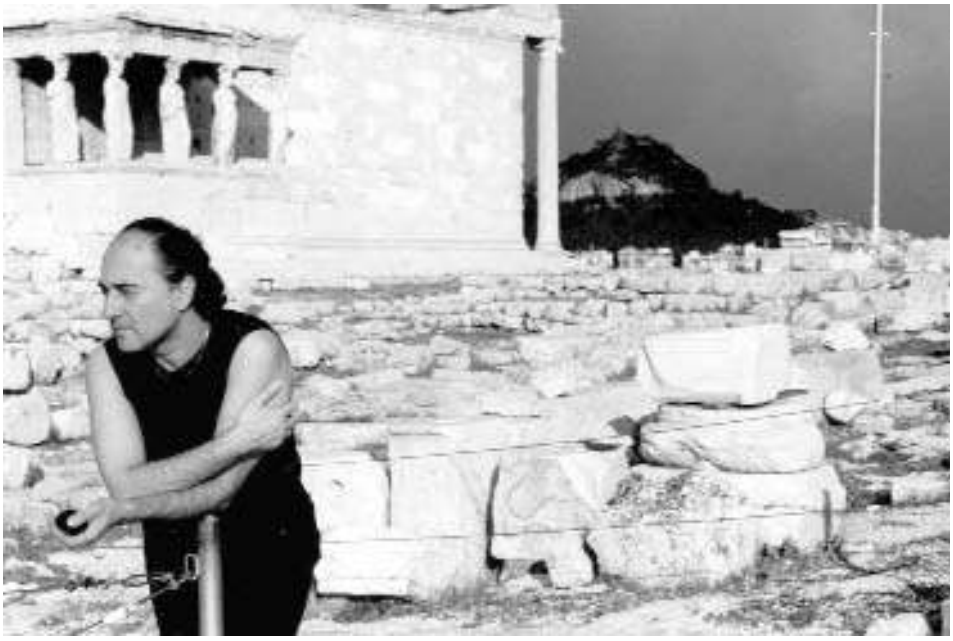

Omayra'nın ilk baskılarında kapakta kullanılan fotoğraf, 1990.

Başkalarının karamsar dediğine siz karanlığı görme gücü diyorsunuz...
Evet, edebiyatımın vermesini istediğim şey de bu. Şu kaba formülasyonlu umut, umutsuzluk meselesi için de aynı şeyi söylüyorum. Bir insanın yazmayı sürdürmesi, yazdığı her ne olursa olsun yaşamla bir umut ilişkisinin olduğunu gösterir. Umutsuzluk kültü sayılan Beckett, Camus bile yazmışlarsa, bu yaşama tutunmanın bir yolunu buldukları anlamına gelir.

"Düzmece bir ışıklandırma düzeniyle aydınlatılmış öykülerden uzak duruyorum," demişsiniz bir yazınızda. Bu sözünüzü açar mısınız?
Budalaca yaşama sevinci aşılamayı kendine görev edinen, küçük insanların dünyasını anlatmayı amaçlayan teorilerden söz ediyorum. Bir de işin şu yanı var: Büyük zulümler aslında küçük insanların kayıtsızlığıyla oluyor, bunu da atlamamak gerek.
Edebiyatın şöyle ya da böyle politize olmasıyla gelen mesaj verme amacı, aslında yalan söyleyerek hayattan okuyucuya gün kazandırmaya yarıyor. Kötü ebeveyn tavrı bu. Okuyucunun yetişkin bir birey olduğunu kabul etmek gerek. Türkiye'de medyanın yaptığı da bu, toplumu yeniyetme bırakmak, sorunlarını aşamayan bir çocuk gibi kalmasını ve daha iyi kontrol edilmesini sağlamak... Anneye, babaya, otoriteye ihtiyacı olduğunu hissettirmek. Bu tarz edebiyat anlayışının da aynı şeyi amaçladığını düşünüyorum. Okuru acıdan, üzüntüden, sıkıntıdan kaçırarak ya da şu çeşit çözümlerle halledilebileceğine inandırmakla olmaz. Yazar, okurun ebeveyni değildir, aksine okurun büyümesine, seçimlerini yapmasına en fazla ön ayak olan yol arkadaşıdır.

Yerel olana dair bilginiz, hâkimiyetiniz *Kadından Kentler*'de de yine göze çarpıyor. Bu kitapta yapmaktan kaçındığınız şeyler oldu mu?
Yurtdışında bazı kitaplarım çevriliyor, oyunlarım oynanıyor. Ben İstanbul'dan değil, Mardin'den kalkıp İstanbul üzerinden gittim oralara. Bunu kendi hikâyem için de, Türkiye'nin kültürel hikâyesi için de önemli buluyorum. Mezopotamya'nın malzemesine yenilerek bir tür yörecilik, bölgecilik yapmaya değil, oradan evrensel formlarda yapıtlar üretmeye çalıştım. Üzerinde kuramsal olarak da düşünülmüş yapıtlar.
Kadından Kentler, bir yanıyla *Yüksek Topuklar*'la akraba sayılabilir. Daha rahat okunan bir kitapta, derinliğin görülmesi, belli bir edebiyat kalitesinin yakalanmasıyla ilgili bir okur algısı meselesi var. Biraz muğlak cümleler ve poetik belirsizlikler okuduklarında, daha kaliteli bir kitap okuduklarını, daha iyi bir işçilikle karşı karşıya olduğunu zannediyor bazı okuyucular. Yalınlık yanıltıcı olabiliyor. *Kadından Kentler* yazılması çok zor bir kitaptı. Bunu, kitabın yazarı olarak değil, yazının içinden gelmiş bir yazı işçisi olarak söylüyorum. Okur kuruntuların beslenmesinden

Yunancadaki ilk kitabı *Lal Masallar*'ın tanıtımı nedeniyle Atina'da, Pantheon'dan dünyaya bakıyor, 2000.

hoşlanıyor. Vasat okur, okuduğu kitapta kendini derin hissetmesini sağlayacak belirli muğlaklıkta şeyler bulmak istiyor. Aslında bunlar çoğu kez son derece sıradan şeyler. Yoksa *Simyacı* ya da *Secret* niye okunsun? Bunları okuduğu zaman kendi algısı ne kadar alçak eşik olsa da ayrıcalıklı bir derinliğe sahip olduğunu düşünüyor. Bu işin formülleri belli aslında. Örneğin, okuyucunun merhametine dokunacaksın, kendi vehmini büyütmesine müsaade edeceksin, mevcut dünya tasavvurlarını onaylayacaksın, onun ruhsal dinamiklerini fazla kurcalamayacaksın... Bunların hepsini ben de biliyorum. İşin hesap kısmını bilmediğimden yapmıyor değilim, tenezzül etmiyorum sadece.

Beslendiğiniz geleneği nasıl tarif ediyorsunuz?

"En sevdiğiniz yazar" soruları karşısında olduğu gibi burada da sıkışıyorum. Yirmi dört saat sanat, edebiyat düşünüp yazan birinin, "şunu çok severim" demesinin kolay olabileceğini sanmıyorum. Yeri geldikçe göz koyduğum bütün anlatı geleneklerinden yararlanmaya talibim. Anlatı Yordamları adında bir seçki hazırlıyorum. Öykülerin nasıl anlatılabileceği üzerine, farklı yazarların yordamlarından oluşacak bir seçki, neredeyse akademik bir çalışma... Bunu hazırlarken duyduğum haz bana hep şunu söyletiyor: "Kendi kaleminin tarihini de kazıyorsun."

Geleneksel ve kapalı bir toplum olduğumuz için, bir hikâyeci ortaya çıktığı zaman "Sait Faik geleneği sürdüren, ya da Memduh Şevket Esendal, Sabahattin Ali geleneğini sürdüren yazar" gibi tanımlamalara yaslanmak isteniyor. Bu bir zihin konforu, rahatlama beklentisi. Bunun dışına çıkmaya çalıştığınız zaman iş karışıyor. Bir tek trenin katarı olmak, insanın kendisine yapacağı en büyük haksızlık gibi geliyor. Diyelim Çehov'dan yararlandığım kadar Sait Faik'ten de besleneceğim elbette. Ama gelenek her şey değil ki, modernler ne olacak peki? Sizi yazar yapan şey gelenek, beslenme kaynaklarınız değil, kendi temel dertleriniz, temel temalarınızdır. Sizi masa başına oturmaya, dünyaya seslenmeye mecbur bırakan şeyler. İçinizi düğümleyen, dilinizi kamaştıran şeyler. Gelenek dediğimiz, bir ruh iklimine işaret düşürür elbet, ama daha çok işin kabuğuna, biçimine, tekniğine ait şeyler içerir ve gelenekten yararlandıklarını söyleyenlerin çoğu, birey olmanın gerekleriyle yüklenmediğinden gelenek çoğaltmacısı olmanın eşiğini atlayamadığıyla kalır.

Gelenekten beslenme söz konusu olduğunda *Lal Masallar*'dan söz edebiliriz, öyle değil mi?

Lal Masallar içinde yer alan "Muradhan ile Selvihan ya da Bir Billur Köşk Masalı"nı yazmak için neredeyse yazılmış bütün *Billur Köşk* hikâyelerini okudum, ama o öykümün temel derdi ideolojiktir. Kabaca söyleyeyim: Kapalı toplumlarda erkeğin aşkının büyüklüğünü kanıtlamasının yolu, fizik gücünü kanıtlamaktan geçer. Bunun için bu eril malzeme-

Postmodernitenin önümüze açtığı anlatı imkânlarının çok kolay bir istismar alanı olabileceği göz ardı edilebiliyor. Elbette hikâye olaysız da yazılır, ama olaysız hikâye öylesine kutsanmaya başlandı ki, olay bir dil fetişizmine dönüştü. Arada bir insanlar havaya farklı işaret fişeği fırlatmalı.

Bugün kiminle konuşsanız en sevdiği yazarlar arasında Bilge Karasu, Sevim Burak falan sayar. Bunları sahiden seviyorlarsa, bu kadar kasabalı kalmayı nasıl beceriyorlar peki?

den yararlanır. Ama benim masalımda olduğu gibi kendi fizik malzemesi buna müsait olmayan bir erkek için, aşk da ispat da hiç kolay değildir. Gürz kaldıramayan bir erkek sevemez mi? Kalbin gücünü neyle ölçüyorsunuz, pazularla mı?

Muradhan çok iyi dans ettiğini, semah tuttuğunu bildiği, elinden ancak bu geldiği için köşke dansçı olarak girer. Dişil bir başkaldırıdır bu. Ben bunu yazdığım zaman diyelim Judith Butler gibi feminist teorisyenlerin "gender" kuramları bu sulara gelmemişti henüz. Eril olmak, dişil olmak, aşkın cinsiyeti, aşkın ifade edilme biçimindeki maskülenlik ve feminenlik meseleleriyle ilgileniyordum. *Kırk Oda*'da da vardır bu çeşit öyküler. Bu sadece homoseksüelliğin değil, heteroseksüelliğin de sorunu. Geleneği modernize ederek kanavaların içini kazma, yeniden döşeme sorunudur masalları yenilemek. Geleneği kendi içinde barındırdığı ideolojik öğelere ayrıştırmak, onları görünür kılmak için. Hem kulak ve kalp alışkanlığımızdan aldığımız haz almayı sürdürmek, hem de hazzın analojisini yapmaktan söz ediyorum. Hangi kaynaklardan yararlanırsam yararlanayım, yazdıklarımı sıfır kilometre kılan, benim kılan şeyler bunlar. Kendi yazdığım şeyler üzerine konuşmak garip, keşke başkaları konuşsaydı bunları.

Biz kendi hikâyeciliğimizin toplam geleneği içinden konuşuyoruz. Beni elbette *Bin Bir Gece Masalları*, diyelim Emin Nihat Bey'in *Müsameretname*'si, Hariri'nin *Makamat*'ı, Mevlana'nın *Mesnevi*'si ve Ahmed Eflaki'nin *Arifleri*n *Menkıbeleri* kadar, tüm dünya hikâyeciliği de ilgilendiriyor. İştahlı bir adamım, bu ortada. Türkiye gibi dört yol ağzı bir kavşakta oturmanın kültürel mirasını nasıl reddedebilirim? Dolayısıyla çıkıp "Ben yalnızca şu geleneğin temsilcisiyim," desem zaten kimse ikna olmaz. Kaldı ki o konuda biz samimi de değiliz. Modern anlamda hikâyeciliğimizin başlangıç yıllarına baktığımızda diyelim, Samipaşazade Sezai'lerin, Ziya Uşaklıgil'lerin hikâyelerinde çok açık bir biçimde Fransız hikâyeciliğinin izlerini görürüz. "Fransız Edebiyatının Bir Kolu Olarak Türk Edebiyatı", çok yıl önce Strazburg'ta verdiğim bir konferansın başlığı buydu. Bu etki yalnızca başlangıç yıllarına da özgü olmayıp günümüze kadar sürer üstelik. Edebiyat dünyamız bu konuyu hiçbir zaman yüksek sesle ve açıkça tartışamadı; alçak sesli mahcubiyetlerle, hafifletici nedenlerin gölgesinde kurulmuş cümlelerle geçiştirdi. Ermeni ve Kürt meselelerinde olduğu gibi, bu konuda da milli hassasiyetlerimiz var. Halit Ziya'nın büyüklüğünü ve önemini ne eksiltebilir ki oysa?

Yeni yazarların ya da yeni oluşan edebiyat kuşağının eski kuşaklarca olumsuz biçimde yargılanması olağandır. Siz yeni oluşumları takip edebiliyor musunuz?

Genel olarak edebiyatımızda büyük bir hareketlilik var. Ama bu hareketlilik ne yazık ki büyük bir gelişmeye işaret değil, piyasadaki kitap fazlalığı daha çok pazar payı büyütmeye çalışan yayınevlerinin yerli yazarlara yönelmesiyle ilgili bir durum. Çeviri kitaplara telif ödenmediği zamanlar yayınevlerinin bütün gelirleri yabancı kitaplardandı. Ne zaman ki uluslararası telif yasalarına uymaya başladık, "nasılsa bu para çıkıyor, bizden kim var" demeye başladı yayınevleri.

Genç yazar arkadaşlara ciddi editörlük hizmeti verildiğini zannetmiyorum. Türk yayıncılığının şu an en çok ihtiyacı olan şey, yeni yazarlara yol gösterebilecek, akıl verebilecek dünya görgüsü almış editörler. Ciddi bir editör boşluğu var. Bir de şu var: Bir yazarın adı kurumlaştıktan sonra, her kitabı basılıyor. Oysa o yazarın yazısı yaşlanmıştır, sürekli aynı şeyleri tekrar ediyor olabilir, siz saygınızdan dolayı onu eleştiremiyor olabilirsiniz. Ama bunu okura ödetmeye hakkınız yok. İmzasının sorumluluğunu taşımayan eski kuşak yazarlar için de editör gerekli. Şimdiki yazarların çoğu iyi eğitimli, dolayısıyla kompozisyon nasıl yazılır aşamasını geçmişler. İyi kötü her biri yabancı dil biliyor, dünya edebiyatını izliyor ama yazdıklarında ona o kitabı yazdıran şeyin ne olduğunu göremiyorsanız, orada bir sorun var demektir. Elbette haklarının yenmemesi gerektiğini düşündüğüm çok yetenekli imzalar geliyor. Ayrıca daha macerasının başında, yola yeni çıkmış insanlar için erken konuşmanın, yanlış yönlendirmenin doğru olmadığını düşünenlerdenim. Genel-

likle ilk kitaplar yanıltıcıdır, onların kavurucu bir samimiyetleri vardır. Sonradan izlemekten vazgeçtiğim bazı yazarların bile ilk kitaplarını saklarım ve severim. Onların dünyaya ilk el kaldırışını temsil eder bu kitaplar benim için ve saklanmaları gereken özel bir sıcaklıkları vardır.

Bir türün gereklerini yerine getirmeyi öğrenmeden, türsüzlüğe yönelmiş birtakım eğilimler görüyorum. Kendine fazla derinlik vermek amacıyla şiirsel cümlelerle muğlak metinler yazmak gibi. Postmodernitenin önümüze açtığı anlatı imkânlarının aynı zamanda çok kolay bir istismar alanı olabileceği göz ardı edilebiliyor. Elbette hikâye olaysız da yazılır, ama olaysız hikâye öylesine kutsanmaya başlandı ki, olay bir dil fetişizmine dönüştü. Arada bir insanlar havaya farklı işaret fişeği fırlatmalı.

Çocukluk anıları sizce de temel malzemelerden biri haline geldi mi?

Bence toplumsal regresyon söz konusu. Elimde önemli birkaç iş var, bir tanesi hayatımın en önemli kitaplarından biri olacak sanırım. Anne, Baba, Çocuk, Yazı ve Ölüm... Bu nedenle konuyla ilgili okumalarım sıklaştı. Birinci bölümünü yazdım. Anne ve babasının ölümünü dile getiren, kendi çocukluğundan bahseden yazarlar... *Paranın Cinleri*'ni yazmış biri olarak çocukluğun çok tehlikeli bir şey olduğunu ve insanın elinde patlayabileceğini söyleyebilirim.

Beni sevmediğini bildiğim bazıları benden söz etmek zorunda kaldıklarında, *Paranın Cinleri*'ni ayrı bir yere koyduklarını söyler. Oradaki Murathan'a merhamet duyuyor olabilirler. Çocukluğun merhametle olan yakın ilişkisini edebiyatçı istismar etmemeli. Bir şeyin çok sevilmiş olması sizi biraz felç edebiliyor. Bu kitabı sonralayan Harita Metod Defteri adında henüz yayınlamadığım bir çalışmam var. Bu kitap *Paranın Cinleri*'yle bir süreklilik gösteriyor. Başlayıp ara vermiştim, tekrar yazmaya ancak annemi ve babamı affettiğimde başlayabildim. Sonrasında sıra insanın kendisini affetmesine geliyor. Ne kendime, ne çocukluğuma ne de hayatımdaki insanlara haksızlık etmeden bütün onları anlatabilmem için şimdiki sulara gelmem gerekiyormuş. Bu içinizde kat etmeniz gereken bir yol.

Politik bir şey yazarken sizi bekleyen çok ciddi bir tuzak var, her an haftalık bir haber dergisinin malzemesi olacak bir şey yazıyor olmanın tuzağına düşebilirsiniz. Sizin politik bir malzemeye katacağınız derinlik, zenginlik ve onu edebiyat yapan şey, o kadar kolay kotarılmıyor.

Yazarın değerinin anlaşılmadığına dair yakınmacı tavrı konusunda ne düşünüyorsunuz?

Yazarın içi kinle kabuk bağlamamalı. Yazar olmak için bence ilk şart bu. İçinizde geçmişte yapılanlardan oluşmuş yarayı çok seversenız, ki buna sevilmemek, görülmemek, anlaşılmamak diyelim, çok yol alamıyorsunuz. "Zamanında bana bunu yaptılar" diye dövünüp durmanın bir tür maraz halini aldığını, hatta yazık ki bazı kişilere içten içe keyif vermeye başladığını düşünüyorum. Yakınan insanların elbette haklı oldukları taraflar da var. Örneğin, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın günlüklerine baktığımızda bu anlaşılmayacak bir şey mi? *Huzur*'u yazan bir adama yaşatılan sancı-

lara bakın! Sizden açıkça yenilmenizi bekliyorlar. Birinci koşul kendine ve macerana inanmak. Bazı basit yanıtlar hayatın anahtarları aslında. Siz kendinizi nasıl seviyorsanız insanlar da öyle sevsinler ya da sevmesinler. Bırakın, üstü kalsın!

Yazarlık kariyerinizde izlediğiniz yol standartlara pek uymuyor. Sizi kategorize etme çabalarının artık sonuç vermeyeceği anlaşıldı mı sizce?
Umarım, dilerim. Ama orada edebi bir zaaf var. *Metal* ile *Yaz Geçer*'i aynı adamın yazmış olduğunu anlamak istemiyorlar. Sadece Doğu malzemesiyle yola çıkan bir adam olsam, içleri daha rahat edecek kimilerinin ya da diğerlerini bırakıp yalnızca oyun yazsam. Oysa ben edebiyat ve sanatın antikonformist bir şey olduğunu düşünüyorum. İçimde birden fazla kişi yaşıyor ve ben onların kendilerini gerçekleştirmelerine izin vermek istiyorum.
Benim için söylenecek temel birkaç şeyden biri edebiyat dünyasının dışında bir adam olmamdır. Grupların, akımların, manifestoların adamı olmak istemedim. Aksini uygulayanlarda gördüğüm şey, yazıyı yaşamlarında kullanılacak bir iktidar alanı haline getirmeleri oldu hep. Arkamda hiçbir destek olmadan, sadece okurlarımla kurduğum ilişkiye güvenerek bir noktaya gelmiş benim gibi kaç kişi var. Beni her zaman için sanatın doğası, edebiyatın doğruları, gelişimi; öğrenmek, öğrenci kalmak, bilgiye duyduğum ilgi, yaşamı estetik bir haz alanı haline getirmek ilgilendirdi. Yaşamın kalitesini artırmaktan söz ediyorum. Yaşam kalitesi sadece parayla artırılan bir şey değildir. Tabii ki şöyle bir avantajım vardı, taşralılığın ne olduğunu çok iyi biliyorum. Taşrada kalmayı kabul ediyorsan başka, dünyaya dokunmayı amaçlıyorsan başka biri oluyorsun. Taşralılık Istanbul'a, Almanya'ya gitmekle aşılan bir şey değil.

Mardin'de bunları yapıyor olsaydınız belki de yaptıklarınız mazlumun mucizesi olarak yorumlanırdı ve koşulsuz takdir toplardınız.
Sağ olun. Hoş bir şey bunun bilinmesi. Bazı insanların beni kibirli, soğuk, kendini beğenmiş bulduklarını biliyorum. Fakat kimse, "Bu adam niye bu kadar kabuğuna çekilmek zorunda kalıyor," sorusunu sormuyor. Mesafe bilgisi olmayan bir kültürde yaşıyoruz. Birine gösterdiğiniz yakınlığın bedelini ciddi sınır ihlallerine maruz kalarak ödeyebiliyorsunuz. Ben taşıdığı kimlikleri toplumdan özür dilemeden, boyun bükmeden yaşamayı bilen az sayıda insandan biriyim. Kimileri buna kızıyor. Başarı, ödün vermezlik, güçlü görünmek bu toplumda insanları öfkelendiren bir şey... Oysa başarı benim için insanın kendini gerçekleştirmesi anlamına geliyor. Bir yazarın en çok yapıtlarında var olduğunu düşünüyorum. Öbür türlü *Yer Demir Gök Bakır*'daki gibi bir söylencenin yalan yanlış kahramanı oluyorsunuz. Taşbaş'ların ortaya çıkardığı şehir efsanelerini engellemek mümkün değil biliyorum ama benim de bunlara harcayacak bir hayatım yok. Çoğu kez şunu söylemeye ihtiyacı hissediyorum: İnanın o anlatılan ben değilim.

Cinsel politika, mevcut siyasi yapısının engelleyiciliği ve tutuculuk üzerine çok şey söylüyorsunuz. Politikayla ilgili yorumlarınızdan oluşan bir kitabınız olsun istiyordunuz. Bunu hâlâ istiyor musunuz?
Eğer sadece deneme yazıyor olsaydım bunlara daha kolay yetişebilirdim. Açıkçası *Kadından Kentler*'i yazarken 995 km. romanının bir bölümü aradan çıktı. Top tam ayağıma gelmişti diyebilirim. Politik bir şey yazarken sizi bekleyen çok ciddi bir tuzak var, her an haftalık bir haber dergisinin malzemesi olacak bir şey yazıyor olmanın tuzağına düşebilirsiniz. Sizin politik bir malzemeye katacağınız derinlik, zenginlik ve onu edebiyat yapan şey, o kadar kolay kotarılmıyor. Edebiyat eskimezliğin malzemesini istiyor sizden. Medya üzerine, cinsel politika üzerine kapsamlı denemeler yazmak istiyorum. Benimle yapılmış bütün söyleşileri de bir kitap yapacağım ama başka örneklere benzemeyen bir söyleşi kitabı olacak bu. Eldeki birikmiş malzemenin yeniden kotarılması gerekiyor. Uzun iş. 2010 yılının sonuna kadar kendime program çıkardım. 2010'dan sonra ortalarda pek görünmemek, sadece kitap okumak ve yazmak istiyorum. İçimde hep Salinger gibi dünyadan elini eteğini çekme isteği var, ama bakıyorum gene sahneye çıkmışım. □

ERDAL ÖZ
EDEBİYAT ÖDÜLÜ
2008

ERDAL ÖZ
EDEBİYAT ÖDÜLÜ
2008

GÜLTEN AKIN

'50 kuşağı yazarlarından Erdal Öz'ün anısını yaşatmak amacıyla
Can Yayınları'nın katkılarıyla ailesi tarafından düzenlenen
Erdal Öz Edebiyat Ödülü'nün ilki, şair Gülten Akın'a verilmiştir.

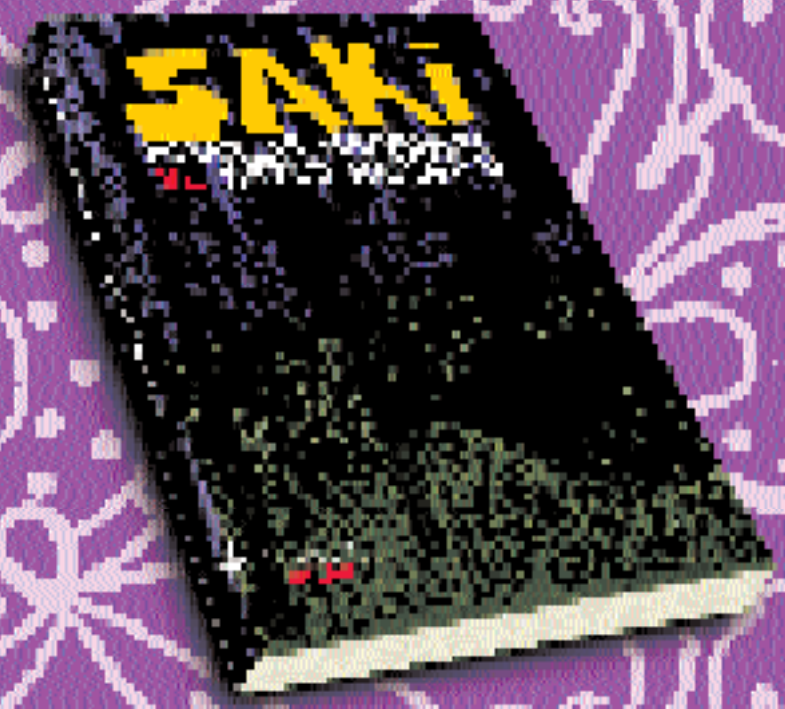
Çağdaş Türk şiirinin günümüzde ulaştığı düzeyi yansıtma niteliği,
şiire verdiği emek ve son yıllarda kendi şiirinde yarattığı yenilikler nedeniyle
ödüle değer görülen Gülten Akın'ı kutluyoruz.

Erdal Öz Edebiyat Ödülü Seçici Kurulu

Tahsin Yücel
Doğan Hızlan
Cevat Çapan
Jale Parla
Nüket Esen
Semih Gümüş
Celâl Üster

Bilgi için:
0212 252 56 75 - 0212 252 59 88
www.erdalozedebiyatodulu.com

Gerçek bir sıradışılık

Hayvanlar ve çocuklar insanlara benzemez.

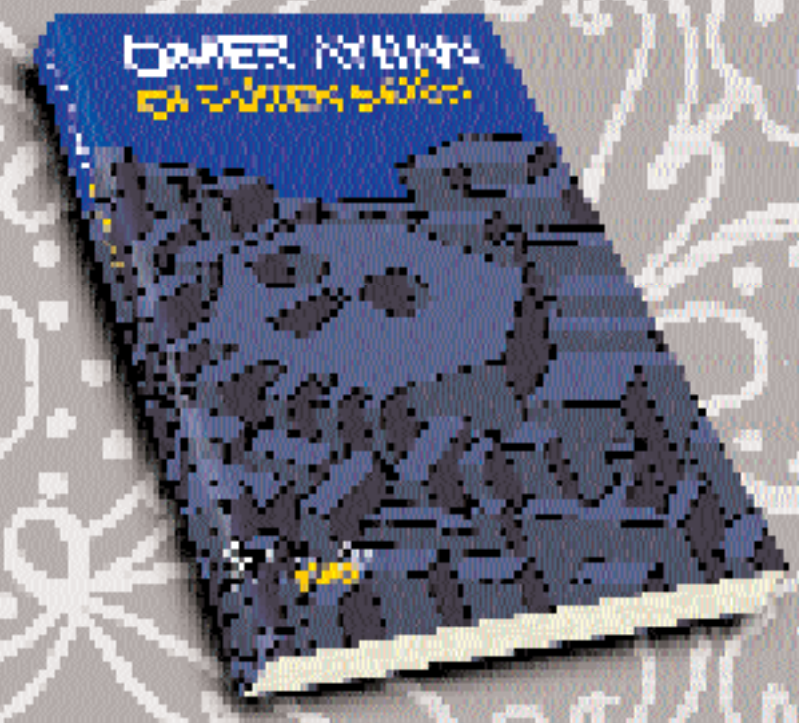
Edgar Allan Poe kadar zengin bir düşgücü, Andersen'den daha gerçekçi, O. Henry'den daha eğlenceli...

"... Dünya Savaşı'nda bütün asker et siperlerde SAKİ okuyordu..."
William Drake

"Keskin gülen, kezzap gibi bir mizah, çok eğlenceli öyküler. SAKİ'nin nicivi, I. Dünya Savaşı öncesi İngiliz toplumunun kaymak tabakasına birçok gibi dalıyor... SAKİ'de İngiliz evlerinin korunaklı dünyası nasıl çiziliyor, keçi ayaklı tanrı Pan'ın ülkesinde bulursunuz kendinizi; SAKİ'nin dünyasında zafer, zeki hayvanlarındır... kurnaz çocuklar, konuşan kediler, hain susamurları, akıllı geyikler, zavallı kaplanlar, hınzır çocuklar, zeki genç kadınlar, sivri dilli delikanlılar; şirketi özenle kiralanmış bahçelerinde çin çeylanlarıyla uğraşan düşeslere dünyayı dar ediyor, bunu büyüklüklerini misliyle ödetiyor.
Tom Sharpe

Matbaa Bilgileri
Matbaa Bilgileri

Bu gün ve gelecek

Bir "çağdaş İstanbul" romanı...

Öldüren Şehir bir kent romanı. Uydu kentler, sayıları hızla artan gökdelenler ve onlarla bütünleşerek yaşayan ayrıksı romanı kahramanları... Bir metropolü, yüksek blokların görüntü kirliliği yarattığı ikilişesini ters yüz ederek görebilen bakış açısı...

Kökü dinsel anlatılara uzanan karanlık bir öğretinin günümüz İstanbul'undaki yansımalarını arayan Öldüren Şehir, önünden geçip gittiğimiz bazı 'özel' binaların, kentin karanlık yüzünün sırlarını aralamaya çalışıyor. Romanın mekânları arasında geçen gerçek olaylar, okuduklarımızı gerçek ile kurgu arasına sıkıştırıp bırakıyor.

NOTOS KİTAP

MEHMET YAŞIN

Sınırda

i. Dağ

– Bir arkadaş istemiştim, içime sığsın ve sonsuzluk…
– Sınırlara bölünmüş bu-dünyada nasıl olacaksa.

Dünyanın ötesine taşan dağda olacaksın, dağ sana açılınca. Çiviyi avucunu kanatarak çakarsan kayasına, çengeli fırlatırsan seni yırtmasına aldırmadan fırlatabileceğinden de yukarıya. Buzdağından kayan halatın taşa sarıldığı yerde, sarılabilirse eğer. Hem dağ, hem dağcı, hem de dağcıl bir ruh olabildiğinde. Rüzgârın sesi nereden esiyor? Kuşların sesi, hangi tür kuşlar ama? Yuvarlanan taşın, çıtırdayan dalcığın, göze kaçan toprağın söylediği şeyleri çözebildiğinde… Artık şiir yazılamaz dediğinde, kendini kaybetmiş bir dille Haberler'in emir-kipinde. Kapısı gökyüzüne açılan doruklara çık. Genişliğince mavi ışık, buğulu kanatlar ve yıldızlarca yanıp sönen öte dünyalar. Sınırsız evrendeki küçük bir gezegende yaşadığ'nı işaret eden. Denizaltındaki batık fener, dalgıcın inemediği, dağcının çıkamadığı... Plajdaki sınır işaretlerinin ötesine geç kendin bir adaymışçasına başka kıyı aramadan.

ii. Dolunay

– Tuhaf şey, ancak dağ başında karşılaşması insanın kendisiyle ya da denizin dibinde.

Düşüyorsun aşk kadar şiddetle ta doğum öncesi varlığa doğru. Ve birbirine karıştırıyorsun arkadaşlık ile aşkı. Denizdeki dolunayı sevgili sanıyorsun. Akrabalık, tanrı heykelleri, gündelik yakınlaşmalar... Ne olsa bir sana. Kumzambağı, anemon ve sazlıklar nasıl karışırsa kumsala açılan sınırı yok makilikte, aşk da sana karışıyor öyle. Mavi, yeşiller, kumsal sarısı, mor. Bakıyor bakıyorsun, hiçbir şey karmaşık görünmüyor. Öpmek istediğinde öpersin. Çünkü karıştırıyorsun kendini bitkilerle, kumla, çakıltaşıyla. İnsanın doğası olmaktan çoktan çıkmış bir doğada iç içe yaşayan kuşları, böcekleri, yabanıl hayvanları da karıştırıyorsun kendine. Her şeyi aşk sanıyorsun. Sınırın da yok.

Mehmet Yaşın bütün kitaplarını Everest Yayınları'nda yayımlıyor. Bu arada söyleşilerinden oluşan bir kitabı da yayına hazırlıyor.

iii. İp

– Her şey aşk işte!
– Daha ileri gidersen kuma saplanacak araban.
– Gideceğim ama…

Gidemiyorsun ki. Karar vermen gereken noktadasın. Bağlandığın ip tek güvencen, sıkıca tutunup sağlamlığ'nı deniyorsun volkanik-taşın. Kaya çatlağına sıkıştırdın takozu ve erteleyip durdun çıkışı. Şimdi yukarı çekiyorsun gövdeni ama bir yer yok varacağın. Doğru karar yok şu ip kadar bağlanacağın. Yalnızca sarkan metallerin yankısı boşlukta, seken keçinin çıngırak sesi… Gökyüzüne yükselircesine adımlıyorsunuz yanardağı, rüzgâr, ip, sen, birbirine düğümlenen. Ya dünya dışına uçurursa seni ruhu kanatlandıran ışık akışı? Başına kötü bir şey gelecekmişçesine korkuyorsun bu beklenmedik hafifleyişten. Ağır kararlar alıyorsun düğüm üstüne düğüm atıp. İyi de daha ne kadar yük binebilir bir insana? Gücün tükenmeden bir hamle, kara dağ abanmadan daha da üzerine… Ne ileri gidebiliyorsun, ne geri. Alev-kanatlı-atların hüküm sürdüğü bir yaşantıdasın var yok arası. İpin esneme payı sayılmazsa kırk metrelik düşüş bekliyor seni için için yanan dağın kalbine doğru. Düşmenin şokundan tuzla buz olur takoz, kırılır karabinalar. Tir tir titriyor ayakların, acele bir karar… Ve kendinle birbirine giriyorsun iki arada yanardağın ağzına süzülüp asılı kaldın ipte.

iki ayın ilk beşi

1 Melih Cevdet Anday'ın anıları

Melih Cevdet Anday'ın (1915-2002) Eylül 1976-Şubat 1979 arasında eski yazıyla (Arap harfleriyle) yazdığı günlüğü, Everest Yayınları tarafından, Melih Cevdet'in sağlığında istediği biçimde, *Bir Defterden* adıyla yayımlandı. Kısa ama siyasal bakımdan çok yoğun bir dönemi de yansıtan günlükleri, Melih Cevdet'in deneme yazarlığındaki tatları hatırlatıyor. *Bir Defterden*'de Melih Cevdet'in yaşadığı günlerin ilişkileriyle ilgili epeyce kişisel düşünceleri olunca, günlük gazeteler de ilgilendi. Belki böylece çağdaş Türk şiirinin günümüz okurunca bilinmeyen büyük ustasının şiirleri de gündeme gelir.

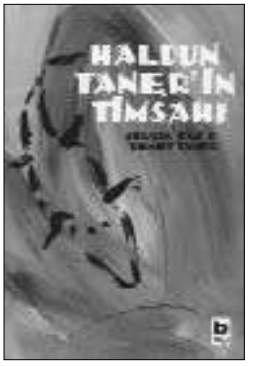
2 Nezihe Meriç'in yeni öykü kitabı

PEN Kadın Yazarlar Komitesi'nce 15 Mart'ta Edebiyattan Hayata Nezihe Meriç toplantısının düzenlenmesinden bir süre önce de, Nezihe Meriç'in 2005 yılından sonra yazdığı öyküleri bir araya getiren *Gülün İçinde Bülbül Sesi Var* yayımlandı. Yapı Kredi Yayınları'nca yayımlanan *Gülün İçinde Bülbül Sesi Var*'ın gördüğü ilgi, Nezihe Meriç'in öykücülüğünün verimini gösterdiği gibi, bir usta yazarın geç dönemlerde de yeni arayışlar, anlatım biçimleri deneme tutkusunu gösteriyor.

3 Timsah

Haldun Taner'in gündelik kolaycılıktan çıkarıp nitelikli, kalıcı örnekleriyle edebiyatımıza kazandırdığı mizah öyküleri bugün de aynı canlılıkla okunuyor. Ama onun oyunları belki her zaman daha çok hatırlanacak. Üstelik bu kez ölümünden sonra Selçuk Erez ve Demet Taner'in büyük bir değerbilirlik göstererek ortaya çıkardıkları bir oyununa daha sahip olduk. T*imsah*, 1960'dan sonra üniversitelerde yapılan "temizlik" yüzünden uzaklaştırılan 147 kişinin savunusu. Haldun Taner darbenin ertesinde yeniden sivil parlamenter yaşama geçilmesinden sonra 147 kişinin üniversiteye dönüşünde etkili bir rol de oynamıştı. Yalnızca bir kez radyoda seslendirilen *Timsah*, Dostoyevski'nin yarım kalmış bir öyküsünden esinlenerek yazılmış. Şimdi sıra, Selçuk Erez ile Demet Taner'in sandıktan çıkarıp düzenleyerek edebiyatımıza kazandırdıkları *Timsah* oyununun sahnelenmesinde.

4 Körlük ve İçgörü

Paul de Man'ın *Körlük ve İçgörü* kitabı yayımlandıktan otuz yedi yıl sonra Türkçede. Dünya edebiyatında eleştirinin önde gelen yazarlarından biri olarak görülen Paul de Man, bizim okurlarımızın yakından tanımadığı yazarlardan. Oysa edebiyat, kendini öteki bütün yapıtlarla aynı düzeye çıkarmış nitelikli eleştiri yapıtları olmaksızın ne anlaşılabilir, ne de kendini sağlama alabilir. *Körlük ve İçgörü*'de Paul de Man'ın eleştirisini öteki eleştiri yapıtlarından üstüne kurma etkinliği görülüyor. Nitelikli okuma üstüne nitelikli okuma biçiminde de tanımlanabilecek *Körlük ve İçgörü*, edebiyatımızın kendine tutabileceği bir ayna olarak alınabilir. Bizde yazarların kendi dışlarına daha çok bakarken yazdıklarına bakmamasının yarattığı en önemli eksiklik, *Körlük ve İçgörü* gibi çalışmalardan yoksun kalmaktır.

5 Konur Ertop'un uyarıcı yazısı

Hikmet Altınkaynak'ın bir süre önce yayımlanan *Türk Edebiyatında Yazarlar ve Şairler Sözlüğü* üstüne Konur Ertop'un *Cumhuriyet Kitap*'ta (6 Mart 2008) yazdığı inceleme yazısı, araştırmacının titizliğini göstermek bakımından örnek alınabilir. Konur Ertop, Altınkaynak'ın hazırladığı sözlükteki eksik bilgileri, yanlışları, yazarların Türk edebiyatındaki yerlerine göre ölçüsüz yer alış biçimini, yazarlardan alınmış kişisel bilgilere denetimsizce yer verilmesi gibi bir dizi yanlışını çıkarıyor ki, yazarlara da, okurlara da uyarıcı.

Kitabın Merkez'inden

Edebiyata Yolculuk

SON İSTASYON
Jay Parini

Rus edebiyatının dev yazarı Lev Tolstoy'un, Rusya'da köhne bir tren istasyonunda biten son yılı üzerine belgelere ve günlüklere dayalı bir roman, hüzünlü ve görsel bir başyapıt.

" Bir başyapıt. " / *The Times Literary Supplement* (Londra)
"Son yirmi yılın en iyi tarihi romanlarından biri. "
Gore Vidal
"Son derece etkileyici, bariz bir tarihi roman." / *Booklist*
"Bu kadar kusursuz güzellikte bir bitiriş cümlesine sahip bir roman baştan sona okunmayı hak ediyor. "
Philadelphia Inquirer
"Kayda değer bir başarı." / *Kirkus Reviews*
"Ustalıkla dokunmuş." / *USA Today*
"Büyüleyici... zorlayıcı bir portre." / *Library Journal*
"Jay Parini bir destanı etkileyici bir kurgu biçimine büründürüp yeniden yaratmış, ona hayal bile edemeyeceğimiz bir biçim ve tını vermiş." / *New York Newsday*

Çeviren: İlknur Özdemir

KUMLARIN KADINI
Kobo Abe

Kumların altında varoluşun sorgulanması. Erotik bir esaret. Japonya'nın modern edebiyatlaki ayrıksı yazarı Kobo Abe, Japoncadan Türkçeye...

"Elinizdeki kitap Kobo Abe'nin düşsel başyapıtı."
David Mitchell
"Akıllardan çıkmayacak Kafkaesk bir karabasan." / *Time*
"Abe, sanatsal bir kesinlikle kahramanının sürekli değişen fiziksel, duygusal ve psikolojik durumlarını aktarıyor."
The New York Times Book Review
"Okurlar *Kobo Abe*'de Kafka'nın ve Beckett'in insan ruhunun sıkışmasını anlatmaktaki ustalıklarını sevecekler."
Saturday Review

Çeviren: Hüseyin Can Erkin

İnternet Satış: www.merkezkitapcilik.com.tr
Bahçelievler Mahallesi 1. Cadde No: 70/1 Bahçelievler/İstanbul
Telefon: Tel: 0212 200 50 00 Faks: 0212 200 50 07
info@merkezkitapcilik.com.tr

MK MERKEZ KİTAPLAR

ŞÜKRAN YÜCEL

Doğum Günü Partisi

O GÜN KIZIMIN DOĞUM GÜNÜ PARTİSİ VARDI. ON BEŞ YAŞINA GİRİYORdu. ON BEŞ yaş, ne olağanüstü bir dönüm noktasıdır. Çocuklukla gençliğin buluştuğu sihirli bir dönem. Garip çalkantıların, gelgitlerin yaşandığı, dünyaya, hayata güven duygusunun tam gelişmediği, soruların yanıtının bulunmadığı bir zaman. Bir de kızımın kısa bir süre önce hayatının en büyük hayal kırıklığına uğradığını hesaba katınca, doğum gününün bazı yaraları sarmak için iyi bir fırsat olduğunu düşündüm. Günler öncesinden hazırlıklara başladık. Büyük alışveriş merkezlerine gidip alışveriş ettik. Cips, kola, her çeşit içecek, çerez, soslar, çikolatalar, tatlı ve tuzlu kurabiyeler, kanepeler, meyveler, doritos, pançó, ne bulduysak aldık. Şu gençlerin yediği, içtiği hazır yiyeceklerin hepsini. Mumlar, süslemeler, toplar, balonlar... Kızım hem mutlu, hem de ikircikli sordu:

"Anne, bunların hepsini karşılayabilecek misin?" "Merak etme," dedim ona, "Kredi kartları sağ olsun, sekiz-on takside bölüyorlar, farkında bile olmadan ödenir gider. Hem daha senin hediyeni bile almadık. Ne istiyorsun? Giysi, ayakkabı, çanta? Doğum gününde eskilerini giyecek değilsin ya."

"Emin misin?"

"Tabii, eminim. Doğum gününde seni mutlu görmek istiyorum. Hem de pırıl pırıl ışık saçmalısın."

Elvan'a çok yakışan bir kazakla, pantolon ve çizme aldık. Kızımın gözleri parlamıştı. Ama yine de endişeli gibiydi.

"Bir eksik mi var?" dedim.

"Yok," dedi çekinerek.

"Yeni bir çanta ister misin?"

"Hayır, hayır, çantam daha yeni."

"Söyle, ne istiyorsan alalım."

"Şey, bir şey var ama alamayız."

"Nasıl bir şey?"

"Gereksiz bir şey. Hem de pahalı. Ben istemiyorum zaten."

"Nedir, çekinme söyle."

"Play Station. "

"O da ne? Oyuncak mı? Senin oyuncak çağının geçtiğini sanıyordum."

"Süper oyunları var. Şimdi herkes onunla oynuyor."

“Bilgisayarın var ya. Bilgisayar oyunları oynarsınız.”

“Anne, o aptal bilgisayarla kaç kişi oynayacak ki?”

“Siz gençleri hiç anlamıyorum, hadi yalnızken bilgisayarla oynuyorsunuz, toplanınca da bilgisayar oyunuyla mı vakit geçireceksiniz? Pes doğrusu.”

“Bununla toplu oynanabiliyor. Yani arkadaşların partime gelmesi için.”

“Peki, bu olmazsa, gelmeyecekler mi?”

“Bilmiyorum. Daha kimse beni tanımıyor burada, biliyorsun. Hem okulda, ‘play station’ı olmayan evde nasıl eğlenilir ki?’ diyor arkadaşlar.”

MUHAMMET ŞENGÖZ

Adı her neyse, bu zımbırtı için evimize gelecek olan, hiç gelmesin, diyecektim; ama dilimi tuttum. Kızımı üzmek istemiyordum. Sonunda onu da aldık. Ne işe yaradığını bir türlü anlamasam da, kızım mutlu olmuştu ya, bu bana yeterdi. Kredi kartıma yığılan borçları düşünmek bile istemiyordum. Bir çaresini bulurdum elbet, ek ders alır, özel ders verirdim. Gırtlağıma kadar borca girsem de, kızımı mutlu görmek istiyordum. Çünkü yeniden başlama noktasındaydık. Nasıl başlarsa öyle devam edecekti. Kızım için mutlu bir gelecek hayal ediyordum.

Yeni okulunda kimseyi tanımıyordu henüz. O yalnızlıktan yakınmasa da, ben arkadaşları olmasını istiyordum. Duygusal gelişimi için gerekliydi. Hem, geçirdiği o travmadan sonra. Travma dediysem, bana göre o kadar da abartılacak bir durum yoktu. Kızımın babası, yani eşim beni aldatmıştı. Her gün binlercesi, yeryüzünde milyonlarcası gerçekleşen sıradan bir aldatma olayı. Ben ilk sarsıntıdan sonra durumu kabullenmiştim. Ama kızım bunu bir türlü hazmedemiyordu. Sanki ihanete uğrayan ben değildim de, oydu. O babasının biricik güzel kızı, prensesi değil miydi? Bu başka kadın da nerden çıkmıştı? İşin kötüsü, olay kızımın gözü önünde patlak vermişti. Okuldan erken çıkan kızım, babasının ofisine uğramış ve onu her zaman “Birsen Abla” diye pek sevdiği sekreteriyle birlikte yakalamıştı. Çok sıradan bir durum ama bir de on beş yaşına girecek bir kızın gözleriyle bakınca o kadar kolay yutulur bir lokma değil. Tabii, bütün bunların üstüne, babası yani benim “eşim” gayet pişkince kızıma ‘bu çok önemsiz’ rastlantıyı unutması için çıkarıp yüz dolar vermez mi? Pek tabii, kimseye güvenilmeyeceği konusunda ilk hayat dersini alan kızım, acıklı denebilecek bir duygusallıkla yüz doları yırtıp babasıyla Birsen Abla’sının sura-

tına fırlatır ve orayı terk eder. Eşimin o yüz doları yapıştırıp tedavüle soktuğundan eminim, ne de olsa "para kolay kazanılmıyor". "Aile saadetimiz" için yüz dolar küçük bir meblağ olarak görülebilir; ama onun biçtiği fiyat bu.

Kızım ağlayarak sokaklarda dolaşmış, beni üzmemek için sessiz kalmaya karar vermiş.

Eve o kadar perişan bir halde geldi ki, korktum. Başına bir şey geldi sandım. Her zaman en kötüsü gelir aklıma.

"Kaza mı geçirdin? Birisi mi öldü?" diyorum. Kızım, başıyla hayır işareti yapıyor.

"Biri mi taciz etti seni? Saldırıya mı uğradın?" diyorum. Gene hayır.

"Cep telefonunu mu çaldırdın? Çantanı mı kaptırdın?" Hayır.

"Sınavda kötü not mu aldın?" Hayır.

"Arkadaşların sana kötü mü davrandı?" Hayır.

"Peki, ne oldu o zaman? Niye bu haldesin?"

"Babama gittim."

"Babana mı bir şey oldu? Hastalandı mı?"

"Biri vardı, yanında."

"Kim?"

"Birsen Abla."

"Sekreteri, tabii yanında olacak."

"Ama sekreter gibi değil. Şey gibi..."

"Ne gibi?"

"Anlarsın işte. Filmlerde olur ya."

Anlamaya başlıyordum; ama renk vermedim. "Hangi filmden söz ediyorsun sen?"

"Şu malum sekreterli filmlerden."

"Yani sen şimdi babanla sekreteri arasında uygunsuz bir şeyler olduğunu mu anlatmaya çalışıyorsun?"

"Aynen öyle diyorum. Doğrusu bu kadar soğukkanlılıkla karşılamanı beklemiyordum."

O kadar da soğukkanlı değildim aslında. İçimde bir tel kopmuştu; ama belli etmemeye çalışıyordum. Kızcağız zaten perişan olmuştu. Gözünde o kadar yücelttiği babası, bir anda adi bir alçağa dönmüştü. Yücelik ile alçaklık arasında yüzlerce ayrı katman olduğunu henüz bilmiyordu. Saf iyilik ve kötülük dışındaki insani hallerden habersizdi. İşin kötüsü, öğrenmemesi gereken bir biçimde öğreniyordu hayatın gerçeğini. Normalde gizli kapaklı olması gereken bir "iş", gözünün önünde icra edilmişti.

Kızım aniden banyoya koştu ve kusmaya başladı. Keşke içinde biriken duyguları, hayal kırıklığını ve öfkeyi de kusup atabilseydi. Onun hayata yaralı başlamasını, herkesten kuşkulanmasını, insanlara güvenini kaybetmesini hiç istemiyordum. Peki o "alçak" ne yapıyordu şimdi? Niye eve gelmiyordu? Neden en azından Elvan'ı aramıyor, bir şekilde gönlünü almaya çalışmıyordu. Kızımın banyoda içi dışına çıkarken, ben de çantasında cep telefonunu aradım. Sessize almıştı. Baktım beş cevapsız arama vardı. Hepsi de babasından. Ara tuşuna bastım. Karşıdan eşimin telaşlı sesi geldi: "Elvan, nerdesin, konuşmamız lazım." Ne diyeceğimi bilemedim. Kapattım. Telefon çalmaya başladı ardından. Elvan'a seslendim. "Baban arıyor." "Yüzünü şeytan görsün. Onunla konuşmayacağım."

Sakinleşmeye çalışarak telefonu açtım. "Elvan," dedi. "Benim," dedim, "Elvan şu anda seninle konuşmak istemiyor." "Peki, ya sen?" dedi, ikircikli. "Ben bir şey bilmiyorum," dedim. "Senin açıklamanı bekliyorum." "Eve geleyim mi?" dedi. "Neden gelmeyeceksin ki?"

"Hemen geliyorum," dedi. Geldi de. Ben sofrayı hazırlamıştım. Birlikte oturduk. Elvan, odasından çıkmayı reddetti. Kocam yüzüme bakıyordu. Elvan'ın her şeyi anlatıp anlatmadığından emin olmak ister gibi. Ben de ses çıkarmadan onun konuşmasını bekliyordum.

Bu soğuk savaş yemek boyunca sürdü. İkimizin de eli tabağa pek gitmiyordu. Lokmaları zorlukla çiğnemeye çalışıyordum. Elvan gibi banyoya koşmamak için zor tutuyordum kendimi. Sonunda, "Elvan anlattı mı?" dedi. "Neyi?" dedim. "Bugün aramızda geçenleri." "Elvan çok üzülmüş belli," dedim. "Senden dinlemek isterim."

"Bir anlamı yoktu," dedi. "Evet, hataydı; ama benim için bir anlamı yoktu."

Sanki önemli olan anlamıymış gibi. Ya da neyin anlamı vardı ki? Sessiz sorumu duymuş gibi, "Benim için sizin anlamınız var. Senin ve Elvan'ın. Yani ailemizin," dedi.

"Anlamla arzular atbaşı gitmiyor herhalde," dedim.

"Arzu değil, bir tür rahatlama isteği gibi bir şey." Özrü kabahatinden büyük derler ya, "Keşke geçici bir arzu olsaydı, bunu anlayabilirdim; ama rahatlama isteği, bizim yanımızda rahat olmadığını gösteriyor. Demek bu geçici bir durum değil," dedim.

"Öyle demek istemedim," dedi ve bizim yanımızda kalmaya devam etti. Bir daha o konuya değinmesek de, olay hep oralarda bir yerde aramızda asılı duruyordu. Birsen Hanım işten ayrılmış. Yerine başka bir sekreter alınmıştı. Çok geçmeden öğreneceğim üzere, Birsen Hanım da sahneden tümüyle çekilmemişti. Yasal eşin tasfiye edilmesini bekliyordu, "evinin kadını" olmak için. Beklemekte haklıydı. Uzatmalar o kadar da uzun sürmeyecekti. Aynı evin içinde birbirimizden giderek uzaklaştık. Bir türlü yumuşatmayı beceremediğim gergin havaya daha fazla dayanamayan eşim bir gün evi terk etti. Birsen Hanım kazanmıştı.

Elvan'la ben şimdi yeni hayatımızın başındaydık. Tertemiz bir sayfa açmak için yeni bir siteye taşınmıştık. Öğretmen aylığımla evi geçindirmek zorundaydım artık. Elvan maddi katkıda bulunmak isteyen babasından yardım kabul etmek istemiyordu. Ne kadar dayanabilirdim, bilmiyordum. Yine de kızıma bir şey hissettirmek istemiyor, bir an önce normal hayata dönmesi için çaba harcıyordum. Kendini güven içinde hissetmeliydi. İnsanlara ve hayata küsmemesi için elimden geleni yapmalıydım. Diğer gençler gibi kaygısız gülmeyi yeniden öğrenmeliydi.

Doğum günü güzel bir başlangıç olabilirdi. Yeni taşındığımız sitede ve okulunda yabancılık çekmemesi için her türlü özveriyi göze almıştım. Gücümü aşsa bile. O gün geldiğinde evde her şey hazırdı. En iyi pastaneye yaptırdığımız görkemli doğum günü pastası, kendi elimle yaptığım börekler, poğaçalar ve satın aldığımız ıvır zıvır hazır yiyeceklerle sofrayı donattık. Evi süsledik. Hazırlık bitince, Elvan'la arkadaşları rahat eğlenebilsinler diye karşı daireye geçtim. Meraklı bir kadın olan karşı komşum Meral Hanım, bu yaştaki gençleri yalnız bırakmanın doğru olmadığını söylese de beni evine buyur etti. Havadan sudan konuşmalar ve ikram faslı bitince başladı:

"Şimdi kim bilir neler yapıyorlardır? Sen bu gelenleri tanıyor musun?"

"Biliyorsun, yeni taşındık buraya. Hiçbirini tanımıyorum."

"Doğrusu çok rahatsın. Ya kızına bir şey yaparlarsa?"

"Ne yapabilirler ki, onlar da aynı yaşta çocuklar."

"Öyle deme komşum, şimdiki çocuklara güven olmaz. Hırlısı var hırsızı var. Tecavüzcüsü var. Seks manyakları, uyuşturucu satıcıları ortalarda dolaşıyor. Geçen gün, site bekçisi, birini yakalamış kapıda. Kılıksız bir serseri, kim bilir esrar mı satıyordu, hırsızlık mı yapacaktı?"

"Ben kızıma güvenirim."

Komşum dudak bükerek manalı manalı baktı yüzüme, "Sen gene de kontrol et, arada bir."

"Güvensizlik gibi algılanır, doğru olmaz."

"Sen de bir hoşsun valla. Çocuklara hiç güven olur mu? Sen tedbirini baştan al. İster-

Şükran Yücel sonuncusu Şubat ayında düzenlenen İzmir Öykü Günleri'ne en çok emeği geçenlerden. Onunki, öyküyü bir dünya olarak yaşayanların tutumu.

sen ben gidip bakayım."

Komşum yerinde duramıyordu. Gidiyor, göz deliğinden bakıyor, balkona çıkıp eğilerek bizim evin içini gözetlemeye çalışıyordu.

"Seni hiç anlamıyorum. Hiçbir şey yapmasalar, evini mahvedecekler. Halılardan, mobilyalardan hayır bekle. Ev, bacak kadar çocuklara emanet edilir mi?"

O sırada bizim evden kulakları sağır edecek kadar yüksek müzik sesi gelmeye başladı.

"Buna da müzik mi diyorlar," dedi komşum. "Sadece gürültü. Madem gitmiyorsun, telefon et bari de, sesi kıssınlar." Elvan'ın cep telefonunu aradım. Yanıt vermiyordu. Sonra ev telefonunu aradım. Uzun uzun çaldı, açan olmadı.

"Ben o sırada evin içinde, Elvan'ı arıyordum deli gibi. Neden sonra gardıroptan bir tıkırtı geldi. Biri kapıyı tıklatıyor gibi."

"Müziğin sesinden duymuyor herhalde," dedim. Derken bizim daireden gürültüler gelmeye başladı. Eşyalar devriliyormuş, kapılar çarpıyormuş, bir şeyler kırılıyormuş gibi. Bir korku filmini çağrıştıran acayip sesler geliyordu. Sonra kahkahalar, uğultular ve çığlıklar birbirine karıştı. Bir erkek sesi bağırıyordu; ama dedikleri anlaşılmıyordu. Ardından bir kızın çığlığı duyuldu.

Komşum kararlı bir şekilde ayağa kalktı. "Bak, sen burada kaygısız otururken, evini haramiler bastı. Sen gitmiyorsan, ben gidiyorum," dedi. "Çok geç olmadan. Belki de müdahale etmekte çok geciktik. Kızcağızı kurtarabilsek bari."

Acıklı bir yüzle bana bakıyordu. "Pes doğrusu," dedi. "Bu ne ilgisizlik! Belki de orada kızını boğazlıyorlar. Sen burada rahat rahat oturuyorsun." Endişesi bana da bulaşmaya başlamıştı. Komşum zaten benim yanıtımı beklemeden, kapıyı açmış, bizim dairenin zilini çalıyordu. Birden evden gelen gürültüler tümüyle kesildi. Hiç ses seda yoktu. Kapıyı açan da olmadı. Bekliyordum, kapı açılsın diye. Ama açılmıyordu. "Ne duruyorsun, anahtarın yok mu?" diye bağırdı komşum. "Katiller pencereden çoktan kaçmıştır bile." Bense donup kalmıştım. "Ben gidip kapıcıyı çağıracağım," diye merdivenlere koştu komşum. "Kapıyı kırdırır, gireriz. Ah zavallı yavrucak." Neden sonra cebimdeki anahtarı hatırlayıp kapıyı açmaya çalıştım; ama kilidin üstünde anahtar olduğu için başaramadım. O sırada komşum, kapıcıyla birlikte gelmişti. Kapıcı, "Durun acele etmeyin, ben siteye öyle yabancı birinin girdiğini görmedim," dedi. Komşum, "Birileri girdi ama. Belli mi olur? Öyle korkunç sesler geldi ki," dedi. Kapıcı, "O zaman ben sizin balkondan atlar, bakarım içeriye," dedi. Komşunun balkonundan bizim daireye giren kapıcı, kapıyı açtı. Etraf süt limandı. Kimse yoktu. Elvan da görünmüyordu . "Elvan, yavrum nerdesin?" diye bağırdım. Hiç ses gelmedi. Odasına girdim. Boştu. Bu sırada sesleri duyan komşular da kapıya toplanmıştı. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Komşum, heyecanla anlatıyordu. "Acayip gürültüler duyduk. Ama çok acayip. Birini boğazlıyorlarmış gibi. Sonra tüyler ürpertici çığlıklar geldi. Kıza bir şey yaptılar galiba. Belki de kaçırdılar. Ya da öldürdüler. Gördünüz mü başımıza geleni, etraf katil, haydut dolu. Can güvenliği diye bir şey kalmadı." Bu arada kapıcıya bağırmaya devam ediyordu. "Sana söylüyorum, bu siteye tanımadığın kimseleri sokmayacaksın, diye. Dinleyen kim?" Kapıcı da, kendini savunuyordu, "Vallahi ben herkesi kontrol ediyorum. Hangi daireye gideceklerini öğrenmeden kimseyi salmıyorum içeri. Aha gene söylüyorum. Bugün bu daireye kimse gelmedi." "Peki kız nerde?" "Ne bileyim ben, kızı da hiç görmedim bugün. Ne girdi, ne çıktı."

Ben o sırada evin içinde, Elvan'ı arıyordum deli gibi. Neden sonra gardıroptan bir tıkırtı geldi. Biri kapıyı tıklatıyor gibi. Gardırop kapısını açtım ki, Elvan giysilerin altına oturmuş, gözleri yaş içinde bana bakıyordu. Çocukluğundaki gibi dolaba sığınmıştı. Hemen sarılıp çıkardım onu. Komşum, sorguya çekmeye başladı. "N'oldu, biri sana bir şey mi yaptı? Bir yerini elledi mi? Tecavüz mü etti? Nerdeler? Nereye kaçtı o it oğlu itler?" Elvan şaşkın gözlerle ona baktı. Ağlamaya başladı. Hıçkırıklarının arasında, "Gelmediler, hiç

kimse gelmedi. Tek bir kişi bile. Hepsi de Begüm'ün partisine gitmiş. Tabii, onunki kafedeydi," deyince, meseleyi çözmeye başladım. "Üzülme kızım. Gelmezlerse gelmesinler. Bak komşularımız geldi, senin doğum gününü kutlamaya." Kızım ağlarken, komşum hâlâ dırdır etmeye devam ediyordu: "Nerdelermiş, kaçmışlar mı? Hangi kafedelermiş? Polise telefon edelim," diye. "Sakin olun, gelen giden yok," dedim. "Peki, ya o gürültüler nerden geliyordu?" Elvan, duyulur duyulmaz bir sesle, "Play station," dedi. "Kimse gelmeyince onunla oynamak istedim." Masanın üstünde masum ve sessiz duran kutuya baktım. Nerden çalışıyordu bu alet? Biraz kurcalayınca daha önce bizi telaşa düşüren garip sesler ve çığlıklar doldurdu ortalığı. Herkes gülmeye başladı. "Meral Hanım'ın senaryosunun kaynağı anlaşıldı," dediler. Komşular, olayın tatlıya bağlanmasından mutlu, izin istiyorlardı ki, "Lütfen kimse gitmesin, neden Elvan'ın doğum gününü hep birlikte kutlamıyoruz?" dedim. Onlar da, kaldılar. Çocuklarını da çağırdık. Hep birlikte güzel bir kutlama oldu. Elvan o akşam yeni arkadaşlar edindi. Ben de yeni dostlar. Komşum Meral Hanım hâlâ söyleniyordu, "Bu tür oyuncakları yasaklamalılar," diye. "Bizim zamanımızda böyle garip şeylerle oynamazdı çocuklar. Kızlar için bebek, oğlanlar için tüfek. Etrafta zaten bu kadar korkunç olay olurken, çocuklar neden bu dehşet verici oyunları oynarlar ki? Bir de kız olacak. Bence dünya bu yüzden çığırından çıktı." □

HAKAN ERGÜL

Otel Zincifre

DÖNÜP ARKAMA BAKIYORUM.

Gelmişim bile, buradayım, otelin karşısında, sokak lambasının altında. Aramızda çalkantılı bir cadde, caddelerin kırk beşincisi. Gündüzün ağrılı suları vuruyor kaldırımlara, dalgalar desen adam boyu. Bir boğazın iki yakası gibiyiz sonunda, aklına gelir miydi? Irak sayılmayız ama uzağız yine de. Vazgeçebilirim. Gülme, vazgeçebilirim. Bu caddeyi unutabilir, kaldığın otele girmeyebilirim.

Dönüp arkama bakıyorum.

Gecenin ipsiz bir vaktinde, bir otel odasında uyanan kadınım, ben varım arkamda. Dalmışım, ne diye sıçrayayım yoksa. Kil gibi kurumuş dilim damağım, suyum çarşafa çıkmış. Pencereyi aralık bırakmadım mı ben? Selim gelecekti, saat kaç? Televizyon açık kalmış, yarışma programı vardı, bitmiş. Bitsin. Çıplak kadınlar doluşmuş ekrana, ikisi Asyalı, öbürü kim bilir nerenin devşirmesi. Kadınların arkalarında, önlerinde, memelerinde, apış aralarında geviş getiren damızlık genç adamlar... Yanık tenlisi, dövmelisi. Tam sırası! Ekranın köşesinde yazan şey otelin adı galiba, Zincifre. Bana bak, tarifeli olmasın bu kanal? Sabah ödetmesinler bu sahneleri bana? A-a-a! Bu ne böyle faturadaki? Dün geceki porno sefanızın bedeli han'fendi... Ne pornosu, dengesiz şey! Patlat bi tane suratının ortasına şunun! Esir misin kızım sen de, diktin gözünü televizyona. Nerde şu kumanda! O kadar kablocunun, ışıkçının önünde nasıl böyle... böyle dikine dikine sevişebiliyorlar? Yönetmen ne diyor o sırada, "şimdi tut kızı bacaklarından çek şöyle, şurasından tut kameraya doğru çevir" filan mı? "Dur, bu çok hızlı oldu, yeniden gir şimdi ama daha yavaş"?

Bu filmlerin kamera arkasında kadınlar da çalışıyor mudur? Adam, diyelim, seviştiği kadının etini karış karış avuçlarken böyle, dişlerini sırtına geçirirken filan, o da yönetmenin yanında durup sessizce izliyor mudur? Akıl veriyordur belki, "dedim sana şekerim, kremi bol sür, bak canın yanacak yine." Ten rengi pudra filan da sürseydi bari, kadının kıçındaki beş parmağın izi nal gibi ortaya çıkmazdı belki. Allah kah-ret-sin sizi! Nerde şu kumanda!

Dönüp arkama bakıyorum.

Işıklarına dolana dolana geldiğim sokak, içinden geçtiğim park. Karanlık. Otel, otelin karşısı, karşıda ben. Başka hiçbir şey yok. Denizi andırır bir koku vardı tin tin ardım sıra gelen, durdum ya şimdi, o da siliniyor. Bir ayaklarım kalmış bir de başım, gövdem yok. Otelin yamacında bir taksi durağı var, şurada burada bir iki apartman, bir iş hanı, cılız bilekli çaycı. Az ötede bir lokanta, ezogelini bir'e, peynirliyi üç'e satıyor. Miskin büroların

Hakan Ergül öykülerini *NotosÖykü*'de yayımlamayı sürdürecek. Onun iyi düşünülüp tartılmış öykülerini yakından izleyen okurları var.

miskin avukatları yesin, semirsin. Lokantanın kapısındaki adam yeryüzünün çelik takırtılarını, caddenin bulutsuzluğunu tesbih hesabına vuruyor, göz çukurlarında bir çift taş, elleri çakır pençe.

Karanlık parkta bir kadın var, onun şarkı söyleyişi var, sarhoşluğu. Birrr rüyadır geliir, geççççeerr... Bir ıslık var kadına yarenlik eden. O da mı kadın, o da mı sarhoş?.. Herr aşşşkk bi gün maaazi ollluuurrr. Karıştırdı, mazi değil, hayal. Ne fark eder. Karşıda otel, burada ben, düşünen başım, yorgun ayaklarım. Ötesi yok.

Derken bir kontak sesiyle yırtılıyor gece, çyuv, çyuv, çyuvvv... Gürültüye katık olsun diye midir, anasonlu kahkahalar savruluyor havaya... ah hah hah haay, ilahi! Sonra yeniden... çyuv, çyuv, haarrrnnnn... Bir kamyonet, hay allah. Bütün sesler kusurlu bir aynaya düşer gibi eğri büğrü düşüyor şehrin yüzüne. Kör gece. Neye kulak versem boş tenekeler gibi çın çın ötüyor. Gece de geceye benzemiyor ki. Biri kalkıp ışığı yakacakmış da bütün kent don gömlek ortada kalacakmış sanki. Bu hayyyat bööööledir dostumm, yaşşşanan gün mazi olurrrr... Mazi değil be kadın, hayal! Ne fark eder!

Dönüp arkama bakıyorum.

İçim daralmış. Annemi aramadım, kadıncağız geldiğimden habersiz. Dur, arama şimdi, başlamasın yine. "Geldin de otelde mi kaldın"...lar... "Evimize sığamadın mı kızım"...

lar... Sığamadım anne! Sığamam senin evine... yedi yıl olmuş bak, seni hastaneden sancılar içinde aramıştım hani... babamın paslı böğürtüleri telefona kadar geliyordu... ağıtçılar gibiydin, iç çekip hıçkırıyordun telefonda da sormuyordun bir türlü, ne hikmetse soramıyordun, "evimize sığamadın mı kızım," diye... o leğen kadar ağzını açıp da bir kez olsun, "kalınır mı kızım hastane köşelerinde, ne olmuşsa olmuş, atla bir taksiye gel hemen," dememiştin. Sesin telefonda gıcırdadıkça umuda su karışmıştı... sen lafı uzattıkça, ıslak bir balonu öpüyormuşum gibi kamaşmıştı dilim. O gece ben doğururken bir hiç'e doğuruldum sayende anne. Çifte doğum. Sığardım yoksa, sığardık o eve biz, babamın koca götü sığmış, biz niye!.. açtırma ağzımı. O kadar miniciktim ki, öyle acıyordu ki içim dışım, avcuna bile sığardım senin... al şimdi sidikli evini de, yatağını da...

Gecenin kör vakti, dur, arama şimdi. Sabah otelden çıkmadan ararım, otobüsle geldim anne, derim, vallahi bak, gece otobüsüyle... Adam sen de, bulurum işte bir şeyler. Sıcak su var mıdır bu saatte, banyo ilaç gibi gelecek. Yeni bir film başlıyor galiba. E, az önceki düzüşmeler peki? Reklam arası mıydı onlar?

Dönüp arkama bakıyorum.

Gelmiş dikilmişim kaldırımda. Onca yol, yolda yağmur aptal aptal. Ne olacak, seni düşlüyorum. Öyle yaşamasız bir bekleyiş ki benimki, Edip'in Süleyman'ı gelse dayanamaz, kalkar uzaylı iskemlesinden küfrü basardı. Ah, şu bozuk suratımla alnıma düşen bir tutam saçım. Onlar da olmasa al götür, dik Değirmenciler meydanına yontu niyetine. Damarsız, soysuz, gelmiş çakılmışım otelin karşısında. Aklımdan ne geçiyorsa artık kayıp kayıp düşüyorlar gözlerimden. Senin gözlerin öyle mi. Gar güvercinleri gibidir onlar, her dem serin, kıpırtısız, sırlı.

Şu oteldesin oysa, girsem sorsam, bilmem kaç no'lu odada. Yatağındasındır şimdi, televizyon varsa, iyi. Yoksa, bir şeyler okuyorsundur. Kitabını karnına dayamış beni bekliyorsundur belki de, beklediğini belli etmeden. İyi, bekle de, yeme dudaklarını, saçını rahat bırak. Ne okuyorsun? Anı filan? Çok bilmiş romanlar? Odanda bir masa varsa oturmuş iki satır karalıyorsundur. Bıraksan şimdi kâğıdı kalemi de pencereye gelsen. Işığı kapatsan, varsa bir televizyon, onu da. Otelin perdeleri tozludur, parmak ucu bir tiksintiyle aralasan. Sonra dışarı baksan... ne o karşı kaldırımdaki? Biri mi? Bir adam mı şurada dikilip duran?

Dönüp arkama bakıyorum.

Bir adam, evet, beyaz smokinli, çenesine kadar briyantine batmış bir jönprömiye var arkamdaki ekranda. Kes ince bıyığını, işte tek yumurta ikizin Selim. Bak gör, bahçeye çıkacak birazdan. Çıkacak, çünkü esas hatun orada, yandaki villanın jakuzisinde mevzilenmiş adamı bekliyor. Evinde kar beyazı bir smokinle dolaşacak kadar zevksiz dangalağını. Kendi görkemli gölgesinde boğulmuş her erkek gibi o da... biraz ahmak, suyu fazla kaçırılmış, pişse de demlenmemiş.

Filmin müziği ayrı telden çalıyor, şapşal kameramanın gölgesi arada perdelere, duvarlara vuruyor... varsın olsun, umurumda değil. Hoşuma gidiyor böylesi. Bu film için uyandığıma, bunun bir rastlantı olmadığına inanmak istiyorum. Ben bu film için buradayım çünkü. Adı bile garip bir otelde, gecenin bu saatinde şu beş kişilik yatağın ortasında ıslak bir karasinek gibi uyanmışsam, bu filmden gayrı neden aramamalı.

Geldiysem bu kente... bir otel bulmayı, boynuma dolanan çantamla bir otel bulmayı... otellerin en yetimini şıp diye bulup sonra, ayaklarımı sürüye sürüye merdivenlerden çıkıp, bir zamanlar krem rengi olduğunu çoktan unutmuş bir halıda sürünerek, "odanız" denilen bu kırmızı hücreye girmeyi... sonra buraya yerleşmeyi, boynuma dolanan çantamla... askılarla, bavulumla, lavanta kokulu sabunumla, eflatun el aynamla, ceplerimden çı-

kan yırtık peçetelerle, cehennemin dibi dinlenme tesislerinden alınmış ama atılamamış kahvaltı biletlerimle, ayak izlerimle, göz izlerimle, kokumla, karnımla, kapı çarpmalarımla, birbirlerini selamlamadan dolaşan gölgelerimle... yerleşmeyi bu hücreye, bu otele... ama en çok da bir adamı –ki her adam bir umutsuzluk kavşağı– bir adamı, bir belayı bekler gibi değil de, sözleştiğim bir tanrının yolunu bekler gibi... kifayetsiz bir tanrının yolunu... böyle çarşaf çarşaf, saç baş, sonlu... üzüm taneleri gibi sabırla beklemeyi göze alabildiysem, hepsi işte, hepsi şu filmin yüzü suyu hürmetine. Hepsi.

Buralardan çekip gitmemişim sanki, dönmemek üzere değilmiş o yolculuklar, giden ben değilmişim, gelen ben değilim. Ne oldu şimdi? Bilmediğim evlerden, pencerelerden, balkonsuz yaz akşamlarında seslerini unuttuğum adamların tarçın ve sigara kokulu saçlarından, peluş yiyen arabalarından, onların tehlikeli ve gülüşsüz çocuklarından sonra, ne oldu? Yürek, boktan bir fihrist. Tiksintiyle bağlandığım asırlık çantam neden hâlâ bu odada? Şu gariban etek daha kaç yabancı askıda sallanacak böyle, yokülkelerin bayrakları gibi? Bana sorma Selim, dedim ya, yanıtlar tam karşımda, şu filmde gizli işte. Ben de onu izlemek için buradayım işte. Yirmi üç Nisan mıydı, azıcık içim geçmiş salondaki koltukta. Uykuya daldım dalmadım, birini göz kapağımın üstünden gözümü delmeye çalışırken bileğinden yakaladım kıvranarak... biricik kızım, elindeki kâğıt bayrağın tahta çubuğuyla gözümü çıkarmaya çalışıyordu Selim, senin kızın!

“Gecenin körü. Bir kadın var arkamda, kızma ama, seni andırıyor fena halde. İrkilerek uyanmış.”

Banyoda soğuk sıcak tek damla su yok... yok ama o da bu büyük kurmacanın bir parçası elbette. Filmin karelerinde saklı işaretler var, bu gece onları bulmalıyım bir bir. Sonra o işaretlerle kapıları açmalı, yüreğime akmalı, yaşamayı unuttuğum zamanların parmak hesabını yapmalıyım. Çeyrek ömür, ömür hep çeyrek. Saat kaç?

Dönüp arkama bakıyorum.

Gecenin körü. Bir kadın var arkamda, kızma ama, seni andırıyor fena halde. İrkilerek uyanmış. Saçlarını yüzünden çekip doğruluyor, baş ucundaki okuma lambasının ipini çekiyor, çıkkkırtt! Sarı ışık, bir otel odası, kat beş. Ter içinde kalmış. Kötü rüya, kâbus. Kalkıp buzdolabına gidiyor, boş. Buzdolabının ışığında ince uzun bacaklarını, siyah külotunu, kavisli sırtını görüyorum. Çıplak göğüslerini kollarıyla sarıp yatağa oturuyor. Odanın ortasındaki masaya bakıyor uzun uzun: deri çanta, kâğıt bardak, lamba, ahşap sandalye, takvim, iç içe dürülmüş bir çift çorap, kadifeden bir oturak. Küçük bir televizyon var köşede, bir film başlamak üzere. Kalkıp banyoya gidiyor kadın, elleri ensesinde geri çıkıyor. Su yok. Yok. Dönüp arkasına bakıyor sonra. Bakıyor, hiçbir şey yok. Tozlu perdelerin ardında bir pencere? Belki. Yaklaşıyor. Bir cadde var otelin önünde, az ötede zehirli bir park. Pencereyi açınca, bir motorun zırıltısı. Nedensiz, hafifliyor. O motor sesinde var olduğunu duyumsuyor, o ses kulağına abandıkça bir varlığa evrilebildiğini, duman, yağ, ateşten olma bir cin olduğunu, gürültüyle akan bir bedene kavuştuğunu.

Karşı kaldırımdaki adamı görüyor sonra, gençten biri, valizine sarılmış, bekliyor. Selim?

Dönüp arkama bakıyorum.

Aynı beyaz smokin, aynı briyantinli saç arkamdaki ekranda. Gördün mü, esas oğlan evin bahçesine çıktı bile. Elinde de bir kadeh şampanya. Ne zaman açtın o şişeyi, hangi arada buldun bardağı, şampanyayı. Nerden bileyim Selim, o senin ikizin, sana sormalı! Kadın da jakuzide boş durmuyor, orasında burasında köpükler, kendini ellemekten yolu yarılamış bile. Yani böyle şampanya filan, mesarif etmişsiniz küçük bey, han’fendi sudan ıslak. Adam ve ahmak kameramanın gölgesi kadına doğru yürüyorlar. Kadın bornozuna uzanırken gözleri kaplıyor bütün ekranı, hiç bilmediğim bir hayvanın göz bebekleri. Sonra dudakları, boynu. Böyle böyle kadının engebeli arazisini boydan boya geçeceğiz herhal-

de, diye beklerken ben, kadının memesi donup kalıyor ekranda. Öyle pat diye, tek bir meme, başka hiçbir şey yok. Kanser afişlerini anımsatan bir öbek et, bikini beyazında çatlaklar filan. Sahipsiz, bedensiz, ekrana içerden yapıştırılmış gibi duran ansiklopedik bir organ. Meme. Kadın sudan yeni çıkmadı mı, bu meme neden kuru... sormuyoruz. Çok sıkıldım, saat kaç?

Dönüp arkama bakıyorum.

Bilmem, saatim yok ama bir direğim var. Ne direği? Basbayağı direk işte, tepesinde de yanmayan bir lamba. Senaryo öyle demek, gelmiş, önünde durmuşum. Görsen, beni yeryüzüne o direkle çakmışlar sanki, aman uçmayayım, kaçmayayım. Hani otele girmek için karşıya geçmeye kalksam onu da sırtlanmam gerekecek! İyi de adamı korlar mı öyle direkli mirekli. Gülerdin şu halime, görsen. Yolda yağmuru yedi ya kaban, su çekmiş, asıldıkça asılıyor omuzlarıma. Kepenek altında er yatar, derdi Sultan anam. Yatmıyor işte. Gülerdin vallahi. Öbür yanda beyaz valiz, çanta, artık ne dersen. Piyano gibi uzayan bir gecede, hep birlikte sulara karışacağız birazdan.

Beton direkte afiş artıkları var, demiş miydim, kâğıtlar, boyalar, ilanlar, izler. Bakıcı istiyorsam Dilan'ı aramalıymışım, hemen. Hukuk okuyormuş Dilan, "0-6 yaş arasında deneyimli, çocuklara düşkün." Aferin Dilan, biricik kızımız sana emanet. Gençler sokak tiyatrosu kurmuş bak, o da çocuklar için. İlk oyun on dört Aralık'ta, Hürriyet Sabit caddesinde. Soğuk olur, çocuklar üşür. Başka adlar da var, becerikliler, lezzet ustaları, akılsızlar için akıl kursları var, emekliler için ölmeme toplaşmaları.

Biraz yukarda bir kadının fotoğrafı. Beni arzuluyormuş kadın, öyle söylüyor, hem de fosforlu harflerle. İyi. Beyaz tenli, handiyse çıplak. Rusmuş, Olga. Arkasını dönmüş, bacaklarını açıp eğilmiş. Beni böyle arzulamaktan hoşlanıyor demek. Olsun varsın, arzulasın da. Çakmağımı yakıp sokuluyorum postere, beyaz kalçalarının arasında siyah külodu, ışıl ışıl. "Hey! Bu gece kocam yok, seni bekliyorum!" Beni bekliyor, kocası yok, telefon numarası var. İyi. Şu otele girmezsem yanındayım Olga, söz. Çakmağın ateşinden parmağım yanınca kalçalarla birlikte ipil ipil yanan apışarası da karanlığa dönüyor. Olga? Orada mısın hâlâ? Beni bekliyor musun karanlıkta da?

Dönüp arkama bakıyorum.

Meme. Hâlâ anonim, hâlâ ekranın tam ortasında. Bir el, bir erkek eli girip çıkıyor kareye. Güdük parmaklarla avuçluyor memeyi, avuçluyoruz birlikte. Bastırıyor, bastırıyoruz, yoğuruyor, yoğuruyoruz, bırakıyor, bırakıyoruz. Birazdan çürük bir incir gibi dağılacak meme, yine de sahne bitmek bilmiyor, bir zaman kıymığına takılmışız, sayaçsız bir kadranda dönüp duruyoruz hep birlikte... bir de meme. Bir sessiz film izlemiştim, Engizisyon Köpeği, bak şimdi! Bir göz anımsıyorum o filmden, gümüş perdede şöyle kocaman bir göz. Sonra bir bıçak gelip o gözü tam ortasından kesiyordu. Siyah beyaz kâbuslar, bir piyano, bir de geyik... Adamın eli bir etoburun pençesi, eziyor, tırmalıyor. Köpek herif! Engizisyon köpeği!.. Ah hahahaha haaay! Demek aklım böyle terk edecekmiş beni, bir gecede, böyle. Neredesin Selim?

Dönüp arkama bakıyorum

Buradayım, Otel Zincifre'nin karşısında, geçmekle kalmak arasında debelenen, batmayı aklına getirmedikçe yüzebilen biri olarak, ben varım arkamda. Sırtımda geniş omuzlarıyla kepeneği andıran kabanım, bir elimde beyaz bir valiz, kaldığın otele bakmaktayım. Valizi dizlerime dayadığıma göre, ağır olmalı, neden kaldırıma bırakmıyorum öyleyse? Islanacağından mı korkuyorum, unutacağımdan mı? Ben hatırlatmaz mıyım oysa.

Otelin karşısında bekledikçe, kentin sinemaları açılıyor birer ikişer. Sana benzeyen kadınlar, beni andıran adamları hadileye hadileye tıkıyor salonlara. Çift kanatlı kapılar ka-

panıp, makinist filtresiz cıgarasını tüttürünce, büyülü fener salonun tozuyla valse duruyor. Ve biri beliriyor perdenin sol köşesinde, bir adam. Kamera yakın çekimde, adamın sırtı seyirciye dönük. Gece. Yağmur. Bir otel var karede, adamın ve bizim tam karşımızda, kırmızı mor neonlarla "Otel Zincifre". Ucuzcu mekânlardan belli ki, dikilmiş otele bakıyor adam. Sonra, senaryo bu ya, işkillenmiş gibi, bir ses işitmiş de kaynağını arıyormuş gibi arkasına dönüyor. Seyirciyle göz göze gelme numarası, eski numaradır ama tutuyor. Bir alkış bütün salonlarda, bir kıyamet.

Dönüp arkama bakıyorum.

Nar karası yağmur... hşşşşşşş... Yeryüzünün suyu dışarı uğruyor. Otelin susuzluğu bundan olmalı. Odam dışında her yer yıkanıyor, her yer sulu, ıslak. Filmdeki kadın sırılsıklam, onun beyazlar içindeki terbiyecisi, kaldırımları bekleyen yolcu, cadde, park, meme... hşşşşşşş... Açabilsem şu duvarları, yağmur dininceye dek tavanı kaldırabilsem tepemden. Yunsa yıkansa odam, çantam, yüzüm, içim. Beşinci kata kadar çıksa sular, resepsiyondaki delikanlıyı televizyonun kumandasına doğru canhıraş yüzerken görsem, televizyon cazur cuzur boğulsa, eflatun eteğim çekse. Duvarın zincifresi suya karışıp burnumdan gelince, içime yağsa yağmur, film bitse.

Dönüp arkama bakıyorum.

Gümüş bir perde, ortasında ben. Yıpranmış kabanım, çift dikişli onurumla o hiç tanışmadığımız terzi işi adamlar gibiyim. Sevinçle kolumu çekiştiriyorsun, "gördün mü bak, sen çıktın işte". Gördüm, nasıl görmem, göz gözeyim kendimle. Siyah beyaz bir eski zaman efendisi gibi, gelmiş durmuşum kaldırımda. Öyle afili.

Derken efendim, dönüp arkama bakıyorum yine.

Bakıyorum ki ben varım arkamda. Onca yol, yolda yağmur aptal aptal. Önce selamlaşıyoruz, sonra dönüp arkamıza bakıyoruz. □

29 YILLIK TECRÜBEMİZ İLE KAĞIDA DEĞER KATMAYA DEVAM EDİYORUZ.....

Hologramlı 4 Renk CD | 02. 2 Renk SM | 02. 2 Renk SM | 02. 4 Renk SM 02. 2 Renk GTO... | Renk SORD. 1 Renk SORD. 0 Renk Hasta WEB. 4 Renk Tomark WEB. 5 Renk Fleksografik Kağıt Torba. 1 Renk matbaa. Nem Kontrol. Müller Martini ACCRO-T (Dikiş Yapıştırma) (2 Farklı). Müller Martini Primera Tel Dikiş. Presto 1 el Dikiş. Bourg Harmanlama. Polar Giyotin. Perfecta Giyotin. KAMA 13 (Özel Kesim Vardı. Sofra). UV Lak. Offsetor. IM-2. Sicpa.

ERTEM
BASIM YAYIN DAĞITIM SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

www.ertem.com.tr

MERKEZ: Namık Alaz Mah. 23. Sk. No:7
Balgat/ANKARA
Tel. : 90(312) 284 18 11 (pbx)
Faks : 90(312) 285 21 66

BASKI TESİSLERİ: Eskişehir Yolu 12. km
Temelli/ANKARA
Tel. : 90(312) 646 51 69 (pbx)
Faks : 90(312) 646 51 72

MEHMET GÜLER

Kuşlara Beste

Beste Yıldırım'a

TAM DOKUZ GÜNDÜR PİYANONUN BAŞINDA. TAPINMA GİBİ BİR ŞEY BU. Bedenini, ruhunu o alete teslim etme, onun içinde eriyip yok olma da denebilir buna. İnsanlar için birincil gereksinmenin biyolojik olduğunu kim söylemiş? Geldi geleli açlığını, susuzluğunu unutmuş durumda. Gece uyumaya çalışırken bile aklından notalar geçiyor. Parmakları yirmi dört saat tuşların üstünden ayrılmıyor. Piyanosundan dökülen seslerle bedeni ve ruhu birlikte akıyor...

Okuldan eve gelince sözde bir çalışma programı yapmıştı kendine. Yemek, uyku, gezme, çalışma saatlerini belirlemişti. Gezme, uyku, yemek saatlerini unutmuş, tümünü çalışma saatlerinin içine toplamıştı. Bilerek mi yapmıştı bunu, kendiliğinden mi olmuştu, doğrusu anlamış değildi.

Seslendirdiği, daha doğrusu seslendirmek istediği topu topu bir parçaydı. Dokuz gündür döne döne çalıyordu onu. Yaşam durmadan akarken, her şey hızla değişirken aynı parçada ısrar etmek, yaşamı dondurmak, o akışa karşı durmak gibi geliyordu kendine. Ama eksiklerini gidermenin, yok etmenin bundan başka bir yolunun olmadığını da biliyordu. Bu kadar emeğe, sabra karşın başaramadıkça kızıyor, deli oluyordu. En çok da parmaklarını suçluyordu. Kusur onlardaydı sanki. Okuldayken tuşlar üstünde uçan parmakları nedense şimdi hız kesiyor, duraksıyordu. Parmaklarını cezalandıracak kadar kızdığı, öfkelendiği anlar oluyordu.

Aslında kabahat annesiyle babasındaydı. Adını Beste koydukları zaman bu sorumluluğu yüklemişlerdi kendine.

İlerde evlenirse, kesinlikle çocuklarına böyle bir ad koymayacaktı. Harika adını koyduğu kızı çok çirkin, Deha adını koyduğu oğlu aptalın biri olabilirdi. Beste adını koyduğunuz çocuk da ille müzikle uğraşacak, beste yapacak diye bir koşul mu vardı?

Çocuklar, konulan bu tür adların altında eziliyordu. Hiçbir annenin, babanın çocuğuna böyle bir sorumluluk yüklemeye hakları yoktu. Beste adını kendine bağışlayanlar, adının sorumluluğunu da yüklemişler, bu adın altında ezilmesine yol açmışlardı. Meğerki baba yarım yamalak ut çalıyordu, meğerki anne musiki cemiyetlerinde gönül eğlendiriyordu, onlardan beklenen de ancak bu olurdu. İsteyip de yapamadıklarını, başaramadıklarını çocuklarına havale ederlerdi. İşte onlar da kendi sırtından bunu yapmışlar, bunu başarmışlardı.

Devlet konservatuarına girdiği zaman annesiyle babası düğün, bayram etmişlerdi. Bak, demişlerdi, kızımız adının hakkını vermeye başladı bile.

Beste, sınavı kazandığı gün anne ve babası eliyle kendisine at gözlüğü takıldığını duyar gibi olmuştu. Bu yolun geriye dönüşü yoktu artık. Yarışı kazanmak için atlar gibi gösterildiği yönde koşması gerekiyordu. Hele bir başarsın, bir virtüöz ya da bestekâr olsun, annesi, babası her yerde övünebilirlerdi artık.

"Klasik bir öğretmen önerisiydi tüm bunlar. Uzaktan moral aşılama çabasıydı. Gelip de görseydi kendisini. Sabrı da, inadı da, sevgiyi de yeterince göstermişti işte."

Dinlenceye çıkarken, piyano hocası Mr. Michael Patterson, Bach'ın lirik trajedisi olan *Amadis des Gaules Libretto*'sunu ödev olarak vermişti kendisine. Evinizde piyanonuz var, iyi çalış, gel demişti. Bach'ın bu lirik trajedisini izin sonrasında seçkin bir topluluk önünde seslendirmesini istemişti.

Doğrusu gurur verici bir şeydi bu. Ama o denli de zordu. Öğrencilik yaşamının belki de en önemli sınavını yaşayacaktı.

Hocası bu zor parçayı bilerek mi seçmişti? Ödevini aldığı gün streslere girmiş, uyuyamamıştı. Ertesi sabah erkenden Mr. Michael Patterson'a gitmişti. Biraz mızmızlanacak olmuştu ki hocası niyetini anlamıştı hemen. Değiştirmemi bekleme, demişti. Unutma, adın Beste. Bunu sen başarmayacaksın da kim başaracak.

Hocasının yaptığının annesinin, babasının yaptığından pek aşağı kalır yanı yoktu. Adının beste olması bir üstünlükse, o üstünlüğü isteyene vermeye hazırdı. Kendi kararını almadan annesinin, babasının ad olarak yakasına astıkları 'Beste' sözcüğü, dönüp dolaşıyor, hocasının ağzından yine kendini bir bumerang gibi vuruyordu.

Şimdi her hatırladığında annesi, babası kadar hocası Mr. Michael Patterson'a da kızıyordu. Bir addan dolayı bu kadar zor bir parçayı kendisine ayırmaya hakkı var mıydı? Kolay bir parça vermiş olsaydı şimdi notalarla sevişe sevişe çalışırdı. Önünde sonunda başarırdı da. Ama ne yazık ki bu görevi on gündür dövüşe dövüşe yapmaya çalışıyordu. Piyanonun tuşlarına her geçen gün daha sert vuruyorsa, bilinmeliydi ki tüm bunlar sevgili hocası yüzündendi. Başarılı olmanın adla bir ilintisi varsa, hemen mahkemeye başvurur, adını Bach ya da Mozart olarak değiştirebilirdi. O da olmadı, dünyanın en iyi piyanistlerinden Count Basie'nin adını alırdı. Ama biliyordu ki başarı denilen o nazlı büyü tüm bunların ötesindeydi. Ne yazık ki bunu annesi, babası gibi hocası da görüp anlayamamıştı.

Her şeyi unutarak kendini çalıştığı notalara vermek istedi. Yapıtın dışında, uzağında kalınarak o yapıta ulaşmanın olanaksız olduğunu deneyimleriyle anlamıştı. Bunun ayrımına vardıktan sonradır ki çaldığı parçanın kalbine kadar girmek, onun damarlarında dolaşmak istiyordu. Bir anlamda giriyordu da. Ama yapıtın bir bölümü vardı ki işte orası kırılma noktasıydı. Birden heyecanlanıyor, bocalıyor, şaşırıyordu. Bestekâr tüm ayrıntıları, incelikleri o bölüme yığmıştı. Akorlar, allegrettolar hep oradaydı. Bemoller, diyezler, yarım sesler, sekiz sesli oktavlar o bölümde yoğunlaştırılmıştı. Dar, virajlı, uçurumları olan bir yoldu sanki burası. Her şey iyi giderken tam oraya geldi mi bir şeyler şaşıyor, işler rotasından çıkıyordu. Bu tehlikeli yerin adını Bermuda Şeytan Üçgeni koymuştu. Orada manyetik bir çekim alanı vardı sanki. Birden pusulalar şaşıyor, rotalar bozuluyordu. Çıkan fırtınada gemiler batıyor, tayfalar kayboluyordu...

Aynı parçayı bin kez çalmıştı belki. İstediği başarıya erişebilecekse bin kez, on bin kez daha çalmaya hazırdı.

Yapıtın bu zor bölümünü hocası Mr. Michael Patterson da vurgulamıştı. Başlarda hep hata yapabilirsin Beste, demişti. Moralini bozmayacaksın ama, diye de eklemişti. Sabırla, inatla, en önemlisi de sevgiyle çalışırsan mutlaka başaracaksın...

Klasik bir öğretmen önerisiydi tüm bunlar. Uzaktan moral aşılama çabasıydı. Gelip de görseydi kendisini. Sabrı da, inadı da, sevgiyi de yeterince göstermişti işte. Olacaksa bu saate kadar olurdu. Olmuyordu işte. Zorla değil ya, olacağı da yoktu...

Bir süre piyanosuna küstü. Bir zamanlar hayranı olduğu Bach'a düşman kesildi. Zaman

zaman kutsadığı piyanosu tahta ve demir yığınından başka bir şey gibi gözükmedi gözlerine. Bu hantal alet acımasız ve ruhsuzdu. Kocaman gövdesiyle ilk günden beri kendisinin üstüne dağ gibi yürümekten başka bir hüner sergilememişti. Doğru söylemek gerekirse kabahatin birazı da müziğin tanrısı Bach'taydı. Bu deha, söz konusu yapıtını kesinlikle aklıyla, bilinciyle yazmamıştı. Notalar bir vahiy gibi gaipten inmişti. Trans halinin sarhoşluğu, sayıklamaları içinde dökülmüştü. Belki kendi de bilmiyordu ne yaptığını. Çünkü bu kadar uzak, zor, soyut sesler ancak böylesi bilinçdışı bir ortamın ürünü olabilirdi.

Piyanodan da, Bach'tan da tamamen kopma noktasına gelmişti ki okul arkadaşı Franz Jonson'u düşündü. Onunla daha önce birlikte yaptıkları başarılı düeti anımsadı, moral bulmaya çalıştı. Buldu da. Franz, sıcacık bakışlarıyla kendini yeni bir düet için piyanonun başına çağırıyordu. Dayanamadı, kalkıp gitti. Günlerdir başını döndüren notaları yeniden karşısına aldı. Bin kez yaptığı hatayı bin birinci kez yapmamak için eskisinden daha umutlu, daha dikkatli bir biçimde Franz Jonson'la birlikte çalmaya, söylemeye başladı. Kalbinin, parmaklarının titremesine, korkmasına aldırmadan onlara daha bir hırsla yüklendi. Her şey iyi gidiyordu ki o kırılma noktasında, dar geçitte yine tıkandı, kalbi ve parmakları titredi. Müzik yeniden inceldi, kopma noktasına geldi... Dönüp baktığında arkadaşı Franz yoktu yanında. Tüm sanatçılar, sanatçı adayları gibi kocaman bir boşluğun içinde yapayalnızdı...

– Çalamıyorum işte! diye bağırdı. Ne yapsam istediğim gibi olmuyor! Konser günü de çok yaklaştı! Gecede rezil olacağım!

İsyanını duyan annesi Günsel Hanım koşup geldi.

– Ne güzel çalıyorsun işte kızım, dedi. Daha güzelini de çalacaksın. Başlarda hep böyle olur. Moralini bozma. Göreceksin her şey istediğin gibi olacak.

– Başlarda mı? diye isyan etti. Bugün tam on gün oldu. Bu lanet parçayı binden fazla oldu çaldığım. Bileklerim yoruldu. Parmaklarımın uçları nasırlandı. Ama olmuyor işte. Her şey beni aşıyor anne.

Günsel Hanım eğildi, kızının bir su gibi akan saçlarından öptü. Varıp pencereyi açtı. Dışarının serin, temiz havasını içeriye aldı. Sonra tekrar dönüp geldi. Sesini yumuşatıp sevecenleştirerek;

– İstersen hocanı telefonla ara kızım, dedi. Belki yol gösterici bir şeyler söyler, seni rahatlatır.

– Hocam Mr. Michael Patterson'ın ne söyleyeceğini biliyorum anne, dedi Beste öfkeli bir sesle. Çünkü onun dedikleri kulaklarımdan hiç gitmiyor ki. İstersen söyleyeyim: Hocam, çaldığınız aleti, önünüzdeki müzik parçasını unutun, her şey siz olun der. Bizim piyanodan da, notalardan da öne geçmemizin gerekli olduğunu söyler. İyi, güzel de anne, görüyorsun ki piyanodan da, notalardan da öne ge-

çemiyorum. Her ikisi de benin önüme geçiyor ve beni eziyorlar.

Günsel Hanım kızını daha fazla yormak, üzmek istemedi. Odasından çıktı. Gidip bir bardak ılık süte bir kaşık bal karıştırıp getirdi. Piyanosunun hemen yanı başına bıraktı.

– Bunu iç güzel kızım, dedi. Çok yoruldun, iyi gelir.

Beste, ne annesini gördü, ne de söylediklerini duydu. Yeni bir hırsla, umutla önündeki alete yüklendi. Piyano denilen o büyülü nesneyle yer yer kavga etse de daha çok sevişmeye, aşk hali yaşamaya başladı. Tam bu noktada morali yükseldi, piyanonun sesi giderek yumuşadı. O devasa alet başını kaldırıp dikleşmiyordu artık. Boyun eğip kendine teslim oluyordu. Notalar da isyan halinde değildi. Parmakları piyanonun tuşları üstünde kanatlanıyor, müzikte glissando denilen o beklemedik hıza erişiyordu. Yolundaki dar geçitler, köprüler, menfezler, tüneller de önünü kesmekten vazgeçiyordu. Bemoller, çengeller, esler, diyezler elinin altında eziliyor, yumuşuyor, teslim oluyordu. Yolunun önünde duran uzun, karanlık tüneli de geçince güneşli kırlara doğru koşmaya başladı. Az sonra da ayakları yerden kesildi, piyanosuyla, önündeki notalarla, müzik sehpasıyla birlikte kanatlanıp güneşli ufuklarda uçmaya başladı...

İçerden gelen sesleri dinleyen Günsel Hanım, kızım aynı parçayı kim bilir kaçıncı kez çalıyor diye düşündü. Gidip gelip kapısını dinledi. Öncekilere göre piyanonun sesi daha da yükselmişti. Dökülen notaların evin her köşesine sindiğini düşündü. Bir gün sonra kızı ayrıldığında bu seslerin hiçbiri olmayacaktı. Hüzünlendi. Kızı olmasa da bu notalar buralardan kolay kolay uzaklaşamazlardı. Saklandıkları yerlerden çıkarlar, kendi aralarında yeniden fısıldaşırlar, söyleşirler, sessizliğin içinde yeni bir sese, senfoniye, orkestraya dönüşürlerdi. Kendisi duymasa da sessizliğin ruhu mutlaka duyardı bunu...

Kızının yemek saatinin yaklaştığını anlayınca mutfağa varıp sofra kurmaya başladı. Ona moral olsun diye masanın tam ortasına çiçekler koydu. Tabakları, çatalları, örtüyü, peçeteyi yeniledi. Servisi yaptı. Oturup kızını beklemeye başladı. Hep aynı saatlerde yemeğine gelen Beste, yarım saat, bir saat derken epeyce gecikti, yemekler soğudu.

Bu kız hiç böyle yapmazdı, dedi Günsel Hanım kendi kendine. Çekinerek de olsa varıp odasını tıklattı. Belli ki o yine piyanosuna kaptırıp gitmişti. Gerçek dünyadan çıkmış, yepyeni bir âleme geçmişti. Onun kendisini duyacağı yoktu. Bedeniyle, ruhuyla müzik selinin içinde yüzüyor, uçuyordu. Başında durup bekledi. Kızım acıktın, yemeğe gel artık diyecekti ki piyanonun yanına koyduğu ballı sütün içilmediğinin ayrımına vardı. Tam bu sırada da açık pencerenin önündeki telefon tellerine ulaştı bakışları. Yüzlerce, belki de binlerce kuş, hiçbir boşluk bırakmadan konmuşlardı tellerin üzerine. Tümü dalgın, sessizdi. Başlarını gövdelerine gömmüşler, gözlerini kapatmışlardı. Bach denilen o uzak, zor adamın bestesini dinlerlerken kendilerinden geçmişlerdi. Piyanodan dökülen müziğin iniş ve çıkışlarına uyuyorlar, hep birlikte ayin yapan dervişler gibi açık pencereden taşan seslerin temposuna uyarak dalgalanıp duruyorlardı.

– Olamaz, dedi Günsel Hanım heyecanlı bir sesle. Müthiş güzel bir şey, inanılacak gibi değil...

Söylediklerini kızının duyacağı yoktu.

Çalınan yapıtın iyice yavaşlayıp duracak gibi olduğu noktada kızının omzuna dokunup kuşları gösterdi. Beste, dudak ucuyla gülümsemekle yetindi, hemen ardından notalara yüklendi. Müzik birden patladı, yeni bir çağlayana dönüştü; dağların doruğundan ak köpükler saçarak dökülmeye, hemen ardından da düz ovada yayılan ırmaklar gibi kıvrımlar çizerek akmaya başladı... □

Günışığı Kitaplığı'ndan genç kâşifler için Köprü Kitaplar!

KÖPRÜ KİTAPLAR

Günışığı Kitaplığı yepyeni bir kitap grubu olan Köprü Kitaplar'ın yayımına başlıyor. Editörlüğünü Semih Gümüş'ün üstlendiği dizi, dil ustası yazarlarımızın çocuklar ve gençler için kaleme aldığı yapıtlar arasından seçiliyor. İster çocuklar ister gençler için yayımlansın, Köprü Kitaplar, çağdaş Türk edebiyatıyla çocuklar ve gençler arasında bir köprü kurmayı amaçlıyor; genç kâşifleri edebiyatın sonsuz yollarında unutulmaz keşif gezilerine davet ediyor.

İlk kitap, dil ustamız Necati Tosuner'den!

KELEŞ OSMAN
Necati Tosuner

Dizi editörü:
Semih Gümüş

Yayına hazırlayan:
Müren Reykan

128 sayfa
13,5 x 19,5 mm
[illegible]

Arkadaşları alay etse de, "keleş"in "güzel ve yakışıklı" anlamına geldiğini öğrenen Keleş Osman kimseye kulak asmaz; onun aklı fikri, Hasan'la birlikte çok merak ettikleri İstanbul'a kaçıp kaptan olmaktır. Okulların kapanmasının ardından iki kafadar, bir kamyona atlayıp büyük kentin yolunu tutarlar. Ama gördükleri, gerçekler çocukluk hayallerinden çok farklıdır. Büyük kentin sersemletici etkisini yaşayan Keleş ve Hasan için İstanbul macerası hiç de umdukları gibi geçmeyecektir...

ilk kitaplar | çocuk kitaplar | genç kitaplar

günışığı kitaplığı

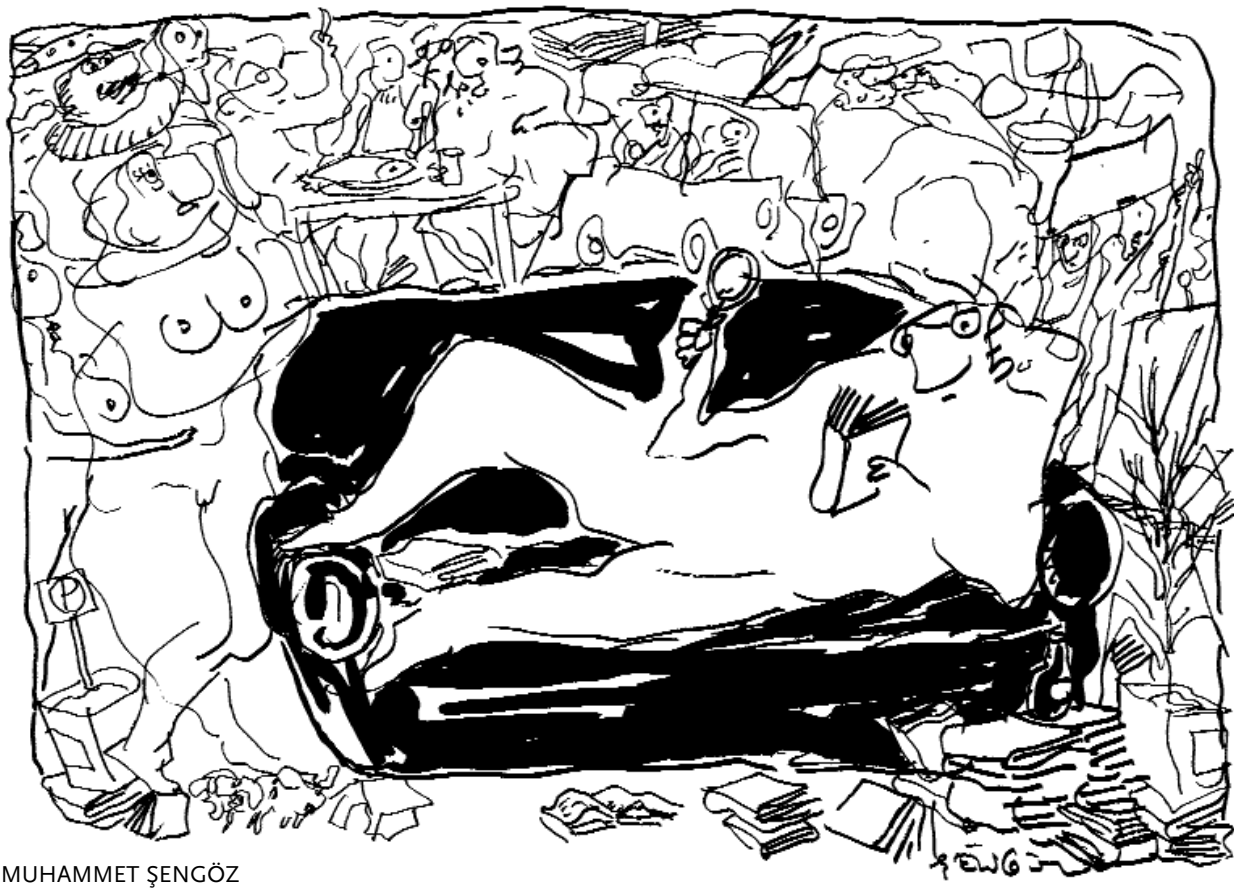
www.gunisigikitapligi.com

[illegible]
A. Mesut Barlas Sok. No: 20/1 Cihangir 34433 İstanbul

MESUT LİZOR

Dile Yabancılaşmış Adamın Kanepe Deneyimi

BAZEN ANAHTARINI EVDE UNUTTUĞU YA DA KAYBETTİĞİ, BAZEN DE SIRF üşengeçliği ya da kolayına geldiği için, yarı bodrum dairesinin sokağa bakan penceresini açıp içeri girerken üzerine basmak zorunda olduğu, döşemesi ortasından epeyce çökmüş, kirden motor yağı gibi parlayan kanepeye sırtüstü uzandı. Kimi yerleri çatlamış, genelde kadınların makyaj malzemesi olarak kullandığı, çerçevesi yumurta sarısı el aynasıyla, bileğini oynatarak, odanın dört bir köşesine saçılmış, sayfaları nemli, buruşuk ve yırtık kitapları, dergileri, ansiklopedileri taradıktan sonra, ani bir kararla, ilgisini çeken ilk cümlede durdu: George her durumda bağlam dışına çıkardı. Sapıklığına diyecek yoktu. Her an her dakika durduk yerde ansızın bir hikâye uydurabilirdi. Bununla da kalmaz hikâyenin varlığı, içeriği, yönlendiricisi ve esas karakteri olurdu. Kendisinin yer almadığı hiçbir gerçeğe katlanamadığından, belki de hayatı aşırı fazla çok sevdiğinden, Amazon'da yaşayan yerlilerle ilgili kısa spot bir haber mi geçiyor, hemen oraya gidip kabile reisi abi müdür olurdu. Kiremit renkli ıslak çamur toprağa ayak basar basmaz, baldırı çıplak sefil aç halkına orijinalini aratmayacak iştahla arzuyla tutkuyla söylev çekerdi. Anlattıklarının içeriğinden değil de daha ziyade karnını göbeğini göğsünü şişirmesinden, ses tonunu kalınlaştırmasından, güya sözüm ona yerlilerin ilkelliğine uygun kabaca hayvanca balgam çıkarmasından, elindeki hayali yanık kalın değneğini yere vurmasından başka bir boyuta geçtiğini, o da hayal meyal anlayabilirdim. Daha ben serseme dönmüş zavallı olağan aklın ölçüleri içinde kıtalararası o uzun zor soluksuz mesafeyi adım adım kapatmaya çalışırken, o çoktan balta girmemiş sık geçit vermez ormana dalmış olurdu. Neyse ki dostları kurbanları hayranları olmadan macera yaşamanın tadı tuzu olmadığından, geri dönerek bizi de almayı ihmal etmezdi. Yaka paça son sürat sürüklenerek Amazon'un bizim için karanlık ürkütücü korkunç bir köşesine, ama onun için pekâlâ bayağı ayak izlerinden tanıdığı bildiği dev bir ağacın dibine nasılsa zahmetsizce iniş yapardık. Bir kabile reisi abi müdür olması bakımından hastaları tedavi edecek bir büyü için toplaması bulması gerektiğini söylediği şifalı yararlı zehirli bitki isimleri, kendince gerçekçi hakiki efektler yaratacak kadar Yunanca Latince Almanca isimler uydurabildiğinden, annesinin balkonda yetiştirdiği hanımelleriyle kuşkonmazlarla papatyalarla falan filanlarla sınırlı değildi. Hiç kuşkusuz bu marifeti uyanıklığı hileyi, kendilerini züppeliğe snopluğa kibre kaptırmış felsefe tarih coğrafya bilen ağabeylerinin yanında onları dinleyerek sömürerek çarpıtarak edindiği bilgilere borçluydu. Tabii ki, Sofokles, Antigone, antinomi ya

MUHAMMET ŞENGÖZ

da a priori gibi otantik tuhaf yabancı isimleri, ait oldukları yerin belli olmaması için, bir büyücü kral politikacı edasıyla, hiçbirimizin köklerine ulaşamayacağı bilemeyeceği anlayamayacağı şekle sokarak, bir aksanla şiveyle dille telaffuz ederdi. Elbette George'a haksızlık etmemek için, kuvvetli sağlam güçlü hafızası zekâsı sayesinde, hayvanlar filler karıncalar ya da bitkiler nilüferler güller dünyasını konu edinen belgesellerden öğrendiklerini bazen arada bir yerli yerinde kullanabildiğinden tümüyle tamamen saçmaladığı söylenemezdi. Hatta yılların birikimiyle, kaş göz yararak duvarlara ötekine bir başka zihne çarpa çarpa edindiği engin derin sınırsız tecrübesiyle jargonu tutturuyormuş gibi göründüğü anlar dakikalar saatler bile vardı. Öyle ki, çocukluğunda babaannesiyle halasıyla dedesiyle mısır çapalamaktan gelen deneyimini zihnin sınırsız kural engel tanımaz gücüyle abartarak kendini günlerce aylarca yıllarca tarımla uğraşmış biri gibi gösterebildiğinden, basit uyduruk bir dilekçe sunarak Avrupa yardım fonlarından alacağı krediyle parayla dolarla organik tarımın temellerini atabilirdi. Onu ilk defa ya da çok az tanıyanlar, hatta torbacı tarikatçı Yıldıray ya da evde kalmış Perihan gibi çocukluk mahalle okul arkadaşları dahil pek çok kişi onun projeyi gerçekleştirebileceğine cidden manen kalben inanarak kendi imkânları varlıkları servetleri ölçüsünde katkıda bulunurlardı. Küresel ısınma darlanma çözülme yüzünden rakımı düşük alçak kara parçalarının sular altında kalacağı endişesini duyan bilen düşünen Perihan'ın, İstanbul'a taşınmış ailesinin kullanmadığı terk ettiği, yüksek sarp dağlık yerleşim yerlerinde yaşayan birkaç tek tük Karadeniz köylüsüyle komşu olan evinin bağında yaylasında çiftliğinde yetiştirdikleri ürünleri yoldan geçen turistlere hippilere yabancılara satarak bir hayat dünya inşa ederlerdi. Elbette, ayrıntıların güya sözüm ona art arda peşi sıra dizilmesinde bir bit yeniği olduğunu sezen eğitimli saf birinin hiçbir kötü sinsi art niyet taşımaksızın meseleyi sorunu karmaşayı anlamaya yönelik sorduğu sorular,

George'un hayali sapık muhteşem evrenini zorlardı. Bu yüzden, organik tarım yapma niyetinde amacında arzusunda olan bir girişimcinin krediyi parayı doları alabilmesi önce kendi gayretiyle somut net belirgin adımlar atmasına bağlı olduğundan gecikecek ya da hiç gelmeyecek kredinin paranın doların yaratacağı açığı gediği boşluğu doldurmak için birtakım çareler bulmak zorunda kalırdı. Civardaki tarlalarda çalışan mülk toprak arazi sahibi çiftçilerin kullanmadığını varsaydığı tahmin ettiği traktörleri, su motorlarını ya da başka işe yarar kullanışlı malzemeleri komşuluğun samimiyeti içtenliği kendi sevimliliği sayesinde yok pahasına satın alarak işletmeyi ayakta tutma teşebbüsü girişimi hamlesi bir sonuç vermeyince, iflasın eşiğine gelen kendini arkadaşlarını dinleyici kurtarmak için, alelacele gülerek hikâyenin matraklığına doğruluk namus erdem gereği dikkat çekerek, kimyasal atık katkı maddelerinden arınması için iki üç dört yıl nadasta bekletilen tarlada, nasılsa önceden dikilmiş yetişmiş serpilmiş uzamış mısırların arasında haşhaş hintkeneveri esrar yetiştirmeye başlardı. Sabahleyin öğleyin başlayıp akşama gece yarısına dek kadar boyunca süren sohbet böylece artık nihayet zorunlu olarak kapanır ve herkes topluca külliyen evine giderdi.

Muan rahatsız kanepede yatmaktan beli ağrıdığı için yana dönünce, ağzına kadar sidik dolu iki bira şişesinin arasına yuvarlanan bir su bardağının gürültüsüyle tetiklenen Şoşo, simsiyah gölgesini eşyaların hatlarını silercesine savurarak, tek gözü bozuk elektrikli sobanın arkasında gözden kayboldu. Daracık el aynasından şakakları zonklayarak satır satır okuduğu sahnenin başkarakteri George'un içler acısı haliyle, varlığını sezinlemesine rağmen sinsice kendini gizlemeyi başaran Şoşo'nun şimdi ne haltlar karıştırdığını düşünerek ikisi arasında saçma bağlar kurmaktan sıkılınca, bileğini duvar dibindeki büyük ciltli kitaba taraf çevirdiğinde, elinde hiç kımıldatmadan sıkıca tuttuğu aynaya yansıyan, farklı üslupla yazılmış, başka bir hikâyeyi okumaya başladı: Yatakhanenin (ötekinden ayrı –uzakta– yüksek –beyaz– kayalıklar üzerine kurulduğu, üstelik – alaturka değil– alafranga tuvaleti olduğu için, aramızda bazen Beyaz Saray, bazen de Şahin Tepesi diye geçiyor) arka cephesine bakan park yerinde (toplam yirmi yedi tır –bizzat her akşam ben sayıyorum– , iki kırkayak var: şeflerin kendi adına –şirketten ayrı olarak ya da şirket hesabına– , belli bir yüzdeyle –ne kadar– çalışan arabaları hariç) baştan aşağıya, karanlığa gömülerek yürüyorum. Sanayii'nin (yirmi beş yıl gemilerde aşçılık yapmış – bu yüzden biraz kırık, biraz (bayağı) kabadayı– , şimdi abisinin –şef– Mercedes marka arabasını kullanıyor) kaldığı, bekçi kulübesinden bozma (benim bir zamanlarki görev yerim), tek kişilik koğuşa paralel (kalker taşından yapılmış set, onu park yerinden – dışarıda bırakarak– ayırıyor), en sonda 4281'in (bir tek onun kupası yeşil) durduğu yere (aşağıya) doğru, mor renkli kupaları (tek tek) sayarak (Korsan'ın, geldiğimin ikinci ayında –Laz şivesiyle– verdiği talimatlara göre: camlar, iç lambalar, teypler, farlar açık mı) kontrol ediyorum. Koğuşta horlayanlar yüzünden kalamayan (doğrusu içki içemeyen) Apo'nun yatmak için kullandığı 34 ZDL 88'te (kısaca 88) horultusundan önce (doğal olarak) rebostonun (hırıltılı) gürültüsünü duyuyorum. Kapıyı, utangaç, (çok uzaktaki koğuşları rahatsız edebileceğimi zannettiğimden) çekingen, nefesimi (tutarak olmasa bile) kısarak, (şirketin arabalarını kontrol etmek işgüzarlıkmış gibi) kendimi gereksiz bir sıkıntıya (hem de durduk yerde) soktuğumu hissederek, ağır sakin (sonra panikleyerek) açıyorum. Dar (sanırım) alüminyum, (şoförlerin o yükseklikten –özelikle yağmurlu havalarda– kayıp düşmemesi için) pençeli basamakları tırmanıp (bitmiyor, bir türlü bitmiyor) kendimi içeri attığımda, yüzüme ağır (sıcak) pis bir koku çarpıyor. Rebostoyu nasıl kapatacağımı düşünürken (Korsan değil –sadece öğrenip öğrenmediğimi sormuştu– solcu şoförlerden biri üstünkörü göstermiş, yarısını ya da birçoğunu unutmuştum), arkadaki mezar gibi dar, karanlık (zifiri) bölmeden ('Ne oluyor, ya-

a' diye tepki göstermiyor, 'Saat kaç?' diye –sanki işe geç kalmış gibi– sorarak) fırlıyor. Boş bira kutuları (kulak zarımızı çınlatarak) yuvarlanınca, arkamızdaki moloz atıklarından oluşmuş, yığma (yüksek) tepeden bir parça kopmuş gibi (gerçekten kopabilir, aşağısında elli kişilik yatakhane kurbanlarıyla –yıllardır– sabırla onu bekliyor) irkiliyoruz. İçki içmeyi, (özellikle abralarda) yasaklayan, Karadenizli, soluk benizli (çünkü şeker hastası) patronun (takipçisi, yaveri, yeni olduğu için yalakası Korsan), Ahmet Pala'nın aramıza iri (heybetli) cüssesi dikiliyor. Apo'nun uykudan gerilmiş mat (pis) yüzü (ne zaman sigara yaktı bilmiyorum: ağzında –kemirir gibi– tuttuğu, neredeyse yarısı bitmiş bir sigara var) biraz daha geriliyor. Lastikhanenin arka köşesindeki köpek kulübesinden (her gün pisliklerini temizlediğim) yavruların (muhtemelen) sebepsiz yere havladığı bir sırada, ne ben ne Apo gerilimi sürdürebiliyoruz. Kapağı açık (çatlak) torpidodan çıkardığı, naylon poşete sarılı birayı (höpürdetip) bir yudum aldıktan, her iki anlamda (hem hayatını hem şimdiki durumu kastederek) 'Batmış balık yan gider' diye (döne döne) mırıldandıktan sonra, (biliyorum) beni de suçuna ortak etmek için (halbuki gerek yok) ikram ediyor. Karanlıkta (aramızdaki mesafeyi –yoksa muziplik mi?– ayarlayamadığı için) birayı burnumun dibine sokarken (tam o sırada) geri çekince, (komik) bir fıkra anlatmış gibi sırıtıyor. İçkinin beni zayıf düşüreceğini ('İçmeyeyim, sağol abi' demek yerine, farklı cümle kalıbı kullandığımı, bu yüzden tuhaf –hoş– kadınsı karşılandığımı anlıyorum), önümde daha uzun saatlerin olduğunu, (en kötüsü de) şef Hasan'ın (en az yarım saat süren) ofis temizliğinin (beni) beklediğini söylerken, (hâlâ kendi –baştaki– modunda takılıp kaldığından) sigaranın külü dökülecekmiş gibi (elbette çoktan bitmişti) elini çenesinin altına götürüyor: gülecek ama gülemiyor. Topallığına, çirkinliğine, üzerinde (pazardan alınmış) bayık lacivert atlet ve don olmasına rağmen, kendine göre bir özen (şıklık) ve zarafet anlayışı var. 'O kadar da değil, hadi devir şunu.'

Mesut Lizor Bir Balıkla Sahtekârca İlgilenmek romanını yayımlamak istiyor, önündeki engelleri aşamıyor. Belki yazının hiç alışılmamış, uçlarda oluşan biçimlerini kotarma endişeleri gandelik olandan onu tamamıyla koparıyor. "Dile Yabancılaşmış Adamın Kanepe Deneyimi" atlanmaması gereken bir metin

Muan, şantiyenin kasvetli atmosferinde çalışan, ama aynı zamanda farklı bir kültürün insanı olduğu için uyum sorunu yaşayan bekçiyle, küçük şeylerle avunarak yaşamaya razı olmuş Apo'nun dramına daha fazla katlanamadığından sahneyi aniden keserek, can sıkıntısını giderecek, iç açıcı bir hikâyenin olduğu bir diğer kitaba geçti: Bir grup gazeteci kedilerden köpeklerden, sahile indiklerinde yüzlerine vuran ılık rüzgârlardan bahsettiler. Bilhassa akşamları çok güzeldi. Herkese bodrumda üç ay beş ay tatil yapmalarını önerdiler. Aynı yerde çöplendiklerinden, birbirlerinin bitlerini ayıkladıklarından, göt verip göt aldıklarından bir masa kurdular. Orkinoslar, hamsiler, piliçler derken kebaplar geldi. Galatasaray'ın hali ne olacaktı? Deplasman zordu, Beşiktaş alamazdı. Bir kere taraftar küfür etmemeliydi, sonra silahlar yanlışlıkla patlamamalıydı. Çok konuştular, çok düşündüler. Sağdan soldan, önden arkadan flaş üstüne flaş patlattılar. Beğenmedikleri basılmadı. Ertesi gün hepsi yakışıklı çıktı. Üç beş kadın aldılar, dolaştırdılar, bu kadar yeter dediler ve ziktiler. Acaba karıları görmüş müydü? Hiç kimseye güven olmazdı, çalılıklarda gölgeler gezinmişti. Türlü türlü azap çektiler, sevginin değeri üzerine kafa patlattılar. Geceleri parklara gidilmemeliydi, pekâlâ yanlış anlaşılabilirdi. Evlilik kurumu çok yüceydi, alyans yüzükler parlatılmalıydı. Coştular coşturdular, coştukça bayılacak gibi oldular. Bilgisayardan çıktı aldılar, çizik çizik imza attılar gönderdiler. Gün doğdu. Arabalarına atladılar, gazladılar vızladılar ve trafik çok sıkıştı. Güneş alınlarına vurdukça piştiler, sinirleri gerildi çok piştiler. Belediye neredeydi, uyuyor muydu? Kapıyı açtılar bağırdılar, küllüğü boşalttılar bağırdılar. Yerleri kirletmenin bir sakıncası yoktu, nasıl olsa ertesi gün yağmur yağardı. Üstelik aceleleri vardı, dinleyemezlerdi. Üçten dörde taktılar, akıllarına torbalar dolusu fikirler üşüştü. Çocuklar gibi sevindiler, nar gibi kızardılar. Trafikte çok zaman kaybediyorlardı, yoksa bir deha olabilirlerdi. Yılmadılar, devam ettiler. Gecekondular, gemi-

ler, sokakta burun karıştıranlar ve yayalar üzerine yazıp yazıp öldüler. Yetmedi, boğazda sağ sol yapan araçları ihbar ettiler. O kadar vergi veriyorlardı, bir trafik memuru yok muydu? Sayfalar doldu, iş bitti, kravatlar gevşetildi. Çok kazandılar, çok yediler. Felsefe yaptılar, sosyoloji yaptılar, arada bir epistemoloji mepistemoloji dediler. Zart dediler, zurt dediler. Hepsi kafalarını sallayıp nara attılar. Bir güldüler, bir yakışıklı çıktılar. Bir de göbek çıktı, zayıflamak için diyet yaptılar. Sabahları kayısı yediler, akşamları aç kaldılar. İlaç üstüne ilaç, çeşit çeşit ilaç yuttular. Doktorlarla görüştüler, alışveriş yaptılar. Sordular soruşturdular. Efendim, domates kanser yapar mı? Kalbiniz için hapşırmayın, fındık yemeden yatmayın. İçlerinden biri İsrail'den, Amerika'dan, oradan buradan zayıflama merkezlerinin adreslerini vererek bir çığır açtı. Bravo dediler, bizde gidelim dediler. Beş kilo fazla vardı, üç kilo eksik vardı. Doluşup doluşup gittiler, çıktılar, bir meyhaneye oturdular. Diyet yapanlar burunlarını kıvırıp yemediler, kibarca oturup sustular. Şişman kadınlar birbirlerine bakıp bakıp gülüştüler, hayran kaldılar zayıfları öptüler. Çok eğlendiler, çok not aldılar. Bernard Shaw'dan alıntı üstüne alıntı yaptılar. İnsan öptükçe güzelleşiyormuş, oksijen olmadan yaşanmıyormuş. Süslediler püslediler, yazıyı gazeteye gönderdiler. Gazeteler harıl harıldı, manşetler doluydu. Tüp gazlar patlıyor, evli çiftler ölüyordu. Denizlere bok bulaşmış, belediyeler uyarıyor. Kaynatmadan su içmeyin, zatürree olmadan ölmeyin. Mankenler bağış yapmış, lösemili çocukları çok seviyorlarmış. Renkler soluyor, hava kararıyor. Kuzeyden şimşek çakacak, yağmur yağacakmış. Ordu siyasete karışmak istemiyormuş, lakin hortlaklar çıkınca dayanamıyormuş. Manşetlerden namlular sivriliyor, gacur gucur sesler geliyor. Yazarların başı ağrıyor, hiçbiri geceleri uyuyamıyor. Piyasalar hop iniyor hop kalkıyor. Zenginler dolar alıyor dolar veriyor, yoksullar çarşaf çarşaf bayrak satın alıyor. Gündemi değiştirmek gerekiyor, araya biri giriyor. Yazıları okunaklı değil ne dediği pek anlaşılmıyor. Galiba varoluş sorunu yaşamış, sonra Müslüman olmuş. Ellerinde kolonyalar meslektaşları hücum ediyorlar, basamakları dörder beşer atlıyorlar. Hemşireler çok güzel, bakmadan edemiyorlar. Hasta yatağında yatıyor, herkes hayran hayran onu izliyor. Hastanenin terasında kutu kutu bira içiyorlar, başlarını kaldırıp göğe bakıyorlar. Alkol aldıkça karınları acıkıyor, tansiyonları düştükçe gözleri kararıyor. Apar topar çıkıyorlar, Ortaköy'de restoran kapatıyorlar. Pirzolalar geliyor, garsonlar gidiyor. Enflasyon düştü mü düşmedi mi, siyaset bitti mi bitmedi mi? Ağır içiyorlar, ağır konuşuyorlar. Mankenleri davet ediyorlar, yoksullar için para topluyorlar. İçlerine doğuyor, Afrika'dan çağrı alıyorlar. Bavulları topluyorlar, uçağa atlıyorlar. AIDS için mücadele ediyorlar, cumhurbaşkanından madalya alıyorlar. Karşılıklı söylev çekiyorlar, ağlamamak için kendilerini zor tutuyorlar. Atletizmi kurtaracaklarmış, zenciler mutlu olacaklarmış. Ter kan ter içinde çalışıyorlar, vantilatörler hiçbir işe yaramıyor. Boş vakitlerinde ciplere doluşuyorlar, uzun namlulu silahlarla filleri öldürüyorlar. Tatilleri çok güzel geçmiş, bir dahaki sefere çocukları da getireceklermiş. Ailecek seviniyorlar, boynuzları duvarlara asıyorlar.

Muan, ülke gündemi üzerine boşboğazlık ederek geçinen, sokak çalgıcısı gazetecilerin panayır soytarılıklarını havai fişek gösterisi gibi keyifle karşılamasına karşın, nedendir sıradan dilin cazibesine kapılma tehlikesi ya da kökenine inemediği başka bir nedenin varlığı yüzünden, zihnini toparlamak için dışarıdan gelebilecek hayali bir saldırıya karşı dizlerini karnına doğru çekerek, bir süre okumasına ara verdi. □

Semih Poroy'un *Feklavye*'si ve tasarıları

***Feklavye* çok ilgi gördü, sonunda kitap olarak yayımlandı. Ne kadar süreceği de çizerin açmazı mıdır?**
Açmaz demeyelim buna. Bir yorgunluk duyduğumda onu bırakırım. Şimdilik eğlenerek çiziyorum. Edebiyat dünyası, yayıncılık, yazarlararası polemikler, okur ile yazarın karşılaşmaları, yazınsal türlerin ilişkileri vb. gibi, öyle çok mizah yaratan durum var ki, çizdikçe çoğalabilirler. Ayrıca, *Feklavye*'deki çizgimle de oynamak isterim. Daha serbest bir çizgi, tipleri daha kişiselleştiren karakter denemeleri... Bakalım.

Semih Poroy edebiyatla iç içe bir çizer. Bu yüzden sanki yapmak isteyip de yapamadıkları hep var...
Hepimizin, yapmak istediğimiz şeyler vardır. Her yazar, şair, çizer hep en güzel romanını, şiirini, çizgisini gelecek günler için tasarlar. Ve çoğu zaman o an hiç gelmez. Sorudaki 'edebiyatla iç içe'likten ne anlamalıyım; bunu düşündüm. Yirmi yıl önce, *Cumhuriyet*'in *Pazar* ekinde Fikret Âdil'in *Asmalımescit 74*'ünü çizgi-roman olarak yayımlamıştım. Baştan küçük bir bölümünü... Bir de Sait Faik'in "Haritada Bir Nokta"sına gönderme yaparak "Haritada İki Nokta" başlığıyla Orhan Kemal'li, Sait Faik'li bir çizgi-öykü... Ya da geçen yılın başında, *Varlık* dergisinin "Edebiyat ve Karikatür" konulu bir dosyasına verdiğim "Yazıp Çizmek" başlıklı yazı: "... Ben, içinde hiçbir eşya olmayan, çırılçıplak küçük bir odayı anlatan bir öykü yazmak isterdim. Bunu yapamadığım için karikatür çiziyorum," diye bitiyordu. Soruyu nasıl anlamış olursam olayım, şunu söylemekten kaçınmayacağım: Kendimi deneme türüne yakın hissederim. Deneme tadında şeyler yazmak gibi bir dürtü bir zamandır beni yoklayıp duruyor. Belki böyle bir şeyler "denerim"! Öte yandan, *Varlık*'taki o yazıda 'karikatür-öykü-roman' çevresinde attığım küçük tur'un öykü dergilerinin (özellikle *Notos* ve *Eşikcini*'nin) dikkatinden kaçmış olmasını kendime açıklayamamışımdır. Başka disiplinden birinin söylediği şeyler olarak bunların, öykü dergilerinin bir köşesinde 'arşivlenmesi' hoş olurdu diye düşünmüş olduğumu saklamayacağım.

Son zamanlarda okuduklarınızdan en çok sözünü etmek istedikleriniz...
Bu soru beni en çok korkutan sorulardan biridir. Daha önceleri de olmuştu; nasıl yanıtlayacağımı bilemem. Şundan: Moda kitap okumam. Ya da şöyle diyeyim: Moda olduğu süreçte okumam. Toz duman ortalıktan çekildikten epey sonra okurum. Birçok yeni kitap öyle çok tanıtılıyor, hakkında o kadar yazı çıkıyor, konuşuluyor ki, kendisi olmaktan çıkıyor. Uzunca bir süre uzak duruyorum. Bir beş-altı yıldır da ne oluyor, biliyor musunuz; eskiden okuduklarımın bazılarını yeniden okuyorum. Yaşlanma belirtisi mi acaba? Geçen yıl *Budala*'yı neredeyse yirmi beş yıl sonra yeniden okudum ve onu birçok yönüyle unutmuş olduğumu ayrımsadım, dehşet içinde! Şimdi de, *Karamazof Kardeşler*'i elimin altına bir yerlere koydum. Onu genel olarak çok iyi anımsıyorum (ya da öyle sanıyorum!) ama, o tadı yeniden almak için okuyacağım. Edebiyatçıların edebiyat sorunları üzerine yazdıklarını bir araya getirdikleri kitaplardan büyük tat alıyorum. Sabahattin Kudret'in, Cemal Süreya'nın, Gülten Akın'ın bu tür kitapları... Gerçeküstücülerin anıları... Kaç yılın kitabı, Ernst Fischer'in *Sanatın Gerekliliği*... İyi edebiyatta kalmak gibi bir "tutuculuğum" var benim. Bu arada, Yaşar Kemal'in *Bir Ada Hikâyesi*'nin dördüncü cildini de sabırsızca beklediğimi belirteyim.

Gelecekle ilgili tasarılarınızdan da söz eder misiniz?
Antik Atina döneminde geçen bir çizgi-roman çalışmasına oturmak üzereyim. Tam olarak ne olduğunu söylemeyeyim. Sakince çalışmak için, bilinmesini istemiyorum. O dönemle ilgili araştırma-inceleme kitaplarını, pek sevmememe karşın konuyla ilgili popüler romanları okuyorum iki-üç yıldır. Eskizler yapıyorum. Olabildiğince görsel malzeme biriktirmeye çalışıyorum. Beri yandan, *Cumhuriyet*'te çizdiğim *Harbi*'den bir seçmeyi kitaplaştırmak niyetindeyim. Tümünü yeniden çizeceğim bir çalışma olacak. Kendime eziyet yani. Ayrıca, yetiştirebilirsem, bu yılki Frankfurt Kitap Fuarı sırasında çıkmasını düşündüğümüz, salt 'yazısız'lardan oluşacak bir karikatür albümü için de çalışmaya başlıyorum, oradaki bir yayınevi için.

Bir Yazar Olarak Okumak

Zanaatkâr Olarak Sanatçı

Joyce Carol Oates

GERÇEK SANATIN GÖREVİ ŞUDUR: BİZİ DURDURMAK VE BİR ŞEYE İKİNCİ KEZ BAKTIRMAK.
– Oscar Wilde

Kurmaca yazarına göre, kurmaca metin okumak dramatik bir deneyimdir. Bu deneyim çoğu zaman gergin, kışkırtıcı, rahatsızlık verici ve beklenmedik olabilir. *Niçin bu başlık? Niçin bu açılış sahnesi, bu ilk paragraf, bu başlangıç tümcesi? Niçin farklı bir dili var, niçin temposu böyle? Ve niçin böyle bir ayrıntı ya da ayrıntı azlığı? Ve bu uzunluk ve bu son –niçin?* Çünkü yazarlar olarak biliriz ki; yalnızca "sözcükleri" okumuyoruz, bir "ürün" okuyoruz. Başka bir yazarın çabalarının sonucunu, onun karmaşa içindeki yaratım ve redaksiyon kararlarının tümünü birden okuyoruz. Belki de sıradan okurlar, yazar olmayanlar umursamayacaktır, ama biz –kutsal ilhamdan doğan romantizme karşın– öykünün kendi kendini yazmadığını biliriz. İlhamın özü nereden gelirse gelsin, önümüzdeki öykü ister Çehov'un klasiği "Köpekli Kadın", ister Ernest Hemingway'in "Beyaz Fil Tepeleri" ya da Cynthia Ozick'in "Şal"ı gibi çağdaş bir Amerikan yapıtı olsun ya da Andre Dubus'un "Bir Rahibin Hikâyesi" olsun, bilerek ve istenerek özenle yazılmıştır. Bireyin hayal gücünün en gizli yeri kazılmış, basılmış ve topluma mal edilmiştir. Şimdi metnin iç dünyası, saklı duyguları ve çağrışımları artık yazar için hiçbir anlam taşımaz. Metin bağımsız bir hale gelmiştir. Bizi zaman içinde gezdiren ya da kimi zaman gezdiremeyen küçük bir taşıta benzer. Bu öykü niçin yazıldı? İlk olarak kendi bütününün oluşumu sırasında, ikincisi de okurun katılımının sağlanmasında harcanacak çabaya değecek kadar önemi var mı? İkna edici mi? Uygun bir dili var mı? Okuduktan sonra daha önce olduğuma göre farklı biri oldum mu? Başka insanlara bu öyküyü önermeli miyim? Acaba tekrar okumak ya da yazarın öteki öykülerini okumak isteyecek miyim? Tümünden önemlisi de bu öyküden –bir yazar olarak– ne öğrendim?

Henry James ideal sanatçıyı tanımlarken, hiçbir şeyi yitirmeyen kişi, der. Bu özellikle hayal dünyasını gerçek figürlerle zenginleştirmek zorunda olan ve onların ait oldukları dünyaları da gerçekmiş gibi çizmesi gereken öykü yazarı için geçerlidir. Yazar, zekâsını, ahlakını, ruhunu ve duygularını metinleri aracılığıyla yansıtır, güneş ışığının hiç görülmediği kapalı bir günde öyle bir parlamalıdır ki, her şey aynı anda aydınlanabilsin. Yine yazı işlemi sırasında kişiliğimizi değiştirebilir, ruhumuzun derinliklerine inebilir ve böyle bir disiplin içindeyken elbette daha olgun, daha hassas ve dikkatli olabiliriz; bu tıpkı fotoğrafçıların objektiften bakarken daha net "görme"sine benzer ve böylesi bir değişimi yaşamanın bir yolu da sanata zanaat gibi yaklaşmaktan geçer. Annie Dillard'ın "Yazı Hayatı"nda bu değişime aydınlatıcı bir örnek bulunur:

Tanınmış bir yazarı, bir üniversite öğrencisi yakalamış ve sormuş: "Sizce yazar olabilir miyim?"

"Hımm... bilmiyorum. Tümceleri sever misin?" demiş, yazar.

Yazar öğrencinin yüzündeki şaşkınlığı görebiliyordu. Tümceler mi? Tümceleri seviyor muyum? Yirmi yaşındayım ve tümceleri seviyor

muyum? Tümceleri gerçekten sevseydi, tabii ki çoktan başlardı; tıpkı tanıdığım neşeli ressam gibi. Ona bir keresinde nasıl ressam olduğunu sormuştum. "Boyanın kokusunu sevmiştim," demişti.

"KÖPEKLİ KADIN" ÇEHOVYEN BİR BAŞYAPIT

... GECENİN KARANLIK ÖRTÜSÜ ALTINDA EN GERÇEK, EN İLGİNÇ OLAYLARIN YAŞANMASI GİBİ, HER İNSANIN GİZLİLİK ÖRTÜSÜ ALTINDA DA DEĞİŞİK BİR YAŞANTISI OLMALIYDI.*

– Anton Çehov, "Köpekli Kadın"

Çehov'un 1899 yılında, otuz dokuz yaşında, edebi yeteneğinin zirvesinde, ancak hayatının düşünceli, melankolik bir dönemindeyken yazdığı bu en ünlü öyküsü, yazarın kendi "mahrem" ve "üstü örtülü" hatıralarından beslenmiş olabilir. Yasak aşkın tutkusundan uzak, oldukça kuvvetli bir biçimde gelişen öykünün ince hüzünlü tonu, kesinlikle Çehov'un hızla kötüye giden sağlığı üstüne kara kara düşünmesinin bir sonucudur. (Tüberkülozdan yavaş yavaş ölüyordu ve yalnızca dört yıl ömrü kalmıştı.) Erkeklerle bir aradayken kendini yabancılaşmış –"soğuk ve iletişimsiz"– hisseden, ancak kadınlarla birlikteyken canlanan biri olarak kendinden hoşnutsuzluğunda entelektüel, alaycı Gurov, Anton Çehov'un usta, eksiltili bir portresidir. Zamanından önce yaşlanan Gurov, yarı yaşında olan, taşralı, eğitimi ve tecrübesi az Anna Sergeyevna ile birlikteyken tutkuyla hayat bulur.

Ne diye seviyordu bu kadın onu? Gurov, kadınlara, aslında neyse bundan daha değişik görünürdü; onlar da onu Gurov olduğu için değil, hayallerinde yaşattıkları, yaşamları boyunca aradıkları adam olarak severlerdi. Yanıldıklarını anladıkları zaman sevgileri gene de eksilmezdi. Ama hiçbiri onunla mutluluğu sonsuza dek sürdürememişti. .... Ancak şimdi, saçlarına aç düştüğü zaman, yaşam boyu tatmadığı aşkı bulmuştu.

Çehov'un hayatıyla ilgili birtakım biyografik gerçekleri bilmek, bu öykünün anlaşılması için hiç de gerekli değildir, fakat yazarken Çehov'un aslında kendi hayatından çokça

Çehov'un aslında kendi hayatından çokça esinlendiğini bilmek aydınlatıcıdır.

esinlendiğini bilmek aydınlatıcıdır. Kurmaca bir metin için, kendimizle ilgili karmaşık duygularımız da dahil olmak üzere deneyimlerimizden çıkarabildiğimiz her şey, başka hiç bir şeyin olmadığı kadar elverişli bir konudur.

Öncelikle başlıktan başlayacak olursak: Çehov'un başlıkları dolaysız ve iddiasızdır, nadiren "şiirsel" ve didaktiktir, bununla birlikte simgesel ve öyküsel açıdan anlamlıdır. (Öyle ki en ünlü oyunları olan *Üç Kız Kardeş* ve *Vişne Bahçesi*'nin adları hem gerçek hem de öyküsel anlamlara sahiptir: "üç kız kardeş" üç kaderi, ve vişne bahçesi Cennet Bahçesi'ni belirtir.) "Köpekli Kadın" –çoğunlukla "Küçük Köpekli Kadın" olarak çevrilir– açıkça betimleyici ve düz anlamlıdır, yine de ironik bir biçimde hanımefendinin / kadının / dişinin "erkek" ile yan yana gelişini gösterir: Gurov'u derinden ve kendini dizginlemeden seven, bununla birlikte kendini kocasını aldattığı için, "bayağı ve kötü bir kadın" gibi gören,

Çehov, James Joyce, Marcel Proust, Vladimir Nabokov tarzında kendini önemseyen bir biçemci değildir; onun nesri kolay anlaşılır ve yarı saydamdır, asla süslü değildir.

oldukça dişi ve dindar olan genç Anna Sergeyevna, tam tersine daha deneyimli ve yorgun Gurov'u bir "köpek" gibi görür. Aynı zamanda Çehov, leydinin köpeği sevmeye ve köpeğin de leydiyi sevmeye mahkûm olduğunu ifade eder. Bu onların son derece Çehov'a özgü, yani hem iyi hem de kötü ve kararsız, kaderidir.

"Köpekli Kadın"la karşılaşan genç bir yazarın, öykü sanatının sıra dışı kolaylığını görememesi olasıdır, çünkü Çehov, James Joyce, Marcel Proust, Vladimir Nabokov tarzında kendini önemseyen bir biçemci değildir; onun düzyazısı kolay anlaşılır ve yarı saydamdır, asla süslü değildir. 1900'de, Çehov'un arkadaşı ve çağdaşı Maksim Gorki "Köpekli Kadın"ı okur okumaz Çehov'a yazdığı heyecanlı mektupta, onun gerçekçiliği "öldürdüğünü" söyler. "Hiç kimse bu yolda senden ileri gidemez, hiç kimse böyle basit şeyler hakkında senin gibi basitçe yazamaz. Senin öykülerinden sonra, her şey bayağı geliyor," (*Çehov*, Henri Troyat) diye devam eder mektubuna. Aslında bu tam olarak Çehov "basit"tir durumu değildir –klasik zarafet basit olmadıkça. En başarılı sanat "sanat"ı tümüyle gizlemek olabilir. Çehov'un dili doğrudandır ve hatta konuşma dilidir, asla kendine çok odaklı ya da "şiirsel" değildir; nadiren mecaz kullanır ve daima kusursuz seçilmiştir. Örneğin, Gurov Anna'ya ilk âşık olmaya başladığı zaman, onu "çok güzel ve buz gibi kadınlar"la karşılaştırır. Ona göre bu kadınlar,

> yaşamın vereceğinden daha fazlasını kapmanın hırçınlığıyla yırtıcı bir kuş gibi saldırırlar; düşüncesiz, kaprisli ve zekâdan yoksundurlar. .... Gurov bunlara karşı buz gibi soğuyarak güzelliklerinden tiksinir, iç çamaşırlarının dantelleri, sürüngenlerin pulları gibi gözükürdü.

Bu soğuk, doyumsuz kadınlar pullarıyla yılanı andırır. Tersine, deneyimsiz Anna "eski bir resimdeki 'günahkâr kadın'" imgesine bürünür. Gurov, Anna'nın kendisi kadar hayalindeki Anna'ya âşıktır; kendi kaybolan gençliğine ve daha ahlaki, daha derin, "modası geçmiş" maziye âşıktır.

Çehov'un öykü ve oyunlarının ayırt edici özelliklerinden biri konuşmaya özgü tonudur. Bu "ton" daima zeki ve bazen tuhaf şakacı, ironiktir; "Köpekli Kadın"da olduğu gibi ara sıra açık bir biçimde felsefi ve analitiktir. Gurov'un farkındalığı biz onu tanımaya bile başlamadan öyküye yayılır. Görünüşte kişisel olmayan, bilge bir açılış tümcesi vardır:

> Rıhtım boyunda gezintiye çıkanların arasına yeni bir kişinin daha katıldığı söyleniyordu; bu, küçük köpeğiyle gezen bir kadındı.

Söyleniyordu, bir zamanlar kullanımının modern bir benzeridir. Hemen ardından Gurov'un "beyaz tüylü, ufak köpeği olan, başı bereli, orta boylu, genç, sarışın kadın" takdiminin gerçekte ne olduğu ile karşılaşırız. Bu, "acı" tecrübelerin bile bir kadın âşığı olmaktan vazgeçiremediği Gurov'un parlak şuurunu bize getiren çekici sinematografik bir açılıştır. Gurov'un burjuva geçmişi ve kişiliği üstüne odaklanan birkaç gerekli açıklama paragrafının ardından, Gurov ve planlı bir biçimde arkadaş olduğu genç kadın arasındaki anlatılmış ilk sahneye geçeriz. Birinci bölüm ustaca özetlenmiş yalnızca üç sayfadan oluşur; yedi sayfadan biraz daha uzun ikinci bölüm, bizi ana sahnenin Gurov'un Anna'nın pişmanlığıyla yüzleştiği –ki bu Gurov için huzursuz edicidir– aşk macerasının cinsellikle tamamlandığı bölüme ve âşıkların bir son olduğuna inandıkları ayrılmalarına götürür: "Benim için kuzeye gitmenin zamanı," diye düşünür Gurov. "Tam zamanı!"

Ancak bittiğine inandıkları bu evlilik dışı aşk hikâyesi bitmemiştir. Öbür Çehov metinlerinde olduğu gibi, görünürde geçici eylemlerin müzmin sonuçları vardır. Gurov, Anna'ya âşık olduğunu fark eder; entelektüel kişiliğininin tersine Anna'nın yaşadığı taşra şehrine umutsuz bir yolculuk yapar ve hiç haber vermeden bir operanın açılış gecesinde onun karşısına çıkar. Bu güçlü sahne de sinematografiktir: Çehov, âşıkların yaşadığı çok özel ve duygusal deneyime ironik bir kontrpuan oluşturarak, opera binasının göz alıcılığına ve telaşına dikkat çeker. Bu heyecanı doruğa ulaştıran sahneyi izleyen dördüncü bölüm, kaçamak görüşmeye devam eden âşıkların bu dönemdeki hayatlarını gözden geçiren dört buçuk sayfalık bir finaldir. (Peki yaşantıları? Anna'nın çocukları? Yalnızca iki kişiliği olan bir oyundaki gibi yalnızca onların aşk macerası vurgulanır.) Yalnızca birkaç önemli yazar acıtırcasına gerçekçi ve yine burun sızlatırcasına duyarlı ve üslupta klişe aşk öyküleri yazma girişiminde bulunur, ancak

Çehov'un sanatı, "Üç Kız Kardeş"in sonundaki kararsızlığın, karşı çıkılan ideallerin bayağılığıyla trajediye dönüşmesi gibi, "Köpekli Kadın"ı bir çeşit trajediye dönüştürür. Gurov ve Anna birbirini, bize söylenen, candan iki dost gibi sever; bu nedenle ıstırapları o kadar büyüktür ki, "bu dayanılmaz bağlardan kurtulmayı" çok isterler. Ancak içinde bulundukları durumun belli bir çözümü olmadığından onlar için mutluluk kesinlikle yalandır:

Biraz daha kafa yorarlarsa bir çözüme ulaşacaklardı sanki; o zaman güzel, yeni bir yaşam başlayacaktı. Aşklarının sonunun daha çok çok uzaklarda olduğu, ancak en çetrefilli, en zor günlerin bundan sonra başladığı açıkça ortadaydı.

"Köpekli Kadın", birçok Çehov öyküsü gibi, kısa bir romanın derinlik ve genişliğine sahiptir. Çoğu öykü kısa bir zaman aralığına odaklanır ya da tek bir sahneden oluşurken, bu öyküde âşıklar belirsiz bir geleceğe doğru yıllar boyu ilerler. Başından sonuna, Çehov dramatik ön planına kusursuz düzenlenmiş bir arka plan sağlar; ilk önce sakin sayfiye yeri Yalta'dayız; ardından kışın, Gurov'un lirizminin bir arkadaşının yemek üstüne bayağı yorumu ("Haklıymışsın. Kulübün lokantasında söylemiştiniz ya, yediğimiz mersinbalığı biraz kokuyordu!") –ki bu şehvetli aşk üstüne ironik bir yorum olabilir– karşısında allak bullak olduğu Moskova'dayız; daha sonra opera binasındayız ve en sonunda âşıkların tutkusu için kişiliksiz bir ortamda, Moskova'daki Slaviansky Bazaar Otel'de bir odadayız. Tabiri caizse öykünün gizli özü toplumun, dışa dönük hayatın tam ortasında yaşanan bu son derece özel, gizli yaşamdır; yukarıdaki epigrafta Gurov'un düşündüğü gibi, çoğu insan gerçek hayatını "gizin ve gecenin örtüsü" altında yaşar:

İnsanoğlunun asıl kişisel varoluşu gizlilik içinde sürüp gidiyordu; belki de bu yüzden olacak, uygar insanlar kişisel gizlerine saygı gösterilmesi konusunda son derece titizdiler.

Öykünün teması, üstüne anlatı ya da olay örgüsünün iplerinin ustalıkla sarıldığı bir makara gibidir. Makara olmasa ip gevşerdi. Bu tematik ağırlık merkezi olmasa, "bahtsız" âşıkların öyküsü özgünlükten yoksun ve yalnızca duygusal olurdu.

Genelde, nitelikli bir kurgunun derinliği vardır çünkü sürükleyici öyküleri ve değerli kişilikleri içerir ve aynı zamanda kendi üstüne bir tür yorumdur. Çehov'da, bu seçkide yer alan öteki birkaç yazarda olduğu gibi, hassas bir dengede "kurmaca"ya "yorum" eşlik eder. Yorum öyküden çıkarılabilir, Raymond Carver'ın duvarına eklemek için Çehov'dan kısa ve öz bir epifani seçmiş olması gibi: "... ve birdenbire onun için her şey açıklığa kavuştu." Ancak ruhsal bir özden yoksun olaylar da yalnızca art arda sıralamaya indirgenmediği sürece, kurmaca edebiyat açımlamadan ayrı tutulamaz.

"BEYAZ FİL TEPELER", YAZARIN BASKI ALTINDAKI ZARAFETİ

PRUNIER'DE BİR KIZLA TANIŞMIŞTIM. .... KÜRTAJ YAPTIRDIĞINI BİLİYORDUM. YANINA GİTTİM VE SOHBET ETTİK. AMA O KONUYLA İLGİLİ DEĞİLDİ. ANCAK EVE GİDERKEN BU ÖYKÜ AKLIMA GELDİ. ÖĞLE YEMEĞİNİ ES GEÇTİM VE O ÖĞLEDEN SONRAYI "BEYAZ FİL TEPELERİ" YAZARAK GEÇİRDİM. ("Beyaz Fil Tepeler")

– Ernest Hemingway, Paris Review Röportajı

Öğle yemeğini atlayıp, dört sayfalık bir başyapıt yaratmak: yazar tek bir öğleden sonrayı nasıl da isabetli bir şekilde değerlendirmiş.

(Aslında, biyografi yazarı Kenneth S. Lynn'a göre, Hemingway 1927'de balayındayken günlerinin çoğunu Kuzey İspanya'nın Ebro Vadisi'nde geçen bu öykünün –ki adı daha sonra "Beyaz Fil Tepeler" olarak değiştirilmiş– ilk taslağında düzeltmeler yaparak geçirmiş. Ancak Hemingway daha nitelikli bir anekdot aktarıyor.)

Ernest Hemingway, edebiyatta ve yaşamdaki ideal kişilikten, yani "baskı altındaki zarafetten" hayranlıkla söz eder. Arzuyla sağlamlaştırdığı erkek merkezli bakış açısına sahip gücü, kurmaca sanatına hemen uygulanabilir. Anlatımın akıcılığı, pürüzsüzlüğü ve kaçınılmazlığı da diyebileceğimiz "zarafet" ve öyküyü ustaca bir bütün halinde tutan "baskı", kurmaca metnin en gerekli parçalarıdır. Metinde de bu gerekli bölümleri mümkün olduğunca ön planda tutmanın büyük önemi vardır. "Beyaz Fil Tepeler" tek sahnelik bir

Yorum öyküden çıkarılabilir, Raymond Carver'ın duvarına eklemek için Çehov'dan kısa ve öz bir epifani seçmiş olması gibi: "... ve birdenbire onun için her şey açıklığa kavuştu."

öykü ve tek perdelik bir oyundur. Dramatik edebiyatta sahne ne kadar gerilimli olursa, duygusal anlamda da sahne o kadar etkileyici olacaktır. Eğer sahne uzatılır ya da tekrarlanırsa seyirci oyunun önüne geçer ve dikkat dağılması yaşanır. Öte yandan; sahne çok kısaysa ve iyi geliştirilmediyse dramatik etki zayıf, belirsiz, eksik kalır ve hatırda kalmaz. Yazarın yapması gereken, ne tür malzemelere sahip olduğunun bilincine varması, yani öykünün akıcılığıyla, arka planda gelişen giriş, betimleme ve ayrıntılandırmalar arasındaki ideal dengeyi görmesidir.

Mükemmel bir minyatüre benzeyen "Beyaz Fil Tepeler"de ve benzeri "Çok Kısa Bir Hikâye"de de olduğu gibi Hemingway'in amacı bizi A noktasından alıp hızlıca B noktasına götürmektir. Öyküde yalnızca iki karakterden söz edilir: "Amerikalı ve yanındaki kız" (çağdaş yazarların on sekiz yaşını geçmesinden ötürü kadın demeyi tercih edeceği kız). Karakterlerin adlarını bilmeyiz. Yalnızca sahnenin bu bölümünde ön plana çıkarlar. "Adam" ve "kızın" "adsız şeye" karşı tutumu karşıtlık içindedir. Bu insanların tren istasyonundaki barın dışında nasıl bir hayat yaşadıklarını merak etmeyiz. Kısa bir öykü olsa da, "Beyaz Fil Tepeler", tıpkı içerik ve biçim bakımından eşdeğer sayılabilecek William Butler Yeats'in büyüleyici soneleri gibi, ürkütücü ve dramatik bir sonla biter.

Genç bir yazar kendini eğitmek adına "Beyaz Fil Tepeler"i; daha karmaşık ve daha yavaş ilerleyen "Köpekli Kadın"la ve Hemingway'in klasikleşmiş öykülerinden –ki bunlar sıkıştırılmış kısa romanlar gibi düzenlenmiştir– "Kilimanjaro'nun Karları" ve "Francis Macombar'ın Kısa Mutlu Yaşantısı"yla karşılaştırabilir. Başka olasılıklar düşünmek de mümkün; yazarın yaşamının sonraki ve daha olgun dönemlerinde bu öykü uzun yazılsaydı, genç kadınla toy âşığının geçmişteki ilişkileri anlatılır ve şu andaki durumla bağlantıları açığa çıkarılabilirdi. İşte bu aşamada karakterler bir ada, geçmişe ve kişiliğe sahip olacak ve yaşadıkları da bizim yaşadıklarımızla iç içe geçecektir. Uzun bir kurmaca metnin en belirgin yararı duygusal yönden okuru kendine bağlamasıdır. Öte yandan minimalist yaklaşımın da kısa, keskin, dolaysız bir sanat olması gibi kazanımları vardır: şaşırtır ve ifşa eder.

İlk paragrafta sahnenin nasıl kurgulandığına bir bakın; aynı "Köpekli Kadın"daki gibi yazarın bir anda sinematik bir etki yarattığını söyleyebiliriz.

Ebro Vadisinin karşısındaki tepeler yüksek ve beyazdı. Bu tarafta ne bir gölgelik yer ne de ağaç vardı. Ve istasyon güneşin altında, iki demiryolu hattının tam ortasındaydı.

Nasıl da ustaca satır arasından vadinin karşı tarafındaki bu yerde aşka dair bir şey olmadığı anlatılmış. "Bu tarafta" da bir damla gölge yok ve hava "çok sıcak" ve yolcuların tek kaygısı "ne içebiliriz acaba?"

Hemingway'de pek sık rastlanmasa da bu öyküde tamamen inandırıcı gelen, kadının –kızın– babasının aldırtmasını isteyeceği bir çocuğun olası taşıyıcısı olması nedeniyle, artık hayali bir gerçeğin de taşıyıcısı olduğudur. İkiliden şiirsel metaforik özelliği olan, kadındır. Uzaktaki tepeleri izler ve onları beyaz fillere benzetir. Sevgilisi de donuk bir sesle, "Daha önce hiç görmemiştim," der ve birasını içer. Büyük olasılıkla kız da beyaz fil görmemiştir ancak alaylı bir ses tonuyla, "Elbette görememişsindir," diye yanıt verir. Bu kısa bölümde kişilikler çatışır ve bir uyuşmazlık havası yaratılır. Öykü, ikilinin bir ad bile vermeden "çok basit bir operasyon" diye söz ettikleri olası kürtaj konusunu tartıştıkları yerde, duyguların hafife alındığı noktaya ulaşır. Kız nehrin vadisine uzunca baktıktan sonra bir anda sevgilisinin yalnızca kendi rahatını düşündüğünü aklına getirir ve onu engellemeye çalışır:

"Ve tüm bunlara sahip olabilirdik," der, kız. "Ve her şeye sahip olabilirdik ve gün geçtikçe bunu imkânsız kılıyoruz."

"Ne dedin?"

"Her şeye sahip olabilirdik, dedim."

"Olabiliriz."

"Hayır olamayız."

"Bütün dünya bizim olabilir."

"Hayır olamaz."

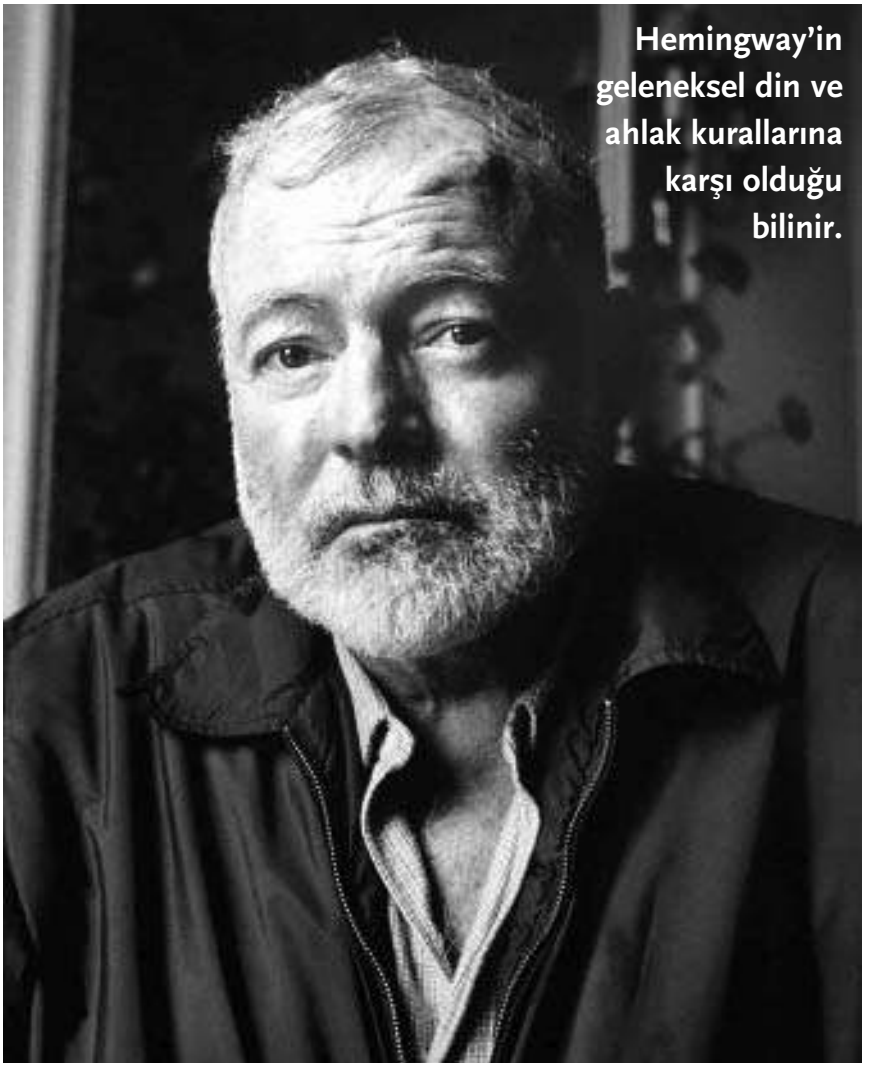
"Her yere gidebiliriz."

"Hayır gidemeyiz. O artık bizim değil."

"O, bizim."

"Hayır değil. Onu bir kere aldılar mı, asla geri alamazsın."

(Dünyayı bizden alan bu gizemli "kişiler" kim? Böylece Hemingway yazılmamış ahlak kurallarını ihlal ettiklerinde insanları pusuda

Hemingway'in geleneksel din ve ahlak kurallarına karşı olduğu bilinir.

Yazarın ilk düşündüğü "Bunu söylemeliyim" ikincisi de "Bunu nasıl söylemeliyim?"dir. Bu metni okuduktan sonra yazarların bu sorulara ne kadar farklı yanıtlar verdiğini ve karakterlerinin bu yanıtlarda ne kadar etkili bir rol oynadığını görürüz.

bekleyen kişisiz, tanrısız bir kader yaratır.)

Bu konuşmadan sonra okur, kadın ve erkeğin uzun süredir, hiçbir çözüme varmadan bu konu üstünde tartışlıklarını, kızın sonunda muhtemelen pes edeceğini, ("o halde yaparım, kendimi önemsemiyorum çünkü"), aşk dedikleri ilişkilerinin kürtaj gerilimine ve kürtajın duygusal sonuçlarına dayanamayacağını düşünebilir. Hemingway'in geleneksel din ve ahlak kurallarına bilinen düşmanlığının yanı sıra, yazar, 1920'lerde Birinci Dünya Savaşı sonrasının tedirginlik havasında köklerinden koparılmış Amerikalı gezginlerin yaşadıkları gibi, yalnızca kendimiz için yaşarsak, doğayı ve üremenin doğal kurallarını "ihlal etmiş" oluruz; bu da cezayı tetikler fikrini kişiye tuhaf bir yolla anlatmaya çalışır. Öykünün güçlü temasının yanı sıra, Hemingway'in üslup kazandırdığı keskin dili her zaman ön plandadır. Şimdi bile, onlarca yıl geçmiş olsa da karakterleri böyle açık, doğrudan konuşturma şekli (gerçekte insanlar böyle konuşmasalar da) o dönemde devrim niteliğinde bir yeniliktir. Hemingway'in idealizmi, hayal gücünün kusurlu ve çoğu zamanda yaralı olan kahramanları aracılığıyla hem bir meydan okuma hem de yol gösterici gibi üstümüze yansır.

Yaşadıklarından, bildiğin bilmediğin her şeyden hayal gücünle yeni bir şey yaratırsın. Bu bir şeyin temsilcisi değildir; yepyeni, gerçekten daha gerçek ve canlıdır. Ona sen hayat verirsin; eğer yeterince iyiysen onu ölümsüz bile yapabilirsin. İşte bu yazma nedenindir, daha başka neden yoktur.

(Bkz. Writers At Work, *The Paris Review* söyleşisi, editör George Plimpton 1963)

Bu antolojide bir araya getirilen kısa öyküler kendi zamanlarını aşan metinlere örnek olmalarından dolayı seçildi. Bu metinlerde birbirinden bağımsız yazarların estetik biçime ilişkin sorunları nasıl çözdükleri görülür. Yazarın ilk düşündüğü "Bunu söylemeliyim", ikincisi de "Bunu nasıl söylemeliyim?"dir. Bu metni okuduktan sonra yazarların bu sorulara ne kadar farklı yanıtlar verdiğini ve karakterlerinin bu yanıtlarda ne kadar etkili bir rol oynadığını görürüz. Çünkü metin, kişiye özgü bakış açısıyla zanaat ve sanatın iç içe geçtiği, topluma ait bir bakış açısı yaratma arzusunun birleştiği yerdedir. □

*Yazıdaki "Köpekli Kadın" adlı öyküden yapılan alıntılar Mehmet Özgül çevirisinden alındı. (Anton Çehov, *Bütün Öyküler* 8, Cem Yayınevi, 2006 [4. baskı].)

Not: Joyce Carol Oates'ın yazısının ilk bölümü dergimizin Şubat-Mart sayısında yayımlandı.

İngilizceden çevirenler **Selen Kantar, Nurgül Öztürk, Pelin Gökalp, Ezgi Keskin**

MİHAİL ZOŞÇENKO

Felaket

GNİLİYE PRUDKİ KÖYÜNDEN YEGOR İVANİÇ GLOTOV ADINDA BİR MUjik, at satın almak için iki yıl para biriktirdi. Nafakasından kesti, kötü yemek yedi. Sigarayı bıraktı. Votkanın tadını bile unuttu. Yani sizin anlayacağınız Yegor İvaniç, para biriktirmekte olduğu bu iki yıl içinde ağzına bir damla votka sokmadı.

Oysa, mujiğin canı şiddetle votka istiyordu. Ama içmedi, dayandı. Çünkü bir ata çok ihtiyacı vardı.

"Şöyle bir beygir alayım da, diyordu, ondan sonra doya doya içeriz. Şimdilik biraz dişimizi sıkalım..."

Neyse, Yegor İvaniç, iki yıl para biriktirdi. Üçüncü yıl paralarını saydı ve beygir satın almak için şehre gitmeye hazırlandı.

Tam şehre gitmek üzere iken komşu köylerden bildik bir mujik ziyaretine geldi. Ve kendisine satılık bir at teklif etti. Ama Yegor İvaniç bu teklifi reddetti. Hatta bu tekliften korktu bile:

– Aman yahu, dedi, sen ne yapıyorsun? Ben bugünü iple çektim. Şimdi ben senden at satın alacak olursam bu alışverişin ne değeri kalır? Tam istediğim gibi bir alış veriş yapmam için, herhalde şehre pazara gitmeliyim. Yok kardeş ben burada at satın almam…

Yegor İvaniç bunları söyledikten sonra hazırlıkları da bitirdi. Paralarını çorabının içine sakladı. Çizmelerini giydi. Eline sopasını alarak şehrin yolunu tuttu. Şehrin pazarına gelir gelmez hemen gözüne bir at kestirdi. Bu basbayağı, bir beygirdi; şiş karınlı bir köylü beygiri. Rengi de bir tuhaftı: Gübre karışımı kurumuş kil renginde bir şeydi.

Beygirin sahibi oracıkta duruyordu. Ama beygirini satın alıp almamalarıyla hiç ilgilenmiyormuş gibi bir tavır takınıyordu. Yegor İvaniç ayağını çizmenin içinde oynattı. Paraların yerinde durup durmadıklarını kontrol etti. Ve hayran hayran ata bakmaya başladı. Kendini tutamadı, sordu:

Nasıl! Şu beygiri satıyor musun? İşte şu yanıbaşında duran beygiri.

Beygirin sahibi ilgisizce sordu:

– Beygiri mi? Mademki istiyorsun satalım.. Tabii satıyoruz.

Yegor İvaniç de güya ihtiyacı yokmuş gibi bir tavır takınmak istedi. Ama kendini tutamadı. Adeta heyecanlanarak:

– İki gözüm, dedi, benim bir beygire çok ihtiyacım var... Ben beygir satın alabilmek için üç yıl saman yedim. Anla, bak. Beygire ne kadar ihtiyacım varmış! Bu senin beygire ne istiyorsun? Ama insaflı bir fiyat söyle!

Beygirin sahibi bir fiyat söyledi. Yegor İvaniç, söylenen fiyatın gerçek fiyat olmadığını, alışveriş kurallarına göre söylenmiş bir fiyat olduğunu bildiği için hiç bir pazarlığa girişmeden beygiri yoklamaya koyuldu. Beygirin dişlerine baktı. Dilini çekti. Göz ve kulaklarına üfledi. Hayvanın ötesini berisini o kadar kurcaladı ki, nihayet uslu ve sessiz hayvan bile ürktü. Çifte atmaya başladı..

Yoklama işi bittikten sonra Yegor İvaniç çizmeleri içindeki paraları bir defa daha elledi. Ve beygirin sahibine dönerek:

– Demek ki, dedi, beygiri satıyorsun?

Beygirin sahibi biraz canı sıkılmış bir halde:

– Satıyoruz dedik a, diye tekrarladı.

– Peki, sen şimdi bu beygire ne istiyorsun?

Beygirin sahibi bir fiyat söyledi. Ve hemen oracıkta pazarlık başladı. Yegor İvaniç iki sefer çizmelerini çıkardı, iki sefer paralarını ortaya döktü, iki sefer yine giydi... Birçok seferler yemin etti. Birkaç kez gözyaşlarını sildi. Bu beygiri alabilmek için altı yıl saman yediğinden, böyle bir beygire çok ihtiyacı olduğundan söz etti... Beygirin sahibi fiyatı yavaş yavaş indiriyordu. Nihayet uyuştular... beygir sahibi:

– Haydi hayırlısı, dedi. Al götür! Doğrusu güzel beygir, tüyleri de, rengi de güzel, bak şu renge! Ne çekici!

Yegor İvaniç:

– Rengini pek gözüm tutmadı ya, dedi. Bu renk beygire pek yaramaz!. Şunun fiyatını biraz daha kırsana!

– Rengini ne yapacaksın? Beygirin rengiyle mi çift süreceksin?

Bu güçlü delil karşısında mat olan köylü şapkasını yere attı, birkaç sefer çiğnedikten sonra:

– Haydi bakalım senin dediğin olsun! dedi.

Sonra bir taşın üstüne oturdu. Çizmelerini çıkardı. Uzun uzun, paralarını saydı. Başını hafifçe bir yana çevirerek büyük bir acı ile paraları teslim etti...

Beygir sahibi, paralarını koynuna yerleştirdi. Artık "siz" üzerine konuşmaya başlıyarak:

– Beygir sizin oldu, dedi, götürebilirsiniz!..

Yegor İvaniç beygiri yedeğine alarak götürmeye başladı. Büyük bir sevinç içinde idi.

Rus yazar **Mihail Zoşçenko** (1895-1958), ülkesinde ve dünyada severek okunan bir yazar. Üslubunu şöyle tanımlıyor: "İşin özünü yazıyorum. Tümcelerim kısa. Yoksullar için anlaşılır."

Dilini şapırdatıyordu. Beygire Marusya adını taktı. Ancak meydanı geçtikten ve yan sokaklardan birine saptıktan sonra hayatında ne önemli bir olay geçtiğini anladı.

Birdenbire kasketini başından çıkardı. Yere atarak çiğnemeye ve ne kurnazca pazarlık ettiğini düşünerek gülmeye başladı.. şapkayı yeniden başına geçirdi. Yoluna devam etti. Hem gidiyor, hem sevinç içinde söyleniyordu:

– Nihayet benim de bir beygirim oldu... yaşadık... herifi adam akıllı kafese koyduk.

Sevinci biraz yatıştıktan sonra sağına soluna bakmaya ve gözleriyle geleni geçeni atını seyretmek için çağırmaya başladı. Ama gelen geçen onun bu çağrısına aldırmadı. "Allahım ne olur, şöyle hemşerilerden birisine rastlasak!" diye aklından geçirmeye başladı. Derken yakın köylerden bildik bir köylü gözüne ilişti. Sevinçle :

Esmer mujik selam vermeden Yegor İvaniç'in yanına yaklaştı. Beygiri seyretmeye başladı.

Yegor İvaniç :

– Bak, dedi, işte bu beygiri satın aldım.

Esmer mujik ne söyleyeceğini şaşırarak:

– Demek senin beygirin yoktu, dedi, öyle mi?

– İş bunda, iki gözüm. İş bunda... Benim beygirim yoktu. Olsaydı ben bunu ne diye satın alırdım? Haydi gel de sana bir votka ikram edeyim!..

Esmer mujik gülümseyerek:

– Demek votka içeceğiz, öyle mi? dedi. Olur, niye olmasın! Biz, olana, olur deriz. Nereye Yagotka'ya mı gideceğiz?

Yegor İvaniç başını salladı. Eliyle çizmelerine vurarak beygirini çekmeğye başladı. Esmer mujik önden gidiyordu.

Bu olay pazartesi olmuştu. Yegor İvaniç, çarşamba sabahı köyüne dönüyordu. Yanında beygiri yoktu. Esmer köylü, onu şehrin dışına kadar geçirdi. Ayrılırken Yegor İvaniç'e:

– Hiç üzülme, dedi. Sen şehre gelirken beygirin yoktu. Şimdi de beygirsiz gidiyorsun! Bu, pek de büyük bir felaket değil... beygirini sattıysan bile iyice kafayı çektin ya! Bari bunu, şuna buna anlatarak övünürsün...

Yegor İvaniç, hiç ses çıkarmadan yürüyordu.

Ancak esmer hemşerisi ayrılırken, Yegor İvaniç yavaşça şunları söyledi :

– Ah kardeş ah, demek ki ben boşu boşuna iki yıl saman yemişim!...

Esmer köylü, can sıkıntısı ile elini salladı ve geri döndü.

Yegor İvaniç birdenbire:

– Dur, diye haykırdı. Allah aşkına dur gitme!

Esmer köylü sert bir sesle:

– Ne diyorsun, dedi?

Yegor İvaniç, gözlerini kırpıştırarak:

– İki gözüm, kardeşim, bu nasıl olacak, dedi? Bu revai hak mı? Ben iki yıl saman yedim. Bu adalet mi? Bu şarabı ne diye sattırıyorlar?

Esmer köylü elini salladı ve şehre yollandı... □

Rusçadan çeviren **Hasan Âli Ediz**

10 soruda İhsan Oktay Anar

1 İhsan Oktay Anar nereli? Ailesi baba tarafından Simbirski şehrine dayanıyor. Dedesi ilahiyat öğrenimi yapmak için İstanbul'a gelmiş. Babası devlet memuru olduğu için aile Anadolu'yu dolaşmış, sonunda İzmir'e gelip yerleşmiş.

2 Eğitimi hakkında neler söylenebilir? İhsan Oktay Anar akşam lisesini bitirdi. Öğrencilik döneminde zaman zaman gündüzleri de çalıştı. Bu arada hoşuna gitmeyenleri kitapları suçluluk duygusuyla okudu. Ege Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde öğretim üyesi olan 1960 doğumlu Anar, "Sokrates öncesi felsefede varlık sorunu" başlıklı teziyle yüksek lisans, "Antik yunan felsefesinde zaman kavramı" başlıklı teziyle doktora derecesini aldı.

3 *Puslu Kıtalar Atlası*'nın ilk kitabı olmadığı doğru mu? İlk kitabı "Tamu"dur. Kitabı İstanbul'daki bir yayınevine yolladı, yayımlanma sözü aldı, ancak süre uzayınca geri çekti. *Puslu Kıtalar Atlası*'nın ardından "Tamu"yu yayımlamaktan vazgeçti.

4 Edebiyat dışı çalışmaları var mı? Evet. 2001 yılında Kasa Galeri'de "İşin Başı: Çizime Farklı Yaklaşımlar" adlı sergiye, ikinci kitabı *Kitab-ül Hiyel*'deki çizimleriyle katıldı. Asıl kimliğinin yazarlık olmadığına vurgu yapan yazar, yarın belki bütün elyazmalarını, notları bırakıp kütüphanesini terk ederek ortalama bir kemancı olmaya çalışacağının belirtiyor. Keman da başlıca ilgi alanı. "Keman çalmak bize zevk veriyorsa niye yazar olarak kalalım, bu dünyaya eğlenmeye geldik," diyerek bu ve öteki meraklarının çıkış noktasını özetliyor.

5 Bu çizimlere nasıl başladı? Çocukluğunda kartondan maketler yapan Anar, kitaplarındaki çizimlerin kendisini eğlendirdiğini söylüyor. Anar'a göre bu çizimler karmaşık değildir ve anlayabilmek için bir insanın ortaokul düzeyinde bilgi sahibi olması yeterlidir.

6 Uzun İhsan Efendi kimdir? İhsan Oktay Anar'ın ilkin *Puslu Kıtalar Atlası* kitabında, sonra öteki kitaplarında da yer alan kişilerden biridir. Yazar aslında bu kişilikle romana girip kendisine gönderme yapıyor. Uzun İhsan, olaylara felsefi bakış açısı getiren bir tip olarak ortaya çıkar.

7 Uzun İhsan Descartes'ın felsefi sorununu nasıl sürdürür? "'Düşünüyorum öyle ise varım' oldukça makul. Fakat bundan tam tersi bir sonuç, var olmadığım, bir düş olduğum sonucu da çıkar. Düşünen bir adamı düşlüyorum. Düşündüğümü bildiğim için ben varım. Düşündüğünü bildiğim için, düşlediğim bu adamın da var olduğunu biliyorum. Böylece o da benim kadar gerçek oluyor. Bundan sonrası çok daha hüzünlü bir sonuca varıyor. Düşündüğünü düşlediğim bu adamın beni düşlediğini düşlüyorum. Öyleyse gerçek olan biri beni düşlüyor. O gerçek ben ise bir düş oluyorum."

8 Edebiyatçı entelektüel olmak zorunda mıdır? Anar, bir konuşmasında bu soruya "Hayır" yanıtını verdi. Yazara göre, "Homeros entelektüel değildir. Cervantes her ne kadar edebiyatla alakası olsa bile entelektüel değildir.

Entelektüel sözcüğünü başka anlamlarda da kullanabiliriz: yani çalışmak ve hayatını kazanmak için zihnini kullanmak zorunda olan kişi. Fakat aydın bundan bambaşka bir anlam taşır. Bildikleriyle, eleştirel tavrıyla aydınlanmış kişidir. Bu iki kavramı birbirinden ayırmak gerekir. Mesela, İstanbul'da saraylar inşa eden Balyan ailesi de entelektüel değildi."

9 Hangi kitabı tiyatroya uyarlandı? *Efrâsiyâb'ın Hikâyeleri*. Vadesi dolan bir ihtiyarı almaya gelen ölüm, ihtiyara torunlarıyla vedalaşması için ek bir süre tanır, ama tek koşulla: Birbirlerine hikâyeler anlatacaklardır. Çünkü ölüm binyıllardır can sıkıntısı çekmektedir ve biraz hoşça vakit geçirmek ister. Birbirlerine aşklardan korkulara, arayışlardan umutlara, dinlerden kavuşmalara dek uzanan olağanüstü hikâyeler anlatmaya başlarlar. İhsan Oktay Anar'ın fantastik romanından maskların ve dev kuklaların katılımıyla sahneye yansıyan bu eser ilk olarak 2001'de Devlet Tiyatroları'nda oynandı. Yönetmenliğini Işıl Kasapoğlu'nun üstlendiği oyunda Bülent Emin Yarar, Mahir Günşiray ve Payidar Tüfekçioğlu gibi oyuncular görev almışlardır.

10 Hangi sanatçının isim babasıdır? *Sufi Dreams*'in kayıtları sırasında İhsan Oktay Anar'ın *Kitab-ül Hiyel* adlı kitabını okuyan Arkın Ilıcalı, Havai Mercan Dede karakterinden etkilenmiş ve kendine ad olarak seçmiştir.

KEMAL GÜNDÜZALP

Karlı Düşler

Mutlucan Güvendir'e ve Ferit Edgü'ye

"HADİ GİDELİM," DEMİŞTİ GENÇ ADAM GÜLEREK, GÖZLERİ BATMAK üzere olan kış güneşinden iyice kısılmış sevgilisine. Şaşırmıştı kız. Yüzünde bir gariplik vardı, ama onu çok beklemişti, gecikmiş heyecanına yormuştu. "Nereye acaba?" dedi içinden, sinema ya da kafeye mi? Sonra sordu:

"Nereye gidelim canım?"

Gidilebilecek o kadar çok yer vardı ki. Yıllardır bu kentte yaşıyor olsalar da kentin henüz görmedikleri yerleri, yeni bir film, bir tiyatro oyunu belki hiç duymadığı, bir çay bahçesi vardı, ama kıştı şimdi, sokaklarda el ele dolaşmak yerine, belki bir kafede, göz göze oturup sıcak şeyler içerlerdi. İnsan susuyor mu ne, sevdiği insanı görünce? Yoksa aslında susamışlığını mı gideriyordu?

"Bak," diyecekti genç adam, "ben bu gece bir kitap okudum..."

Yok, bu son yıllarda çok satan bir romanın başlangıç cümlesini andıracaktı. Üstelik yaşamı değişmemişti ki okuduğu kitapla, yalnızca bir yolculuğa çağırıyordu sanki okuduğu kitap. "Hadi gel," diyordu, hiç görmediği bir yerde, amansız bir coğrafyanın ortasındaki kent; kentteki gizemli kitapçı, büyülü bir sahaf mıydı yoksa; dağları, suları, belki de ilkyazda açacak çiçekleriyle; "gel de gör, yazılanları görmek için çağırıyorum seni," diyordu uzakta bir yerde kendini karlara gömmüş, sırtını dağlara yaslamış ırak kent. Gizemli bir çağrıydı bu. Nasıl anlatmalıydı peki düşündüklerini sevdiği kıza aktarabilmek için? Aslında o günlerde, daha ne o çok satan roman yayımlanmıştı bunları duyumsadığında, ne de o yazar bu kadar çok biliniyordu. Önce bir film izlemişti. İzlediğinde daha sevgilisiyle bile tanışmamıştı galiba. Sonra, sevgilisi artık nişanlısı olduğunda, işte tam da ertesi gece bir roman, ama iki kitap okumuştu; filmini gördüğü romanı okuyunca kendinden geçmiş, hemen o gün oraya gitmese, romanda okuduğu yerleri görmese, bütün yaşadıkları anlamsızlaşacak, gördüklerinin yalancı bir düş olacağını sanacaktı.

Sorusu boşlukta kalmıştı kızın. Kısacık, üç sözcüklük bir soruydu oysa ve "hadi gidelim," diyen sevgilisine sormuştu. Gitmekten söz ettiğine göre, gidilecek yeri de biliyor olmalıydı herhalde.

"Benimle gelir misin?" diye soruyla karşılık verdi bu kez genç adam.

"İyi de nereye gidelim hayatım?" diye sordu sevgili nişanlısı.

MUHAMMET ŞENGÖZ

“Doğuya, en doğuya ...”

“Doğu mu? Hangi doğu?” diye yineledi soruyu kız.

“Bizim doğumuz...” dedi erkek.

Bizim doğumuz! Bu beklediği yanıt mıydı? Onların doğusu neresiydi? Herkesin bir kenti vardır, bir de doğusu mu vardı yoksa? ‘Bizim doğumuz’ neresiydi şimdi? Aydın mıydı, yoksa Van mı? Çünkü çocukluğundan beri doğu denilince Denizli’nin ötesi gelirdi aklına. Daha ötesi doğuydu hep. Hiç görmediği, bilmediği, gitmediği yerlerdi ötesi. Hatta Ankara bile. Devlet Ankara mıydı? O zaman devlet doğuda demekti. Hatta eğitim fakültesine girip öğretmen olmak istediğinde, annesi nedense:

“Kızım Doğu’ya atanırsın, dağın başında ne işin var? Kar, kış, yollar altı ayda zor açılıyor. Seni buralara getirmek için bir de politikacıların arkasında dolaşamayız,” demişti.

Aklı ermemişti o zaman. Dağın başı, uzak bir yerdi. Öyle olmalıydı. Bozdağ ya da Sipil Dağı gibi bir yer miydi orası?

Ay ne güzel!

Coğrafya bilgilerini gözden geçirdi. Kararsızlıklar yaşarken, diş hekimliği fakültesine girmesini istemişti babası da. Öğretmenlik daha başlamadan bir düş bile olamamıştı. Son anda babası annesiyle birlikte “tercih” listesini gözden geçirmişlerdi. Hep mi öyle oluyordu, yoksa o çok mu uslu bir kızdı?

Oysa kar bile görmemişti çocukken. Denizli yönünden gelen otobüslerin üzerinde kar

görmek için yollara çıktığı bile olmuştu küçükken annesiyle.

"Ne olur anne, kar görelim biraz" der, yalvarırdı annesine.

İlk kez çocukken, ilkokula başlamış olmalıydı, Nazilli'de annesinin bir akrabasının evinden dönüşte, kendi akrabası da olmalıydı, ama nesiydi anımsamıyor şimdi; o küçücük otogarda hızla gelen, herhalde gecikmiş bir otobüsün üzerinde henüz erimemiş, öylece yapışıp kalmış bir parça donmuş beyazlık görünce çığlıklar atmıştı:

"Bu kar mı anne?" demişti şaşkınlıkla.

Annesi de bakmış, biraz ikircimli ve ilgisiz:

"Evet, galiba..." deyince, çığlık çığlığa bağırmıştı sevinçten. Nasılsa çığlık koparamazdı cılız sesiyle daha o zaman. Zor susturmuştu annesi onu. Olsun, kar görmüştü ya! O bembeyaz, düşsel şeyi eline almak, hep duyduğu, ama hiç oynayamadığı biçimde, kardan bir top yaparak oynamak istemişti. Ne demişti kendi kendine:

"Aa! Bu donmuş su, buz gibi bir şey! Pamuk şekeri gibi."

Şimdi şu kış günü, ılık bir İzmir akşamında, tam da 14 Şubat günü ve Sedat henüz eve gelmemişti. Oysa o, dişçi korkusuyla ürkek, telaşlı iki hastasının ağız kontrollerini yapıp muayenehaneyi erkenden kapatmış, kendi eliyle ona yemekler hazırlamak için eve koşturmuştu. Sürpriz yapacaktı. Hava kararıyordu ve kocasından hâlâ ses yoktu. Pencereyi açıp baktı yine de sokağa. Denizden serin bir yel esiyordu. İçi üşüdü üzerindeki incecik bluzla. Ürpererek kapattı pencereyi. Hani olmayacağını bilmese az daha İzmir'e kar yağacak diye düşünecekti.

"Gecikti bu adam," dedi, sonra; "bu erkekler neden hep unutkan olur ve önemsemezler böyle günleri?" diye geçirdi içinden.

Karşı evin balkonundan bir ucu görünen deniz değişti birden gözlerinin önünde. Bembeyaz bir yaylaya dönüştü. Karlı bir akşamüstünü yeniden düşlemişti henüz neresi olduğunu bilmediği, ama sevgilisinin "hadi gidelim," dediği bir Doğu kentini düşleyerek.

"Burada kalsın diye miydi acaba? Karıştırmamalı o konuyu şimdi bu güzel gecenin başlangıcında, olmuş bitmiş nasılsa."

"Ben bir roman okudum ve gidip o kenti görmek istiyorum. Seninle..." demişti sonra ve susmuştu genç adam.

O da susmuştu. Oralı olmazsa belki de yalnız gidecekti sevgilisi.

"Gelir misin?" sorusuyla uzun süren suskunluk bozuluncaya kadar bakmıştı öylece yüzüne. İnsan seviyorsa ve yaşamında ilk kez böyle çılgınca, okuduğu bir metnin ardına düşmek istiyorsa, buna hayır demenin anlamı olabilir miydi? Bir gülümseme, ardından tatlı bir öpücükle:

"Evet," demişti, "gelirim!"

Hemen Basmane'ye koşmuşlardı ve bulabildikleri ilk trenle doğu yönünde gidebilecekleri en uzak yere kadar gitmişlerdi. Sonra başka trenler. Sedat'ın babasının demiryolcu olması ucuza getiriyordu yolculuğu. "Permi" dedikleri bir şey vardı, indirim uygulanıyordu galiba. En son yanından geçtikleri tabelayı okumadan edememişti. Kurtalan yazıyordu. Böylece sormamıştı sevgilisine; "neredeyiz, nereye geldik?" diye. Kız, belki de meraktan ölmek üzere olan annesine postaneden telefon etmek istediğinde, indikleri istasyonun tabelasından nerede olduğunu anlamaya çalışmıştı. Kızarlar mıydı, olsun, nişanlısı değil miydi yanındaki çocuk? Hem güvenmiyorlarsa, ne diye istemeye geldiklerinde, kendisi seviyordu elbette, gelenek yerini bulsun diye görücüye çıkmıştı yine de hiç itiraz etmeden söz kesmişlerdi hemen? Sedat o zaman üniversitedeki işine yeni başlamıştı araştırma görevlisi olarak. Burada kalsın diye miydi acaba? Karıştırmamalı o konuyu şimdi bu güzel gecenin başlangıcında, olmuş bitmiş nasılsa. Ardından karınlarını doyurup yola çıkmışlardı yeniden.

Uzun bir yolculuktan sonra, kardan bir denizin ortasına düştüğünü görünce gözlerine inanamamıştı ilkin kız. İçi bembeyaz olmuştu. Kendini Sibirya'da sandı. Eskimo gibiydi. Çevresine bakınıyordu iglolaları görmek için. Sonra üşümüştü ama mutluluk da bu olmalıydı galiba. Üşümek ve gülebilmek sevilen insanla. Bir düşün peşine düşmekti bu ve güzeldi. Ak bir gelinlik gibiydi dünya. Yakın zamandaki düşü bu değil miydi zaten? Gelinlik giymeyecek miydi en kısa zamanda?

"Kar mı görmek istiyorsun?" dedi kendi kendine kız. Sonra içinden, "İşte tüketemeyeceğin, belki de erimeyecek kadar çok kar. Gözünü doyur bu aklıkla, yüreğini temizle, aydınlat içini, arın," diye geçirdi.

Gülümsemelerin içini ısıttığını düşünerek vardıkları yerin bir düş kenti olduğunu, Hakkari'ye ulaştıklarını anlayınca ayrımsadı.

Sevgilisi de biraz şaşkın, okuduklarıyla düşündüklerini karşılaştırmaya çalışır gibiydi, çünkü yolda hem roman(lar)ı, hem de filmi anlatmıştı. Ancak hep bir şeyler eksik kalıyordu. Anlatmakla olmuyordu, okumak ve görmek gerekiyordu sanki. Romandaki kişi, tam da annesinin anlattığı gibi bütün kış boyunca, aylarca hiçbir yere gidememişti. Öğretmendi üstelik. Onun kısa süren bir düşüydü bu.

Kemal Gündüzalp birine öbürlerinden öncelik tanımadan, birçok türde aynı verimlilikte yazmayı sürdürüyor. Bu verimliliğin sonuçlarından biri de bütün kitaplarını yayımlama güçlükleri.

Bütün çarşıyı dolaşmışlardı iki yabancı gibi. Çarşı ne kadardı ki? Kimsenin onlarla pek ilgilenmediğini görünce biraz da ısınmak için bir dükkâna girip romandaki kitapçıyı sordular.

"O da kimdir?" demişti adam.

Ama kitapta öyle yazıyor demek çok saçma olabilirdi. Kuşkulanabilirdi durduk yerde adam. Susarak bakıştılar. Bu, çıkalım demekti.

"Siz yabancısız herhal..." dedi adam bu kez.

Yabancıydılar ve bir romanda geçen kitapçıyı arıyorlardı. Artık yok olmuş bir kültürün yitmiş insanı, Nasturi bir kitapçıyı. Bir kimlikti aradıkları belki de. Süryani miydi yoksa? Aklına liseden sonra İzmir'de tanıştığı Musevi kız geldi. İstanbul'a gitmişti, güzel sanatlarda okuyacaktı, sonra ne olduğunu bilmiyor. İzini yitirmişti. Ah, keşke kitapları da getirseydi. Şimdi çıkarır gösterirlerdi adama. Söylediklerinin belgesi olurdu kitaplar. Öyle ansızın yola çıkınca... Yoksa bütün bunlar, yazarın kendi kendine uydurduğu, kurguladığı bir yanılsama mıydı? Gerçekte böyle bir insan hiç olmamış mıydı? Yani belki bir köşede kalmıştı dükkânı, biliyor olmalıydı bu adam. Çocukları, torunları olmalıydı o bilge kitapçının. Onlar da göçüp gitmişlerdi belki. Yani şimdi bir de Halit'i sorsa, o karların içinden, amansız dağlardan çıkıp gelen adamı; "Hangi Halit?" diye soracaktı bu kez adam. Yaşlı, deneyimli, görmüş geçirmiş birine benziyordu. Ama o biraz da gülümseyerek, iki şaşkın gence döndü ve:

"Kimse yoktur öyle!" dedi.

Öyle bir kitapçı olmamıştı. Hiç anımsamıyor ya da söylemek istemiyordu.

"Siz herhal bir rüya gördünüz!"

Evet bir düştü gördükleri. Bir romandaki kitapçıyı aramak çılgınlık olmalıydı. Ama bu yazının çağrısıydı ve yazılanın peşine düşmüştü onlar da. Yazının yarattığı bir büyü sürüklemişti onları buraya. Her şeye karşın yaşamları boyunca bir daha göremeyecekleri güzellikleri yaşayarak geçmişti uzun yolculukları. O zaman bu düşten uyanmalı ve yine kendi kentlerine dönmeliydiler. Bu olsa olsa yazının büyüsüydü. Hem zaten kaç kişi bir akşamüstü görüştüğü sevgilisine "hadi gidelim," diyerek bir romandaki kitapçının dükkânını görmek ve o kitapçıyla konuşmak için onca yolu göze alabilirdi ki iki çılgından başka? Bu yazının büyüsüydü, evet, o efsunlu yolculuktan sonra hiç pişman olmamışlardı. Yaşamla-

rı boyunca unutamayacakları bir serüvendi o yolculuk. Zaten insan kaç kez böyle delicesine bir çılgınlığı göze alabilirdi ki?

"Nerde kaldı bu ilgisiz adam?" diye boşluğa sorduğunda zil sesini duydu. Kapıya yönelmişti nedense, oysa öylece koltuğa attığı cep telefonuydu çalan. Oraya yönelirken bir yandan da kendi kendine:

"Eğer yine gecikmek için bir özür ileteceksen, yandın Sedat!" diyordu kocasına, yanındaymış gibi uyararak.

"Sevgilim," diyordu, karşıdaki ses; "hemen hazırlan, birazdan seni alacağım. Bozdağ'a gidiyoruz. Bugün cuma ve iki günlük tatilimiz var."

"İyi ama..." diyecek oldu.

Onca yemek, mumlar, loş ışık, romantizm, ayrıca pahalı değil midir orası şimdi bu kriz zamanı? Sürpriz yapacaktı, ama Sedat yine baskın çıkmış ve ona sürpriz yapmıştı işte. Karlı bir düştü önerdiği. Ne yapacaktı şimdi? Kapanmıştı telefon. Kendisi aradı bu kez: Arabada olmalı, kapatmıştır, "ulaşılamıyor" çünkü! Niye kapatır ki böyle anlarda? Çalınca dikkati dağılıyormuş! Belki de haklıydı.

"Yemekleri buzdolabına kaldır," derdi konuşabilse, "bozulmazsa dönüşte yeriz. Ama bu gece de bir çılgınlık yapalım. Hakkari'ye gidemesek de! Başka bir dağda karlı bir gece geçirelim."

Ancak sevgiyle ve sevgiliyle oluyor bazı şeyler. Bu da öyle olmuştu.

"Çılgın bu adam!" dedi, giyinmeye giderken.

Gözlerinde mutluluk ötesi bir sevinç yumağıyla yatak odasının kapısını araladı. Yıllar önce yaşadıkları karlı düşlerini anımsadı yeniden: Hakkâri'de Bir Mevsim yaşamasalar da, bir gün geçirmişlerdi. Şimdi Sedat, elinde bir gül yerine o kitapla girse kapıdan, belki de daha çok sevinecekti!

Düşünüyor da yoksa aslında Hakkari'ye gitmemişler miydi de, metnin peşine düşerek, unutulmaz bir düş mü yaşamışlardı yalnızca? Düşle gerçeğin karıştığı yerde, yalnızca güzellikleri anımsıyordu galiba. □

ASLI ÜMMÜS BAHADIRLI

Yeni Yılın Kutlu Olsun Yankee

KÖRFEZ KENTİNİN NEMLİ VE SIKINTILI HAVASI, KIŞ AYINDA BİLE YAZ eziyeti yapar adama. Yapış yapış bir ağırlık yürür bu kente ilk gelenlerin üzerine. Derinden yerleşir bir daha hiç çıkmaz. Hafta başında körfeze demir atan zırhlıların en yüksek noktalarından sallanan bayraklar, Amerikan bandıralı bir silahlı kuvvetin varlığını şehre iyice öğretmişti. İki gün sonra başlayan poyraz ile zırhlı gemilerin başı rüzgâra karşı verildiğinde namlunun ucunda kendini bulan körfez kenti gerçek bir tehdit altındaymışcasına polis ve jandarmayı telefon yağmuruna tutmuştu. Bir tehlike olup olmadığını soranlara, "Şehrimize namlusunu çeviren bu namusuzları siz kovmazsanız, ben oraya gelir yedi sülalelerini..." diyenler eklendiğinde; fırtına ile hassaslaşan telefon telleri artan yükü kaldıramayıp susmuştu. Kent sessizliğe gömülmüş, bir telaş ile bilmediği bir şeye hazırlanmaya başlamıştı. 1930'lu yılları hatırlayanların ruhsatlı ruhsatsız silahlarını ortaya çıkararak, kıyıya yakın evlerinden dağ köylerindeki yazlıklarına taşınmaya kalkmalarıyla şehre yayılmıştı panik...

Ne olursa olsun kaybedecek bir şeyleri olmayanlar, tepelerden, kanal boyundaki derme çatma ama su ve elektriği olan evlerden kıyıya inmişlerdi. Ceplerinde kavrulmuş karpuz çekirdekleri ve çantalarına doldurdukları ayaküstü yenebilecek eğlenceliklerle tarihe tanıklık etmek ister gibi en iyi kıyafetlerini giyinmişlerdi. Kıyı boyunun varlıklı evlerinde yanan ışıklar o evlerdeki avizelerin farklılığını, perdelerin modellerinin yeniliğini ve hatta alt katlarda oturanların mobilya takımlarını parlak kâğıtlara basılmış fotoğraflar gibi gösteriyordu. Eski postanenin köşesinde bulunan otuz iki yıllık Mavi Büfe'nin dergilerinde görülen parlak fotoğraflar gibiydi her şey.

Kıyıya paralel caddelerdeki kuaförler arı kovanı misali çalışıyorlardı. Çıraklar toplayacakları bahşişlerle alacakları kot pantolonların hesabını yaparlarken akşamı evde televizyonda dansöz seyrederek geçireceklerini hatta dedelerinin ısrarı ile tombala oynayacaklarını düşünüp akşamın hiç gelmemesini diliyorlardı. Dört saatlik sigara dumanı ve kimyasal kokularıyla demlenen kuaför çilesinden sonra hesap ödeyen kadınlar sanki sahip oldukları değil de, sahip olmak istedikleri imajı birkaç saatliğine de olsa yakalamış olmanın zaferiyle aynalara gülümsüyorlardı. Kuaför çıkışı en yakın elektrik direğine iliştirilmiş bir zille çağrılan taksilere binerek kendilerini daha da iyi hissettirecek kıyafetlere doğru yola çıkarken akşama gidilecek eğlencede dansöz oynatılmasını istiyorlardı. Ertesi gün yine o dansöze para yapıştırmak isteyen kocalarına küserek evde yaşanan gerginliklere birinin daha eklenecek olması çok da umurlarında değildi.

dernek başkanı Biray

Biray'ın başkanı olduğu sosyal yardımlaşma derneğinin geleneksel faaliyeti yılbaşı eğlencesi, hep olduğu gibi son dakikaya dek rağbet görmemişti. Ancak kilitlenen hattın tamiriyle öğleden sonra dörtte çalmaya başlayan telefon daha susmamıştı. İki saat içinde 245 bilet satmıştı, Biray. "Manyak bunlar," dedi içinden, etrafına dönüp baktı kimselerin duymamış olduğundan emin olmak istedi. Haftalar önce teker teker arayıp; işyerlerine, evlerine gittiği insanlar onun "SEYYAL TANER'LE YILBAŞI EĞLENCESİ" davetiyelerini küçümser bakışlarla reddetmişlerdi. "Hakikaten manyak bunlar," dedi içinden. "Nasıl bakacaklar yüzüme merak ediyorum, neredeyse hepsi gelmek istiyor bir de önden masa istiyorlarmış! Dansöz soruyor bir de kadınlar, manyaklar işte..."

Kış, karlı masal kışlarından değildi ama hava soğuktu. Herkes paltosunun içine gömülmüş azıcık da küçülme çabası içinde büzülerek yürüyordu sokaklarda. Daha sıkıntılı geçemezdi bir yılbaşı aslında.

dansöz Serap

"Para kazanmak fırsatı diye buna derler diyor babam. Bu gece her zamanki Kanatlı Caddesindeki payvondan başka dört yerde daha çıkacakmışım. Hem de birinde Seyyal Taner'in arkasından zengin piçlerine göbek atacakmışım. Babam durdu durdu bu sabah dört yerden söz aldığını söyledi. Manyak adam aklın neredeydi. Haftanın yedi günü payvona getirip götürüyorsun, paramı çekip yiyorsun. Olmasaydı bakmak zorunda olduğum kızım; lanet canıma kıyardım çok zaman önce. Ne var ki anneyim, bakmam lazım bu kıza, annem dayanamadı sana; gitti, sen bana neler yaptın. Kendi kızını kurtlara yem eden adam torununu da sermaye yapar üst kattaki eskimiş orospu Nurcan'a."

Kentin gece kulüplerinde, restoranlarında, düğün salonu olarak kullanılan mekânlarında bir fix menü hazırlığı, bir de piyanist şantör ve dansöz arayışı. İnce hatları olan, iyi giyimli genç bir kadın Kanatlı Caddesindeki Nur Pavyona girince içeride bulunan pavyon sahibi, fedailer, garsonlar ve akşam yemeği niyetine içen bir iki adam için hayat duruverdi. Pavyon sahibi Ethem yerinde kıpırdamadan avukat olduğunu düşündüğü bu kadının burada ne işi olduğunu kestirmeye çalışırken, sigarasından derin bir nefes çekti. "Hoş geldin Hanım, ne arıyorsun?" derken bundan birkaç yıl önce oğluna ders veren fizik öğretmeninin boşadığı karısını karşısında bulduğu günü anımsadı. O gün de pavyonda hayat durmuştu, tıpkı şu an olduğu gibi. Ethem, kadının Seyyal Taner'den sonra sahneye çıkacak bir dansöz aradığını öğrendiğinde önce olmazlandı, neden sonra razı olarak saat tam birde bir dansöz ile kulübün kapısında olacağını ama parayı ve bir şişe de viskiyi peşin almadan dansözü sahneye çıkartmayacağını söyledi.

yalnız kadın Nurcan

" Serap bu akşam kızını bırakcakmış bana, Ethem'in pavyonundan başka dört yerde daha çıkacakmış. Ethem beni de pavyona istedi, tuvaletlere bakacak kimse yokmuş. Zırhlılardan bir dolu asker bekliyor Ethem. Serap'ın kızını da alıp giderim artık. Kızın eli iki kuruş para görsün, ben artık eğilip temizliyemiyorum yerleri, lavaboları. Ethem kızı getirmemi özellikle istedi. 'Serap'ın eli para görsün,' diyor. İster misin Ethem bu kızcağıza bir kötülük etsin. Ben de böyle komşuya emanet edilmiştim halim nice oldu. Bana ne, tasası bana mı düştü. Serap da kızını eski bir orospuya emanet etmeseydi. Yüzüme böyle diyemiyor ama babası dün söyledi, arkamdan böyle çağırıyormuş adımı. Şeytan diyor ki göster ona kimmiş o dediğin, at kızı Ethem'in eline ama yavru-

Aslı Ümmüs Bahadırlı genç bir yazar. *NotosÖykü*'de yayımlanan ilk öyküsü "Yeni Yılın Kutlu Olsun Yankee".

cak daha on üç yaşında. Bana ne ya, ben de on dört yaşındaydım, Atiye Abla beni temizliğe diye Nur Pavyon'a getirdiğinde. O kadın bana acıdı mı? O pavyondaki fedailerden biriyle evlenebilmek için yerine beni bıraktı. Napayım ben, bırakmasaydı kızını Serap bana."

Gün çoktan kararmıştı. Kıyıya inerek yeni yılı karşılayacak olanlara hayretle bakan kıyıdaki evlerin sakinleri, göz alan kıyafetleriyle arabalarına binerek kentin iç kısımlarındaki eğlence yerlerine akmaya başladılar. Kentin merkezi ve çevresindeki yerleşim alanlarının sahipleri bu gece için yer değiştirmişlerdi. Bir de dağ köylerine taşınmış bir başka dünya vardı bu gece. Serap kanal boyundaki evinde hazırlanarak babasının taksisiyle Nur Pavyona gitmeden önce komşusu Nurcan Ablaya kızını emanet etti. Dansöz kostümü içindeyken asla kızını öpmeyen Serap merdivenleri inerken yeni yıl dileğinin, bu hayatı bedeli ne olursa olsun değiştirmek olması gerektiğine karar verdi.

amerikalı onbaşı

"Lanet olsun bana... Bu kadın ne diyor İsa aşkına... 100 dolar para verdim karşılığını almadan gitmem. Gösterdikleri kız on üç yaşında zaten, ben o yüzü sivilceler içindeki adama daha genç bir çocuk istediğimi söylemiştim. Yüzbaşım buralarda az paraya aklıma getirmeye korkacağım şeyler yaşayabileceğimi söylemişti ama lanet kadının bağırması bitmiyor ki... nereden çıktı bu kadın... sorun para ise vereyim... bir kelime İngilizce de bilmiyor bu yabancılar... şuracıktan bir kurtulsam gelecek seçimlerde cumhuriyetçilere vereceğim oyumu... annemim gittiği Pentacostal kiliseye de yüklü bir bağış... Yüce İsa, kutsal Meryem bu kadın elinde bıçakla neden üstüme geliyor. Anlamıyorum ki lanet olası yabancıyı. Yok yok kesinlikle cumhuriyerçilere oy vereceğim temizlesinler ülkeyi bu pisliklerden... Yüce İsa aşkına nedir bu hissettiğim sanki bir şimşek ince ince karnıma girdi azıcık sızladı ama neden artık kadını duymuyorum... Bak on üç yaşındaki kıza yaşlı maşlı dedim ama merhametli de... Nasıl meleksi bir yüzü var üzerime eğilmiş saçları yüzünü nurlandırmış. Ama meleklerin saçları sarı olur lanet kestane rengi değil..."

Pazartesi sabahı birkaç gün önceki eğlencenin mali bilançosunu dernek yönetim kurulu ile konuşmak için; dernek bürosuna giden Biray, diğerlerini beklerken yılbaşı gecesi karşısında dansöz olarak bulduğu ortaokuldan sıra arkadaşı Serap'ı düşünmemeye çalıştı. Parasını peşin ödeyerek, pek çok insanı eğlendirsin diye ayarladığı dansöz Serap.

"Ödünç alındığı için içselleştirilemeyen yılbaşı eğlenceleri biraz özendiğimizden biraz da uyum sağlama hevesimizden giydiğimiz ama bize bir türlü yakışmayan pantolonlar gibi... Garip bir gelenek olmuş yılbaşı kutlamaları memleketimin. Çantamdaki istifa dilekçesini imzalamış mıydım. Bilançoyu yönetime sunup hemen arkasından istifa dilekçesini de uzatırım, aslını ve sekiz fotokopiyi dağıtırım üyelere. Böylesi daha etkili olur. Artık aylarca konuşurlar bunu kuaför salonlarında. Yirmi yıl önce aynı sırayı paylaşırken arka sıradaki subay çocuğu Göksel'e âşık olduklarını birbirlerinde saklayan iki küçük kız çocu..."

Kapıdan hızla içeri giren bir kadın sesi Biray'ın düşüncelerini böldü.

"Haberi okudun mu? Senin ayarladığın dansöz o gece cinnet geçirerek babasını, kızını ve bir de pavyonun ibrikçibaşısı kadını öldürmüş. Gazetede yazmayan ama savcılıkta konuşulan bir şey daha var ki o çok ilginç. O gece Amerikalı bir onbaşı da senin dansözün elinden zor kurtulmuş. Yaralanan adamı gizliden helikopterle İncirlik Hava Üssüne kaldırmışlar. Çok mu aradın bu kadını? İbrikçi başı dedim de; tam bir Can Yücel şiiri yaşanmış o gece, bilirsin o meşhur şiiri.

Masal dediğin böyle havada olur
Kış kıyamet dizboyu kar
Üstelik yılbaşı
Bir taksi çekmişler kenara
Işık mışık hak getire
İşin iş dedim masalcı başı
Ossaat çaktım ilk kibriti
Elimde tanrısal bir ışık belirdi
Uzatmayalım tıraşı
Ne nur yüzlü ana ne noel ağacı
Suratından düşen bin parça
İçerde bir Amerikan onbaşı
Andersen'in kibritçi kızı kucağında
Belli derdi yok soğuktan yana
Açılmış kıçı başı
İkinci kibrit mi allah etmesin
Çocuk muyum Andersen miyim ben
Acele kırdım ordan kirişi
Yeni yılın kutlu olsun ibrikçibaşı

Bu resmin öyküsünü yazar mısınız?

Mehmet Ali Türkmen

NotosÖykü'den genç yazarlara çağrı.

Öykü yazma tutkunuzu yönlendirebileceğiniz bir alan, kendinizi dışavurabileceğiniz bir zemin bulamıyor, yazdıklarınızı nasıl değerlendireceğinize karar veremiyorsanız, **NotosÖykü** sizin için uygun bir yol açıyor.

NotosÖykü'nün her sayısında duyurulan bir konuda yazılan öykülerin değerlendirmesi sonunda seçilen bir öykü, dergideki öteki öykülerle birlikte yayımlanıyor.

Genç yazarlar bunu bir yarışma olarak düşünebilir, ama öteki öykücülerle değil, her genç yazarın kendiyle yarışması. İlgi ne çok olursa, seçilen öykü de o denli güzel olur.

Bu sayıdaki konumuz bir resmin taşıdığı anlamlar. Değerli çizerimiz Mehmet Ali Türkmen'in bir deseni.

Yukarıdaki resimden çıkarak yazılıp bize gönderilenlerin değerlendirilmesinden sonra seçilen öykü, **NotosÖykü**'nün Haziran-Temmuz 2008, 10. sayısında yayımlanacak.

Resmin derinliğine ne denli yaklaşılırsa, yazılacak öykü o denli başarılı olur.

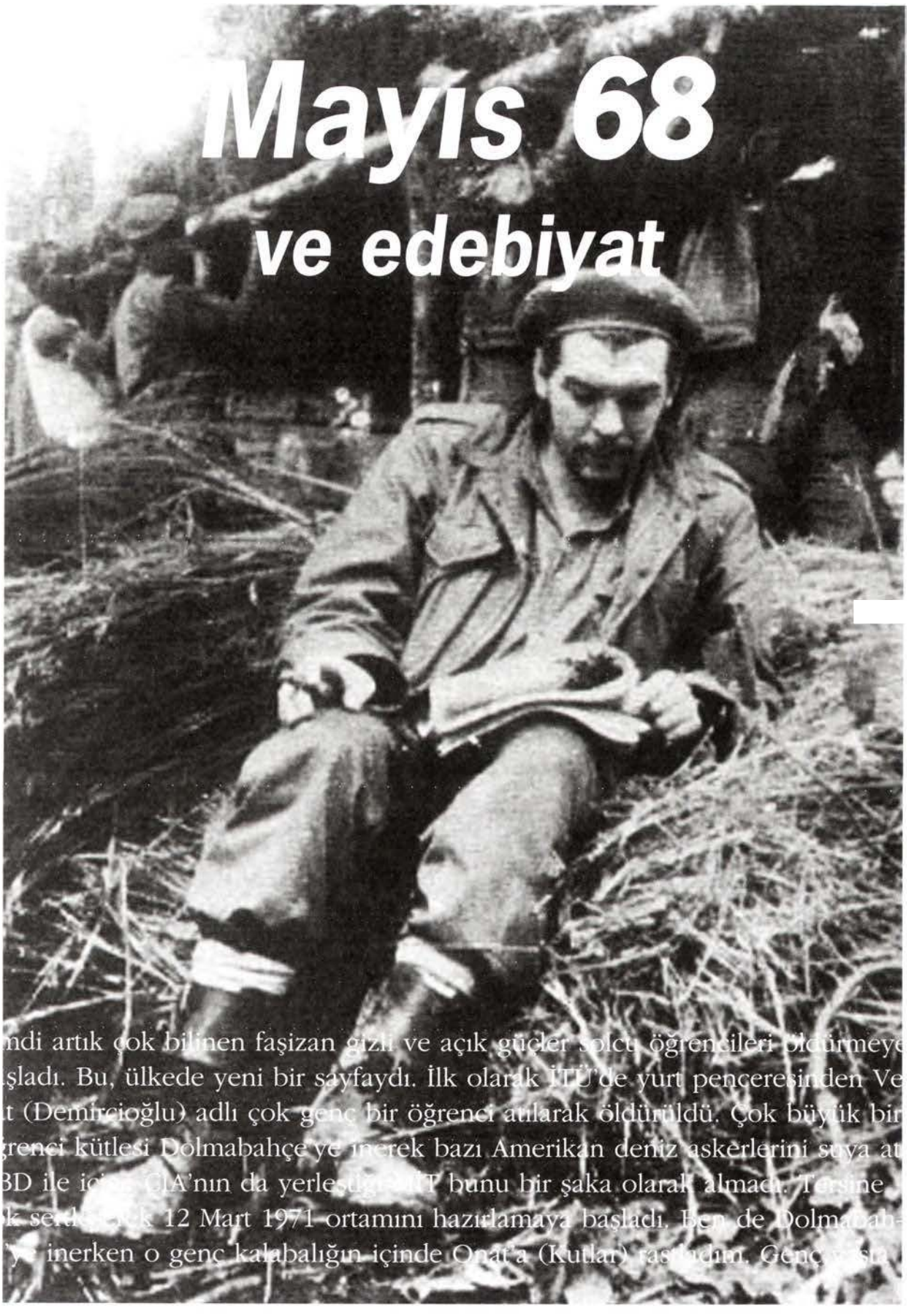
Her ânın, her fotoğrafın ya da resmin öyküsü yazılabilir. Konumuz bir resmin anlattıklarıysa, önce verilmiş bir andan çıkılacak, ama öykülerin başarısı, o ânı sonra kurmacaya dönüştürme ustalığına bağlı olacaktır.

Katılımcıların göz önünde tutması gereken ilkeler

1. Öyküler, editor@notoskitap.com e-posta adresine ya da 0212 252 38 05 numaralı faksa, *Bu fotoğrafın öyküsünü yazar mısınız?* başlığıyla, öykülere ad verip yazar adı aynı sayfada belirtilerek gönderilmelidir.
2. Yazılacak öyküler 400-900 sözcük arasında olmalıdır.
3. Öykülerin son gönderilme tarihi 1 Mayıs 2008'dir.
4. Katılımcılar gerçek adlarını kullanmalıdır.

- Yayımlanmak için seçilen öykünün yazarı 1 yıllık **NotosÖykü** aboneliği ve **Notos Kitap**'tan kitap armağanı kazanır.
- Gerekli görüldüğünde, yayımlanmak için seçilen öykülerin sayısı çoğaltılır.

Mayıs 68
ve edebiyat

ndi artık çok bilinen faşizan gizli ve açık güçler solcu öğrencileri öldürmeye
şladı. Bu, ülkede yeni bir sayfaydı. İlk olarak İTÜ'de yurt penceresinden Ve
t (Demircioğlu) adlı çok genç bir öğrenci atılarak öldürüldü. Çok büyük bir
grenci kütlesi Dolmabahçe'ye inerek bazı Amerikan deniz askerlerini suya at
BD ile iç
k sert
'y
inerken o genç kalabalığın içinde Onat'a (Kutlar) rastladım. Genç

Mayıs 1968 ne zaman unutulur sorusu anlamsızlaşmış durumda. Kırk yıl boyunca, unutulmak bir yana, aynı sıcaklığıyla kendini sürekli hissettirmiş, odaları ısıtmış, anıları tazelemiş Mayıs 1968 bizim hayatımızda da kapanmamış izler bırakmışsa, kendi ülkemizin havasına suyuna uygun biçimlerde yaşanmış olmasındandır.

Mayıs 68'e yaklaştığımız sıralarda Paris'te sokaklardaki kaldırım taşlarını söken göstericiler Türkiye'de yoksul halkın duyarlığına karışan yığınsal ve devrimci bir gençlik hareketine dönüşüyordu. Dünyanın neresinde imkânsızı istemişse gençlik yığınları, burada da aynı imkânsızı aradı, doğrularla yanlışları uzun yıllar bir arada taşıdı, yalnızca haklılığına güvendi.

Tam o sıralarda en çok Vietnam savaşıyla ilgiliydi 1968. Sonra Che Guevara. 9 Ekim 1967'de öldürüldükten sonra geçen kırk yıl içinde başka hiç kimse onun kadar inandırıcı bir gençlik, haklılık, onur, gelecekçilik ve bağımsız yaşama mitine dönüşmedi. Romantizm için her şey feda edilebilirdi. 1960'larla birlikte yükselen yeni bir dünya özlemi gitgide sert etki ve tepkiler arasında büyümeye başladı. Vietnam'da ve Küba'da isteyenler kazandı. Yeni dünyaların kurucularının yirmi yıl sonra yaşadığı düş kırıklıkları da düşüncenin gizilgücüyle korundu.

Mayıs 68'de yeni bir dünya düşü ve siyasal kavga her şeyden önemliydi. Ama onu taçlandıranlar arasında sanat ve edebiyat da vardı. Liseli ve üniversiteli gençler hem Rus klasiklerini okurdu, hem Yaşar Kemal ya da Nâzım Hikmet'i, köy edebiyatının neden sonra doğalcılığı yüzünden gözden düşmeye yüz tutan isyankâr ruhunu...

Herkesin kendine göre izlediği edebiyat dergileri vardı. *Varlık*, *Türk Dili*, *Yeni Dergi*, *Yeni Ufuklar*, *Papirüs* öncelikliydi. Gitgide siyasallaşan *Ant*'ı unutmadan. Mayıs 68 ile ardından gelen 1973 sonrası arasında yarım kuşak farkı vardı, ama 68'de sanki aynı sokaklarda yürüyüp aynı düşler görülüyordu.

1960'lardan sonra dünyanın bütün yaratıcılığını, düşünce akımlarını, yeniliklerini keşfetmeye çalışan edebiyatımız, bir yandan 1950 kuşağının modernist atılımını derinleştirmeye çalışıp Varoluşçuluktan Marksizme uzanan bir yelpazenin renklerinden yazınsal sonuçlar çıkarmaya çalışıyor, öbür yandan da gitgide alevlenen siyasal hayatın önüne getirdiği toplumsal sorunlara ve duyarlıklara karşılık vermeye çalışıyordu.

Bizim edebiyatımız her döneminde toplumsal sorunlarla iç içe oldu. Bunun tersini öne sürenlerin tarihle arasının iyi olmadığını düşünebiliriz. Mayıs 68 ve onun önüne ve ardına baktığımız zaman apaçık görülebilir bu.

NotosÖykü'nün bu sayısında Mayıs 68'in 40. yılını hatırlatan bir bölüm hazırlamayı tasarlarken, kendi ilgi alanımız olan edebiyat içinde kalmayı seçtik. Geleceği Mayıs 68'e tanıklık edemeyen bir kuşağa bırakmak üzere olduğumuz şimdiki zamanlarda hatırladıklarımızın yalnızca güzel anılar değil, vazgeçilmez bir hayat olduğunu da bilerek. İyimserlik geçmişten de beslenebilir.

Kırk yılda unutulmamış Mayıs 68 ruhu için...

"Gerçekçi ol, imkânsızı iste."

1968'de neler yaşandı...

OCAK

13. Kış bütün yurdu sardı. Birçok yerleri seller bastı, yollar kapandı. • Gazetelerde: Surveyor-7 Ay'dan resimler gönderiyor.

14. Havana "Kültür Kongresi" sone erdi. Dünya aydınlarına bildiri yayımlandı.

17. İlhan Selçuk Cumhurbaşkanına hakaretten sanık olarak yargılandı.

20. Isı Ağrı'da -38'e düştü.

21. *Cumhuriyet*'te: Yunanistan'daki cuntayı tanıyan ilk ülke: Türkiye.

23. ABD, 1969'da iki Amerikalı'yı Ay'a götürecek Apollo aracını denedi. • ABD Yunan cuntasını tanıdı.

ŞUBAT

7. Ağrı'da ısı -48'e düştü.

10. Dışişleri, Vietnam'ın yardım isteğini "insani mülahazalarla" olumlu karşıladı.

21. Paris'te ve başka ülkelerde Vietnam Savaşı aleyhinde gösteriler yapıldı.

25. Altındağ'da (Ankara) Vietnam sergisi açanlara AP'liler demirle saldırdı.

MART

14. *Cumhuriyet*'te: Bayramda vâizler gericilik olayları çıkardı.

20. Güvenlik Konseyi, Kıbrıs Barış Gücü'nün süresini uzattı.

Devlet Ana, kırk yılın tartışması

Yayımlandıktan bir yıl sonra 1968'de *Devlet Ana* tartışması edebiyat dünyasının gündeminde...

Edebiyatımızda en çok tartışılan kitap Kemal Tahir'in *Devlet Ana* romanı olabilir. *Devlet Ana* 1967'de yayımlandı. Yayımlandıktan sonra tartışılmaya başladı ve o günlerde başlayan tartışması bugün bile bitmedi.

Dost dergisinin Nisan 1968 sayısı "Devlet Ana Özel Sayısı" olarak çıktı. Muhtar Körükçü, Selâhattin Hilav, Ahmet Oktay, İsmet Bozdağ, Turhan Tükel, İlber Ortaylı'nın yazıları, Kemal Tahir ile yapılmış bir konuşmanın yanında, Bülent Ecevit, İlhami Soysal, Adalet Ağaoğlu, Emil Galip Sandalcı, Tansı Şenyapılı , Aziz Çalışlar'ın soruşturma yanıtlarına yer veriliyor.

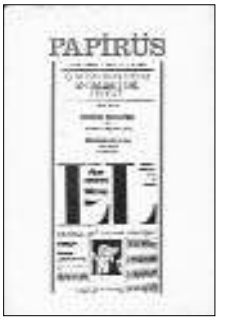
Elbette *Devlet Ana* daha çok yüceltilirken, Ahmet Oktay, Tansı Şenyapılı, Aziz Çalışlar'ın daha serinkanlı ve eleştirel duruşları dikkat çekiyor ki, *Devlet Ana*'nın aslında tarihsel bakımdan ne denli tartışmalı, yazınsal bakımdan ne denli sorunlu bir roman olduğu sonraki yıllarda daha kapsamlı biçimde değerlendirildi.

Devlet Ana, *Yeni Ufuklar*'da tartışılıyor

Yeni Ufuklar'ın Temmuz 1968 sayısı. Ferit Edgü'nün "Devlet Ana'nın Özü, Biçimi" yazısının ikinci bölümü derginin bu sayısında. *Devlet Ana* üstüne o günlerde yapılmış en önemli eleştirilerden birini yapıyor Ferit Edgü ve bakın neler diyor: "*Devlet Ana*'nın edebi bir eser bile sayılamıyacağını söylemiş, bu görüşümün nedenlerini, romanın hiçbir özgün yanı olmadığı gibi, bazı çevrelerin aşırı bir öneseyişle üstünde özellikle durdukları biçimiyle dilinin de tutarsız bir bileşim çabasından başka bir şey olmadığını açıklamaya çalışmıştım. Bugün, ilk yazımda verdiğim sözü tutarak, *Devlet Ana*'nın özünün de biçimi kadar tutarsız olduğunu .... göstermek istiyorum."

Papirüs'te Çekoslovakya işgali

Papirüs'ün Eylül 1968 sayısı. Çekoslovakya uluslararası sosyalist hareketin dikkat merkezinde, aslında kanayan bir yara, ama o günlerde Sovyetler Birliği'nin siyasal otoritesi Türkiye'de sarsılmadı. *Papirüs* aklı başında bir özel sayı yapıyor.

"Emperyalizm ve Kültür"

Memet Fuat'ın ünlü *Türk Edebiyatı* yıllıkları, "Memet Fuat'ın Seçtikleri" üst başlığıyla yayımlanıyor. 1968 yıllığı dönemin kültür ve edebiyat dünyasının görünümünü veriyor.

May ödülleri

1968 May Edebiyat ödülleri öykü dalında Bekir Yıldız'ın *Kara Vagon*, şiir dalında Mehmet Karabulut'un *Şimdi Haberleri Veriyoruz* kitabplarına verildi.

1968'de neler yaşandı...

23. *Cumhuriyet*'te: Bolivya hükümeti, Che Guevara'ya azizlik payesi veren köylülerle mücadeleye girişti.
25. Başbakan, "Trafik kazasında dünyada birinciyiz!" dedi. • Makarios, ilk kez bir Türk lideriyle görüştü.

NİSAN
5. Amerika'da siyah lider Dr. Martin Luther King öldürüldü.
11. Şûle Yüksel Şenler adlı sağcı kadın yazar, İstanbul'da yaptığı bir konuşmada, kocaların karılarını dövebileceklerini söyledi. • Ankara'da oynanan *Devr-i Süleyman*'ı subaylar seyretti, alkışladı, çiçek verdi. (Subaylar hakkında soruşturma açıldı, bir sonuç alınamadı. Oyunu daha önce Ankara valisi yasaklamış, Danıştay yasağı bozmuştu.)
12. *Cumhuriyet*'te: Oscar ödüllerini Sidney Poiter ile Katherine Hepburn aldı. Irk ayrımı olayları filmleri kazandı.
14. *Cumhuriyet*'te: SBF Basın ve Yayın Yüksek Okulu'nun yaptığı ankete göre, Türkiye'nin en önemli dış sorunu Kıbrıs; dünyanın en önemli sorunu ise Vietnam.
20. İsmail Dümbüllü, Kel Hasan'dan aldığı icazet takkesini Münir Özkul'a verdi.
25. André Malraux'dan çevrilen *Umut* toplatıldı.

İki büyük tiyatro

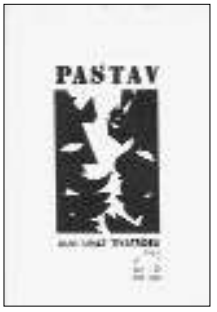
Kent Oyuncuları aylık tiyatro dergisi. Sahibi Kent Oyuncuları adına Müşfik Kenter. Aşağıda kapağı görülen 24 Nisan 1968 sayısından o günlerde

Kent Oyuncuları'nın oynadığı iki oyundan söz ediliyor:

Melih Cevdet Anday'ın *Mikado'nun Çöpleri*; Gabor vonr Vaszary'nin *Bir Aşk Hikâyesi*.

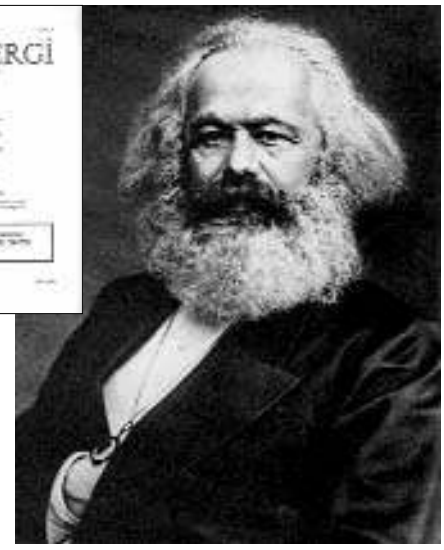
Yıldız Kenter'in "Kent Oyuncularından Türk Sanatseverlerine" başlığıyla yaptığı açıklamada, yeni bir tiyatro binası yaptırmak için her koltuğun üç bin liradan satışa çıkarıldığı bildiriliyor ve sanatseverlerin destekleri isteniyor.

Pastav Ulvi Uraz Tiyatrosu'nun dergisi. Tiyatroyu bir halk sanatı olarak gören yazılar yayımlıyor. Tiyatroda da o günlerde Haldun Taner'in *Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım* ile Orhan Kemal'in *Yalova Kaymakamı (İspinozlar)* oyunları oynanıyor.

"Marx'çı Eleştiri Özel Sayısı"

Memet Fuat'ın unutulmaz *Yeni Dergi*'sinin Mayıs 1968 sayısının "Marx'çı Eleştiri Özel Sayısı" olarak hazırlanması olağandı. Tam o sırada Ernst Fischer'in *Sanatın Gerekliliği* kitabının yankılarıyla ilgileniliyor; Payel Yayınevi Lenin'in *Sanat ve Edebiyat*, Ararat Yayınevi de Mihail Lifşitz'in Marx'ın *Sanat Felsefesi* kitaplarını yayımlıyor. Memet Fuat bu sayının sunuşunda, bu özel sayının kaçınılmaz olduğunu yazıyor. Özel sayının yazarları da Marx-Engels, Çernişevski, Plehanov, Lenin, Bukharin, Troçki, Antonio Gramsci, Lucien Goldmann, Jean Fréville, Antonio Banfi, Mihail Lifşitz, Antonin Liehm, Georg Lukacs. Bu adlar *Yeni Dergi* gibi yenilikçi ve modernist anlayışın dergisi için epeyce köktenci bir duruşu sergiliyor. Bu özel sayıyı hazırlayan da Ferit Edgü.

Sinematek, Yeni Sinema, Yılmaz Güney

Türk Sinematek Derneği'nin yayın organı olan *Yeni Sinema* (Mart 1966-Mayıs 1970) sinema kültürünün gelişmesinde önemli bir rol oynadı. Sahnibi Şakir Eczacıbaşı, sorumlu yazı işleri yönetmeni Hüseyin Hacıbaşıoğlu (Hüseyin Baş) idi. Mayıs 1968 sayısında kapak konusu olarak "Roman Sineması"nı seçmiş. Bir sonraki Haziran-Temmuz 1968 sayısının kapağında ise, iki efsane var: Yılmaz Güney ve *Seyyit Han* filmi. Siyasal sinema, sinemada devrimcilik, ulusal sinema gibi konular derginin sürekli konuları arasında.

1968'de neler yaşandı...

MAYIS

2. *İmece* dergisi sorumlusu Hamza Soydaş bir şiiri nedeniyle tutuklandı.
7. Fransız üniversitelerinde bir süredir görülen bunalım bazı fakültelerin kapatılmasına yol açtı.
10. *Akşam*'da: Türk Folklor Ekibi Sicilya'da birinci oldu.
15. Sorbonne'lu öğrenciler boykota devam kararı aldı.
19. Madrid'de öğrenciler ayaklandı.
20. İsveçli öğrenciler ayaklandı. • Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ndeki tiyatro yapı sergisine çağrılan Muhsin Ertuğrul bir telgraf çekerek, "Atatürk'ün resimlerinin indirildiği bir müesseseye gelmem ve sergi açmam!" dedi. (Bir süredir, Fakülte'de Atatürk'ün resminin indirildiği yolunda dedikodular vardı.)
20. *Cumhuriyet*, 21. *Akşam*'da: Sait Faik hikâye armağanını kazanan Muzaffer Buyrukçu ile konuşmalar.
21. Ankara'da yılın en iyi tiyatro oyunu seçildi. *Sarıpınar 1914*, yazarı Turgut Özakman; en iyi oyuncu, Bozkurt Kuruç.
25. Lion ve Paris'te sokak savaşları oldu. Yaralananlardan başka iki ölü de var.
27. 27 Mayıs kutlandı. Kimi yerlerde AP'liler törene katılmadı. • Türkiye'yi dolaşarak gerici konuşmalar yapan Şû-

Yazarlar eylemlerin içinde değil, yakınındaydı

Paris'te patlak veren Mayıs 1968 olayları, bir iki ay içinde İstanbul'a sirayet etti. Kültürel boyutu eksik olarak. Elbette bu olayların edebiyatının sıcağı sıcağına yapılması beklenemezdi. Edebiyat beklemek gerektirir.

Demir Özlü

68 Mayıs'ında ben sakıncalı çavuş olarak, Muş Piyade Alayı'nda askerdim. Yedek Subay okulundan çavuşa çıkarılmış ve Muş'a gönderilmiştim. Üniversitede asistanken TİP'te çalıştığım için.

Siyasi olarak çok hareketli bir ortamda yaşanmaya başlanmıştı. Bu yüzden politika edebiyattan önde geliyordu, ilgi konusu olarak. Gene de yazarlar kendi edebiyat anlayışları çizgisinde yazmayı sürdürüyorlardı. Ben içinde bulunduğum koşullar yüzünden bir şey yazamıyordum. Bu serüvenle ilgili olarak notlar aldığım halde, bugüne kadar bunlardan bir kitap oluşturamadım. Yazarken çok sarsılacağımı sanıyordum.

Ana çizgileri –edebiyat ve siyasi ortam iç içe– kısaca çizmeye çalışayım: 1967 kışında İstanbul'da ilk defa güdümlü olmayan (örneğin CHP tarafından desteklenmeyen) bağımsız bir antiamerikanist bir yürüyüş oldu, Beyazıt'tan Taksim'e. Bu Türkiye'de yeni bir oluşumdu. Böylece gençler korunmasız olarak ortaya çıktı. Askeri cuntaların güdümüne düşene kadar. Ben Muş Alayı'ndaydım. Edebiyat dergilerinde tartışmalar devam ediyordu. Temel tartışma, durağanlaşmış (bürokratik de denebilir) Marksizmin edebiyata yansıması olan sosyalist-realizmin savunulmasıyla Marksizmin içine bireysel felsefi alanları da (kaba idealizmler dışında) sokmaya çalışan yaratıcı ya da gelişimci Marksist anlayış arasındaydı. Ben bu ikinci çizgideydim. Edebiyat dergileri dışında, haftalık gazeteler *Yön* ile *Ant*'ın kültür sayfaları da bu polemiklerle doludur.

68 yazında raporlu olarak İstanbul'daydım. O sırada Muş Alayı'na asker olarak Yılmaz Güney, o dönemde solcu olan genç şair İsmet Özel, Üstün Akmen sürüldü. O yaz Fransa'daki Mayıs öğrenci ayaklanması sanki bize ulaşmıştı. Ataol Behramoğlu neredeydi bilmiyorum. Sanırım o da Malazgirt'te askerdi.

Şimdi artık çok bilinen faşizan gizli ve açık güçler solcu öğrencileri öldürmeye başladı. Bu, ülkede yeni bir sayfaydı. İlk olarak İTÜ'de yurt penceresinden Vedat (Demircioğlu) adlı çok genç bir öğrenci atılarak öldürüldü. Çok büyük bir öğrenci kütlesi Dolmabahçe'ye inerek bazı Amerikan deniz askerlerini suya attı. ABD ile içine CIA'nın da yerleşti-

İşgaller ve boykotlar hızla yayılıyor...

1968'de neler yaşandı...

le Yüksel Şenler için gıyabında tutuklama kararı çıktı.

HAZİRAN

10. Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi öğrencileri boykota başladı. Fakülte işgal edildi • İtalya, Almanya, İsveç ve İspanya'dan sonra Yugoslavya'ya da sıçrayan öğrenci boykotları Tito'nun olumlu vaatleri üzerine yatıştı.
11. Paris'te yine kanlı olaylar başladı.
12. Boykot ve işgaller İstanbul'a da sıçradı. (Çeşitli fakültelere; İstanbul Teknik Üniversitesi'ne ve yüksek okullara yayıldı.)
14. *Cumhuriyet*'te: Türkiye'den kaçırılan tarihi eserler Londra'da satışa çıkarıldı.
21. Millet Meclisi'nde boykotlar konusunda genel görüşme başladı.
28. Yunus Nadi Armağanı'nı Kemal Tahir'in *Yorgun Savaşçı* adlı romanı kazandı.
29. Atina Müzik Festivali'nde, Selçuk Başar'ın bestelediği, Ajda Pekkan'ın okuduğu "Özdeyiş" dördüncü oldu. (Birinciliği Belçikalı şarkıcı aldı.)

TEMMUZ

6. *Milliyet* gazetesi: Ali Naci Karacan Karagöz Oyunu Yazma Yarışması'nda birinciliği Aziz Nesin kazandı.
8. Muğla'da günlerce sürecek orman

ği MİT bunu bir şaka olarak almadı. Tersine çok sertleşerek 12 Mart 1971 ortamını hazırlamaya başladı. Ben de Dolmabahçe'ye inerken o genç kalabalığın içinde Onat'a (Kutlar) rastladım.

Genç yaşta haksız olarak hapishaneleri on yıl dolaşmış olan Kemal Tahir hem yakın tarihin yapısını (ruhunu) araştıran romanlar yazıyor, hem de düşünce yaşamını etkiliyordu. Yaşar Kemal üçlemelerinden birini yazıyordu. Kemal Bilbaşar *Cemo* adlı romanından sonra iki ciltlik romanını yazmaktaydı: *Memo*. Edip Cansever, Cemal Süreya, İnce, Ayhan... özgün şiirlerini yaratmakla meşguldüler. Nâzım Hikmet şiiri ortaya çıkıyordu. Estetik sorunlar şiir içinde daha iyi başarılıyor, ama roman estetiği çok az düşünülüyordu. Birçok özgün şair, öykü yazarı vardı, ama belirttiğim gibi politika ile Marksizm tartışmaları, ATÜT/Asya Tipi Üretim Tarzı da dahil, entellektüel ortamı kapsıyordu. Burada Batı felsefi kanallarından beslenen çok özgün bir edebiyatın tam anlaşılamadığını not edeceğim. Entelektüel yaşamımızın perde arkasında köylülük ve kasabalı kültürümüzün etkileri hâlâ sürmekte.

68'den sonra geçen üç yılın sonunda gelen 12 Mart 71 darbesinden sonra Türkiye'de enteligensia hep baskı altında tutuldu ve günümüz gericiliğine varıldı.

Paris'te patlak veren Mayıs 1968 olayları, bir iki ay içinde İstanbul'a sirayet etti. Kültürel boyutu eksik olarak. Elbette bu olayların edebiyatının sıcağı sıcağına yapılması beklenemezdi. Edebiyat beklemek gerektirir. Yazarların içinde gölgesinden korkan bir küçük grupla, eskiden sütten ağzı yanmış olup da yoğurdu üfleyerek yiyen bazıları dışta tutulursa, öteki yazarlar, eylemlerin içinde değil, ama yakınındaydı. Bu etki 12 Mart rejimine kadar Latin Amerika devrimci yöntemlerinin etkisine girdi. 12 Mart'ın öncesinde ordu içi çekişme haline dönüştü. Durum bugünkünün tersineydi. ABD istekleri doğrultusunda edebiyatı aldatıcı bir mistiğe sürüklemek söz konusu değildi. Gueveracı bir doğrultuydu.

Hatta çok çok az kişi bilir, Küba'nın Moskova büyük elçisi Ortega geldi. Castro ona, "Türkiye'de bizim doğrultumuzda bir şeyler oluyor, gidip orayı bir incele," demiş. Ben Ortega ile konuştum. Devrimci hareketin iktidarı alacak güçte olmadığını söyledim. □

Paris'te Mayıs günleri...

Joan Baez ve Bob Dylan sevgisi...

Öte yandan Beatles şarkıları keşfediliyor, Pink Floyd, The Who, Rolling Stones grupları protest rock ile gençliği yerinden sıçratıyor, Jane Fonda sol yumruğunu havaya kaldırıyor, Türkiye'de özellikle Joan Baez ile onun ardından Bob Dylan sevgisi büyüyor... Ruhi Su halk müziğinin idolu oluyor...

1968'de neler yaşandı...

yangını başladı.
17. Polis, İstanbul Teknik Üniversitesi öğrenci yurdunu bastı, öğrencileri copladı, yaraladı. Öğrenciler, 6. Filo erlerini denize attılar, arabalarını tahrip ettiler.
24. İstanbul'da polisin yaraladığı Hukuk Fakültesi öğrencisi Vedat Demircioğlu öldü. (Cenazesi gizlice Konya'nın Taşkent ilçesine götürülerek gömülmüştür.) İstanbul'da öğrencilerle polis yeniden çatıştı.
29. Costa Rica'da patlayan volkan yüzünden yüze yakın insan öldü.

AĞUSTOS
2. *Akşam*'da: Nehar Tüblek, Bordighera Uluslararası Mizah Yarışması'nda karikatürleriyle altın palmiye kazandı.
20. İzmir Fuarı açıldı.
21. Ayın 20'sini 21'e bağlayan gece yarısı Varşove Paktı üyelerinden Rusya, Doğu Almanya, Macaristan ve Bulgaristan; Çekoslavakya'yı işgale giriştiler.
• Çekoslavakya'nın işgali Türkiye'de sert tepkilerle karşılaştı. Gençlik kuruluşları ve partiler protesto demeçleri verdiler.
23. Kastamonu'da şapka devriminin yıldönümü kutlandı.

EYLÜL
2. İstanbul'u yer yer sel bastı. Selden

Yayıncı Ermiş'in Adliye'de ölümü

Gün Yayınları'nın sahibi Mehmet Ali Ermiş'in hasta hasta sorguya çekilirken adliyede yaşamını yitirmesi büyük protestolara neden oldu. Mehmet Ali Ermiş, Nâzım Hikmet'in *Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim* romanını yayımladığı için savcılığa ifade veriyordu. Ermiş'in ölümünden on gün sonra da, yayımladığı bir başka kitap, Lenin'in *Marksist Eylemin Çocukluk Hastalığı ve Devrim Stratejisi* hakkında "komünizm propagandası" gerekçesiyle dava açıldı.

Ağaoğlu Yayınevi'nin yayımladığı André Malraux'nun *Umut* romanı da "komünist propagandası" yaptığı gerekçesiyle toplatıldı.

İki ödül

Sait Faik Hikâye Armağanı
Muzaffer Buyrukçu'nun *Kavga* adlı öykü kitabı ödüle değer görüldü.

Karacan Armağanı
1968'de Karacan Armağanı'nın konusu eski eserlerin bugünkü dile çerilmesiydi. Ödüle birer tarih kitabı sadeleştirmiş üç tarihçi değer görüldü. Bunlardan Gültekin Elibal'ın *Elvâh-ı Nakşiye Koleksiyonu* 1970'te kitap olarak basıldı, öbürleri gazetede tefrika edildi.

Varlık Yıllığı'nda dünya sorunları

Varlık Yayınları'nın Yaşar Nabi Nayır editörlüğünde yayımladığı yıllıkların 1968 tarihli olanında, Yaşar Nabi de dönemin sorunları üstünde duran bir sunuş yazısı yazmış. Dünya sorunları üstüne yaptığı kapsamlı değerlendirmenin yanında, iç politikaya ilişkin olarak da tek tek partilere varan yargılarda bulunur. 1968 Yıllığı'nda geçen 1967'nin değerlendirmeleri yayımlanıyor. Edebiyatımızda geçen yılın değerlendirmesi bütün türlerde ayrı ayrı yapılırken, geniş bir yer tutan bir soruşturması da var *Yıllık*'ın. İlk sorusu şöyle: "Edebiyatımızın son yıllarda halktan kopma eğilimi yüzünden yeteri kadar basılıp yayılamadığı günün konusu haline geldi. Siz ne düşünürsünüz bu konuda?"

Türk Dili'nin 200. sayısı

Dünya sinemasında çıplaklık tartışılıyor

Dünya sinemasında çıplaklık tartışılıyor. Haberin spotu şöyle: "Dünya sinemasında karşılıklı bir soyunma ve soyma yarışı başladı. Yapımcılar soyunmanın "müstehcen" bir davranış olmadığını, tersine soyunan kadının erkek seyircinin göz zevkine hitabettiğini ileri sürüyorlar." *Milliyet*, 5 Mayıs

1968'de neler yaşandı...

yurdun çeşitli yerleri zarar gördü, ölenler oldu.
3. XIV. Uluslararası Felsefe Kongresi Viyana'da toplandı.
4. Türkiye Öğretmenler Sendikası tarafından düzenlenen Devrimci Eğitim Şûrası, Siyasal Bilgiler Fakültesi konferans salonunda başladı.
12. On ikinci Türk Mikrobiyoloji Kongresi toplandı. Sütlerin büyük ölçüde mikroplu olduğu ileri sürüldü.
18. *Akşam*'da: Prof. Perihan Çambel kanserle ilgili bir buluşunu açıkladı.
22. Sovyetlerin 17 Eylül'de Ay'a gönderdikleri Zond-5 Hint Okyanusu'na indi.
24. Türk Dil Kurumu ödüllerini bu yıl romanda Kemal Tahir (*Devlet Ana*), hikâyede Samim Kocagöz (*Yağmurdaki Kız*), tiyatroda Turan Oflazoğlu (*Deli İbrahim*), çeviride Prof. Seha Meray (*Grotius: Savaş ve Barış Hukuku*) kazandı. Öteki dallarda ödül verilmedi.

EKİM
3. *Akşam*'da: Brüksel'de yapılan karikatür yarışmasında Nehar Tüblek dünya birincisi oldu.
11. ABD, Apollo-VII uzay aracını üç astronotla uzaya gönderdi (11 gün sonra, 22 ekimde döndü).
15. Fakir Baykurt, Birecik'te konuşurken saldırıya uğradı, başından yaralan-

1968'de yayımlanan kitaplar

Roman

Alnımdaki Bıçak Yarası, Burhan Arpad
Dönüş, Cengiz Dağcı
Denizin Kanı, Tarık Dursun K.
Arkadaş Islıkları, Orhan Kemal
Sokaklardan Bir Kız, Orhan Kemal
Savaş ve Açlar, Hasan İzzetin Dinamo
Ateş Yılları, Hasan İzzetin Dinamo
Sarı İt, Reşat Enis
Toprak Acıkınca, 2 cilt, Erol Toy
Ankara Mahpusu, Suat Derviş
Fosforlu Cevriye, Suat Derviş
Ölmez Otu, Yaşar Kemal
Memo, Kemal Bilbaşar
Vatan Tutkusu, İlhan Tarus
Şimdiki Çocuklar Harika, Aziz Nesin

Öykü

Son Ders, Adnan Ardağı
Siyasi Hikâyeler, Yahya Kemal Beyatlı
Hoşt Amerika, Tanju Cılızoğlu
Av, Ferit Edgü
Sahipsizler, Yüksel Feyzioğlu
Bülbül Yuvası Evler, Aziz Nesin
Vatan Sağ Olsun, Aziz Nesin
Deli Feto, Nemci Onur
Sevdalı Bulut, ilk basımı 1967, Nazım Hikmet Ran
Kısa Lodos Hikâyeleri, Fikret Ürgüp
Bakışların, Hakkı Özkan
Cumartesi Yalnızlığı, Selim İleri
Doğudan Hikâyeler, Muhtar Körükçü
Garnizonda Bir Olay, Mehmet Seyda
Gecede, Leyla Erbil
Kuduz Düğünü, Ahmet Naim
Mavi Bluzlu Kadın, Mustafa Niyazi
Önce Ekmek, Orhan Kemal
Reşo Ağa, Bekir Yıldız
Sancı Meydanı, Faik Baysal
Tante Rosa, Sevgi Sabuncu
Toprak, Afet Muhteremoğlu
Akrep Üretme Çiftliğ, Nevzat Üstün
Kavga, Muzaffer Buyrukçu
Yağmurdaki Kız, Samim Kocagöz
Sansaryan Hanı, Demirtaş Ceyhun
Sabah Geçidi, Mübeccel İzmirli
Sevgisizler, Nursen Karas

Şiir

Hasretinden Prangalar Eskittim, Ahmed Arif
Mutlu Olmak Varken, A. Kadir
Lacivert Kanatlı Bir Kuştur Gece, Tevfik Akdağ
Aşıkane, İlhan Berk
Günaydın Anneciğim, İbrahim Zeki Burdurlu
Martı Kanadında Bir Evren, Ali Çapan
Kubilay Destanı, Haydi, Fazıl Hüsnü Dağlarca
Kısa Şiirler Durağı, Fikret Demirağ
Ateş Yılları, Hasan İzzetin Dinamo
Ortodoksluklar, Ece Ayhan
Ayşemayşe, Metin Eloğlu
Yasak Sevişmek, Attilâ İlhan
Kuvayı Milliye, Nâzım Hikmet
İki Başına Yürümek, Behçet Necatigil
Toprak Olana Kadar, Ümit Yaşar Oğuzcan
Koca Sapmalarda Biz Vardık, Yüksel Pazarkaya
Hüznün Dalgın Kuşları, Ruşen Hakkı Çöl, Afşar Timuçin
Susan Anadolu, Ömer Faruk Toprak
Her Pazartesi, Turgut Uyar
Yağmurlu Deniz, Necati Cumalı
Can Kulağı, Talât Sait Halman
Hayret Beyin Serüveni, Suat Taşer
Köprübaşı, Nevzat Üstün
Sesler, Sezai Karakoç
Taha'nın Kitabı, Sezai Karakoç
Küçük Şeyler, Ülkü Uluırmak
Alkol Dönem, Halil Uysal
Günün Apansız Açıklanması, Tekin Sönmez
Yabanistan, Abdullah N. Karahan
Döner Dolaplarda, Kerim Aydın Erdem
Kısa Şiirler Durağı, Fikret Demirağ
Açmıyor mu Kıbrısım Gülleri, İbrahim Zeki Burdurlu
Geçerken, Mübin Manyasığ

Dönemin önde gelen kişiliklerinden Âşık İhsani, TİP adayı

Radikal türkü sözleriyle dönemin kendinden en çok söz ettiren halk şairi Âşık İhsani seçimlerde TİP İstanbul milletvekili adayı

1968'de neler yaşandı...

dı. • İlhan Selçuk, Başbakana hakaretten altı aya mahkum oldu.
30. Tarihçi Arnold Toynbee ayın son haftası içinde Türkiye'ye geldi. • Paris'te bu ay içinde yapılan genç erkekler keman yarışmasını Tunç Ünver adlı 14 yaşında bir Türk kazandı.

KASIM

2. Ankara'da Üçüncü Tiyatro'da oynanan, Neciz Fazıl Kısakürek'in "Ulu Hakan Abdülhamit Han" oyununu askeri öğrenciler yuhaladı. • Tarihçi Toynbee, İsmet İnönü ile görüştü.
3. Avrupa'da şiddetli kış başladı, ölenler oldu.
5. Amerika'da Cumhurbaşkanlığı seçimleri yapıldı, Nixon kazandı.
20. Avrupa'da mali bunalım baş gösterdi. Frank düştü.

ARALIK

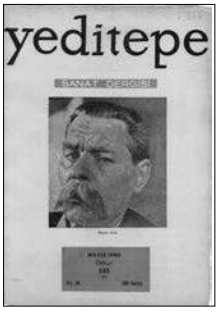
21. Amerika Birleşik Devletleri'nin, içinde üç astronot (Borman, Lovell, Anders) bulunan Apollo 8'i Ay'a fırlattı. Gemi, ayın çevresinde on kez döndükten sonra dünyaya geri geldi. • Birleşmiş Milletler, nükleer denemelerin yasaklanmasını kabul etti.

Kaynak: *Varlık 1969 Yıllığı*

1968'de hangi edebiyat dergileri yayımlanıyordu?

Varlık 15 Temmuz 1933'te başladığı yayınını sürdürürken 1968'de 35. yılını kutluyor. 1960'lardan sonra yükselen toplumsal duyarlığı tam içinden izlemek yerine geleneksel çizgisini kararlılıkla sürdüren Yaşar Nabi Nayır, dönemin önde gelen şairlerine sayfalarını açmaktadır..

Yeditepe Hüsamettin Bozok tarafından 1950-1984 yıllarında, toplam 454 sayı yayımlandı. Farklı bir dergi olarak edebiyat dünyamızın en çok iz bırakan dergilerinden oldu. *Yeditepe*'nin Mayıs 1968 sayısı da Maksim Gorki özel sayısı gibi hazırlanmış. Gorki üstüne yazıların yanında, Gorki'nin de Stendhal üstüne yazısı var. *Yeditepe* de dönemin düşünce ortamından kopamıyor.

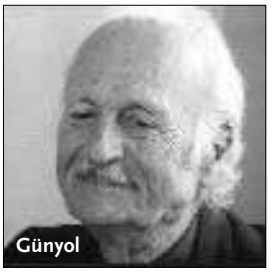
Türk Dili 1 Eylül 1951'de yayımlanmaya başladı, 1983'te TDK'nın kapatılmasıyla son buldu. Edebiyat tarihimizin en önemli dergileri arasında sayılır. 1968'deki yöneticisi Salâh Birsel'di. Salâh Birsel, 1960'ta derginin sorumluluğunu aldığında derginin piyasada yalnızca 300 adet sattığını, abonesinin hiç olmadığını, oysa 1973'te ayrılırken satışın 2.500'e, abone sayısının da 10.000'e ulaştığını yazdı. Resmi bir kurum dergisi olduğu için, 1968'de yaşanan hayatın dışında bir dil ve edebiyat yayıncılığı yapıyordu.

Dost dergisi *Seçilmiş Hikâyeler Dergisi*'nin devamı kabul edilir. Sahibi Salim Şengil, yazı işleri müdürü Nezihe Meriç idi. Üçüncü dizisi Kasım 1964-Nisan 1973 arasında 102 sayı yayımlandı. En uzun ömürlü ve unutulmaz dergilerden olan *Dost*'ta şiir ve öykünün yanı sıra, düşünce yazılarına da yer verildi, toplumsal sorunlara çözümler de tartışıldı.

Meriç

Hisar dergisinin ikinci dönemi 1968'de sürüyor. Munis Faik Ozansoy yönetiminde çıkan *Hisar*, hâlâ hece şiirinin yayıncısı, dolayısıyla Batı karşıtı. Öztürkçeye "dil ırkçılığı" diyerek sert bir karşı çıkış icindedir. Sağcı ve tutucu bir dünya görüşüne sahiptir.

Yeni Ufuklar Vedat Günyol ile Orhan Buran'ın birlikte çıkardıkları *Ufuklar* dergisinin, Burian'ın ölümü nedeniyle Eylül 1953'ten sonraki devamı. Kasım 1976'ya dek 275 sayı çıktı. Yılmaz Güney ve İlhan Erdost'un derginin yayın yaşamında önemli yeri vardı. 1968'e doğru düşünsel kaygıları öne çıkardı. Genç yazarlara verdiği yerle de unutulmaz bir dergidir.

Günyol

Yeni Dergi Ekim 1964'te Memet Fuat (Bengü) tarafından yayımlanmaya başladı. Yayımladığı çevirilerle edebiyatımızın düşünsel gelişimine büyük katkıda bulundu. 1967'den sonra sosyalizmin edebiyattaki yansımalarına da yer vermesine karşın, dönemin "daha kavgacı ve eylemci" yazar ve şairlariyle dergileri Yeni Dergi'nin etkinlik alanından uzaklaştı. 1968 çevresindeki militan edebiyat anlayışı *Yeni Dergi*'nin yazınsal ve düşünsel kaygılarıyla aynı yerde bulunamamaya başladı. Mayıs 1975'te 128. sayısında kapandı.

Memet Fuat

Yeni İnsan dergisi 1963-1971 yılları arasında 105 sayı çıktı. Sahibi şair Celâl Sılay'dı. Edebiyat dışındaki sanatlara da yer verdi. Mayıs 1968 sayısının kapağında Sait Faik var. Portrenin çizeri Agop Arad.

Soyut 1965-1977 yılları arasında 107 sayı yayımlandı. Sahibi şair Halil İbrahim Bahar'dı. Refik Durbaş'ın, *Soyut*'un "Yeni Dizi"sinin Mayıs 1968 sayısında yayımlanan "Hikâye Üzerine" yazısı, "Son yıllarda hikâyeciliğimizin bir kimsesizlik içinde olduğu, derin bir sarsıntı geçirdiği gözle görülen bir gerçek," diye başlıyor.

Yordam Ocak 1966'da Hüseyin Cöntürk yönetiminde çıktı. Yirmi altı sayıdan sonra Kasım-Aralık 1969'da kapandı. Eleştiri yazısı yazmayan şairin şiirini basmayan bir dergiydi *Yor-*

dam. Edebiyatı eğitsel, düşünsel yanına çok önem veriyordu.

Papirüs Cemal Süreya'nın Chevrolet arabasını satıp çıkardığı, unutulmaz dergisiydi. Haziran 1966'da başladığı yayın serüvenini 51. sayıda tamamladı. Edebiyatımızın geçmişini irdeledi, eleşiri olmadan edebiyatın gelişemeyeceğini vurguladı. Dönemin bütün önemli yazarları ve şairleri için çekim merkezlerinden biri oldu. Bugün bir *Papirüs* koleksiyonuna sahip olmak, değerli bir müzayede parçasına sahip olmak gibidir.

Süreya

Yeni Eylem dergisi Nisan 1968'de yayımlanmaya başladı. Sahibi Eşber Yağmurdereli'ydi. Yağmurdereli, edebiyat dergilerinin bir süre yayımlandıktan sonra kapandığından, dağıtım sorunlarından söz ettiği "Çıkarken" yazısında, *Yeni Eylem* "devrimci ve öncü tutumuyla edebiyatımızın son kuşağını da içererek kendi öz kadrosuyla geldi," diyor. *Yeni Eylem*'in 1. sayısının en hoş yanlarından biri,

Cevahir

THKP-C'nin önde gelen kurucularından Hüseyin Cevahir'in (1947-1971) "Kalın Çizgilerle Edebiyatımızın Dünü" yazısı. Mayıs 1968 demek, Hüseyin Cevahir gibi devrimci gençlik önderleri de demekti. Onun Mayıs 68 günlerinde yazdığı ve nitelikli saptamalar içeren yazısı da, "Türkiye düşün tarihinin en devingen yılları yaşanıyor şimdilerde," sözleriyle başlıyor.

Ant
Etkin bir dergi

Dönemin en etkin derilerinden biri olan *Ant* dergisini Yaşar Kemal, Fethi Naci ve Doğan Özgüden çıkarmıştı. *Ant*'ın 30 Nisan sayısı 1 Mayıs için çağrı yapıyor.
28 Mayıs sayısında: Seçim kapıda!

Bu arada Ant Yayınları sosyalist düşüncenin temel kitaplarının yayınına başlıyor. Che, Carmichael, Marx, Yevtuşenko ve Yaşar Kemal...

Kitaplar Arasında Mayıs 1968'de on beş günlük yayımlanmaya başladı. Sahibi Metin Toker'di. O dönemin alışılmış dergi türlerinden değildi. Siyasal ağırlığı da edebiyatın önündeydi.

Diriliş Sezai Karakoç tarafından yönetiliyordu. 1966'dan sonra 128 sayı aylık, 133 sayı haftalık çıktı, 1992'de kapandı. Siyasetin öne çıkarıldığı, İslam'ın çözüm olarak önerildiği bir dergiydi.

Forum "Fikir Meydanıdır" alt başlığıyla 1954'te yayımlanmaya başladı. İlk yöneticisi Nilüfer Yalçın. Başlangıç dönemindeki kadrosu 1965'ten sonra sağ partilere yönelip uzaklaşırken dergi de ondan sonra sol bir çizgi benimsedi. 1968'den sonra şair Hasan Hüseyin (Korkmazgil) yazı işleri müdürlüğünü üstlendi.

O günden TİP'e yakın bir kültür, sanat ve siyaset dergisi niteliği kazandı. 1 Mayıs 68 kapağındaki "Uyutamıyacaksınız!" başlığıyla işçi sınıfının sesini haykırıyor.

Büyük Doğu Necip Fazıl Kısakürek adıyla özdeşmiş, İslamcı ve sağcı düşüncenin önde gelen dergisiydi. 1943-1976 arasında, 853 sayı yayımlanmış.
Cep Dergisi Yaşar Nabi Nayır tarafından 1966-1969 arasında 29 sayı yayımlandı.
Çaba 1966-1969 yıllarında, Halil Soyuer, Sami Ayhan ve Erhan Bener tarafından 34 sayı yayımlandı.
Çağrı Feyzi Halıcı tarafından, Konya'da, 1957-1975 yıllarında yayımlandı.
Ilgaz İsmail Karaahmetoğlu tarafından, Kastamonu'da, 1961-1981 yıllarında, 243 sayı yayımlandı.
May Mehmet Ali Yalçın tarafından 1967-1970 yıllarında 31 sayı yayımlandı.
Su Sivas'ta, Sabahaddin Gümüş ve Hazım Zeyrek tarafından 1961-1969 yıllarında 78 sayı yayımlandı.
Yelken Şükran Kurdakul, Rüknettin Resuloğlu, Mübeccel İzmirli, Tahir Kutsi Makal tarafından 1957-1980 yıllarında 239 sayı yayımlandı.
Yeni Gerçek Ömür Candal, Aydın Hatipoğlu, Afşar Timuçin tarafından 1967-1968 yıllarında 11 sayı yayımlandı.

BEŞİR AYVAZOĞLU

Yeniden okumanın ve yorumlamanın önemi

Geçmişi tekrarlayarak gelenekçi olunmaz. Mesela bir şair bugün gazel yazarak gelenekçi olamaz; ama öyle bir şiir yazar ki, bu şiir hem kendi çağının şiiridir, hem de bütün bir divan şiiriyle alışveriş içinde.

NİDA NEVRA SAVCILIOĞLU

Beşir Ayvazoğlu düşünce dünyamıza şiirleri, denemeleri, biyografileri ve yazılarıyla önemli katkılarda bulundu. İlgi alanı ve merakları ne olursa olsun, genel okur kitlesiyle Şeyh Galip, Yahya Kemal, Ahmet Haşim gibi büyük ve renkli edebiyat adamlarını buluşturma yönünde önemli çalışmalara imza attı. Ayvazoğlu'nun Türkçe, kültürel değerler ve edebiyat araştırmaları konusundaki özenli çalışmaları pek çok yazara örnek olacak özellikler taşıyor. Bu söyleşi nedeniyle okuduğum güzel kitapları için kendisine teşekkür etme fırsatı bulmuş olmaktan mutluluk duydum.

Geleneğin bir kültür meselesi olarak

ortaya konmasıyla başlayalım isterseniz. "Gelenek bilinci kültürel bilinci sağlar" sözünüz üzerine bugün neler söyleyebilirsiniz?

Gelenek aslında tarif edilmesi zor, herkesin farklı anlamlar yükleyerek kullandığı bir kavramdır. Ben kendi anlayışıma en yakın tarifi Eliot'ta bulduğumu söyleyebilirim. Hani Eliot, bir şairin yahut yazarın geleneğe sahip olabilmesi için önce tarih şuuruna sahip olması gerektiğini söyler. Tarih şuuru, ona göre, yirmi beşinden sonra da şiir yazmaya devam etme kararında olan herkes için şarttır. Başka türlü ne şair olunabilir, ne yazar. Tarih şuuru, geçmişin aslında geçmemiş olduğunun farkına varmak, başka bir ifadeyle, geçmişin hâl'de de var olduğunu bilmek demektir. Böyle bir şuura sahip olan sanatçı, yalnız kendi zamanının şuurunu ifade etmekle kalmaz; eserinde bütün bir geçmiş yeni bir anlam ve yeni bir ifade kazanmış olur. "Geçmişin hal içinde varlığını hissetmek, sınırsızı sınırlı olanda, yani bugünde bulmak bir şairi yahut yazarı gelenekçi yapar," diyor Eliot; böyle bir şair veya yazar hem bu anlamda gelenekçidir, hem de çağının şuurunu ifade etmesi bakımından modern. Benim durumum bu açıdan ele alınabilir. Eski kültürümüze yönelik çalışmalarımla, inkâr edilen ve yaklaşık yüz yıldır varlığını hâl'de devam ettirmesine izin verilmeyen bir geçmişi, bir geleneği keşfetmeye çalışıyorum. Tarih şuuru, muhteşem zaferlerden dem vurmak, mefahirden söz etmek, başka bir deyişle, tarihi sırtında ağır bir yük olarak taşımak değil, itici bir güç olarak hissedebilmektir. Geçmişi tekrarlayarak gelenekçi olunmaz. Mesela bir şair bugün gazel yazarak gelenekçi olamaz; ama öyle bir şiir yazar ki, bu şiir hem kendi çağının şiiridir, hem de bütün bir divan şiiriyle alışveriş içinde... Kültürde süreklilik o zaman gerçekleşir. Aslında Tanpınar, yıllar önce benim bu anlattıklarımı formüle etmiş: "Devam ederek değişmek, değişerek devam etmek!"

Tarih şuuru, geçmişin aslında geçmemiş olduğunun farkına varmak, başka bir ifadeyle, geçmişin hâl'de de var olduğunu bilmek demektir. Böyle bir şuura sahip olan sanatçı, yalnız kendi zamanının şuurunu ifade etmekle kalmaz; eserinde bütün bir geçmiş yeni bir anlam ve yeni bir ifade kazanmış olur.

Gelenekten beslenmek noktasında sanatçı oryantalizmin tuzağına düşüyor mu?

Tarihimizde çok ciddi kırılmalar yaşandı; bu sebeple içinden geldiğimiz kültürle ilişkimiz çok problemlidir. Esasen problemin ötesinde bir şey bu. "Bizim" dediğimiz, aslında artık bizim olmayan, dışına ve uzağına düştüğümüz bir kültürdür. Bu kültüre sahip çıkanların bile onu ne kadar temellük ettikleri tartışılabilir. Kendi kültürümüzü yabancılar gibi öğrenmek zorundayız. Ancak bu öğrenme sürecinde kullandığımız araçlar, kavramlar, terminoloji vb. hep yabancı. Dolayısıyla geride bıraktığımız ve bizim olduğunu varsaydığımız kültürü öğrenirken aslında onu farkında olmadan oryantalistler gibi yeniden şekillendiriyor, çarpıtıyoruz. Dilini unutmuş, şifrelerini kaybetmişiz çünkü; elimizde o kapıyı açacak anahtarlar yok. Çok riskli bir şey bu. Eğer sizin kültür, düşünce ve estetik dünyanızı gelenek belirlememişse, onu sonradan öğreniyorsanız, yaptığınız bir çeşit oryantalisttir. Bir bakınız etrafınıza; bu topraklarda yeşermiş ve asırlarca yaşanmış kültüre özellikle aydınların ne kadar yabancılaştığını somut bir şekilde göreceksiniz. Mesela bundan –çok değil– elli sene önce yazılmış bir metni hatasız seslendirebilecek, kelimeleri doğru telaffuz edebilecek bir tiyatro sanatçısı bulamazsınız. Buna benzer yüzlerce örnek verilebilir. Bizim yaşadığımız bu acı tecrübeyi başka hiçbir millet yaşamadı. Bırakın Cumhuriyet öncesini, gençlere Orhan Veli'yi anlatırken bile zorluk çekiyoruz. Bin yıl kültürsüz yaşamış nevzuhur bir topluluk gibiyiz. O hale getirildik.

Geç keşfedilen, ancak benimsenen ve derinleşme arzusunu tetikleyen karşılaşmalar da olabilir.

Mutlaka... Aslında hiçbir kültür büsbütün yok olmaz. Bizim kültürümüz işte orada, kütüphane raflarında, arşiv depolarında, mimari eserlerde, şehir dokularında, hatta mezarlıklarda hâlâ yaşayan ve yaşanan bir kültürdür. Eğer bu kültürün dilini öğrenip şifrelerini çözerek derinliklerine nüfuz edebilirseniz, onu sevebilir, benimseyebilirsiniz. Bizim şansımız elbette yabancılardan daha fazla. İçimizde bir yerlerde inci tellerle bu kültüre bağlıyız. İstesek de, istemesek de... Türk musikisinden nefret eden, onu "alaturka" diye aşağılayan öyle insanlar bilirim ki, iki tek attı mı kendileri oluverir, "Nihansın dideden ey mest-i nazım" diye başlarlar. Bir yerlerde saklanmış bir ilgi, ilişki mutlaka vardır. Ben, bu toprağın kültürüne ve değerlerine kendilerini en yabancı hisseden aydınların içinde bile, bu kültürün, bir vicdan azabı gibi konuştuğundan, derinlere yürümüş bir kıymık gibi sürekli rahatsız ettiğinden eminim.

Yahya Kemal'le mesafeli bir ilişki kurduğunuzu düşünüyor musunuz? Şaire duyduğunuz hayranlığın bir tür özdeşleşmeye dönüştüğü söyleniyor mu? Bu konuya bir açıklama getirmek ister misiniz?

Şiirle ilişkim ilkokul sıralarında, Yahya Kemal'den okuduğum "Akıncı" şiiriyle başladı, ama Yahya Kemal'i asıl keşfedişim, 1969 yılında 1000 Temel Eser dizisinde çıkan *Kendi Gök Kubbemiz*, *Aziz İstanbul* ve *Eğil Dağlar*'ı okuduktan sonradır. Çocukluğumu ve ilk gençliğimi Sivas'ta yaşadım. Bu kitapların çorak bir taşra şehrinde, okumaya meraklı, ama okuyacak kitap bulamayan bir çocuğun dünyasına bir ateş gibi düştüğünü söyleyebilirim. Unutmadan, Tanpınar'ın bu diziden çıkan *Beş Şehir*'ini de ilave ediniz. Eski şiire, eski musikiye, İstanbul'a, kısacası bütün bir kültür iklimine Yahya Kemal'in ve Tanpınar'ın penceresinden açıldım. Başka bir şansım da yoktu. Yıllar sonra bir nevi borç ödemek niyetiyle *Yahya Kemal/Eve Dönen Adam* adında bir kitap yazdım. Hiç beklemediğim bir ilgiyle karşılandı bu kitap, hatta bir kült kitap haline geldi ve beni Yahya Kemal hakkında sık sık fikri sorulan adam haline getirdi. Hâlâ okunuyor ve neredeyse her yıl yeniden basılıyor. Peki ben bu kitabı beğeniyor muyum? Önceleri evet! Fakat şimdi çok zayıf buluyorum.

***Yahya Kemal/Eve Dönen Adam*, kendinden sonra yazılan tezli kitaplara ilham verdiğini düşündüğüm bir kitaptır. Ayrıca galiba sizi de bir**

Eski şiire, eski musikiye, İstanbul'a, kısacası bütün bir kültür iklimine Yahya Kemal'in ve Tanpınar'ın penceresinden açıldım. Başka bir şansım da yoktu. Yıllar sonra bir nevi borç ödemek niyetiyle *Yahya Kemal/Eve Dönen Adam* adında bir kitap yazdım.

Ahmet Haşim'in hayatını anlattığınız *Ömrüm Benim Bir Ateşti* kitabınızda, yeni bakış açısıyla anlamanın önemine değiniyorsunuz. Yeniden okumak ve yeni okuma biçimleriyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Her nesil tarihi yeniden okumak ve yorumlamak zorundadır. Bilinenleri tekrarlamanın bir anlamı yok. Tabii bunun için yeni düşünce akımlarını ve düşünürleri takip etmek çok önemli. Aksi takdirde yeni ve farklı bir şey söylemek artık mümkün değil. Bir açıdan baktığınız zaman, her şeyin yazılmış, söylenmiş olduğunu düşünebilirsiniz; başka bir açıdan bakınca aslında daha söylenecek çok şey olduğunu fark ediyorsunuz. Yeni bir şey söylemeseniz bile, hiç olmazsa, daha öncekileri yeni bir biçimde söylemelisiniz. Tabii şunu unutmamak lazım: Yeni bir şey söyleyebilmek için daha önce neler söylendiğini bilmek şarttır. Ahmet Haşim hakkındaki çalışmamda farklı bir bakış açısı getirdiğim iddiasında değilim. Ama, sanırım, onu ilk defa bütün yönleriyle geniş kapsamlı olarak ben yazdım. Hayatı, kişiliğinin ve sanat anlayışının oluşumu, psikolojisi, estetik dünyası, iş hayatı, sanat hayatı... Peyami kitabı da öyledir. İkisine de daha, daha yakından bakarak yeniden okuma, yeniden anlama çabası... Öyle bir çaba ki, zaman zaman, tuhaf bir şekilde onlarla özdeşleştiğimi, onlar gibi düşünmeye ve hissetmeye başladığımı söyleyebilirim.

Yahya Kemal uzmanı yaptı bu çalışma.

Dedim ya, yazdığınız bir kitap ilgi görmüşse, yeni bir açılım getirmişse, siz o konuda fikri sorulan biri haline geliyorsunuz. Röportaj yapmak istiyorlar, sempozyumlara vb. davet ediyorlar. Kurtulmak istesenize bile kurtulamıyorsunuz. Nitekim büyük bir yayınevi bir gün benden bir Yahya Kemal biyografisi istedi. Şairle ilgili elimde pek çok malzeme bulunduğu için olumlu cevap verdim. Fakat yazılmış biyografilere baktığımda yeni bir şey ilave etmenin çok zor olduğunu gördüm. Acaba bu çalışmayı biyografik romana dönüştürebilir miyim, diye düşündüm. Daha önce bazı roman denemelerim oldu, fakat hiçbirini yayımlamadım; yani az çok roman tecrübem vardı. Oturdum, *Bozgunda Fetih Rüyası*'nı yazdım. Yahya Kemal'in hayatının belli bir döneminin anlatıldığı bu biyografik roman da ummadığım ölçüde ilgi gördü. Adım bu kitaptan sonra Yahya Kemal adıyla birlikte daha fazla anılmaya başladı. Bundan çok memnun olduğumu söyleyemem.

Bu kitap Yahya Kemal'le yakın bir ilişkisi olmayan okurlara, sürükleyici bir roman olarak ulaştı.

Bu kadarla da kalmadı tabii. Başka bir yayınevi A'dan Z'ye serisi için bir teklifte bulundu. Romanı yazarken de dünya kadar araştırma yapmış, dosyalar dolusu malzeme biriktirmiştim. Bu malzemeyi değerlendirebilmek için "olur" dedim ve üç yıl kadar çalışarak ansiklopedik bir Yahya Kemal biyografisi yazdım. Yahya Kemal deyince aklınıza ne gelirse, hepsini alfabetik sırayla bu kitapta bulabileceğiniz, bizde benzeri yazılmamış bir kitaptır bu. Şimdi de "Yahya Kemal Yılı" dolayısıyla "Gel bize Yahya Kemal'i anlat!" diye yakama yapışanların haddi hesabı yok. Evet, Yahya Kemal çok etkilendiğim, zaman içinde

hayran olduğum ve kültür dünyamı belirleyen bir şair, ama ben onun etkisinden çoktan kurtulduğumu düşünüyorum.

Özdeşleşmek, taraftarı olmak anlamında algılanmamalı değil mi?

Hayır, özdeşleşmek, taraftarı olmak anlamına gelmiyor. Özellikle genç akademisyenler yapıyor, kimi yazıyorlarsa onun taraftarı kesiliyorlar. Öyle değil, bir çeşit empati denebilir. Biyografilerini yazdığım kişileri, günahlarıyla sevaplarıyla, zaaflarıyla meziyetleriyle, büyüklükleri küçüklükleriyle anlatmaya çalıştım. Yüceltmek için gizlemek yahut küçültmek için abartmak gibi bir gayret içinde olmadım. Zaten, bir kişinin bir tarafını gizlerseniz onu anlamak mümkün değildir. Mesela bir eleştirmen Ahmet Haşim monografisinde, onun çirkinlik kompleksi üzerinde uzunca durmamı "etik" bulmadı. Halbuki Haşim'in kişiliğini, hatta şiirini, bu kompleksini göz ardı ederek anlamak mümkün değildir. En küçük bilgi kırıntılarını bile kullanıyor, kitaplarımın ayrıntı bakımından zengin olmasını istiyorum. Bu dikkat, yeni kitaplar için de ipuçları veriyor, bir kitabın içinden başka kitapların çıkmasını sağlıyor. Mesela Peyami Safa'yı yazarken Florinalı Nâzım dikkatimi çekti. Biliyorsunuz, onu "Türk Şiiri Kralı" ilan eden Peyami Safa'dır. Benim çalışma tarzım bu. Çalışırken ilgi çeken konular için dosyalar, klasörler açar ve biriktirmeye başlarım. Zamanla dosya tekemmül eder ve bir eşref saatten yazmaya başlarım. Üsküdar Belediyesi'nce düzlenen bir sempozyuma bu dosyalardan birini değerlendirerek sunduğum bildiri, *Kâinatça Tanınmış Türk Şiir Kralı Florinalı Nâzım'ın Şaşaalı Hayatı* adlı kitabımın doğmasına yol açtı. Keyifli bir kitap yazmak niyetiyle oturdum, karşıma –doğrusunu söylemek gerekirse– bir çeşit trajedi çıktı. Düşünebiliyor musunuz, aşağı yukarı otuz yıl boyunca gazetelerin ve mizah dergilerinin eğlencesi olan Florinalı Nâzım'la tıp dünyası ve Güzel Sanatlar Akademisi bile dalga geçmiş. Ayrıntılara girdiğiniz zaman o kadar çok bilinmeyenle karşılaşıyorsunuz ki... *Yahya Kemal Ansiklopedisi*'ni yazarken, çok iyi bildiğimi zannettiğim Yahya Kemal hakkında aslında çok az şey bildiğimi fark ederek şaşırmıştım. Bir konuyu unsurlarına ayırıp madde madde sıraladığınız zaman, yazarken geçiştiriverdiğiniz bir sürü ayrıntı karşınıza çıkıyor. Hiç kimsenin bilmediği ayrıntıların peşine bu çalışma sayesinde düştüm. Aslında dikkatli olursanız, ayrıntılara nüfuz etmeyi bilirseniz araştırılacak o kadar çok bilinmeyen var ki... Bu tür araştırmalar derinlere inildikçe bir tür serüvene dönüşüyor.

Biyografilerini yazdığım kişileri, günahlarıyla sevaplarıyla, zaaflarıyla meziyetleriyle, büyüklükleri küçüklükleriyle anlatmaya çalıştım. Yüceltmek için gizlemek yahut küçültmek için abartmak gibi bir gayret içinde olmadım. Zaten, bir kişinin bir tarafını gizlerseniz onu anlamak mümkün değildir. Mesela bir eleştirmen Ahmet Haşim monografisinde, onun çirkinlik kompleksi üzerinde uzunca durmamı "etik" bulmadı.

Bugün kimi sanatçılar arasında hissedilebilen bir dergâh ruhundan söz etmek mümkün mü?

Hayır, böyle bir durum yok. Ben bireyselliğe çok inanırım. Bilmediğim konularda danıştığım insanlar var, ama dediğiniz manada dergâh ruhunu yaşatan bir beraberlik söz konusu değil.

"Zümre ahlakının yerine şahsi ahlakı koyan sanatçı Ahmet Haşim." Bu sözünüzden ve yaşamlarını incelediğiniz sanatçıların ahlakla olan ilişkilerinden söz edebilir misiniz? "Sanatçı ve ahlak" üstüne neler söyleyebilirsiniz?

Sanat ve ahlak meselesi uzun uzun konuşulması gereken zor bir meseledir. Burada, ferdiyetlerini, hadi yeni tabirle söyleyelim, bireyselliklerini güçlü bir biçimde idrak etmiş sanat ve edebiyat adamlarından bahsediyoruz. Bunlar zümre ahlakını benimsemek yerine kendi ahlaki ilkelerini yaşamayı tercih ederler. Bireyselleştikçe bu onlar için kaçınılmaz hale gelir. Filozofların, sanatçıların vb. tercih ettikleri bir yoldur bu. Sözünü ettiğimiz şahsiyetlerin hemen hepsi genel ahlakla zaman zaman çatışan ferdi ahlaklarını inşa etmiş adamlardır.

Eski dile hâkim ve çok okunan bir yazarsınız. "Eski dil" anlayışı konusunda ne düşünüyorsunuz?

Zaman zaman dilimin eskiliğinden şikâyet eden genç okuyucularım oluyor, ama ben dil konusunda epeyi farklı düşünüyorum. Bana sorarsanız Göktürk kitabelerinden bu yana, edebi metinlerde kullanılmış bütün kelimeler bizim malımızdır. Gerektikçe oltamızı o hazineye daldırıp eski kelimeleri çekip çıkarmalıyız. 300-500 kelimeyle ne doğru dürüst konuşulur, ne yazılır, ne düşünce üretilir! İhtiyaç hissettikçe eski kelimeleri de, yeni kelimeleri de kullanırım. Cemil Meriç'i bu bakımdan da çok severdim. En eski kelimeler onun dilinde yenileşir, en yeni kelimeler geçmişi yüklenirdi. Akıllı yazarlar, kendilerini belli bir dil anlayışının prangasına vurmaz, yaratıcı olmaya çalışır. Dil konusunda hiçbir peşin hükmüm yok; mümkün olduğunca çok kelime kullanmaya çalışırım. Bildikleri kelimelerle yetinmek isteyenler, kelime hazinelerine bilmedikleri kelimeleri ilave etmeyi bir külfet olarak görenler, kelime hazineleri geniş olanlara tepki duyuyor, çünkü anlamıyorlar. Sözlük diye bir şey var. Her okuryazarın elinin altında bir yığın sözlük bulunması lazım. Hiç kimse bir dilin bütün kelimelerini bilemez.

***Kuğunun Son Şarkısı*, Şeyh Galip'le yolu daha önce kesişmemiş okuyucu için bile anlamlı ve sürükleyici bir kitaptı. Bence eserlerinizin bu karşılaşmaları, çarpışmaları yaratması çok önemli bir nokta. Anlatım biçiminizi belirlerken genel okura ulaşma hedefini belirliyor musunuz?**

Elbette. *Kuğunun Son Şarkısı*, Şeyh Galip'in hayatını anlattığım kitap. Ama bu kitapta Galip'in çağdaşları olan Dede Efendi, Hattat Mustafa Rakım ve Halet Efendi de var. Bunlar bizim geçmişimiz ve orada duruyorlar. Divan, kimi okuyucu için hiçbir şey ifade etmiyor. O divanın içine girmek, anlamak uzmanları bile çoğu zaman zorluyor. Okuyucunun anlama beklentisini yok sayamayacağımıza göre, bunları anlaşılır hale getirmek önemli. Kuru, akademik bir üslupla değil, daha sıcak, belki roman diliyle, daha hoş gelecek tarafları ön plana çıkararak anlattığınız zaman tabii dikkatini çekiyor insanların. Şeyh Galip'in yaşadığı çağda dünyada neler olup bittiği önemlidir ve bu bilgiler o kitapta mevcuttur. Yaşadığı ortamı ve çağı anlattığınız zaman, ele aldığınız kişiyi insan olarak gösterebildiğiniz zaman, günlük hayatın sıcaklığı içinde yansıtabildiğiniz zaman ortaya canlı bir şey çıkıyor. Bir de onun günümüzdeki izdüşümleri yakalayabiliyorsanız, ne âlâ... Akademik tezlerdeki soğuk, cansız ve ruhsuz adamın yerini "yaşayan bir insan olarak sanatçı" alıyor.

***1924 Bir Fotoğrafın Uzun Hikâyesi*'nde ise başka bir yöntem denediniz. Bir fotoğraftan yola çıkarak edebiyat tarihine bakmak, okuyucu için de ilginç bir tecrübeydi. Siz nasıl tepkiler aldınız bu kitapla ilgili olarak?**

Bu kitap hakkında kırktan fazla yazı çıktı. Birçok televizyon programında geniş bir biçimde tanıtıldı ve kısa bir sürede ikinci baskısı yapıldı. Bir fotoğrafın içine girmek benim için de, okuyucu için de çok farklı ve heyecan verici bir tecrübeydi. Tabii o fotoğraf, takdir edersiniz, hakikaten her bakımdan içine girilesi bir fotoğraftı. Böyle başka bir fotoğraf bulmak zordur. □

İLK 10 ROMAN

NotosÖykü'nün geçen sayısında 1980'lerden önceki zamanlarda gençlerin kendi arkadaş gruplarında okuma listeleri yapıp disiplinli okumalar içine girdiklerinden söz etmiştik. Daha çok politik kitaplar, sosyalizmin temel yapıtları ya da edebiyat klasikleriyle ilgili bu okuma listeleri çoğu kez tamamlanamadan kalır, ama bu arada listenin ilk sıralarındaki önemli kitaplar da okunmuş olurdu. Okuma listeleri her zaman yararlıdır. Böylece hem bir anda akla gelmeyecek kitaplar düşünülüp bir liste oluşturulur, hem de disiplinli bir okuma dönemi yaşanır. O arada ne okunursa kârdır. Birbiriyle ilintili kitapları art arda okumanın yaratıcı düşünsel katkısı da elbette önemlidir. Belki genç okurlar arasındaki arkadaş çevrelerinde bugün de sürdürülen bir alışkanlıktır bu. *NotosÖykü*, daha çok geçmişte kaldığı görünen bu olumlu alışkanlığının özellikle yeni yazar adaylarına yol göstermek için canlandırılmasına önayak olmayı, bunun için de somut önerilerde bulunmayı sürdürüyor. Bir okuma sırası da gözeterek. Geçen sayıda: İLK 10 ÖYKÜ KİTABI. Bu sayıda: İLK 10 ROMAN. Gelecek sayıda: İLK 10 ŞİİR KİTABI.

Kuşlar da Gitti
Yaşar Kemal, 1978

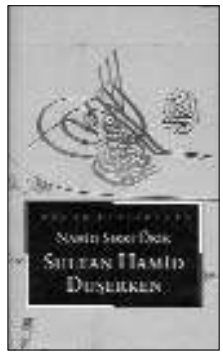
Kuşlar da Gitti, Yaşar Kemal'in küçük oylumlu romanlarından. İstanbul'un çürüyüp bozuluşunu, çocukların kendi dünyaları ve günlük hayatla kurdukları ilişkinin penceresinden anlatıyor. Sokakları mesken tutan çocuklar, tuzak kurup yakaladıkları kuşları cami, kilise ve sinagog kapılarında satarken, kuş alıcılarının zamanla azaldığını görürler, satamadıkları kuşları yemeye başlarlar. Artık insanlar da, zaman da değişmiştir. Yalın dili göz önünde tutularak okunmalı. Toplumsal bir değişimin yol açtığı insani kayıpların çocukların gözünden dolaylı anlatımı bir romanı kurgulama biçimini örnekliyor.

"Saklanacak, tekrar tekrar okunacak, üstünde günlerce düşünerek bütün zamanların, bütün ülkelerin en güzel edebiyat yapıtlarının yanına konacak bir kitap."
– Jeremy Brooks

Sultan Hamid Düşerken
Nahit Sırrı Örik, 1947

Sultan Hamid Düşerken tarihsel roman türünün edebiyatımızdaki başyapıtlarındandır. Nahid Sırrı Örik bu önemli romanında ne ideolojik tarih anlayışına kapılmış, ne de tarihsel gerçek ile yazınsal gerçeği birbirine karıştırmıştır. Tarihsel gerçekliğin ve Abdülhamid gibi çok somut bir imgenin nasıl yazınsallaştırılabileceğini görmek için okunması zorunlu romanlardan. "Nahid Sırrı Örik'in gönlü de, kafası da Sultan Hamid'den yana. Ne var ki Balzac'ın kralcı oluşu toplumsal gerçekliği nesnel gelişmesi içinde vermesine nasıl engel olmamışsa Nahid Sırrı'nın Sultan Hamid'den yana olması da toplumumuzun belirli bir tarihsel kesitini bütün gerçekliğiyle yansıtmasına engel olmamış."
– Fethi Naci

Şafak
Sevgi Soysal, 1975

Edebiyatımızda sıcak siyasal dönemleri anlatan romanların azlığından yakınılır. *Şafak*, 12 Mart dönemini anlatan en başarılı romanlar arasında ilk akla gelenlerden, siyasal romanın edebiyatımızdaki en yetkin örneklerindendir. Üstelik Sevgi Soysal'ın zekice yazılmış, ironisini dramatik durumlarla bireştirdiği, kişilerini serinkanlı duruşuyla tam oldukları yerde yakalayan bir roman *Şafak*. Anlatım biçimi, kur-

gusu, roman tekniğiyle usta işi. Siyasal anların nasıl yazılacağını görmek için parlak bir örnek.
"*Şafak*'ın iki önemli yanı var: İlki, 12 Mart gibi sıcak bir dönemin, öncesi ve yaşanan anlarıyla edebiyata yoğunlaştırılmış biçimde nasıl yansıtılabileceğini, büyük bir başarıyla içselleştirebilmiş olması. İkincisi de, o dönemin içinden çıkan bireyleri kişilik ve kimlik sorunlarıyla birlikte yaratıcı biçimde yansıtabilmesi."
– Semih Gümüş

Bir Düğün Gecesi
Adalet Ağaoğlu, 1979

Bir Düğün Gecesi, Adalet Ağaoğlu'nun "Dar Zamanlar" üçlemesinin ikinci romanı. Yayımlandığı yıllarda gördüğü büyük ilginin nedeni, Adalet Ağaoğlu'nun roman sanatımıza getirdiği yeni anlatım biçimleri ve 12 Mart dönemini bir düğün gecesinin neredeyse tümü de birbirinden farklı kişileri arasındaki gerilime dayanarak anlatma ustalığıydı. Aysel kişiliğinde bir roman kahramanının unutulmazlaşmasının nedenlerini arayarak okunması yol gösterici olabilir. Birbirinden farklı kesimlerden gelen kişilerin bulundukları kesimlere uygunluğunun nasıl yazınsallaştırıldığını görmek için az bulunur romanlardandır *Bir Düğün Gecesi*.

Bir Uzun Sonbahar
Demir Özlü, 1976

Demir Özlü önce öykücü sayılır, ama onun bir düşüncenin ışığında yazılan romanları da atlanamaz. İlk romanı Bir Uzun Sonbahar, 1960' lardan sonraki aydın kimliğini çeşitli toplumsal konumlar içinde anlatırken bir dönemi de yansıtır. Siyasal değişiklikler, 12 Mart öncesinin gelişmeleri... Bir dönemin insanların kişiliklerini nasıl belirleyebilir... Kadın ile erkek arasındaki ilişki bu romanında da Demir Özlü'nün tükenmez konusudur. Sanki kendi hayatını yazar gibidir anlatım biçimi. Pek çok öyküsünde olduğu gibi. *Bir Uzun Sonbahar*, kısa tümcelerden oluşan, yalın, yoğun tümce yapısıyla da tipik bir Demir Özlü anlatısı.

İçimizdeki Şeytan
Sabahattin Ali, 1940

Sabahattin Ali öykücülüğümüzün geleneksel çizgisiyle modernizmi arasındaki önemli köprülerden. Belki daha da önemlisi, onun aydınlık bir yazar oluşu. Bu arada bir yazarın birbirinden önemli üç romanından genç yazar adaylarına hangisinin önerileceği de zor bir seçimdir. *İçimizdeki Şeytan*, çarpıcı kişiliklerin roman içindeki yazınsal oluşumunu görmek için en uygun seçim görünüyor. İnsanın içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulma çabası hep karmaşık dünyasındaki şeytanla hesaplaşma biçiminde sürer. Gerçekle yüzleşememek, kaçış, herkesin içinde yaşayan şeytanıyla hesaplaşması... İnsanı olduğu yerde kıstıran toplumsal çevrenin sözde yetişmiş insanları bile ne hallere düşüreceğini görmek, insancıl değerlerde açılmış bir yara gibi görünür. Yaratma eylemi sırasında her satırı ders gibi okunup çalışılacak bir roman okumak için *İçimizdeki Şeytan* en uygun seçimler arasında.

O/Hakkâri'de Bir Mevsim
Ferit Edgü, 1977

Yazmaya başlarken ilk okunacak yazarlardandır Ferit Edgü. Türkçeyi kullanış biçimi, dilindeki yalınlıkla çoğul anlamın yüksek düzeyde bireşimi, bir şey söylemiyormuş gibi görünürken aslında iç acılarını, insanal sorunları anlatması örnek alınabilir. *O / Hakkâri'de Bir Mevsim* Doğu'yu anlatıyor, Doğu nasıl en etkileyici biçimde anlatılabilirse...
"O'yu sadece gerçekçi bir roman saymak yetmez, gerçeğin inanılmaz bir düşe dönüştüğü, şaşırtıcı bir öyküdür bu. Ferit Edgü'nün gerçek bir yaşamı, bir roman yaşamına çevirmesindeki beceriye hayran oldum. O, gözlem gücünü anlatı ustalığından alıyor."
– Melih Cevdet Anday

Aylak Adam
Yusuf Atılgan, 1959

Aylak Adam roman sanatımızdaki yenilikçi, modernist dönüşümün en önemli örneklerinden. Bir yeni zaman kahramanı olan C. çevresinde örülmüş; sıradanlığa, kalabalığın parçası olmaya karşı çıkan, aykırı bir kişiliğin büyük romanı. Başlangıçta tepkiyle karşılanan bütün yenilikçi yapıtlar gibi, *Aylak Adam* da yadırgandı, ama neden sonra sıra dışı bir romanla karşı karşıya olunduğu anlaşıldı. Her şeye karşı, aykırı bir

kahraman nasıl anlatılır? Sonunda ümitsizlik de varsa... Bir kez okunmakla yetinilemeyecek romanlardan.
"Atılgan, romanının her cümlesi üzerinde sabırla çalışmış, belli, her cümle, güzel bir şiirdeki sözcükler gibi, yerli yerine oturmuş. Bilinçli bir dil çabası var. Üstelik üslubu var."
– Fethi Naci

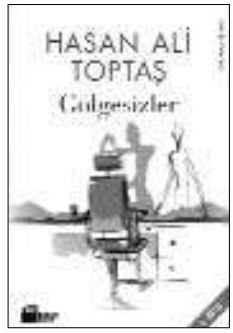
Puslu Kıtalar Atlası
İhsan Oktay Anar, 1995

Puslu Kıtalar Atlası yayımlandığında nasıl değerlendirileceği tam anlaşılamadı. Edebiyatımızda daha önce bir benzerinin bulunmadığı bu gerçekten sıra dışı romanın nereye konayacağı bilinemedi. Genç yazar adayı, yaratıcılığın sınırlarının nasıl kaldırılabileceğini görmek için inceleyebilir bu romanı. Postmodern roman anlayışının yapımbiçimlerine uygunluğu kuşkusuz. Ama yazarının postmodern bir roman yazmak için yola çıktığı söylenemez. İhsan Oktay Anar 1980'lerden sonraki kuşağın en önemli yaratıcalarından. Yazdığı romanlar düpedüz yeni bir alan açtı. Daha önce bilinmeyen bir ada keşfedilmiş oldu. Üstelik romana benzemeyen bir karşı-roman *Puslu Kıtalar Atlası*. Şaşırtıcı kurgusu ve içerdiği oyunlarla merakla okumamak neredeyse olanaksız.

Gölgesizler
Hasan Ali Toptaş, 1995

Hasan Ali Toptaş'ın romanları alışılmış anlatım biçimlerinden başka edebiyatın nerede aranabileceğini gösterir. Gene de, onun romanlarının okunmaya nereden başlanacağı sorusunun karşılığını bulmak kolay değil. Son romanları okuru hazırlıksız yakalabilir. Dolayısıyla *Gölgesizler* doğru bir başlangıç sayılır. Köy atmosferi içinde, düşle gerçek arasında kalakalan insanlar; belli bir ritim ve şiir biçiminin de özellikleriyle yazılmış bir dil... Roman sanatı yeni kuşaklarda geleneksel anlatım biçimlerinden nerelerde ayrılıyor? Düşünerek okumak için yerinde bir seçim.

notoskitap.blogspot.com

Her gün bir kez tıklamak yeter.

ZEHRA SÖZER

Koşucu

Sıkı sıkı yapıştığı pazar çantasını taşımaya çalışırken aceleci adımları birbirine karışan kadın, pencereden sarkan komşusuna: "Eyvah, Koşucu'nun gelmesine az kaldı!" diye seslenerek daha da hızlandı.

Bunu duyan genç kız, oturduğu yerde hopladı. Sarsıntıdan kahvesi döküldü; neyse ki fincanının altında tabak vardı.

Dükkânlar, marketler, insanlarla daha bir dolup taştı; konuşma konusu genelde aynıydı: "Aaaa Koşucu bugün geliyordu değil mi?"

"Siz yoksa bilmiyor muydunuz? Nasıl olur?"

Kasaba merkezinden uzakça bir yol üzerinde, tek tük de olsa gelip geçenlerin şaşkın bakışları altında ölçüm yapan delikanlılar, marangoz cetvellerini toparlayıp; atölye olarak kullandıkları eski depoya doğru yola koyuldular.

Penceresinden dışarıyı seyreden Belediye Başkanı, "Böylesi bir günde, akşam misafirleri de nereden çıktı?" diyerek sıkıntıyla çenesini kaşıdı. Aslında yapması gereken her şeyi yapmıştı; Koşucu'nun gelişini ilan eden belediye anonsları, hoparlörlerden tüm kent meydanında bir haftadan beri yankılanmaktaydı. Yerel gazetede, konuya ilişkin haberler sıkça yer almıştı. Halk, hararetli bir şekilde Koşucu'nun gelişini konuşuyordu ne zamandır.

Başkan, pencereden uzaklaşarak, masanın üstünde duran telefona yöneldi. Bir kaç kez çaldıktan sonra telefon açıldı.

"Akşama ne yemek var?"

Kadın anlatmaya başladı: "Çorba, tavuk, pilav, salata. Çeşit olsun diye de karnıyarıkla zeytinyağlı dolma yapacağım... Misafirler kaçta gelecek?"

"Yedi, yedi buçuğa doğru gelirler herhalde," dedi Belediye Başkanı.

"İyi, daha vakit var... Gelirken meşrubat almayı unutma."

"Tamam."

Kadın telefonu kapadıktan sonra, kızına seslendi. "Yavrum gelip yardım etsen! Koşucu geçmeden bitirelim işleri, akşama da doluyuz zaten." Kızın, çevresinde olup bitenlerle –Koşucu dışında– ilgilendiği yoktu. Ne zamandır bugünü bekliyordu. Sabah kahvaltısından beri odasında, yatağının üzerinde oturmuş, elleri çenesinde öylece duruyordu. Asılı onlarca elbiseyi ve ağzına kadar dolmuş raflardaki giysileri artık kusacakmış gibi duran dolabın önünde, ahiret sorusu cevaplıyormuşçasına düşünceli düşünceli iç çekiyordu.

"Ahh!!"

Kapıda beliren annesi, bir süre hiçbir bir şey söylemeden, öylece kızına baktı.

“Durgunlaştın sen yine!” Sebebini sormadı; dillendirmese de adı gibi biliyordu nedenini. Son zamanlarda yemeden içmeden de kesilmişti.

“Bugün çok işim var anne,” sonra da nazını geçirmek isteyen bir edayla, “beni bugün rahat bıraksan?” dedi kız.

Zehra Sözer yazma serüvenine um:ag'da başlamış. 1978 doğumlu. Çevirmenlik yapıyor.

Annesi odadan çıktıktan sonra aynanın önüne geçip, salkım saçak olmuş saçlarını eliyle düzeltti. Kuaföre gidip gelmesi, sonra makyajını yapıp üstünü giyinmesi ve yola çıkması için ne kadar zamana ihtiyacı olduğunu kabaca hesaplamaya çalışıyordu. Komodinin üzerindeki albümü eline aldı. Arasından, birkaç gün önce kesip sakladığı bir gazete haberini çıkardı:

“Yaklaşık üç aydır gelmeyen Koşucu, 18 Temmuz günü saat 17.00 sularında ana bulvar boyunca koşarak kasabamızdan geçecek; sonra da komşu ilçe istikametinde yoluna devam edecektir. Geçeceği saatte halkımızın...”

Haber devam ediyordu.

Albümün yapraklarını, incitmekten korkarmış gibi usulca çevirmeye devam etti. Gizli bir tılsımı taşıyormuş gibi özenle koruduğu sayfalara dalıp gitti. Her bir sayfa; birbirinden ayrı, kol, bacak, el, sırt gibi fotoğraflara ev sahipliği yapıyordu. Kız, hepsine bir kez daha baktıktan sonra hırsla; “Bu sefer seni yakalayacağım!” diyerek komodinin çekmecesini açtı. İçinden çıkan fotoğraf makinesini aynanın önüne koydu. Kapağı hâlâ açık dolabından nar kırmızısı askılı elbisesini bularak, ütülemek üzere yatağa serdi. Üstüne rahat bir şeyler geçirip daha fazla oyalanmadan çıkması gerekiyordu.

Evin telefonu bir kez daha çaldı. Kadın, yine kocasının aradığını düşünerek ahizeyi kaldırdı:

“Anne bu akşam arkadaşlardayım; beklemeyin.”

Kadın, bir yere yetişiyormuş gibi alelacele konuşan oğlunun sesi ile, unuttuğu bir şeyi hatırlamış gibi telaşlandı:

“Oğlum neredesin sabahtan beri?”

“Arkadaşlarla bir işimiz var anne. Akşama beklemeyin beni. Babama sen söylersin”

“Ne işiniz var?”

“Bir iş işte, sonra anlatırım.”

Kadın, oğlunun ne kadar inatçı olduğunu bildiğinden lafı uzatmadı.

“Tamam, dikkat et kendine!”

Sonra da mutfağa dönerek, buzdolabından çıkardığı patlıcanları yıkamaya başladı. Masanın üstünde duran, içi çıkarılmış tombul biberler; tavanın içinde soğumaya bırakılan naneli-pirinçli karışım ile doldurulmayı bekliyordu.

Günlük işleri tamamladıktan sonra, gerekli birkaç yazıyı da imzalayan Belediye Başkanı, hazırlıkların tamamlanıp tamamlanmadığını kontrol etmek için fen işleri müdürünü aradı.

“Ana bulvarda yerinden çıkan taşlar onarılmıştı değil mi?”

“Evet efendim.”

“3, 5, 8 ve 12 no'lu sokaklardaki trafiği saat dört buçuktan altıya kadar tali yollara aktaracaksınız unutmayın.”

“Merak etmeyin. Ekip, sokaklara gerekli bariyerleri yarım saat öncesinden koyacak.”

“İyi,” dedi Belediye Başkanı. “Koşucu'ya karşı mahcup olmayalım.”

Keyfi yerine geliyordu. Koltuğuna rahatça yayıldı; şekerli bir kahve söyledi. Bol köpük-

lü kahvesini höpürdete höpürdete yudumlarken, Koşucu'yu düşündü; "Bu adam hiç mi durup soluklanmaz, hep böyle koşar durur?" İyice büyümüş göbeğine, hantallaşan vücuduna baktı. Kendisinin, değil ömür boyu, beş yüz metre bile koşmaya gücü ve tahammülü yoktu.

"Bana ne canım, nasıl koşuyorsa koşuyor," dedi. "Ben üstüme düşeni yapayım da". Sonra kendini, üçüncü kez belediye başkanlığı koltuğunda otururken hayal etmeye başladı.

Belediyenin bir alt sokağında iki katlı müstakil binanın bodrumunda ise, on sekiz on dokuz yaşlarında üç genç, bir aydır planını yaptıkları projenin düzeneğine son halini veriyordu.

"Çaktığımız kazığı kontrol ettik mi?

"Ettik. Şehrin çıkışında, kazılan yolun kenarında, moloz yığınının hemen yanında."

"Gereceğimiz halat, yolun genişliğine göre ayarlandı değil mi? Bir aksilik çıkmasın."

"Bugün yeniden ölçtük ya abi, unuttun mu?"

"Takıntı yaptı oğlum bu iş bende... Tamam!"

Üç genç, hararetli bir biçimde son kontrollerini yapıyor; bir sorun çıkması durumunda uygulayacakları yedek planları gözden geçiriyorlardı. Tasarladıklarını gerçekleştirebilirlerse, kasabada ün salacaklarını, hatta kahraman bile ilan edilebileceklerini düşünmüş; haftalardır hep bu günün gelmesini beklemişlerdi. Sarışın olanı sordu:

"İyi güzel de... Senin baban sonradan başımıza iş açmasın? Ne zamandır hazırlık yapıyor Koşucu gelecek diye."

Esmer olanı, elindeki halata büyükçe bir düğüm atarken, "Merak etme," dedi, "zararsızdır babam, onu ikna ederiz sonra," ve ekledi;

"Haydi o zaman, anca gideriz." Kamuflaj malzemelerini, halatı, çekici, ağı ve bir de kalın ip demetini alarak deponun çıkışına yöneldiler.

Genç kız, kuaföre girdiğinde soluk soluğa kalmıştı.

"Saçımı hemen bir şekle sokabilir misiniz? Acelem var."

"Bugün herkesin acelesi var," dedi kuaför. "Koşucu sağolsun, sayesinde işlerimiz açılıyor ne hikmetse."

Saçını yıkamak üzere önce arka odaya aldıkları kızı, boşalan koltuklardan birine oturttular.

"Çok güzel olmalıyım," dedi, kuaföre. Her ne kadar kuaförle içli dışlı olmasa da, öteki pek çok kadın gibi kimi zaman özel meselelerini konuşmaktan çekinmezdi.

"Bu sefer Koşucu'nun dikkatini çekip beni görmesini sağlamalıyım. Buradan çıktıktan sonra daha gidip hazırlanacağım."

"Tamam," dedi kuaför. "Sen saçın için endişelenme, bana bırak."

Saat 17.00 sularında kasaba halkı, milli bayram kutlanıyormuş edasıyla sokaklara dökülmüş, koşucuyu beklemekteydi. Ana meydanda dikilen Belediye Başkanı, elini gözlerine siper ederek, önünde uzayıp giden bulvarın ucuna bakıyordu. Genelde dikkat kesilmiş bakışların yanı sıra; Koşucu'nun gelişiyle hiç ilgilenmeksizin dolaşan, günlük işlerini yapanlar da vardı.

Belediye Başkanı'nın karısı ise ocağa karnıyarığı koymuş; sonra da Koşucu'yu görebilmek için balkona çıkmıştı. Komşuları da balkondaydı. Kimi ütüsünü bırakıp gelmiş, kimi çocuğunu uyutup çıkmış; kimi de Koşucu'yu izlemek için işten erken kaçmıştı.

Kızı, bukleler yapılarak salınmış saçları, kıpkırmızı elbisesi ve elinde fotoğraf makinesi ile bulvarın sola kıvrılarak daha dar bir cadde olarak devam ettiği köşede bekliyordu. En yakın arkadaşları da onunla birlikte, merakla Koşucu'yu beklemekteydi. Kendisi gibi özenle hazırlanmış, gözlerini yola dikmiş başka kızlarla, çevrelerinde neredeyse dört dönen gençler gördü. Ama hiçbiri, onun kadar heyecan dolu olamazdı.

Oğlu ve öteki iki arkadaşı ise, kasabanın çıkışında, bir ucunu kazığa bağladıkları halatı yola sererek üstünü kamufle etmiş; öteki ucuna da sıkı sıkı yapışmışlardı. Yol kenarındaki ağaç ve çalı topluluğunu kendilerine siper etmeye çalışıyorlardı. Naylon ipten yapılı büyük ağ açılmış, zamanı geldiğinde kullanılmak üzere hazır bekliyordu.

Olaya tanıklık etmek istemeyen ya da Koşucu ile ilgilenmeyenler ise, böyle zamanlarda zaten dışarı çıkmayı tercih etmezdi. Onlar, Koşucu telaşını yaşamadan, kendi hallerinde işlerine devam ediyoru.

Koşucu, sonunda bulvarın ucunda göründü. Her zamanki gibi hiç duraksamadan koşuyor; geniş adımları asfalt üstünde pat pat ses çıkarıyordu. O koştukça bulvar, hiç bitmeyecekmiş gibi uzadıkça uzuyordu. Meydana yaklaşırken, Belediye Başkanı, kambur sırtını doğrultarak duruşunu düzeltti. İnsanlar makul bir mesafeden izlemek, mümkünse ona dokunabilmek için hazırlandı.

"İşte Koşucu!"

"Yaklaşıyor, bak."

"Çok yanaşmayın. Yol açın."

"Geliyooor!"

Ve Koşucu, kendisini görmek için orada bulunanların yüzüne güçlü bir rüzgar gibi çarpıp geçti.

Her şey, bir göz açıp kapama süresinde olup bitmişti sanki. İnsanlar, Koşucu'nun kendilerine yaklaşarak, nasıl geçip gidiverdiğini anlayamadı. Ardından hepsi iç geçirerek bakakaldı.

Belediye Başkanı, Koşucu'nun gülümseyen gözlerini bir anlığına da olsa yakalayınca, içindeki tüm endişeleri defetti. Aynı şekilde çalışmaya devam ederse, bu seçimlerde de Belediye başkanlığını alabileceğini düşündü.

Balkonda Koşucu'yu bekleyen karısı, ocaktaki yemeği unuttu. Yanık kokuları üzerine çığlık çığlığa mutfağa koştuğunda, patlıcanları tencerenin dibine yapışmış bir halde buldu. Bir taşımdan fazla kaynayan yemeği, aç mideler yerine çöpe gönderirken sinirli sinirli söylendi:

"Elim tencerede, gözüm pencerede."

Fotoğraf makinası ile bekleyen kızı ise Koşucu'yu görünce; fotoğrafını çekmekle, Koşucu'nun dikkatini kendi üzerine çekmek arasında bocaladı. Sonunda bir fotoğraf çekti, neyi çektiğini bilemeden... ve kendi kendine hayıflanarak söylendi: "Yine bakmadan gitti..."

Oğlu ve arkadaşlarının planı ise, kurdukları düzeneğin çalışmaması sonucu suya düştü. Halatı gerdirip Koşucu'yu düşürmeye çalışırlarken, üç kafadan ayrı ses çıktığı için zamanlama hatası yaptılar. Halatın üstünden âdeta uçarak geçen Koşucu'nun ardından, ellerinde boş ip, yüreklerinde hırsla bakakaldılar.

"Kahretsin! Niye önceden deneme yapmadık ki biz!"

"Bunun provası mı olurmuş oğlum!"

"Saat 17.00 sularında kasaba halkı, milli bayram kutlanıyormuş edasıyla sokaklara dökülmüş, koşucuyu beklemekteydi. Ana meydanda dikilen Belediye Başkanı, elini gözlerine siper ederek, önünde uzayıp giden bulvarın ucuna bakıyordu."

Ütüsünü prizde bırakanlar, küçük bir yangın tehlikesi geçirdi; boş kalan dükkânlara hırsız girdi; verilen randevular unutuldu. Sadece bir dakikaymış gibi gelen bir saatlik süre sonunda normal yaşantısına geri dönen kasaba halkı, –üç beş kişi hariç– gün batana dek aynı şeyi düşündü; aynı şeyi konuştu:

"Koşucu... bir daha ne zaman gelecek acaba?" □

Hande Öğüt'ten *Kadın Öykülerinde İstanbul*

***Kadın Öykülerinde İstanbul* adlı derlemenizde yirmi dokuz kadın yazarın İstanbul izlekli öyküleri var? Bu düşünce nasıl oluştu?**

Nermin Mollaoğlu'nun zihninde bir vapur yolculuğu sırasında oluşan proje, Sel Yayınları'nın desteğiyle şekillendi. Kadın ve İstanbul'du temamız ama "kadın İstanbul" değil! Ki kadın yazarlar, kadınsı alanın içinden yazma pratikleriyle İstanbul'un erkek yazarların eserlerindeki vefasız bir sevgili ya da yorgun bir fahişe olma imgesini farklı biçimlerde dönüştürdüler. Kadın yaratıcılığının psikodinamiği, kadınca bir dil kullanımı, tarih ile tema ile türler ile zengin bir bütünlük oluşturdu.

Yazarların seçimi zor olmadı mı?

Her düşünceden, söylemden ve kuşaktan yazarı bir araya getirerek Türk Edebiyatı'nın çağdaş kadın öykücülerinin bir genealojisini oluşturma arzusuyla halen eser veren yazarları projeye davet ettik. Seçkiye sadece İstanbul'da değil Adana, Kıbrıs, Ankara, Diyarbakır ve Almanya'da yaşayan öykücüler de katıldı.

Sizin eleştiri anlayışınız da "feminist bakış açısı" içinde sayılır mı?

Feminizm bir "bakış açısı" değil, politik bir söylem. Feminist kuram, kadının tarihselliğiyle, kadın bedeninin ve emeğinin kültürel olarak tanımlanışı ve cinsiyetlendirilişiyle ilgilenir ki feminist edebiyat eleştirisi de dikkatini bu ideolojilerin ve uygulamaların edebi metinleri nasıl şekillendirdiklerine yöneltir.

Okumalarımı eşitsizliği üreten yapının dilsel, söylemsel, ideolojik niteliklerini gözeterek yapıyorum; özellikle de cinsiyetin politik bir sınıflama oluşundan çıkıyorum yola.

Kendi İstanbul'unuzu nasıl tanımlarsınız?

Sürekli yapılıp yeniden bozulabilir bir düzenek, bir mobil heykel. Uçuşkan ve savurgan bir kent İstanbul. Ankara, ne kadar eril bir kentse İstanbul da o kadar muğlak, arada bir cinsiyete sahip, bu yüzden merkezsiz...

MEHMET FİDAN

Karanlık Pazar

ÇOCUKKEN KAYBETMESEYDİM BENİM DE GÖZLERİM OLURDU, TAKMAZdım böyle karanlıkta gözlük. Oturup televizyon karşısına; böyle, gözlerime yansıyan ışığın şiddetine göre hayaller kurmazdım. Parmaklarımı böyle bastırıp gözlerime, portreler çizmezdim karanlıkta. İnsanlar evlerindeyse ışık zayıf, yürüyüşe çıktılar mı ışık çok parlak.

Hayatımın üçte ikisi televizyon. Seslerle yaşamayı öğrendim ama yüzleri unuttum çoktan. Ama yağmur sıcak. Yağmuru hissediyorum, yağmuru seviyorum ben. Çıkıyorum balkona, yağmur ne güzel. Su sesi ne güzel diye düşünüyorum. Her şeyim ıslanıyor. Hem ıslak olmalı ki, ellerimi ovuşturduğumda gıcırdamıyor.

Açıyorum televizyonu, sesleri düşünüyorum. Sesleri şekillendiriyorum. Sesleri benzetiyorum bir şeylere ve mekânı seslere göre kuruyorum. Şurada bir masa, şurada bir kadın, biri ağlıyor, biri çok hüzünlü. Şurada katil usulca yaklaşıyor kadına. Şurada biraz hüzün, şurada biraz çöl. Şu şeyden biraz kül kalıyor aklımda. Ben suretimi bir yerde unuttum diyor biri. Bakıyorum bir aşk filmi. Sevişirken düşlüyorum onları. Bakıyorum, ses tonu kabarık, yağmur yağdırıyorum adalara. Ses tonu sevimsiz mi, fırtına koparıyorum tek bir damlada. Kimse ağlamasın istiyorum en çok.

Ve bazen rüyalarıma giriyor bir kadın. Meleğim diyorum ona. Elleri, eti ve ayakları hiç yokmuş gibi ve dokunsam buhar olup uçacak gibi. Gözleri imkânsız bir mavi. Ama çok güzel. Öyle bir mavi ki ne tahmin ne de tahammül edebiliyorum. Korkutuyor beni. Susuyorum en çok.

Meleğim kanatlarını kapama lütfen, tut ki, düşmeyeyim aşağıya diyorum. Çünkü bir denizin ortasında kalmışım, ufukta ne bir martı, ne bir kara var. Öleceğim sanıyorum. Yıllarca sevdiğim kadınların hiçbiri yok yanımda, hiçbiri kurtarmıyor. Sonra meleğim geliyor, tutuyor elimi ve kaldırıyor beni gökyüzüne. Ne şişmanlığımı ne gözlüklerimi bahane ediyor. Kaldırıyor beni battığım yerden. Uçuruyor beni. Meleğim olmasa ne yapardım ki ben.

Evet bir de müzik var. İyi ki var. "Gloomy Sunday". Yeah.

Ve dayım. İyi ki var, dayım... Babam gibi. Babam gibi. Seviyorum dayımı, kitap okuyor hep bana. Ben ki kâğıdın dokusundan başka ten bilmiyorum, böyle içime işleyen. Kadın teni bilmiyorum henüz. Kadın yüzü nasıl güzeldir bilmeyeceğim hiç.

Kimi zaman yine televizyon karşısında ışıklar arasında hiç öpemediğim kadınları hayal ediyorum. Oldukça kiloluyum yaşıma göre. Üstelik körüm. Sadece hayal edebiliyorum.

KOMET, *Vaincu d'alcool*

Bazıları karanlığı deliyor, etrafında kocaman ışıklar, ince tenleri var. Yükseliyorlar gökyüzüne. Rüyamdaki gibi. Rüyamda gördüğüm gibi.

Kimi zaman da saatlerce bir içki masasında oturuyorum. Kadınlar varsa içki yok; içki varsa kadınlar uçup gidiyor aklımdan. Hem dayım bana kitap okur, beraber içeriz. Dayım, şiir, öykü, masal okur, içeriz beraber. Hem bir yerde diyordu ki, hiç unutmam.

"Yalnızlık vardı erkeklerin içinde. Dumanın ardından kadınlar yalnız değil. Kadınlar yalnız olmaz. İçtiğinde bile, dedim. Duman parçalandı. Yalnızlık vardı erkeklerin içinde. Kadın dumanların arasından sıyrılıyor, süzülüyordu. Işıklar karardı sonra."*

Ne zaman içki içsem ışıklar kararıyordu. Kadınları düşünsem, içki azalıyor, ışıklar artıyordu. İçemiyordum yani. Ta ki; annem anlattı her şeyi, o zaman anladım neden içki varsa, kadınlar yok aklımda. Var sadece hüzün, anlattı annem, anladım o gün.

Bir pazar akşamı, hastaneden dönmüşüz, babam çok üzgünmüş, umutsuz bakıyormuş, annem söyledi. Dirsekleri dizlerinde kalakalmış, ağlıyormuş hıçkırarak. Bir daha hiç göremeyeceğimi söylemiş doktor, ben üç yaşındaymışım. Annem beni bakması için masanın üstüne bırakmış. Babamın içki bardağına uzanırken su diye, düşmüşüm kafa üstü betona. Babam kendinde değilmiş, kan kaybetmişim çok. O gün bu gündür beni yemeklerle teselli etmişler sanki. Herkesler beni çok sevdi ya da öyle davrandılar pek emin değilim. Körmüşüm ya kedi beslememe bile izin vermişler. Hani babam sebep olmuş, güya. Doğuştan kör değilmişim. Doğuştan kör değilmişim, düştüğüm yerde bırakmışım gözlerimi.

Ta ki babam öldü kahrından, ben ki üzüldüm çok, içkiyi alet ettim kendime. İçki var, kadınlar yok. Kadınlar yok, sadece içki var ve sadece babam aklımda. Yalnızlık çok uzun; pazarlar daha karanlık.

Babam aklımda artık. İçtiğimde en çok... □

*Bilge Karasu

Aysun Sezer

Sis

Ekim sonlarında sıradan bir gündü. Ufukta, gölgeli siyah bir bulut belirdi önce. Mahallede yaşayanlar, güneşin önünde ince bir tül gibi duran sis bulutunu ancak öğleden sonra fark etti. Kül rengi bulut hızla yaklaştı; yaklaştıkça büyüdü. Mahallenin üzerine gelince kendini birdenbire aşağıya bıraktı. Akşamüzeri yorgun argın işten dönenler, kapı önlerinde onu bunu çekiştirenler aceleyle evlerine çekildi. Böylesine ilk defa tanık oluyorlardı. Sis de buranın yabancısıydı. Bilmeden labirent gibi sokaklara daldı; yolunu kaybedeceği belliydi. Eğri büğrü binaların etrafını sardı. Kapı aralarını, pencere pervazlarını zorladı. Fark ettirmeden evlerin içine sızdı. Mahallenin her yerinden görülen saat kulesinin üstüne çullandı. Saatin sesi soluğu kesildi. Sis geceye ulandı; gece uzadıkça uzadı. Saat kulesinin belirlediği günlük yaşantının sınırları bulanıklaşınca; mahalledekiler, düşlerin zamansızlığına kapıldı. Ertesi gün öğleye doğru gölün üzerinden gelen parlak ışık yolunu yitiren sisi alıp götürdü.

Göl kenarındaki, meyhaneci şişkonun çırağı o gece eve gidememişti. "Sokakta hiç kimse yoktu; bahçenin ucundaki masada Hayri abiyi görünce afalladım," diyordu. "Sigarası elindeydi; şarap götürdüm. Benimle hiç konuşmadı. Bi de dükkânın karşısında, her zamanki yerinde Leyla'nın delisi. O deli zaten... Hayri abiye şaştım; bu havada nasıl gelmişti. Şişenin dibinde iki parmak şarap bıraktı. Leyla'nın delisi habire içiyordu. Dünden kalan börek, pilaki ne varsa verdim. Nasılsa bu gece kimse gelmezdi. Sis koyulaştıkça önce karşı bankta oturan Leyla'nın delisi görünmez oldu; sonra Hayri abi. Eve gitmeye korktum. İçeri girip yattım."

Şişkonun çırağı; Hayri'yi de Leyla'nın delisini de o geceden sonra bir daha görmediğine yemin billah ediyordu.

Hayri

Bu kaçıncı yatışın. Biliyorsun hiçbir şey değişmeyecek ama karın dinlemez işte. Kapının ağzında tehditkâr bakışı ile önünü kesti, "Söz verdin, bu son!" dedi. Kafanı salladın. "Tamam, son gece..." Arkandan seslendi: "Dikkatli ol!" Bulanık bakışlarını bahçe kapısından görünen buluta dikti. "Hava yağacak gibi." Devetüyü rengi paltonu getirdi. Omzuna aldın, yanıt vermedin. O da zaten bir yanıt beklemiyordu. Sana posta koyan iç sesinle didişmeye başladın; gidip yatacaksın! Karının evde giymene izin vermediği mavi üzerine lacivert parlak desenli pijamayı anımsadın; hastane pijamasını. Günler, geceler boyu kendin gibi donuk bakışlı adamlar, kafası meşgul doktorlar, mekanik gülüşlü hemşireler, bir pas-

pasın peşinde ömür tüketen temizlikçiler geçti bakışlarından. O sıra sis de iyiden iyiye bastırmıştı ama sen fark etmedin.

Bir sabah; karın, dudağında vişneçürüğü ruju ile seni almaya gelecek. Taksiye bineceksiniz, doğru eve. Yeni gelin edasıyla çevrende dönüp duracak. Çayını, kahveni eksik etmeyecek. Kırmızı, yeşil ekose örtüsüyle masayı göreceksin önce. Patlıcanlar yarılmış karınları, biberler oyulup doldurulmuş halleri ile sana bakacak dalga geçer gibi. Akşam meyveler soyulacak, odayı kestane kokusu saracak. Her şeyini tam edecek vişneçürüğü dudaklı karın. Bilmeyecek ki eksiklik insanın içindedir. Tamamlamaya çalıştıkça inadına eksilir.

"Bu resmin öyküsünü yazar mısınız?"a gelen öyküler arasından bu sayıda Mehmet Fidan ile Aysun Sezer'in öyküleri seçildi.

Yokuştan inerken sis de seninle yere indi sanki. Sokağın kırık dökük taşlarını örttü. Her yer apak oldu.

Akşamları saat altıya çeyrek kala evde olacaksın. Bitmek bilmeyen geceler, uzun pazar piknikleri üzerine üzerine gelecek. Yaz sıcağında soğuk gazozlar eşliğinde özgür olacaksın. Kış gelecek; karın ellerini çırparak; "Aaaa boza çıkmış..." diyecek. Sonra bir bayram, mahalle dışında ziyarete gitmek gerekecek. Sözgelimi, büyük teyzelerden birine ya da bankadaki şefe. Hoş beş faslı çabucak geçiştirilecek. Evin hanımı, gümüş taklidi tepside altın suyuna batırılmış küçücük kadehlerde acı badem likörüyle gelip önünde duracak. Karın gözlerini kısarak tepsiye bir çizgi gibi bakacak. "Biz içmeyelim," diyecek sesi titreyerek. Sen, ona bakıp almayacaksın, belki de alacaksın yine karına bakıp; bu sefer gözünün içine dik dik bakarak. Eve kadar kavga edeceksiniz. Durakta, otobüste herkes sizi seyredecek. Mahallenin yokuşunda ise onun bağırışlarına, senin susuşuna kimse aldırmayacak.

Eve girer girmez paltonu alıp çıkacaksın. Karının "Bayram günü açık değildir!" diye bağıran sesi, peşinden gelecek. Yokuşu öyle hızlı ineceksin ki sana yetişemeyecek.

Leyla'nın Delisi

Kalın devetüyü rengi paltoyu sırtıma attım. Soğuk değildi ama gölün üzerinden karanlıkla beraber bir sis iniyordu. Ne olur ne olmaz. Romatizmadan eğrilmiş bacaklarım sızlamaya başladı bile. Sis o kadar kötü değil aslında. Yağmurdan, ayazdan korkarım ben. Rüzgâr bir üfürdü mü naylon kaplı pencereden girer, kırık kapı arasından çıkar. Sobada istediğin kadar gazete, paçavra yak fayda etmez; söner sönmez oda buz gibi oluverir. Gözlüğümü, lastiğine düğüm atıp sağlamlaştırdım. Kapıyı çekip çıktım. Yokuştan inerken akşamdan kalan yarım şişe köpek öldürenin paltomun cebinde olduğunu hatırlayınca sevindim.

Sis iyice koyulaştı. Evlerin ışıkları bile zor görünüyordu. Kırk yıldır geçtiğim sokaklardan el yordamıyla yürüdüm. Uzaktan köpek havlamaları duyuluyordu. Bulutun içinden meyhanenin cılız ışığını seçtim. Ayağım bir şeye takılınca hep oturduğum bankın önünde olduğumu anladım. Her zamanki alışkanlıkla boynumu omuzlarımın arasına kıstırıp şişkonun çırağını beklemeye başladım. Şişko; her akşam ekmek arasına koyduğu iki yanık köfteyi, balığın bolluğunda soğanlı balık ekmeği o tüysüz oğlanla gönderirdi. Beni eski günlerden bilir.

Oğlan gelmeden şişeyi başıma diktim. Dibinde iki parmak şarap kaldı. Gözlerimi yumdum oturduğum yerde; sonra açtım. Sis, gözlerimin önünde parça parça oldu. Paltomun içinde iyice büzüştüm. Her akşam olduğu gibi Leyla'yı kucağında çocuğumuz ile gömdüğüm karanlıktan çekip çıkardım. Sırtımdan bir ürperti geçti. Meyhaneyi basıp beni rezil ettiği gece, çıldırmış gibiydi. Loğusa haliyle saç baş dağınık, gecelikle çıkıp gelmişti. Meyhanenin kapısında onu öyle görünce tepem attı. Tokadı bastım suratının orta yerine. Çocuk ciyak ciyak... Leyla'yı elimden zor aldılar. Sonradan anladım ne yaptığımı. Kalkıp arkasından da gidemedim. Şişko sebep hepsine! "Otur simdi!" dedi. "Peşinden gitmek ol-

maz, daha kötü olur." Bilseydim... Bilebilseydim! Suç hep şişkoda. Sabaha karşı eve döndüğümde Leyla'yı o halde, ip boynunda görünce... Çıplak ayakları sallanıyor, memeleri süt dolu, şişmiş... Çocuğu götürmüşler... Leyla'nın annesi, "İndirmeyin, kalsın, görsün! Görsün de ömür boyu gözünün önünden gitmesin Leyla'nın bu hali..." demiş. □

Hakan Bıçakcı, yazar hayali olmaksızın...

Hakan Bıçakcı bir romancı. Dört romanı yanında bir öykü kitabı var. Roman, önceden verilmiş bir kararın sonucu muydu?
Temelleri çok önceden atılmış bir kararın sonucu değil roman. Yazar olma hayalim hiç olmadı. Ancak kurgusal düşünme alışkanlığım hep vardı. Zihnimde tasarladığım uydurma atmosferler, kafamın içinde dönüp duran olay örgüleri, tuhaf diyaloglar... Tüm bunları ifade edebilmenin bir yolu olarak romanı denedim; denemeye devam ediyorum.

Sanırız edebiyat çevrelerinde öne çıkmayan bir tutumunuz var. Bu da bir seçim mi?
Bu soruya soylu bir "evet" ile cevap vermek isterdim ama hayır, bu özel bir seçim değil. Sanırım yazmak için seçtiğim türden, konulardan ve onları işleme biçimimden kaynaklanan bir durum… Klostrofobik mekânlarda geçen, içinde "büyük büyük" olaylar olmayan psikolojik gerilim romanları yazıyorum. Kahramanların dışa dönük büyük patlamalarından çok, anti-kahramanların içe dönük sessiz çöküşlerini anlatmaya çalışıyorum. Tüm bunların doğal bir sonucu olarak da öne çıkmayan bir tutumum olmuş oluyor.

Bundan sonra ne yazmayı tasarlıyor, neler okuyorsunuz?
Roman yazmaya devam etmeyi tasarlıyorum. Tabii yazmaya değecek bir konu bulabilir ve onu romanlaştırmaya değecek yenilikçi bir kurgu geliştirebilirsem. İyi bir konum, sağlam bir tezim, deneysel bir yaklaşımım ve sıra dışı bir uygulama fikrim olmazsa kendimi yazmak zorunda hissetmem. Tanpınar'ın ve Kafka'nın kitaplarını dönüp dönüp yeniden okuyorum. Edebiyat dışında, en az edebiyat kadar, sosyoloji ve inceleme kitapları okuyorum. Postmodern toplumsal kuram yazarlarının akademik veya mantıklı olmak yerine şoke edici olan metinlerini ilgiyle takip ediyorum.

Tanpınar ve Kafka okurluğu...

“Zamanın adımları duyuluyor”

İnan Çetin

Can Yayınları’nca “Dünya Şiiri” dizisinden yayımlanan on şiir kitabından biri olan, Erdal Alova’nın çevirisinden, *Antikçağ Anadolu Şiiri Antolojisi*’ni okurken Aristo’nun şu ünlü sözünü anımsadım: “Şiir tarihten daha gerçekçidir, çünkü şiirin gücü özünden gelir.” Bu sözü anımsamamın nedeni belli elbette; Antikçağ şiirinden Paul Auster’a uzanan bir çizgi... Sanırım bu dizi genişleyerek sürecek. *Antikçağ Anadolu Şiiri Antolojisi* şiirin derin köklerine doğru bir yolculuğa çıkarıyor bizi. Kimler yok ki bu antolojide: Rhodoslu Apollonios, Koslu Heradas, Miletoslu Nikias, Samoslu Asios, Smyrnalı Homeros, Lesboslu Sappho ve niceleri...

Savaşlar, yangınlar, felaketlerden kurtulup bize kalan bu “yaralı mirasın” Anadolu’nun bir hazinesi olduğundan kuşku yok. Diziden Alova’nın çevirisiyle çıkmış iki önemli kitap daha var. Bunlardan ilki, Federico García Lorca’nın *Ne Garip Federico Adında Olmak*; öbürüyse 1971’de Nobel Edebiyat Ödülü’nü alan Pablo Neruda’nın *Kuruntular Kitabı*.

Makbule Aras, Asuman Susam ve Melike Koçak’ın hazırladığı *99 Beyit Divan Şiirinden Beyitler ve Çözümlemeleri* bu dizinin bir başka kitabı. Her beyit üstüne yapılmış kapsamlı çözümlemeleriyle dikkat çekiyor. Yanılmıyorsam, geçmişte Divan Şiiri’nin önemi, klasik sayılıp sayılamayacağı, sürdürülebilirliği gibi pek çok tartışma olmuştur, bazılarını okumuştum. *99 Beyit*’in önsüzündeyse bu konuya farklı bir bakış açısıyla değinilmiş. Geleneğin Cumhuriyetle birlikte görmezden gelindiği, yok sayıldığı, büyük modernleşme projesinin Batı şablonculuğu vb. savlar, sanıyorum tartışma yaratacak niteliktedir.

Ben çok sevdiğim, her fırsatta okuduğum Fuzuli’nin bir beyitini buraya alarak çözümlemesindeki birkaç tümceye dikkatinizi çekmekle yetineceğim:

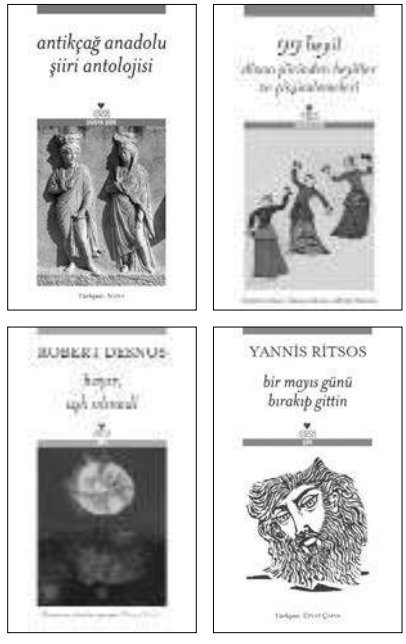
Cân verme gam-ı aşka ki aşk âfet-i cândır
Aşk âfet-i cân olduğu meşhûr-ı cihândır

“Beyitte, ‘-ân’ seslerinin tekrarıyla oluşan zengin uyak, ‘â’nın genişliği, göğe yükselişi ile aşk acısının evrene yayılışını, herkesin bundan haberdar olup âşıkının ününün de geniş alanlara ulaştığını; ‘âfet-i cân’daki ‘^’ işareti ise, sevgilinin yakıcılığının, can alıcılığının, güzelliklerinin çokluğunu simgeler. Mecnûn’un, Ferhat’ın, Tahir’in ilden ile, dilden dile dolaşması, yerleşmesi, ünlenmesi de aşk derdinden değil midir?”

Bu diziden, Cevat Çapan’ın çevirisiyle yayımlanmış iki kitap var: İÖ 7. yüzyıl sonlarıyla 6. yüzyılın başlarında yaşadığı sanılan, lirik şiirin ilk önemli şairlerinden olan Sappho’nun *Nedir Gene Deli Gönlünü Çelen*’i ve Yannis Ritsos’un *Bir Mayıs Günü Bırakıp Gittin*. Ritsos ülkemizde geniş bir okur çevresi bulunan şairlerden ve şiirlerinin yalınlığı yanı sıra karmaşıklığının altında yatan trajik gerçeklik hiçbirimize yabancı değildir kanımca. Ritsos’un sözcükleri çift anlamlar üstüne kuruludur, her sözcük aynı dizede iki ayrı şey söyler. Anlam açısından oldukça yalındır şiirleri, kendi çoğalmasına, çağrışımına bu sadelikleri sayesinde erişirler.

Biliyorsun, ölüm diye bir şey yok, diyor adam kadına.
Biliyorum, evet, artık öldüğüme göre, diyor kadın.
iki gömleğin de ütülendi, çekmecede, sadece küçücük
bir gül benim özlediğim.

Füruğ Ferruhzâd, henüz 33 yaşındayken bir kaza sonucu hayata veda etmiş, ama bu kısacık hayatına pek çok şiir sığdırmıştı. Onun şiirlerini ilk kez yıllar önce okumuştum. Şimdi yeniden, Can Yayınları’nın “Dünya Dizisi”nden çıkmış seçme şiirleriyle baş başayım: *Yeryüzü Âyetleri*. Füruğ’un Tutsak, Duvar, İsyan, Yeniden Doğuş ve ölümünden sonra yayımlanan İnanalım Soğuk Mevsimin Başlangıcına adlı kitaplarından seçilmiş *Yeryüzü Ayetleri*’ni Makbule Aras çevirmiş.

Füruğ’un şiirleri hayata karşı yakılmış ağıtlardır. Asuman Susam, kitabın önsözünde

Antikçağ Anadolu Şiiri Antolojisi'ni okurken Aristo'nun şu ünlü sözünü anımsadım: "Şiir tarihten daha gerçekçidir, çünkü şiirin gücü özünden gelir." Antikçağ şiirinden Paul Auster'a uzanan bir çizgi...

Ferruhzâd'ın yaşamıyla ilgili doyurucu bilgiler vermiş, buna değinmeyeceğim. Geleneksel yapıya dayalı, betimleyici, bir kadının sarsıcı başkaldırısını öyküleştiren bu şiirlerden biri olan "Veda"dan bir dörtlük:

Tanrı şahit ki mutluluk goncasıydım ben
aşkın eli geldi ve dalımdan kopardı beni
ah'ın alevi oldum, yazık ki
dudağım bir daha o dudağa kavuşmadı

İnsanoğlunun duygularını, düşüncelerini dönüştürürken gürültüye karşı suskunun gücünü etkili bir biçimde kullanabilen şiir beni benliğimden kurtarıyor, içinde yaşadığım hayhuydan uzaklaşmamı sağlıyor. Anna Ahmatova'nın şiirleri bu sessizliğin çarpıcılığını yüzümüze haykırır. Ahmatova'nın şiirlerinin yıkma gücü onun direnci, başkaldırıyı alçak sesle dile getirmesinden kaynaklanır. Yıkıcıdır bu şiirler, çünkü Ahmatova, gerçeğin yalınlığını dile yansıtırken, tam da içinde yaşadığı zamana seslenir, onun karanlığına ayna tutar.

"Bindokuzyüzkırk" adlı şiiri, sanırım ne demek isteğimi yeterince açıklayacak güçte:

Bir çağ gömülürken,
Ölülerin ilâhisi duyulmaz.

Isırganla, dikenle
Güzelleştirmek gerek onu.
Ve yalnız mezarcılar çalışıyor
Soluk soluğa! İş beklemez!
Tanrım! Bu ne sessizlik böyle,
Zamanın adımları duyuluyor.
Sonra yükseliyor çağ, duyuluyor,
Bahar ırmağında yüzen bir ceset gibi.
Ama oğul anasını bilmeyecek,
Ve torun boğuntuya yönelecek.
Ve başlar daha da aşağıya eğilecek
Ayın gel-giti altında.

İşte: düşen Paris'in üstünde
Böylesi bir suskunluk var şimdi.

Son olarak yine aynı diziden yayımlanan iki önemli kitaptan daha söz edeceğim. Robert Desnos'un şiirlerini ilk kez derli toplu okudum. Tahsin Yücel'in çevirisinden okuduğum *Hayır, Aşk Ölmedi* Desnos'un kitaplarından seçilmiş şiirlerden oluşuyor. Önsözde şöyle diyor Tahsin Yücel: "Öyle ya, nereden bakılırsa bakılsın, düş Desnos'un yapıtının temel izleği ve temel kaynağı olarak belirir hep. Ancak 'düşlerini yazmak' tüm gerçeküstücüler için olduğu gibi Desnos için de gerçeklerden kaçmak değildir hiçbir zaman. Tam tersine, gerçeği aydınlatan ışıktır düş, gerçek yaşamın eksiksiz, yeri doldurulamaz ve vazgeçilmez görüntüsüdür."

Ey aşk acıları
Öyle gerekli ve öyle değerlisiniz ki benim için.
Düşsel gözyaşları üzerine kapanan gözlerim
durmamacasına boşluğa doğru uzanan ellerim.
Bu gece saçma görünümler ve ölüm açısından
olduğu kadar aşkın açısı olan yaşam açısından
da tehlikeli serüvenler gördüm.

Paul Auster'ın şiirleri, düzyazılarında olduğu gibi gizlerle örülüdür. Görünürle görünmezin birleştiği, el ele verdiği bir anlamın devinimi kendini ne kadar gizliyorsa da, Auster, şiirlerinde bu gizemin çözümüne, dilin sınırsızlığına ve anlamın kaynağına götürüyor okuru.

Bu hiçliktir.
Ve onun olduğu tek şeydir.
Ve eğer hiçlik olacaksa, bırakın başlasın
Kendini bulduğu yerde, herkes gibi

öğrensin bu yerin sözlerini

Ona göre o da
Kendinden önce gelen sözcüğün
Sessizliğinde yaşıyor.

Çağrışıma yaslanan öyküler

SON YILLARDA daha sık rastlanan bir eğilim var: Öykücüler, içindeki öyküler kendi başlarına da birer öykü olan, ama bir araya geldiklerinde de belli belirsiz bir bütünlük oluşturan öykü kitapları hazırlıyor. Seyit Göktepe'nin üçüncü öykü kitabı *Ben Ol da Gör* de bunlardan. Hatta bu kitaptaki bütünlük için "belli belirsiz" yerine, "apaçık" da diyebiliriz. Daha kitabın tamamını okumadan, birkaç öyküden sonra öykülerin aynı öykü kişisinin ağzından anlatıldığı açıklık kazanıyor. Mekânların benzerliğinden ya da olayların ardışıklığından önce, öykü anlatıcılarının duyarlıklarındaki ortaklık bunun nedeni. Şöyle bir genel çerçeve, sanırım, *Ben Ol da Gör*'deki öyküleri kuşatmak için çok yanlış olmaz: Aynı öykü kişisinin/anlatıcısının yaşadığı kimi olayların, ya da kimi deneyimlerin onun iç dünyasında yarattığı izdüşümlerinden oluşuyor öyküler. Kuşkusuz bu çerçeve pek çok öykücü için geçerlidir; Göktepe'nin öykülerinin kendine özgü yanı bu izdüşümleri öyküleştirirken yoğun biçimde çağrışıma yaslanmasında. Göktepe'nin öykülerinde farklı olay ya da deneyimler çocukluktan yetişkinliğe uzanan geniş bir zaman dilimi içerisinde açık ya da örtülü çağrışımlarla birbirini sıklıkla çağırıyor. Bu nedenle, bir öyküde esas olarak tek bir olayı ya da deneyimi anlatsa bile, Seyit Göktepe'nin öykülerini kurgularken zamanı eğip büktüğünü, bir duygunun bir başka benzerini hafızanın derinliklerinden çıkarttığını, böylelikle öykülerin kurgusunda dağınıklık yaratmaktan çekinmeden belirli bir duyguyu alabildiğince yoğun biçimde aktarmaya çalıştığını söyleyebiliriz –insan ister istemez yazarı yazmaya itenin de bu duygunun yoğunluğu olduğunu düşünüyor.

Kitabın ilk öyküsü "Savrulan" öbür öykülerde de göreceğimiz bu yapının en çarpıcı ve en yoğun örneği. İkinci Yeni şiirini andıran bir yanı var Seyit Göktepe'nin öykülerinin. Kimi cümleler sözden önce ses olarak çekiyor okuyanın dikkatini. Bu seste İkinci Yeninin kimi özelliklerini, cümle yapılarındaki tekrarları vs. işitmek mümkün. "Savrulan"dan bir örnek: "Bir güvercin, sözgelimi, bir omzumdan kalkıp bir omzuma konuyor. (...) Ben dışarıda ağaçlar görüyorum. Parklarda salıncaklar görüyorum. Pencere buğularında balkonlar görüyorum." Öykülerdeki bu şiirsel sesin ötesinde, Göktepe'nin metinlerinin çağrışımlara yaslanıyor olmasında da İkinci Yeniyi çağrıştıran bir yan var. İkinci Yeni şiiri hakkında Mahmut Temizyürek'in şu saptamalarını, daha düşük bir titreşimde de olsa –ne de olsa şiir değil, öykü bu–, "Savrulan"da ve Göktepe'nin kimi öykülerinde görmekteyiz: "İmgeyi alabildiğine özgür kılacak nitelikte çağrışım gücüne yaslanmak. Şeyler, kavramlar arasındaki anlam bağlarını nedensellik üzerine kurmamak. Uzak çağrışımlar ile somut olanı yan yana getirmek konusunda bilinçli, özellikle yeğlenmiş bir savrukluk." (*Boşluktan Doğan*, Kanat Kitap, 2007.) Göktepe'nin öykülerinin kurgusunda da "bilinçli bir savrukluk" bulunduğu söylenebilir. Ya da imgenin, sesin, şiirselliğin kimi zaman anlamın önüne geçtiği.

Bunların yanı sıra, *Ben Ol da Gör*'deki öyküleri kuşatan ortak bir anlam dünyası da mevcut. Birey olmanın sancıları hemen her öyküde ortak bir izlek. Göktepe, öykülerinde bireyin başkalarıyla çatıştığı noktaların yanında kendisiyle çatıştığı anların da izini sürmekten çekinmiyor. Öykülerin kurgusundaki savrukluk böylesi çatışkıların yansıması olarak da değerlendirilebilir. Başkasıyla çatışırken başkasında kendisinin yansımasını da gören bireyin iç dünyasındaki gelgitlerden söz edilebilir belki bu noktada.

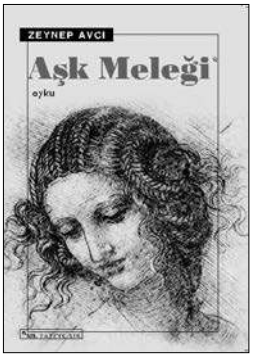
Bir yanıyla da "yetişme" öyküleri Göktepe'nin öyküleri. Çocukluğun, ilk gençliğin sancıları iç içe geçiyor bu öykülerde. Dışarısıyla, başkasıyla tanışmak kaçınılmaz biçimde çatışmayı da getiriyor yetişmekte olana. Bocalamanın asıl, gerisinin teferruat olduğu yaşlar bunlar. Hele ki yaşamayı öğrenirken ölümün de ne olduğunu anlamaya çalışıyorsa –Göktepe'nin öykü kişisi gibi.

Yetişmekte, kendini bulmakta/kurmakta olan bireyi ezmeye çalışanlar; öğretmenler, komutanlar, müdürler ayrıca dikkat çekiyor *Ben Ol da Gör*'deki öykülerde. Yetişmek, büyümek bir anlamda da kötüyle karşılaşmak değil mi? Kötü'nün modern dünyada aldığı biçim de iktidar. Göktepe'nin öykü kişisi bütün bunların saçmalığının farkında, toplumun geneli gibi, "Ben daha güçlü olmalıyım o zaman" demek yerine, sancıları, sızıları, ağrıları göze alıyor, güçlünün haksızlığına kendi iç dün-

yasında yazdıklarıyla, düşledikleriyle, hatırladıklarıyla direnmeye çalışıyor. □

BEHÇET ÇELİK

Seyit Göktepe, *Ben Ol da Gör*
YKY Yayınları, Ocak 2008, 134 s.

Mor tülden eldivenler

ZEYNEP AVCI'nın *Ahşap Köşkün Hanımefendisi* (Can Yayınları, 1986) ve *Aşk Meleğinin İşleri* (İletişim Yayınları, 1998) adlı iki öykü kitabından seçilmiş öykülerin bir araya getirilmesi sonucu ortaya çıkmış *Aşk Meleği* adlı kitap. Yazar bu seçkiyi kitabın arka kapağında "Yıllar sonra yeniden ele alınınca tozlarını silkelediler, kılık kıyafetlerine çeki düzen verdiler, bir kez daha sahneye çıkmayı göze aldılar. Biraz yaşlanmış olabilirler. Ama belki de olgunlaşmak için ellerine geçen son fırsattı bu," sözleriyle açıklıyor. Bu açıklamayı yeterli bularak kitabın, daha önce yayımlanmış iki kitaptan seçilmiş ve bir araya getirilmiş öykülerden oluşmasından bağımsız olarak değerlendirmesi ve yorumun okuyucuya bırakılması daha doğru geliyor.

Aşk Meleği iki bölümden oluşuyor. Kitapla aynı adı taşıyan ilk bölümde dört öykü mevcut. Dördünün temelinde de dört kadın var denebilir mi? Bu dört öyküden ilki "Misafir" ya da öbür adıyla "Tavukgöğsü kazandibi". Bu öykü yazarın kendisi tarafından senaryolaştırılmış ve Türkan Şoray ile Atıf Yılmaz'ı bir araya getiren "Kazandibi Tavukgöğsü" adlı bir filme zemin hazırlamıştı. Öykü okunduğunda yazarın anlatımındaki canlılık sinematografik bir yön katıyor ister istemez. Filmi izlemiş olanlar için belki bunu söylemek daha kolay olacak. Kocası ölen orta yaşlı bir kadın ve evine 'misafir' ettiği adamın başından geçenler adamın anlatımıyla aktarılmış. Akıcı ve geneli neşeli bir öykü bu.

İkinci öykü "Komşu" yine orta yaşlı bir kadının ve ileri derecede olmasa da belalı (eski) sevgilisinin çevresinde gelişiyor. Bu sevgiliyle yaşanan tatsızlıklara bir de meraklı ve huysuz görünen bir komşu eklenince, ortaya yine sinemasal hareketliliğe göz kırpan bir öykü çıkmış. İnsan olma halleri ve önyargının bunlardaki rolü belki de temelde olan. Ya da farklı bir okumayla şu soru belirebilir: Birbirini tanımayan iki kişi ne kadar yanılabilir bir öbürü hakkında?

Üçüncü öyküye adını veren "Neşe" de yalnız bir kadın. Bir bar işleten, güçlü olmak zorunda olan bir kadın. Bu toplumdaki ikiyüzlü cinsellik yasalarından her kadın kadar nasibini almış, hissediliyor. Sonrasında yer alanlar; tereddütle yaklaşılan ama katılınan bir davetin getirdikleri... (80'lerin güneyde çekilmiş Atıf Yılmaz kadın filmlerinden sahneler geliyor insanın gözünün önüne. Müjde Ar ya da Nur Sürer'e mi dönüşüyor Neşe'nin yüzü o terasta uyuyormuş gibi yaparken?)

Dördüncü kadınımız "Orkideler" adlı öyküde gizli. O da yalnız bir kadın, öbürleri gibi. Geçmişiyle yüzleşmek gibi bir derdi olmasa da, ister istemez yüzleşecek gibi duruyor. Ve öbür öykülerde de zaman zaman ön plana çıkan geç kalmışlık, yetişememe ve hesaplaşma halleri burada da mevcut. Ama bu kez kasaba hayatı ve bazı erkek öykü kişileri öbür öykülere nispeten daha ön planda. İnsan düşünmeden edemiyor öykünün sonunda: O orkideler şimdiye kadar çoktan solmuş mudur acaba?

Kitabın ikinci ve "Ahşap Köşkün Hanımefendisi" adlı bölümünde dokuz öykü var. Yazarın 2007 yılında kaleme aldığı bir açıklama yazısı ve bu öykülere ilham kaynağı olduğu anlaşılan üç eski zaman kadınından bahseden üç kısa yazı bulunuyor bu dokuz öyküden önce. Bu bölümdeki öyküler birbiriyle ilişkili denebilir. Ancak bağımsız olarak da okunabilir. Aradaki bağlantıyı kurup kurmama biraz okuyucunun tercihine ve dikkatine bağlı. Kitabın ilk bölümündeki kadınlardan farklı (mı?) buradaki kadınlar. Köşkte yaşıyorlar, paşa babaları var, sonra yaşlanıyorlar yavaş yavaş... Sarayları henüz yanmamış. Yine de telleri kopmuş bir keman inceden yanıyormuş gibi bir koku geliyor insanın burnuna her öyküde. Zaman zaman bugüne gönderilen selamlarla birlikte, bu eski zaman kadınların yaşayışları ve vedaları tuhaf bir gerçeklik hissi yaratılarak verilmiş. Eskiye dair ya da eskiyi bir yerinden tutan metinlerde düşülmesi kolay olan tuzaklara düşmeden anlatılan, başarılı öyküler bunlar. Özellikle "Kayısı Gülleri" ile "Asma ile Çınar Ağacı" öbürleri arasında sivrilip öne çıkıyorlar. "Balıkçı ile Şebboylar" çoktan unutulmuş eski bir tanıdık için yakılan ve son anda yetişilmiş bir ağıt gibi. "Kritsal Bardaklar" ve "Eldivenler" ise bu kadınların yaşamlarına, başka kadınların gözlerinden bakmayı bilmiş.

Bugünün ya da eskinin kadınları olsun, fark etmez; bu kitaptaki kadınlar bir yerlerde yaşamış ya da yaşıyorlar. Mor tülden eski zaman eldivenleri solmuş belki artık ama onları bir eskicide beğenip almak isteyen ama parası yetişmeyen kadınlar var ve hep var olacaklar. □

YALÇIN TOSUN

Zeynep Avcı, *Aşk Meleği*
Sel Yayınları, Kasım 2007, 136 s.

Huzursuz okumalar

LONDRA'daki Orta Avrupa Kültürü Festivali'nde kendi filmlerinin gösteriminden önce yaptığı konuşmayı "Size huzursuz seyirler dilerim," diyerek bitirmiş Michael Haneke. "Sanat eseri vurmalı, çarpmalı, insanın içini oymalı, kendisini keyifle izlettirip, bittiği anda unutturmamalı," demiş. Yusuf Atılgan'ın *Aylak Adam*'da sözünü ettiği "sinemadan yeni çıkmış insan"ı geliyor aklıma, onda her şeyi yapabilme, dünyayı değiştirme gücü vardır lakin sokak sinemadan çıkmamış insanlarla doludur. Sokağın kalabalığı onu da içine alır, sindirir. Merih Günay'ın "Martıların Düğünü" adlı öyküsünü bitirdiğimde, tam da vapur Kadıköy'e yanaşıyordu. "Eli paketliler" huzur içinde toprağa ayaklarını basmaya hazırlanıyorken geçip karşılarına "Sevgili abilerim, ablalarım," diye narenciye sıkacağı satıcısı gibi söze girip, sol elimle havaya kaldırdığım bu kitabı anlatmaya başlamak geçti içimden. Vapur, Merih Günay'ı okumayan, kuvvetle muhtemel okumamış insanlarla doluydu, cesaret edemedim. Yaptığım tek tedirgin edici şey, iskele verilmeden vapurdan atlamam oldu.

Trajediler bizim başımıza gelmez sanırız, babamızın işi batmaz, annemiz karşıya geçerken kamyonun altında kalmaz, çocuklarımız başka hesaplaşmaların serseri kurşunlarına hedef olmaz. Bombalar uzaklarda patlar, savaşlar başka yerlerde olur, diğerleri ölür. Başkasının acısını kırk sekiz ay vadeyle aldığımız plazmalarda akşam çayımızı içerken izleriz, kırk sekiz ay vademiz kaldı mı bilmeden. Öykünün isimsiz karakteri de öyle sanıyor. "Pahalı kıyafetler giyiyor, güzel yemekler yiyor, klimalı teraslı bir evi, güzel karısı ve sağlıklı bir çocuğu var, daha ne olsun?" Taksim'de patlayan bombalarla yarım kalıyor bu saadet. Önce işinden oluyor, sonra karısı ve çocuğu tarafından terk ediliyor. Merih Günay bunca badire atlatan karakteriyle ne okuyucuya ahlak dersi vermeye çalışıyor ne de okuyucuyu uyarıyor. Karakterlerin sosyal hayatta içinde bulundukları konumlarla birlikte, onları psikolojik boyutlarıyla da düşünüp, bilinçdışına, kurmacaya, fantastik olana da göz kırpıyor. Anlatımında yer yer açık ama çoğu kez gizli bir mizaha rastlamak mümkün. Hatta yarattığı karakter, Tanrı'yla hesaplaştığı bir sayıklamada Tanrı'ya "Nasıl yırttım ama!" diye kafa tutacak kadar müdanasız bir komik.

Merih Günay'ın ilk öykü kitabı *Pabuçlarımın Yazarı* 2004 yılında basılmış, 2001 yılında başladığı aktif yazın hayatına epeyce ödül sığdıran yazarın öyküleri, çeşitli dergilerde de yayımlanmış. Yazmayı ne kadar ciddiye alıyorsa "yazar olma" işini, kendi yazarlığını da o kadar dalgaya alan bir yazar Merih Günay.

Kendi küçük yaşamında, gündelik hayatın rutininde yuvarlanıp giderken, birdenbire müdahele edemeyeceği durumlar yüzünden düşen, kalkamayan ve tesadüfen alt katında yaşayan sağır dilsiz Talin'in evine sığınan bu adam, başına gelenleri unutup, Talin'in ablası Natali'yle beş parasız şehri terk etmeye karar verdiğinde bu kez her şeyi göze aldığını, ilk seferinde bir hiç için ama şimdi aşk için yaptığı bu gözükaralığın her şeye değer olduğunu söyler. Aşka inanan bir aylak! Bela seni hiç terk eder mi? Yeteri kadar parçalanmadın ki!

İskele verilmeden vapurdan atlamaktan fazlasını yapabilmeli. Huzur kaçırmalı biraz, çomak sokmalı düzenin tam orta yerine. "Huzur" sözcüğü benim Türkçe'de en sevdiğim sözcüklerdendir ama huzurum zihnimdeki soru işaretleri kadardır. Ne kadar çoksa kaygım o kadar çoktur huzurum. Soru işaretlerini çoğaltan, küçük burjuva masallarından, okura pembe pamuk şekerler sunanlardan farklı, gayet sert bir öykü "Martıların Düğünü". Murat Tuncel "Bir içim su," demiş öykü için. Öykünün kurgusu, Merih Günay'ın anlatımdaki dolaysız ifade biçimi açısından yoruma tamamen katılmakla birlikte, içeriği açısından bu hikaye tam bir tuzlu kahve. İçebilene... □

ELİF TÜRKÖLMEZ

Merih Günay, *Martıların Düğünü*
Havuz Yayınları, 2007, 80 s.

Huzursuz ruhlar

TARKAN Barlas'ın, huzursuzluğunu adından alan kitabı, çoğunluğu tek kelimelik adlar altında toplanmış on beş öyküden oluşuyor. Yine, öykülerin bir bölümü de adlar gibi kısa. Ancak, "Saplantı," "Tikler," Nerelerdesin?" gibi uzun öykülerde bir veya birkaç ruhu aynı tempoda huzursuz tutabilmek, o kadar da kolay olmasa gerek. İnsanın ruhunun, bedenin neresine yapışık olduğu konusunda kesin bir bilgimiz yok ama bu kitaptaki öykülerden ruhun, insanın bedeni ile günlük hayatı arasındaki en hassas yerde durduğunu anlıyoruz. İnsanın sadece bedeniyle sınırlı

olmadığını, çok geniş bir çevreye yayıldığını ve en merkezde de bedensel bir varlıkla devam ettiğini görürüz. Böylesine geniş bir varlık –ister istemez– yolu üstündeki her şeyden etkileniyor. Durduğu yerde bile, mutlaka duramayan bir tarafın sahibi olarak var olan insanın, ruhu ne kadar huzursuz olsa azdır. Çünkü ağır çeşitliliğine ve insanın, kendi elleriyle, dokunamayacağı bir hıza ulaştırdığı günlük hayata, bu kadar kalabalık bir organ topluluğuyla uyum sağlamak çok zaman alır. Kaldı ki, zaman en kıt kaynak. İnsan yeryüzüne geldiği günden beri günlük hayatı sürekli değişiyor. Her gün yeni bir ayrıntı ekleniyor.

Bu kitapta geçen öykülerin çoğunda günlük hayattan çok, insanın bir günlük iç hayatında olup bitenler anlatılıyor. Hemen hemen her yaş grubundaki insanların dışarıdaki –trafik, metro, iş, para vb. araçlardan oluşan-– hayatın içinde kendilerine ayrılmış olan parçasına dönüşürlerken, hiçbir şeye razı olmamışlığın yolculuğu anlatılıyor. Bu yolculukta asıl işin su üstünden görünmeyen alttaki büyük kısmını görürüz. Kitapta yer alan öykülerin kahramanlarının yaşamları da hep bir sınırda -–psikolojisini sağlamakla görevli oldukları bir sınır– geçiyor. Belki de bu özellikten dolayı, tek kahramanlı ve çok karakterli öykülerde hep aynı sessizlik ve huzursuzluk hâkimdir. Yer yer ilginç gözlemlere ve tasvirlere rastlıyoruz. Akıcılık da daha çok bu yolla sağlanmış. "Tikler", "Öteki Dünyaya Yolculuk" adlı uzun öykülerde ise anlatılan konunun sıra dışı oluşu ve kurgudaki özgünlük, bu öyküleri okutmaya yetiyor. Bazı öykülerin konularının gerçek günlük hayata yaklaştığı yerlerinde, mizah duygusunu uyandıran deneme tarzında anlatımları da görürüz. Yazar bunu hem ironi yöntemi ile hem de absürd durumları anımsatarak yapıyor. Kitabın başında yer alan öykülerde maddi durumunun o kadar iyi olmadığını anladığımız kahraman, kitabın ilerleyen öykülerinde durumunu düzeltip bir araba sahibi olur. Ama ruhsal durumu kitap boyunca hep aynı kalıyor. Ne kötü ne de daha kötü. □

AZİZ GÜLTEKİN

Tarkan Barlas, *Huzursuz Ruhlar*
Everest Yayınları, 2007, 134 s.

Filler mutsuz olunca gider

EZOP'a atfedilen ünlü masalda, Tanrıların Tanrısı Zeus, hayvanlara verilen güçleri kıskanan ve kendine haksızlık yapıldığını düşünerek veryansın eden insaoğlu ve insankızına öfkeyle şu yanıtı verir: "Ben sana en üstün gücü, düşünme, anlama ve anlatma gücünü verdim. Hiçbir canlı bu güce karşı koyamaz, eğer sen bu gücü gereği gibi kullanırsan hem doğaya egemen olursun, hem de öteki insanlara."

O zaman bu zaman, kendisine verilen bu nadide güçle doğanın, hayvanın, eşyanın ve tabii ki öncelikle de kendi doğasını anlamaya çalıştı insan. Anlamaya ve anlatmaya çalıştı. Gerçi bu gücü gereği gibi kullanmada ne kadar başarılı-başarısız oldu ve oluyor, bu göreceli, ama zaten değerli olan da anlama süreci galiba.

İnsan Çatlatan Hayvan Öyküleri de bu anlama (ve anlatma) denemelerinden keyifli ama oldukça da koyu on bir öykülük bir kitap.

Kendisi de yayıncılık sektöründe çalışan Hannah Tinti, başkalarının yazdıklarının redaksiyonunu yaparken yazmakla ilgili bir sürü şey öğrendiğini söylüyor bir söyleşisinde. 2004'te ilk öykü kitabı olan –özgün adıyla– *Animal Crackers* yayımlanıyor Amerika'da. Animal Crackers, Amerika'da özellikle çocukların çok sevdiği bir çeşit tuzlu kraker(miş); kutusuna elinizi attığınızda hangi hayvanın çıkacağını bilmediğiniz. Bu hoş eğretilemeyle Tinti'nin her öyküsünde ayrı bir hayvanla selamlaşıyoruz; tavşan, boa yılanı, bizon, horoz, zürafa... Ama Hannah Tinti, hayvan izlekli bu öykülerinde başrolü aslında gene insana veriyor. Polisiye, cinayet romanı temposunun yanında, mizah öğeleriyle bezenmiş, ama naif bir şekilde insana kendi varoluşunu da sorgulatan öyküler bunlar.

"Yılın Kiralık Katili"nde içini kaplayan buz tabakasında donuk bir titreşimden fazlasını bekleyen kiralık katil Ambruzzo; "Koruma Altında"da hiçbir şey yapmamaktan çok sıkıldığı için öldükten sonra bedenini bilime bağışlamayı düşünen babasının ruhunun, doldurulmuş bir ayıda yaşayacağını düşünen Mary; "İnsan Çatlatan Hayvan Öyküleri"nde yaşamının ağırlığından bakımından sorumlu olduğu fili Marysue'nun ayağının ağırlığıyla kurtulan hayvanat bahçesinde çalışan isimsiz başrolümüz... gitmeyi seçenler.

Evet, filler gibi yapmak gerek belki de. Kendimizi çaresiz, tehlikede, mutsuz hissettiğimizde, anlama ve anlatmayı beceremediğimizde alıp başımızı gitmek gerek. Gitmeden evvel yanımıza alacağımız kitaplardan biri de niçin *İnsan Çatlatan Hayvan Öyküleri* olmasın ki? □

TUĞBA ERİŞ

Hannah Tinti
İnsan Çatlatan Hayvan Öyküleri
Everest Yayınları, 2007, 134 s.

Nemika Tuğcu

Türkan Işık: "Gül Kurusu", bitmeyen, kolay kolay biteceğine inanmadığım, insanlığın yüz karası töre cinayetlerini konu alan, güzel bir öykü. Kurgusu, dili, tekniği ile atölyeyle gelen öyküler arasında yayımlanmaya değer bulduklarımdan biri. Yazım hatası yok denecek kadar az. "... yürümemin çıkardığı seslere" yerine, " ayak seslerime" diyebilirdiniz. " ... yeni sağlık memurunun az miktarda eşyalarını" yerine, "... yeni sağlık memurunun birkaç parça eşyasını" deseydiniz öyküye daha yakışırdı. "Miktar" Arapça, aynı anlamda Türkçe sözcükler var. "Nazif ile Gülizar'ın gelmesi ile beraber dedikodular iyice artmıştı" cümlesinde beraber sözcüğü yerine birlikteyi kullanabilirdiniz. Beraber sözcüğünü kaldırdığınızda da anlam değişmiyor.

Okudukça ve yazdıkça daha az hata yaparsınız, öykünüz gelişir. Yeni öykülerinizi okumak isterim.

Şener Soysal: "Nohut Oda Hayal Sofa", ayakları havada bir metin. Ne yazacağınıza karar verememiş, düşlerinizi dolaştırmışsınız. Oysa o düşlerden ayrı ayrı öyküler çıkabilirdi. Bu metni niçin yazdığınızı ben soruyorum; siz de kendinize sorun.

"Seksek Çizgileri" öykü yazma kararlılığınızı gösteren bir metin. Parantezlere aldığınız açıklamalar amacınızı belirtiyor olsa da daha başında yazdığınız metni bölüyor. Mantık hataları gözden kaçmıyor. Seksek oynayan bir çocuğa atılan terlik onu yere düşürür mü? "Zeynep yerdeki terliklerini alıp ayağına geçirir" yerine "Zeynep terliklerini ayağına geçirir" derseniz anlam değişmez. Kısa öyküde (uzun öyküde de) tutumlu olmak gerek. "Dolap kapağında asılı hırkasını alıp odadan çıkar." "Hırkasını alıp odadan çıkar," gibi. Öyküye katkısı olmayan ayrıntıyı atın. Hırkanın dolap kapağında asılı olması ya da dolabın içinde asılı olması öyküye bir katkı sağlamıyor. Küçük Zeynep'le yirmi yaşındaki Zeynep'i geri dönüşlerle anlatmak istemişsiniz ama olmamış, çünkü parantezlerdeki açıklamalar kafa karıştırıyor. Kendinize de sormuşsunuz: (Aniden yıllar öncesine döndüren yazar ne yapmaya çalışıyor? Niye kafa karıştırıyor? Çizgilerin silinmesinin, gözlerin buğulanmasının anlamı ne?) Olay örgüsündeki zaman geçişlerini dolduramamışsınız. Seksek çizgilerinin silinmesiyle küçük Zeynep'in dünyasının yıkılışı örtüşüyor. Önce annenin, sonra Zeynep'in attığı terlik, öfke, daha güçlü bir kurguda anlatılsaydı güzel bir öykü olurdu. Öykünün arasına girip okura seslenen, bunu yaparken de nasıl öykü yazılacağını anlatan yazarlarımız var. Nezihe Meriç bunu ustalıkla yapıyor. Adını da vereyim: *Gülün İçinde Bülbül Sesi Var*. Okumanızı öneririm. Yazmaya devam edin, güzel öyküler yazacaksınız.

Bayram Küçükhazar: Belediye otobüslerinin şoförlerinin zahmetli bir iş yaptıklarını düşünürüm hep. Siz de "Şoför Salih" öykünüzde bunu konu almışsınız. Ancak yolcularla şoförün konuşmaları abartılı geldi bana. Kavgalara tanık oldum ama bizim gibi "erkek" toplumlarda şoföre "lan" ya da "ibne" diyecek kadar cesur yolcular var mıdır? Hele, bir bayan, "Lan şerefsiz, neden iki saat arkandan koşturdun beni?" deme cesaretini gösterebilir mi? Yolcular, geç gelen otobüsün şoförünü döver mi? Gülmece öyküsü bu abartıyı kaldırır ama bu öykü kaldırmıyor.

Anlatımınız, diliniz düzgün. "Büyük bir buluş keşfetmiş bir mucidin sevinç ve heyecanıyla..." cümlesinde buluş ve keşif aynı anlamda iki sözcük. Birini kullanın. Mucit de çok eski bir sözcük. Onu kullanmadan da meramınızı anlatabilirsiniz. Üzerinde biraz daha çalışsaydınız daha güzel olacaktı. Öykümüzün ustaları var, onları okuyun.

Devrim Gür: "Cennetin Işıkları"nda anlatımınız güzel. Barın tuvaletindeki adamın hayalini çok kısa bir metin içine yerleştirmişsiniz ama okur onun niçin üç buçuk dakika sonra öleceğini merak eder. Yarım kalmış. Büyük harf kullanmayışınız kendinize özgü bir tutum olsa gerek. "Cennetin Işıkları" biraz daha emek istiyor.

İkinci öykünüz "Soğuk" da öykü olmamış. Atmosferi yaratabiliyorsunuz ama bu, metnin öykü olmasına yetmiyor.

"Üç Çocuk"ta büyüklerin ve çocukların dünyasına bakıyorsunuz. Çocuk ve büyük ilişkisini, beklentilerini ve duygularını güzel aktarmışsınız. Gözleminiz de diliniz de anlatımınız da güzel. Noktalama işaretleri yerli yerinde ama büyük harf kullanmama konusundaki tutumunuz değişmiyor.

"Yarasını Özleyen Dudak" çok kapalı ve dağınık bir metin.

"Aşkı Öldüren Meraktır" olay örgüsünü diyaloglarla geliştiren çok güzel bir öykü olmuş, öncekilerden çok farklı. Kısa öyküyü biliyorsunuz. Diliniz de kurgunuz da bana iyi bir öykücü olacağınız duygusunu verdi. Yazmayı sürdürün.

"Cehennemin Dumanı"nda simgesel anlatımınız okura ulaşmıyor. (Bana ulaşmadı.) İçsel bir hesaplaşma, korkuyu yenme, ağır bir yükten kurtulma çabası gibi... Bu da kapalı bir metin olmuş.

Nermin Şerif Yiğit: "Gözleri Bal Rengi": Düşlere ve anılara dayalı öyküde betimlemelere çok yer vermişsiniz. Anlatıcının sesi öykü kişilerini gölgede bırakıyor.Temiz bir diliniz var. Umutsuzca ölümü bekleyen birinin düşleri, gözlemleri, umutları, umutsuzlukları, çabaları öyküyü oluşturmaya yetmiyor. Kurgu zayıf. Yazmak için öykülerden, romanlardan, deneme kitaplarından, sinemadan vb. beslenebilirsiniz. Ustaların yanı sıra genç öykücüleri de okuyarak (çok iyileri var) öykü evreninizi genişletin. Çok güzel öyküler yazarsınız.

Mesut Barış Övün: On yaşında bir çocukla tanışma ve arkadaş olma hikâyesi "Caner". Anlatıdan öteye gitmiyor. Diliniz güzel. Öykü olabilmesi için derinlik katmanız gerek.

Genç öykücülerin çabalarını çok önemsiyorum. Her öykü, "Ben de varım," mesajını veriyor bana. Yazdıklarınızı kendi öykü anlayışım çerçevesinde değerlendiriyorum; bir başkası aynı öyküye farklı yaklaşabilir. İnandığım şu ki, öyküye gönül vermişseniz, okursanız, yazabilirsiniz.

Pınar Sönmez: Kırık bir aşk hikâyesi "Derem". Tolstoy'un *Anna Karenina* romanıyla paralellik kurulmuş. Semt adları (Caddebostan, Taksim, Kızıltoprak), otomobilin markası (yeşil Chrysler) öyküye hiçbir şey katmıyor, aksine hafifletiyor. Dilinize özen gösterin, "Alınması gereken bir dolu karar var" değil de, "birçok karar var" deseydiniz, yazın diline daha uygun olurdu. Vahşi kurt benzetmesi hikâyenin dramatik sonuyla örtüşmüş. Gereksiz ayrıntıyı atmak için yazdıklarınızı dinlenmeye bırakın. Yeniden ele aldığınızda eksikleri göreceksiniz. Değişik kurgularla yeniden yazmayı deneyin.

Mehmet Girgin: Gönderdiğiniz beş kısa metne bir ad veremedim. "Duvar", "Geciken Kent", "Kokulu İnsan", "Düğüm" öykü olmamış. "Avcı Dağı Vurdu" ötekilerden farklı: Şiirsel dili olan bir öykücük.

Aşk, Tanrı, insan, ideolojiler, mutluluk, mutsuzluk, savaş konularına değinip geçmişsiniz kısa metinlerinizde. Bir tür hesaplaşma mı, iç konuşma mı, arayış mı? Düşüncelerinizi netleştirin ve ne yazacağınıza, hangi türde yazacağınıza karar verin.

Seyit Soydan: Eski bir tutuklunun, cezaevinde yaşadıklarını anımsaması "Halay". "Hayata Dönüş Operasyonu"nu, hücre cezasını, işkenceyi, cezaevindeki yaşamı, dayanışmayı geri dönüşlerle anlatmışsınız. Ağır geçen yılları abartmadan, slogan kullanmadan aktarmayı başarmışsınız. Sosyal dayanışmayı simgeleyen halay anlattıklarınızla örtüşmüş. Diliniz, anlatımınız güzel.

İkinci öykünüz "Kır At" bir köylü çocuğun yalnızlığını, kır atla dostluğunu anlatıyor. Bu dostluk, sonraki yıllarda bir işçi olarak bulunduğu kentte, düşlerinde devam edecektir. Her iki öyküde de toplumsal sorunlara değinmişsiniz. Yazmayı sürdürün, öykülerinizi bekliyoruz.

Sinan Özdemir: Hırsızlara, yaşadıkları toplumun sorunlarına ilgisiz kalanlara, ihtiraslı adamlara, zevk ve eğlenceden başka bir şey düşünmeden yaşayan kadınlara duyduğunuz tepkiyi anlatmaya çalışmışsınız "Soygun"da ama öykü olmamış.

Yazar muhaliftir, öyle de olmalıdır. Toplumsal sorunları, insan ilişkilerini, aşkı, ölümü, ayrılığı, haksızlıkları, bunalımı vb. öykü konusu olarak alabilir yazar. Ne var ki her ne ise eleştirdiği, o konuyu iyi bilmeli. Toplumsal çarpıklıkların, hastalıkların kaynağını, bunları oluşturan koşulları, nedenlerini bilmeli. Bu nedenler bilinirse bakış açıları farklılaşır, derinlik kazanır, öykü ya da roman, şiir, düz bir anlatım olmaktan çıkar, yazın değeri artar.

Öykü kişilerinizden biri olan Yalçın Över'i anlatmasaydınız da biz öyle olduğunu hissetseydik keşke. Kişileri ve olayları anlatmak bir metnin öykü olmasına yetmez. Yazarın en önemli malzemesi olan dili iyi kullanmak, metni kurgulamak, öyküleme tekniklerini bilmek gerek.

Savaş, zengin ya da yoksul, her kesimde endişe yaratır. "Ne zaman bitecek bu bölgesel savaş?" diye gülen kadınlar olabilir mi? Kurgularken de dikkatli ve inandırıcı olmak gerek.

Roman ve öykünün yanı sıra tarih, coğrafya, felsefe, psikoloji kitapları da okuyun. Haklı bir tepki bazen hedefini şaşırırabiliyor. Duyarlılığınız var ama yazdıklarınızı sağlam bir temele oturtamıyorsunuz.

Ercan Başer: "Hatırlamak", yazma (aslında yazamama) serüveniniz. "Kurgusu, üslubuyla tastamam aklınıza geliveren, söylemi içinde özenli cümleleri, uyumlu sözcükleri kendiliğinden satırlara dökülen müthiş fikirlerden" birini unutmanızın öyküsü. Unutmak ve hatırlamak üzerine kurgulamışsınız öykünüzü ama ayakları yere basmıyor. Size çok okumanızı öneriyorum.

Derya Cebecioğlu Uzuner: Ülkemizde hâlâ çok sık yaşanan iş kazalarını konu almışsınız. Köyde, sabahtan akşama dek tarlada çalışmak yerine sigortasız da olsa geçim kaygısıyla büyük kentte işçi olarak çalışmayı yeğleyen kadınların, parçalanmış ailelerin, yoksulluğun öyküsü "Hiç Sevmezdi Sıcağı". Umut ve-

Nilüfer Altınel yeni romanına başladı

***Elmaslardaki Gökyüzü* ilk romanınız. Romanınızı yazma ve yayımlama süreci nasıl geçti?**
Başlangıçta yalnızca öykü yazıyordum. Öykülerimin özelliği kısa olmalarıydı. *Elmaslardaki Gökyüzü*'nü yazmaya başladığımda, anlatmak istediklerimi öykü formunda yazmamın mümkün olmadığını fark ettim. Bu nedenle roman yazmaya karar verdim. Romanı yazdığımda yirmi beş yaşındaydım. Ancak yayımlanma süreci biraz zaman aldı.

Romanınız için nasıl bir okur hayal ediyorsunuz?
Yazdıkları için belirli bir okuru hayal eden yazarlar var mıdır bilemiyorum, ben herkesin okumasını istiyorum.

Editör olarak çalışıyorsunuz. Masanın iki yanında olmak gibi bir duygu mu bu?
Bu romanı yazmaya başladığımda üniversiteden yeni mezun olmuştum, yani henüz editör değildim. Ancak şu anda yazarlığımın editörlüğüme katkısı olduğunu düşünüyorum.

Yeni tasarılarınızdan söz eder misiniz?

Roman yazarlığının editörlüğe katkısı.

Yeni bir roman üzerinde çalışıyorum. Benim için, yazmanın ilk aşaması uzun uzun hayal kurmaktır. Şimdi sıra kâğıda ve kaleme sarılmakta.

ren bir öykü.

Duycak, diyomuş, yapcak gibi sözcükleri eğitimsiz kişilerin konuştuğunu düşünerek kullandıysanız, öyküye bir katkısı olmuyor. Daha çok okuyarak öykünüzü geliştirin.

Ümit Ilgın Yiğit: "Solcuyum Demiştim" savruk ve özensiz yazılmış. İlk paragraf –öykü girişi önemlidir, atmosferi orada kurmaya başlarsınız– hiçbir şey anlatmıyor. Takma olduğu izlenimini veren kirpik bu öyküye neden girdi? İş görüşmesine gidinceye dek verilen ayrıntı bu öyküye ne katıyor? Terapiye gidecek hasta kim?.. Nasıl bir dil ve teknik kullanıldığı açısından dikkat ederek okuyun öyküleri.

Ekin Arca: Geçmişten bugüne kişisel bir yolculuğu anlatmaya çalışmışsınız "Yolculuk" öyküsünde. İç konuşmalarla süren bir çeşit hesaplaşma. Anlatımınız daha özenli olmalıydı. Anlatıcı, taşındığı evin semtini, yazlıklarının bulunduğu kenti belirtmese, hatta ondan hiç söz etmese de olurdu. 'Aslında' ve 'temelde' sözcükleri aynı anlama geliyor, birini kullanmalıydınız. Ritüel de yabancı bir sözcük. Yazın diline de yakışmıyor. Daha güzel öyküler yazabilirsiniz.

Özcan Yılmaz: Konuşma diliyle yazdığınız öyküde argo sözcükler de kullanmışsınız. Diliniz akıcı. Sözdizimine biraz daha özen göstermeliydiniz. Umut veren öykülerden biri. Öykü dünyanızı okuyarak, izleyerek geliştirebilirsiniz.

Umut Gündüz: Edebiyat, başkalarının sorunlarını paylaşmaktır bir anlamıyla da. Yaşanmamış olaylara, hayatlara tanık olmaktır. "Belki", bir savaş gazisinin kırgınlığını, pişmanlıklarını, savruluşunu anlatıyor. Diliniz de kurgunuz da güzel. Yazdıklarınızı okumak isteriz.

Ekrem Temiz: Öykü yazmak için gerekli duyarlığınız var ama sözcük seçiminde, sözdiziminde özenli değilsiniz. Öyküye adını veren Mecburiyet Caddesi üzerinde kuru temizleyicinin önünde, reklam simgesi olarak duran ceket anlatıcının çocukken sahip olamadığı, yoksunluğunu çektiği bir giysi. Öyküyü ceket üzerine kurmuşsunuz ama yoksunluk duygusu sadece bayram günleri komşu çocuğun giydiği takım elbiseye özenmek olarak anlatılmış. Oysa asıl öykü burada. Cadde, oturduğunuz evin öyküsü, hele belediye başkanı ile yapılan konuşmalar ve öneriler abartılı ve öyküye bir katkısı yok. Ceket alınamayışının nedenlerini katsaydınız daha anlam kazanacaktı. İyi öykü yazmak için çok

okumak gerektiğini bir kez daha vurgulamak istiyorum.

Seza Özdemir: "Kuru Çiçekler" bir anı. Onu öyküye taşıyacak malzemeniz yok. Çiçeği veren kadının arkasından koşmadınız, neden bu çiçeği bana verdiniz diye sormadınız, bu çiçekler size başka bir anıyı çağrıştırmadı. Çiçekleri aldınız, otobüse bindiniz, pencereden uzun yolu izlediniz ve çiçeklere bakarak, "Bu günlerin kokusu kalır belki," diye düşündünüz. O günlerde neler olmuştu?.. Bu anıyı saklayın. Başka bir öykü yazarken belki orada yerini bulur.

Şeref Akyıldız: *Kırmızı Başlıklı Kız* ile *Hansel ve Gratel* öykülerini güncelleştirip yok olmaya doğru giden gezegenimize uyarlamanız güzel bir buluş. Kurgunuz güzel. Hava kirliliği, nüfus artışı, kentlere yığılan insan kalabalığı, yabancılaşma, insanları esir alan modalar, çaresiz hastalıklar gibi pek çok sorun gülmece biçiminde anlatılıyor. Günümüz insanını tehdit eden sorunlara duyarlısınız ama öykücünün en önemli malzemesi olan dili hiç önemsememişsiniz. Çok çalışın, daha güzel öyküler yazacaksınız.

Berkant Örkün: Siz de çevre sorunlarına duyarlısınız ve öykünüzde bunu anlatıyorsunuz. Düz bir anlatımdan kurtulup öykü dilini kavrayabilmeniz için daha çok okumanız gerek. Umut veren öykülerden biri "Karşılaşma".

Orçun Urgun: Öykünün giriş cümlesini ilk okuyuşumda algılayamadım. "Kendi etrafında her döndüğünde garip sesler çıkartıyordu konforsuz kanepe." Kanepe kendi etrafında nasıl döner? İlerledikçe kanepenin üzerinde yatan birinin sağa sola dönmesiyle kanepenin gıcırdadığını anladım. Konforsuz değil eski kanape deseydiniz daha uygun olurdu. Öykü ilk paragraftan sonra açılıyor. Öykü kahramanının güvercinlere olan tutkusunu, onlarla ilişkisini çok güzel anlatmışsınız. Gözlemleriniz güzel ama yazın hatalarınız var. Gerekli yerlerde paragraf yapmadığınız için okumak zorlaşıyor.

"Sofalı yüksek evler" eski ahşap evler anlamına mı geliyor?

"Kanepe"ye gerekli özeni göstermemişsiniz.

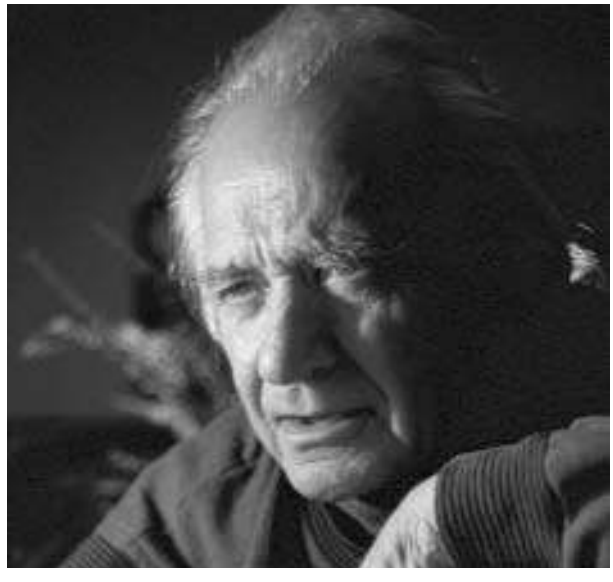
İkinci öykünüz "Cenin Gibi" daha güçlü bir kurguya gereksinim duyuyor. Kına gecesi ritüelini anlattığınız bölüm öyküyle kaynaşmamış, bilgi düzeyinde kalmış. Bu daha baştan bir öykü okuduğum duygusundan uzaklaştırdı beni. Sınırları çizilmiş, dayatılmış yaşam biçimlerine tepkinizi öyküye dökememişsiniz. Üzerinde çalışırsanız en az ilki kadar güzel olacağına inanıyorum.

Rezzan Doğan: Umut veren bir öykü "Kapan". Diliniz düzgün, noktalama işaretleri yerli yerinde. Öyküye adını veren kapan nerede karşıma çıkacak diye bekledim; şaşırtıcı son kapanla örtüştü.. Yazın dilini kavrayabilmek için çok okumak gerekiyor. Yazmayı sürdürün, öykülerinizi gönderin, okuyalım.

Ceyhun Çakar: "Derviş", bu ay atölyeye gelenler içinde dili, kurgusu, tekniği ile dikkatimi çeken öykülerden biri. Bir iki yazım hatanız var. Öykü yazmayı biliyorsunuz; yazın dilini de. Başka öykülerinizin de olduğundan kuşkum yok; onları okumak isterim.

Rıfat Ilgaz Çocuk Edebiyatı Öykü Yarışması

"Kim ne derse desin / Çocuklar için yazdım hep.." diyen Rıfat Ilgaz'ın yirmi beş yıl önce kurduğu Çınar Yayınları, 'Rıfat Ilgaz Çocuk Edebiyatı Öykü Yarışması' düzenliyor. Yapıtlarıyla çocuk edebiyatımıza katkı yapan ve daha aydınlık kuşakların yetişmesinde önemli payı olan Rıfat Ilgaz'ın anısına düzenlenen yarışmanın seçici kurulunda Prof. Dr. Sedat Sever, Prof. Dr. Selahattin Dilidüzgün, Yrd. Doç. Dr. Necdet Neydim, Dr. Kemal Ateş ve Zekeriya Kaya var. On sekiz yaşını aşmış olan herkese açık olan yarışmanın son başvuru tarihi ise 20 Haziran. www.cinaryayincilik.com.tr ve www.rifatilgaz.net adreslerinden daha ayrıntılı bilgiye ulaşılabilir.

Ad .....

Soyad .....

Adres .....

.....

Semt ..... İlçe .....

Şehir .....

Posta kodu .....

Telefon ..... E-posta .....

Abonelik tercihi ❑ 1 yıllık (altı sayı) abonelik 45 YTL ❑ 2 yıllık (on iki sayı) abonelik 80 YTL

Yurtdışı 1 yıllık 40 € – 2 yıllık 75 €

Ödeme tercihi

❑ Havale/EFT
Garanti Bankası
Semih Gümüş
068-6612006 numaralı hesaba
abonelik ücretini yatırabilirsiniz.

❑ Posta Çeki
5287565 numaralı hesaba
abonelik ücretini yatırabilirsiniz.

Başlangıç sayısı ❑

Bu formun aslını ya da örneğini doldurup 0212 252 38 05 numaralı faksa gönderiniz.

NOTOS ÖYKÜ